

EESTI STATISTIKA

KUUKIRI

RECUEIL MENSUEL

DU

BUREAU CENTRAL DE STATISTIQUE DE L'ESTONIE

1937

JUULI-AUGUST

SISU:

Töölise tööõnnetuste vastu kindlustus.
Raudteelaste tööõnnetuste vastu kindlustus.
Põllutööliste tööõnnetuste vastu kindlustus.
Töölise haiguskindlustus.
Töölise tervislik seisund.
Tallinna lennujaama tegevus 1936. a.
Alatised tabelid.

Nr. 188(7)-189(8)

TALLINN

Nr. 188(7)-189(8)

RIIGI STATISTIKA KESKBÜROO
BUREAU CENTRAL DE STATISTIQUE DE L'ESTONIE

SISUKORD

TABLE DES MATIÈRES

	lk.		Page
Tööliste tööõnnetuste vastu kindlustus —		<i>Assurance des ouvriers contre les accidents</i>	
R. Sõrmus	337—353	<i>du travail . . . . .</i>	337—353
Raudteelaste tööõnnetuste vastu kindlustus —		<i>Assurance des employés des chemins de fer</i>	
R. Sõrmus	353—356	<i>contre les accidents du travail . . . . .</i>	353—356
Põllutöölise tööõnnetuste vastu kindlustus —		<i>Assurance des ouvriers agricoles contre les</i>	
V. Mäsimik	357—363	<i>accidents du travail . . . . .</i>	357—363
Tööliste haiguskindlustus — R. Sõrmus . .	363—392	<i>Assurance-maladie des ouvriers . . . . .</i>	363—392
Tööliste tervislik seisund — H. Reiman . .	393—407	<i>État sanitaire des ouvriers . . . . .</i>	393—407
Tallinna lennujaama tegevus 1936. a. —		<i>Activité de l'aéroport de Tallinn en 1936 . .</i>	
A. Jaanusson	408—410		408—410

ALATISED TABELID — TABLEAUX PERMANENTS

(Standard-numeratsioon)		(Numérotation permanente)	
Tab. 1. Välikaubandus mais ja juunis	412, 414	Tab. 1. Commerce extérieur en mai et juin	412, 414
2. Välikaubandus muude riikidega mais ja juunis	416, 419	2. Commerce extér. avec les autres pays en mai et juin	416, 419
3. Välikaubanduse tähtsamad ained mais ja juunis	416, 419	3. Commerce extér. des princip. articles en mai et juin	416, 419
4. Piiritusmonopol juunis ja juulis	432, 433	4. Ventes d'alcool en juin et juillet	432, 433
5. Riiğiraudteed mais ja juunis	422, 423	5. Chemins de fer en mai et juin	422, 423
6. Tallinna sadama tegevus juunis ja juulis	424, 425	6. Mouvement du port de Tallinn en juin et juillet	424, 425
7. Eesti Panga äriseis 30. VI, 31. VII 1937	424, 425	7. Bilans de la Banque d'Estonie 30. VI, 31. VII 1937	424, 425
8. Era- ja ühispankade äriseis 1. VI, 1. VII 1937	426	8. Situat. financ. des banques au 1. VI, 1. VII	426
9. Üksikute pankade äriseis suunamad 1. VI, 1. VII 1937	426	9. Bilans des princip. banques au 1. VI, 1. VII	426
10. Valuuta hinnad Tallinna börsil juunis ja juulis	427, 433	10. Cours du change à Tallinn en juin et juillet	427, 433
11. Vabariigi piiridest ülesõitnud juunis ja juulis	427	11. Nombre des personnes ayant passé les confins de la République en juin et juillet	427
12. Linnade rahvastik juunis ja juulis	427, 428	12. Mouv. de la populat. dans les villes en juin et juillet	427, 428
13. Liikvel olev raha	436	13. Billets en circulation	436
14. Pankadevahelise arvekoja tegevus	436	14. Mouvement de la chambre de compensation	436
15. Protestitud vekslid	436	15. Effets protestés	436
16. Kapitali emissioonid	322*	16. Emissions des capitaux	322*
17. Tööstustoodang	322*	17. Production de quelques industries	322*
18. Loomataundid	322*	18. Epizooties	322*
19. Tapamajade tegevus	322*	19. Fonctionnement des abattoirs	322*
20. Suur müügihinnad juunis ja juulis	411	20. Prix de gros en juin et juillet	411
21. Toiduainete maksumus kalorilise sisalduse järgi 1926—37	431	21. Coût de denrées alimentaires à la base de leur valeur nutritive 1926—37	431
22. Turuhinnad juunis ja juulis	429, 430	22. Prix de détail en juin et juillet	429, 430
23. Elatusmaksumusindeksid	431	23. Nombres-indexes du coût de la vie	431
24. Suur müügiindeksid	431	24. Nombres-indexes de prix de gros	431
25. Töösturg juunis ja juulis	432, 433	25. Marché du travail en juin et juillet	432, 433
26. Tööstusettevõteted ja töölohu 1. juuniks ja 1. juuliks	434, 435	26. Entreprises industrielles et leur main-d'oeuvre au 1. juin et 1. juillet	434, 435
27. Nakkushaigused mais ja juunis	428	27. Maladies contagieuses en mai et juin	428
28. Abielumus, sündimus ja suremus	436	28. Mariages, naissances et décès	436

Alatiste tabelite koostamisviis vt. nr. 182(1), lk. 33.

*) Viimased andmed ilmuvad eelmistes kuukirjades.

Par * sont désignés les tableaux parus dans les NN précédents.

TÖÖLISTE TÖÖÕNNETUSTE VASTU KINDLUSTUS. ASSURANCE des OUVRIERS CONTRE les ACCIDENTS du TRAVAIL.

Sisu: 1. Tööõnnetuste vastu kindlustuse arenemine, lk. 337. 2. Tööliste tööõnnetuste vastu kindlustuse ulatus, lk. 338. 3. Tööõnnetuste arv ja üldine sagedus, lk. 339. 4. Kollektiivsete tööõnnetuste sagedus, lk. 341. 5. Tööõnnetuste sagedus üksikutes tööstusharudes, lk. 341. 6. Tööõnnetuste neg. lk. 342. a) Tööõnnetused üksikuil kuul, lk. 342. b) Tööõnnetused nädalapäevade järgi, lk. 342. c) Tööõnnetuste kellaag, lk. 342. 7. Tööõnnetuste põhjusi, lk. 343. 8. Vigastatute vanus, lk. 345. 9. Vigastuste iseloom, lk. 345. 10. Tööõnnetuste tagajärjed, lk. 347. 11. Pensionäride arv ja pensionide suurus, lk. 349. 12. Tööõnnetuste vastu kindlustuse seltside tulud ja kulud, lk. 351. 13. Tööõnnetuste vastu kindlustuse seltside varaline seis, lk. 352.

I. Tööõnnetuste vastu kindlustuse arenemine.
Développement de l'assurance.

Kuni 2. VI 1903 seaduseni toimus Vene ajal eratööstusettevõtetes teotsevate tööliste kahjutasu nõudmine tööõnnetuse tagajärjel saadud vigastuse või surma puhul üldiste tsiviilseaduste — Balti kubermangudes Balti eraseaduse (BES) alusel.

Kehtiva tsiviilõiguse järgi iga tegevus või minetamine toob üldreeglina onnega kaasa kohustuse heastada sellest tekkinud kahju või kahjum. Kehavigastuse puhul on süüdlane BES järgi kohustatud tasuma kahjukannatajale ravimiskulud ning tasuma kohtu äranägemisel ka teenistuse kaotuse. Jäädava töövõimekaotuse puhul on süüdlane kohustatud tasuma kahjukannatajale ka tulevase teenistuse kaotuse. Surma puhul on õigustatud saama kahjutasu surmasaunu ülalpidamisel olnud isikud.

Nende normide kohaselt on tööõnnetuse tagajärjel vigasaanul (surma puhul — tema järelejäänutel) õigus saada kahjutasu vaid juhul, kui vigasaanu suudab tõestada kohtulikult seda, et tööõnnetus on tekkinud ettevõtja süü läbi. Teatavasti aga vaid väikese osa tööõnnetuste juures võib nõutada ettevõtja süüd. Enamjagu õnnetustest tekib puhttootmisprotsessist tingitud vältimatu riisiko tõttu, osalt ka tööliste ettevaatamatuse, osalt kaastööliste tegevuse läbi jne. Järelikult enamjaol juhtudel BES normid ei õigustanud tööõnnetuse puhul ettevõtjalt kahjutasu saamist, mil kogu riisiko jäi tööliste kanda.

Tööstuse järjekindel arenemine ning koos sellega laienev tööõnnetuste riisiko ulatus, samal ajal aga ka viletsus, mis tabas paljusid tööõnnetuse tagajärjel vigasaanuid ja surmasaanute perekondi, sundis Vene valitsust otsima radikaalsemaid abinõusid. Osalt andsid selleks tõuget ka tööõnnetuste vastu kindlustamise alal mitmetes maades kehtimapanud seadused — Inglisis (1880 ja 1897), Šveitsis (1881), Saksas (1884), Austrias (1887), Soomes (1895), Taanis ja Itaalias (1898). 15. V 1901 pandi kehtima tööõnnetuste vastu kindlustamise määrused riiklikes mäetööstuse ettevõtetes ja 2. VI 1903 — seadus kahju-

tasu maksmise kohta tööõnnetuse tagajärjel vigasaanutele era mae- ja töötleva tööstuse ettevõtteis.

2. VI 1903 seadusega pandi tööõnnetustega seotud riisiko täiel määral ettevõtjate peale. See seadus kohustas ettevõtjaid maksma töölistele nende vigastumise puhul haigusabiraha tööõnnetuse päevast kuni tervenemiseni $\frac{1}{2}$ teenistuse suuruses, alatise täieliku töövõime kaotuse puhul aga pensioni $\frac{2}{3}$ aasta-teenistuse suuruses ning alatise osalise tööjõukaotuse puhul pensioni vastavalt töövõime kaotusele.

Ettevõtjate individuaalse vastutuse põhimõttele rajatud 2. VI 1903 seadus osutus tegelikult mitmeti ebapraktiliseks, kuna ettevõtjate maksjõuetuse, ettevõtete likvideerimise, üleandmise puhul uuele omanikule jne. tekkis vigastatud töölistele ja tööõnnetuste tagajärjel surmasaanutele perekondadele kahjutasu maksmise suhtes sageli raskusi. Ka riisiko jaotus üksikute ettevõtete vahel osutus tegelikult väga ebatihlaseks ja üksikuil juhtudel liiga koormavaks, kuna õnnetuste sagedus osutub tegelikult üksikutel aladel ja veel enam üksikutes ettevõtetes suuresti lahkumisevaks. Tõsi, osa ettevõtteid vabanemiseks riisikost kindlustas töölisi kindlustusseltsides. Peale selle asutati ettevõtjate poolt tähtsamates tööstuskeskustes mõned vastastikku kindlustusseltsid — arvult 10 seltsi ümber — just tööliste kindlustamiseks tööõnnetuste puhuks. Ent neil ei olnud üldist ulatust ega üldist tähendust, kuna vabatahtlikult oli kindlustatud kommerts- ja vastastikku kindlustusseltsides vaid umbes $\frac{1}{2}$ töölistest.

2. VI 1903 seaduse puudulikkuse tõttu anti 1912. a. ühel ajal kohustusliku haiguskindlustuse seadusega uus tööõnnetuste vastu kindlustuse seadus. See kohustas ettevõtjaid kindlustama vastastikku oma töölisi eri tööliste tööõnnetuste vastu kindlustuse seltsides. Kohustusliku kollektiivse kindlustuse alla kuulusid töötlev tööstus, kaevandused ja mäetööstuslikud ettevõtted, raudteed, transportettevõtted siseveeteedel (jõgedel, kanalitel, sisemeredel ja järvedel) ning

trammi-ettevõtted, kus töötas alaliselt vähemalt 20 töölisi ning kasutati aurukatlaid ja mehaaniliselt käivitata- vaid masinaid; aurukatelde ja mehaaniliselt käivitata- vate masinate puudumisel aga vähemalt 30 töölisi. Üldreeglina ei kuulunud kindlustamisele selle seaduse järgi töölised riiklikes ettevõtetes, kelle kohta olid kehtivad erimäärused. Kindlustusnõukogule, mis kutsuti ellu sama seadusega, anti õigus arvata kohustusliku tööõnnetuste vastu kindlustuse alla ka väiksemaid ettevõtteid. Haigusabiraha- ja pensioninormid jäid uue seaduse järgi üldjoonis 2. VI 1903 seaduses ettenähtud piiridesse.

Kõrvuti 1912. a. seadusega elluviidud tööõnnetuste vastu kindlustamise kohustusega jäi aga väiksemate ettevõtete suhtes kehtima ettevõtjate individuaalne vastutus 2. VI 1903 seaduse normide kohaselt.

1912. seadus püsis muutmatult Eesti iseseisvuseni. Esimene olulisem muudatus tehti 1912. a. seaduses 1923. a. (RT 106 — 1923), mille järgi tööõnnetuste vastu kohustusliku kindlustuse kehtivus laiendati ettevõtetele alates 5 töolisest. Kindlustusnõukogule anti õigus arvata tarbekorral kohustusliku tööõnnetuste vastu kindlustuse alla ka väiksemaid (alla 5 töolisega) ettevõtteid. Sama muudatusega laiendati tööstuse mõistet vastavalt rahvusvahelisele konventsioonile tööaja kohta tööstuslikes käitistes.

Riigivanema dekreediga 7. XII 1934 laiendati tööõnnetuste vastu kindlustuse kohustus ka merekaubalaevastikule, nimelt aurikutele ja mootorlaevadele alates 75 br. reg. t, purjekatele alates 100 br. reg. t ning praamidele ja lotjadele alates 500 br. reg. t, sõltumatult laevapere arvust (RT 104 — 1934).

Jõuvankrite seadusega laiendati tööõnnetuste vastu kohustuslikku kindlustust ka autotranspordile (RT 45 — 1936).

Praegukehtivate normide järgi kuuluvad Tööstusliku tööseaduse IV peatüki, s.o. tööõnnetuste vastu kohustusliku kindlustuse alla ettevõtted, kui neil on vähemalt 5 töölisi, järgmistelt aladelt:

1) mäekaevandused, kivimurrud, turbatööstused ja teised tööstused, kus kaevandatakse maapõuevarasid;

2) tööstused, kus saadusi valmistatakse, töötletakse, muudetakse, puhastatakse, parandatakse, kaunistatakse, lõpetatakse, müügiks korda seatakse, sisseseadeid või abinõusid lammutatakse, või kus aineid ümber luakse, igasugust liikumis- ja elektrijõudu saavutatakse, transformitakse ja üle antakse, samuti ka laevahitused;

3) igasuguste ehitiste, hoonete, raudteede, tänavraudteede, sadamate, laevatehaste, muulide, kanalite, veeteede, maanteede, tänavate, tunnelite, sildade, viaduktide, mustaveekanalisatsiooni ja -torude, kraavide, kaevude, telegraafi, telefoni- ja elektriseadiste, gaasivabrikute ja veevärkide ehitamine või muude ehitustööde tegemine, uuendamine, korrashoidmine, parandamine, ümberehitamine või lammutamine, kuid

ka alusmüüride ning igasuguste teiste eeltööde tegemine ülalnimetatud ehitiste ja hoonete juures;

4) inimeste ja esemete vedu maanteel, tänavatel, raudteedel, sisemistel veeteedel kui ka kaupade käsitamine dokkides, sadamasiladadel ja ladudes;

5) inimeste ja esemete vedu merel aurikutel ja mootorlaevadel alates 75 br. reg. t, purjekatel alates 100 br. reg. t ning praamidil ja lotjadel alates 500 br. reg. t, sõltumatult laevapere arvulisest koosseisust.

Tööliste kindlustamist tööõnnetuste vastu teostatakse praegu Eestis kahe avalik-õiguslikul alusel asutatud kindlustusseltsi, nimelt Eesti Tööliste Kinnitatusühisuse (ETK) ja Tööõnnetuste-Kindlustusühingu „Ühisoma“ kaudu. Viimases on kindlustatud ühistegelike ja omavalitsuste ettevõtete töölised. Vabanemiseks isiklikust vastutusest osa töölisi on kindlustatud vabatahtlikult 4 era- ja ühistegelikus kindlustusseltsis. Viimaseist kindlustuse ulatuse poolest omab suurimat tähtsust kindlustusselts EKA, kelle kohta, peale ETK ja „Ühisoma“, toome järnevalt tähtsamaid üldarve.

2. Tööliste tööõnnetuste vastu kindlustuse ulatus.

Etendue de l'assurance des ouvriers contre les accidents du travail.

Tööõnnetuste vastu kindlustuse ulatus on Eesti iseseisvuse aastail laienenud väga kiiresti. Kindlustuse ulatuse arenemises võib märkida kolme ajajärku.

Esimene ajajärk haarab esimesed iseseisvusaastad, mil tööõnnetuste vastu kindlustamine toimus Vene riigilt pärit normide alusel, nimelt aastad kuni 1923. Selle ajajärgu lõpuks oli kindlustatud tööõnnetuste vastu, arvatud kaasa vabatahtlik kindlustus EKA-s, 676 ettevõttes töötavat 34 054 töölisi ja ametnikku. Kindlustuse ulatuse kiiret kasvu võis märkida juba iseseisvuse esimesil aastail, mil hakati ehitama üles sõjas laostunud tööstust. Võrreldes 1921. a., mis aja kohta on esimesed andmed, kasvas kohustusliku kindlustuse all seisvate ettevõtete arv ca 50% ja kindlustatud isikute arv samuti ligi 50%.

Järgmine ajajärk hõlmab aastad 1924—1933. Ses 10 a. vahemikus ei olnud kindlustusnormides muutusi. Kindlustuse ulatus laienes ses ajavahemikus osalt olenevalt tööstuse arenemisest, osalt kindlustuse laiendamise tõttu väiksematele ettevõtetele. Kuigi tööõnnetuste vastu kindlustuse seaduse 1923. a. muutmise- ga automaatselt loeti kuuluvaks kindlustuse kohustuse alla kõik seaduses ettenähtud aladel vähemalt 5 töolisega töötavad ettevõtted, tulid need ometi praktiliselt arvata kindlustusseltside alla töökaitse ametkonna abil administratiivkorras. Tegelik tööõnnetuste vastu kindlustuse rakendus väiksemate, kesk- tööstusrühma kuuluvate ettevõtete suhtes teostati peamiselt just ses ajavahemikus. Neil aastail osutas kindlustusseltside all seisvate ettevõtete arv pidevat kasvu, tõustes 1933. a. lõpuks, võrreldes 1923. a. lõpu arvudega, enam kui 2½-kordsseks. Kuna kindlustuse laienemine toimus neil aastail peamiselt väiksemate ettevõtete arvel, kasvas samal ajal tööõnnetuste vastu kindlustatud isikute arv vaid ümarguselt 45%. Kind-

Tööõnnetuste vastu kindlustuse ulatus 1921—1936. a. (31. detsembril arvud) — *Nombre des entreprises soumisees à l'assurance contre les accidents du travail et des travailleurs assurés de 1921—36 (chiffres au 31 décembre).*

1.	Kindlustusühisustes seisvad ettevõtted <i>Nombre des entreprises</i>					Kindlustatud töötajate arv <i>Nombre des travailleurs assurés</i>				
	Kindlustusühisused ¹⁾ — <i>Sociétés de l'assurance</i>									
	„ETK“	„Ühisoma“	„EKA“ ²⁾	Kokku <i>Total</i>	% (1921 = 100)	„ETK“	„Ühisoma“	„EKA“	Kokku <i>Total</i>	% (1921 = 100)
1936	3 860	632	70	4 571	1 107	64 553	11 743	.	76 296	320
1935	1 818	554	107	2 479	640	54 335	11 422	.	65 757	263
1934	1 414	516	134	2 064	540	47 523	11 014	.	58 537	252
1933	1 232	451	137	1 820	470	38 790	10 298	.	49 088	211
1932	1 104	322	147	1 573	412	37 704	9 913	.	44 617	192
1931	1 120	279	95	1 494	391	43 882	5 319	.	49 201	212
1930	1 130	249	157	1 536	402	45 147	4 656	.	49 803	214
1929	1 067	215	98	1 380	391	49 501	4 427	.	50 028	210
1928	1 024	207	79	1 310	343	44 886	4 380	.	49 266	212
1927	951	194	68	1 213	318	41 012	4 096	.	45 018	184
1926	967	186	106	1 259	330	42 304	3 901	1 118	47 413	204
1925	853	102	118	1 133	297	40 826	3 166	1 294	45 286	185
1924	718	—	151	869	228	38 067	—	1 528	40 495	174
1923	379	—	207	676	161	31 098	—	2 056	34 054	147
1922	220	—	553	773	202	23 870	—	6 809	30 688	132
1921	162	—	220	382	100	20 980	—	2 244	23 224	100

lustatud isikute arvuline juurdekasv ületas ses ajavahe-
mikus tööstuse loomulikust arengust tingitud juurde-
kasvu, kuna kindlustus laienes osalt olemasolevatele
ettevõttele, kelle suhtes kindlustuse kohustus ei olud
varem kehtiv.

Kindlustuse arengu seisukohalt eriliselise aja-
järgu moodustab 3 viimast aastat (1934—36).
Selle ajajärgu iseloomustavamaks jooneks on haru-
kordne majandusliku aktiivsuse tõus. Kuigi sel aja-
järgul tööõnnetuste vastu kindlustuse kohustus on
laiendatud ka merekaubalaevastikule ja jõuvankreile,
on omelgi tõhus kindlustuse ulatus kasv toimunud neil
aastail peamiselt majandusliku aktiivsuse tõusu arvel.
Tööõnnetuste vastu kindlustatud isikute arv tõusis
1936. a. lõpul juba üle 76 tuh., mis annab juurdekasvu
võrreldes 1933. a. lõpuga veidi üle 27 tuh. isiku ehk
ümarguselt 55%. Need arvud haaravad vaid kohustus-
likku kindlustust. Koos vabatahtliku kindlustusega
võis TTS alusel tööõnnetuste vastu kindlustatud töö-
liste arvu hinnata 1. a. lõpul juba ümarguselt 80 000.

3. Tööõnnetuste arv ja üldine sagedus.

*Nombre et fréquence gé-
nérale des accidents du
travail.*

kuivõrd tõsised on need vigastused. Ülesandmisele
kuuluvad ka õnnetused, milledele ei järgnenud isegi
ajutist töövõimekaotust.

Tegevuse seoonsuse, samuti ettevõtete asutamise
ja likvideerimise tõttu kindlustuse tegelik ulatus on
muutuv ka üksikute aastate vältel. Viimaseil aastail
on aasta kestel arvatud tööõnnetuste vastu kindlustus-
ühingute alla ca 500—800 ettevõtet ümarguselt
10 000 töölisega. 1936. a. andis kindlustuse laienemise
suhtes rekordarvad: kindlustusühingute alla arvati
2 739 ettevõtet ligi 15 000 töölisega. Ettevõtete arv
kasvas erakordselt transpordi alal peamiselt jõuvankrite

arvel. Suuremat liikumist kindlustuse all seisvate ette-
võtete koosseisus võib märkida neis tööstusharudes,
kui tegevus kannab rohkem seosonset iseloomu, nagu
murdude ja kaevanduste alal, puutööstuses, toit-
maitseainete ja jookide tööstuses, chituse alal jne.

Järgnevalt on arvestatud tööõnnetusjuhtudena
mitte õnnetusjuhud, kus korraga võis saada vigas-
tada ka mitu isikut, vaid iga isiku vigastus on arves-
tatud omaette tööõnnetusena.

Tööõnnetuste vastu kindlustusseltsid registreerisid
1936. a. 12 470 tööõnnetust, sellest Eesti Töölise
Kinnitustühises 11 170 ja Kindlustusseltsis „Ühisoma“
1 300 tööõnnetust. Üldiselt on registreeritud tööõnne-
tuste arv kasvanud võrreldes 1922. a., mis aja kohta
on kasutada esimesed andmed, ümarguselt 4½-kordi-
seks.

Registreeritud tööõnnetuste üldarv on tõusnud
peamiselt kindlustuse ulatus laienemise tõttu. Ent
osalt on mõjutanud tööõnnetuste arvu kujunemist
üksikuil aastail ka küllalt ulatuslikud õnnetuste
sageduse kõikumised.

Tööõnnetuste sageduse iseloomustamiseks toome
järgnevalt kolme liiki näitajaid. Neist täpsaimaks
tuleb lugeda tööliste töötundide üldarvu alusel arvu-
tatud tööõnnetuste sageduse keskmisi, kuna õnnetuste
ulatus sõltub otseselt tööliste poolt sooritatud töö-
kogusest.

Tööõnnetuste sageduse tendents on ühtlane kõigil
kolme liiki andmeil. Võib märkida üldiselt tööõnne-
tuste sageduse tõusu ja langust rööbiti üldise majan-
dusliku konjunktuuri ja tööstuse aktiivsuse kujune-
misega. Tööõnnetuste sageduse kujunemise suhtes
võib eritleda ajavahemikus 1928—36. a. kolme iseloo-
malt erinevat ajajärku. Majanduskriisitsel ajalajärgul
(1929—31) võib nentida üldiselt kõrget tööõnnetuste
sagedust tendentsiga tõususuunas. Majanduskriisi-
aastad aga andsid tagasiminekut ka tööõnnetuste sage-

¹⁾ „ETK“ = Eesti tööliste kinnitustühis; „Ühisoma“ = Tööõnnetuste-kindlustusühing „Ühisoma“, „EKA“ = Eesti maa kinni-
tuse a.-s.

²⁾ Kindlustuste arv.

4. Kollektiivsete tööõnnetuste sagedus.

Fréquence des accidents collectifs.

vaid üks tööline. Kollektiivseid õnnetusi, õnnetused 2 ja enam töölisega korraka, tuleb ette väga harva, nagu nähtub järgnevast.

Tööõnnetused:	1936	1935	1934	1936	1935	1934
	Arv			% ₁₀₀ tööõnnetuste üldarvust		
2 töölisega	12	45	8	1,0	5,1	1,0
3 „	3	4	3	0,2	0,5	0,4
4 „	1	1	—	0,1	0,1	—
5 „	—	—	—	—	—	—
6 ja enam töölisega . .	1	1	—	0,1	0,1	—
Kokku	17	51	11	1,4	5,8	1,4

Kollektiivsetest tööõnnetustest esinevad sagedamini õnnetused 2 töölisega, kuna suurema tööliste arvuga õnnetusi tuleb ette vaid harukordadel. Nende õnnetuste vähesus seletub nende tööstusharude võrdlemisi madala osatähtsusega meie tööstuses, kus tavaliselt kollektiivseid õnnetusi esineb sagedamini. Selliste alade hulka kuulub kõigepealt mäetööstus, mille

osatähtsus ei ole senini olnud suur. Kollektiivsete õnnetuste poolest esinevad kõrgema tööõnnetuste riisikoga ka mei mäetööstus, mineraalide töötlemine (töenäoselt ka kaevanduste osas), puu- ja ehitustööstus ning transport. Mõitel tööalal ei ole möödunud 3 a. jooksul olnud kollektiivseid tööõnnetusi üldse. Nende tööstusharude hulka kuuluvad naha-, tekstiil-, kehakatte- ja pudukaupade ja puhastustööstus. Kollektiivseid õnnetusi ei ole olnud ka metsaülestatamiae alal.

5. Tööõnnetuste sagedus üksikute tööstusharudes.

Fréquence des accidents du travail d'après les industries.

Kõrgema tööõnnetuste sagedusega esineb pidevalt mäetööstus, kuhu kuuluvad põlevkivi- ja turbatööstus ning mõned väiksemad maapõuevarasid ekspuaterivad ettevõtted. Läänud 10 a. keskmiselt oli mäetööstuse alal 203 tööõnnetust ühe milj. töötunni kohta, mis ületab õnnetuste sageduse poolest üldkeskmist ligi 2½-kordselt. See asjaolu pälvib tõsist tähelepanu mäetööstuse kasvava osatähtsuse tõttu ja veel enam tuleviku seisukohalt, kuna mäetööstus töötab kujuneda edaspidi ulatuselt veel tähtsamaks tööstusharuks.

Tööõnnetuste arv 1 miljoni töötunni kohta — *Nombre des accidents du travail par 1 million des heures du travail effectuées.*

5. Pour la nom. franç. s'adresser au tab. 8.	1936	1935	1934	1933	1932	1931	1930	1929	1928	1927	Keskm. Moyenne 1927—36	%
I. Murrud ja kaevand.	224	201	200	179	207	229	202	225	177	170	203	283
II. Mineraalide töötlem.	144	126	92	48	76	91	80	94	94	93	98	113
III. Metallitööstus	151	142	116	116	111	136	120	108	98	109	122	140
IV. Keemiatööstus	146	118	126	140	107	98	77	88	87	74	112	129
V. Nahatööstus	52	35	21	28	40	44	66	54	40	43	44	51
VI. Tekstiilitööstus	47	49	69	47	50	61	67	70	64	71	60	89
VII. Puitööstus	138	134	128	89	123	127	93	89	100	116	113	130
VIII. Paberitööstus	56	64	53	45	51	57	59	50	58	67	56	64
IX. Polügraafiatööstus	4	7	4	3	4	5	7	6	6	5	5	6
X. Toidu-, maitseain. ja jookide tööstus	50	42	21	28	53	41	56	43	41	48	43	40
XI. Kehakatte- ja pudukaupade tööstus	0	14	8	12	21	14	22	8	7	17	12	14
XII. Ehitustööstus	149	122	100	149	150	136	163	137	96	74	130	149
XIII. Elektri- ja gaasi- ja veovarustus	56	54	48	50	39	23	8	20	20	37	39	45
XIV. Puhastustööstus	9	5	—	10	9	8	20	12	13	0	9	10
Keskmine — Moyenne % (1927—36 = 100)	99	90	86	75	82	93	87	90	79	86	87	100
	113,8	103,4	98,0	86,2	94,3	106,9	100,0	103,4	90,8	98,0	100	

Tööõnnetuste sageduse poolest järgmisso võrdlemisi kõrge õnnetuste sagedusega rühma kuuluvad metalli-, keemia-, puu- ja ehitustööstus. Neis tööstusharudes ulatus õnnetuste arv läinud 10 a. keskmiselt ümarguselt 110—130 ühe milj. töötunni kohta, mis ületab keskmist õnnetuste sagedust 30—50%. Madalaima tööõnnetuste sagedusega esineb polügraafiatööstus (ühe milj. töötunni kohta 10 a. keskmiselt vaid 5 tööõnnetust), seejärel puhastustööstus (9 tööõnnetust) ning kehakatte- ja pudukaupade tööstus (12 õnnetust). Üldkeskmisega võrreldes suhteliselt võrdlemisi madala õnnetuste sagedusega esinevad veel naha- (44), tekstiil- (60), paberi- (56), toidu-, jookide- ja maitseainete tööstus (43) ning elektri- ja gaasi- ja veovarustus (39).

Üksikuis tööstusharudes osutab tööõnnetuste sageduse kujunemine ajas tunduvalt erinevat tendentsi. Mäetööstuses näeme üksikuil aastail üldkeskmisega sarnlevat õnnetuste sageduse kujunemist, langusega majandusliku surutise aastail ning vastuoksa, tõusvat tendentsi eriti viimaseil aastail.

Viimaseil aastail tugevasti tõusva tööõnnetuste sagedusega on tegemist keemiatööstuses, mineraalide töötlemise alal ning metalli- ja puutööstuses. Väga suuri kõikumisi õnnetuste sageduses üksikuil aastail võib märkida naha-, kehakatte- ja pudukaupade tööstuses ning puhastustööstuses. Neil aladel on tööliste arv väike, mistõttu juhuslik õnnetuste sageduse tõus või langus avaldub neis tööstusharudes kord suuremal, kord väiksemal määral.

6. Tööõnnetuste aeg.

Accidents du travail d'après les mois, les jours de la semaine et les heures de jour.

a) Tööõnnetused üksikül kuil.

Accidents du travail d'après les mois.

	Tööõnnetuste arv 1. milj. töõõnni kohta (1935. ja 1936. a. kesk-mised)	% (aasta keskmine = 100)
Jaauuar	86	90
Veebruar	89	93
Märts	91	95
Aprill	84	88
Mai	90	93
Juuni	104	108
Juuli	112	117
August	98	102
September	100	104
Oktoober	92	96
November	103	107
Detsember	96	100
Keskmine	96	100

Tööõnnetuste sagedus on üksikül kuil võrdlemisi suurel määral erinev, nagu nähtub järgnevast.

Tööõnnetuste arv 1. milj. töõõnni kohta (1935. ja 1936. a. kesk-mised)

Suhteliselt kõrgema õnnetuste sagedusega esineb suveseason — juuni ja eriti juuli, sügiskuisest aga ka september ja november. Õnnetuste kõrgem sagedust neil kuil tuleb seletada osalt puhtkliimaliste tingimustega — suhteliselt kõrgema temperatuuriga, mis mõjub rammestavalt ja väsitavalt. Uurimustega on tehtud kindlaks, et väsimus on oluliseks õnnetuste sagedust tõstvaks teguriks. Tõenäoselt tuleb ka õnnetuste kõrgemat sagedust neil kuil seletada väsimuse mõjuga, kuna töõõpinge on neil kuil paljudel aladel suurem ja ka töõõpäev on pikem. Olulise tähtsusega on ka see, et suvekuil vaba aega kasutatakse vähem puhkuseks kui kevad- ja talvekuil. Tööõõtingimuste poolest vähem soodsatena välistõõõde jaoks osutuvad sügis- ja talvekuul, mille mõjul, näiteks, mäetõõõstuses ja ka ehituse alal töõõnnetuste sagedus on kõrgem novembrist veebruarini. Ainult ehituse alal pisut kõrgem on õnnetuste sagedus ka juulis, kuna varakevadest sügiseni neil aladel on õnnetuste sagedus võrdlemisi madal.

b) Tööõõnnetused nädalapäevade järgi.

Accidents du travail d'après les jours de la semaine.

Selle järgi võime selgitada puhkepäevade ja nädala kestel kasvava väsimuse mõju töõõnnetuste sageduse kujunemisel. Üksikül aastail on õnnetuste sagedus nädalapäevade järgi võrdlemisi kõikum, ent läinud 10 a. keskmistes on väsimuse mõju töõõnnetuste sagedusele silmnähtav. Väsimuse kasvuga tõuseb rööõbiti ka töõõnnetuste sagedus, jõudes käsitletavail andmeil haripunkti neljapäeval. Ka nädala lõpppäevil — reedel ja laupäeval, samuti pühapäeval — esinev töõõnnetuste sageduse langus seletub arvatavasti ainuüksi ebaühtlase tööõõjaotusega üksikül nädalapäevadel ega anna põhjust eitada väsimuse mõju töõõnnetuste sagedust põhjustava tegurina. Teatavasti majanduskriisaastail, mis langevad vaadeldavale 10 a. vahemikule (1925—34), töõõtati paljudes ettevõtetes lühen-

Tööõõnnetuste arvu järgi üksikül nädalapäevadel võib teha järeldusi mõningate töõõnnetuste algpõõõjuste selgitamisel.

Tööõõnnetused nädalapäevade järgi (%).

N. des accidents d'après les jours de la semaine (%).

6.	Esmapäev Lundi	Teisipäev Mardi	Keskpäev Mercredi	Neljapäev Jeudi	Reede Vendredi	Laupäev Samedi	Pühapäev Dimanche	Kokku Total
1936	16,2	17,1	16,0	16,3	16,3	14,8	2,7	100
1935	17,3	16,1	16,3	16,4	16,8	14,9	2,2	100
1934	15,9	16,6	16,8	16,0	16,6	15,1	2,1	100
1933	16,8	16,8	16,9	17,2	16,1	14,8	1,4	100
1932	15,2	16,0	17,6	16,0	16,6	13,9	1,7	100
1931	18,0	15,6	16,6	16,6	16,3	14,2	2,7	100
1930	15,5	16,2	18,1	16,1	16,8	14,9	2,4	100
1929	17,1	16,6	17,2	15,7	16,5	14,7	2,2	100
1928	17,0	16,4	16,2	17,6	16,5	13,8	2,5	100
1927	16,4	16,6	17,3	16,1	16,8	14,7	2,1	100
1926	16,2	17,3	15,0	16,1	17,0	14,8	2,7	100
1925	16,2	15,9	13,9	16,0	16,0	16,0	2,5	100
1924	16,8	15,5	16,0	16,6	17,1	15,1	2,0	100
1923	17,8	16,9	17,4	16,9	15,5	13,9	1,6	100
1922	17,5	16,9	16,1	16,3	17,7	13,8	1,7	100
Keskmine Moyenne								
1925—34	16,4	16,4	16,7	17,0	16,6	14,7	2,2	100

datud töõõnädalaga, mis puhul katkestati töõõ tavaliselt laupäevaks, mõningail juhtudel aga ka juba reedoks. Pealegi mõningais ettevõtetes töõõtatakse laupäeviti ka normaaluudes lühema töõõpäevaga, millega seoses väheneb töõõnnetuste võimalus neil päevadel. Suhteliselt tegelikule töõõajale töõõnnetuste sagedus ei ole tõenäoselt ka nädala lõpppäevil neljapäevast õnnetuste sagedusest madalam, pigem sellest isegi kõrgem, nagu see ilmneb mitmel üksikül aastal.

c) Tööõõnnetuste kella-

Accidents du travail d'après les heures de jour.

Andmed töõõnnetuste jaotusest kellaaja järgi peavad näitama samuti töõõpäeva kestel kasvava väsimuse mõju töõõnnetuste tekkimisel. Tööõõnnetuste sageduse selgitamisel on aga siin tegemist veel suuremate raskustega, kuna töõõjaotus töõõpäeva kestel on veel ebaühtlase kui jaotus nädalapäevade järgi. Seepärast tuleb võtta võrdluseks kellaeg, mil töõõ ulatus on enamvähem võrdne. Teatavasti algab töõõ töõõstusettevõtetes hommikul kell 7, töõõtades ühe vahetusega, ja lõpeb kell 4; seejärel peetakse tavaliselt kella 12 paiku vahetuse enam-jaolt ½—1 tund. Mitme vahetusega töõõtades ulatub hommikupoolne töõõvahetus samuti kella 10- või 12-ni. Nii võime lugeda töõõ ulatuse poolest võrdseks töõõaja kella 8—10 ja 10—12 vahel. Kuigi kella 10—12 vahel töõõtab uusi vahetusi ja võib-olla sellele ajavahemikule langeb mõnedes ettevõtetes päevane vahetuse, leiame töõõnnetuste sageduse olevat kella 10—12 vahel tunduvalt kõrgema kui kella 8-st 10-ni. Pealelõunane töõõaeg kahjuks võrdlusi enam ei võimalda, kuna kella 12—14 langeb suur osa lõunavahetusega ja kella 14—16 algab töõõ uutes vahetustes. Pealegi mõjustab lõunane vahetuse puhkusem töõõnnetuste sagedust vähendavalt. Kõige raskemaks ajaka tuleb seega lugeda töõõnnetuste tekkimise seisukohalt töõõaega enne lõunavahetusega. Seega võime lugeda tõõõstatuks ka toodud andmeil senini töõõnnetuste statistikas konstateeritud tõõõ, et väsimus osutub olulise-

Tööõnnetuste jaotus kellaaja järgi (%) — *Accidents du travail d'après les heures de jour (%)*.

7.	—2	2—4	4—6	6—8	8—10	10—12	12—14	14—16	16—18	18—20	20—22	22—24	Kokku Total
1936	2,0	2,2	2,4	10,0	19,2	17,1	16,7	16,1	7,1	3,6	2,5	1,1	100
1935	1,8	2,1	2,3	9,9	19,0	18,2	16,5	15,9	6,8	3,8	2,1	1,0	100
1934	2,1	2,4	2,8	10,0	18,7	16,0	16,8	14,3	6,9	4,1	2,7	1,4	100
1933	1,8	1,6	1,9	9,4	18,0	19,3	16,9	16,7	5,7	4,2	2,5	1,1	100
1932	1,3	2,2	2,0	4,4	15,3	22,2	17,2	19,3	7,4	3,2	3,4	2,1	100
1931	1,7	2,2	2,3	4,7	16,1	20,9	14,7	17,9	9,8	4,2	3,3	2,2	100
1930	1,3	2,2	1,9	5,3	15,8	22,5	15,4	17,6	9,7	4,0	2,9	1,4	100
1929	1,1	2,2	1,9	5,7	15,0	21,2	15,9	18,0	9,9	4,8	2,7	1,6	100
1928	1,5	2,7	1,0	6,3	16,2	20,3	15,7	16,8	9,1	4,4	3,4	1,7	100
1927	1,9	3,9	3,2	6,5	16,3	22,2	13,9	15,3	8,2	3,5	3,2	1,9	100
1926	1,2	2,0	2,1	6,3	16,3	21,9	14,9	16,5	8,8	4,3	3,1	2,1	100
1925	1,4	1,9	1,0	5,8	16,5	23,5	15,5	15,3	8,7	4,2	2,9	2,4	100
1924	1,3	2,4	2,0	3,9	17,8	25,8	13,4	18,2	7,2	3,4	2,8	1,8	100
1923	1,1	1,0	1,2	5,7	16,4	26,2	17,6	18,2	6,0	3,1	2,3	1,2	100
Keskm. — Moy. 1925—34	1,5	2,3	2,2	6,5	16,6	20,8	15,7	17,0	8,4	4,1	3,0	1,9	100

maks tööõnnetusi tekitavaks algteguriks, mida aga sageli pannakse tööliste eneste hooletuse, mitteküllaldase ettenägelikkuse või koguni hooletuse süüks.

7. Tööõnnetuste põhjusi.

Causes des accidents du travail.

Tööõnnetuste vastu võitlemise seisukohalt tööõnnetuste põhjuste selgitamine osutub tähtsamaks probleemiks tööõnnetuste statistikas. Ent probleem osutub samal ajal praktiliselt raskeimalt lahendatavaks, kuna süstematilist ühtlane tööõnnetuste liigitamine põhjuste järgi aastast aastalt on raskesti teostatav. Tööpoolest iga üksik tööõnnetus on väga tihti tingitud mitmesuguste põhjuste kompleksist, millejuures on raske otsustada, mida just tuleb lugeda õnnetuse põhjuseks. Toome vaid ühe näite. Tööline libiseb põrandal ja satub kättipidi hammasrataste vahele, mille tagajärjeks on raskem luumurretega vigastus. Mida pidada õnnetuse põhjuseks, kas libisemist, millest õnnetus sai õieti alguse, või sattumist hammasrataste vahele, resp. masinat.

Tööõnnetuste põhjuste määramiseks on Riigi Statistika Keskbüroo poolt antud tööõnnetuste vastu kindlustusseltsidele üksikasjalised juhised. Nende juhiste põhireegli kohaselt tuleb tööõnnetuste põhjuseks lugeda seda asjaolu, mille vältimisel oleks suudetud hoiduda tööõnnetusest. Näitena toodud juhul vältides sattumist hammasrataste vahele ei oleks järgnenud ka tekkinud õnnetust, sest libisemine iseenesest ei tekitanud veel vigastust. Järelikult loome tööõnnetuse põhjuseks masinat.

Selle põhireegli kohaselt peab tööõnnetuste statistika selgitama tööõnnetuste otsesid objektiveid põhjusi. Tööõnnetuste põhjusi iseloomustav andmestik tõendab meile küllaldase järjekindlusega, et õnnetuste oht ei peitu üldiselt niivõrd masinates, milliseid tavaliselt puhtinstinktiivselt peetakse tüüpilisemaiks ning tagajärgede poolest ohtlikumaiks tööõnnetusi põhjustavaks teguriks, kuivõrd hoopis muudes tegurites, mis ei ole sugugi seoses mehaanilise tootmisprotsessiga. Masinate arvele langeb vaid ümarguselt 10% tööõnnetuste üldarvust ja siia liiki kuuluvate

õnnetuste arv osutab koguni langustendentsi. Ei ole kahtlust, et tehniliste kaitsevahendite abil, milliseid järjest viimistletakse ja täiendatakse, on masinatöö oht tööõnnetuste seisukohalt aeg-ajalt tunduvalt vähenenud ja kindlasti väheneb edaspidi veelgi. Selle kõrval peaks aga võitluses tööõnnetuste vastu osutatama tõsisemat tähelepanu mitmesugustele teistele asjaoludele, mis põhjustavad tööõnnetuste üldarvust valdava enamuse — ca 90%.

Tuleme tagasi masinatest põhjustatud tööõnnetuste juurde. Üldiselt tuleb märkida, et tööõnnetuste jaotus nende tekkimise põhjuste poolest on üksikutes tööstusharudes erineva tööiseloomu tõttu väga lahku minev. Loomulikult tööstusharudes, kus ulatuselt on valitseval kohal masinatöö, masinatest tekitatud õnnetuste arv on suhteliselt suurem. Ses mõttes on tüüpiliseks tööstusharuks tekstiiltööstus, kus masinatest tekkinud õnnetusi oli 1936. a. ligi 30%. Sellele lähedane oli masinatest tekitatud õnnetuste arv veel töö iseloomult tekstiiltööstusega mitmeti sarnlevas kehakatte- ja pudukaupade tööstuses (27,6%) ning peale selle puutööstuses (21,5%). Tööõnnetuste seisukohalt erinevas olukorras on polügraafiatööstus. Üldiselt õnnetuste riisiko on ses tööstusharus tööiseloomust tingitud tööliste vähesel liikuvusel, kergesti käsitatavate materjalide, paremate tööruumide jne. tõttu väga madal. Kuigi masinatöö ei ole sel alal ülekaalus, on siin masin tööõnnetusi põhjustava tegurina esikohal — 1936. a. tööõnnetuste üldarvust 43,7%. Need on 4 tähtsamat tööstusharu, kus masinatest põhjustatud tööõnnetuste sagedus on võrdlemisi kõrge.

Peale masinate on muist tööõnnetuste põhjustest arvu poolest esikohal esemete üle komistamine, tööked esemete vastu ning esemetele astumine. Neist põhjustest tekitatud tööõnnetuste arv ulatus 1936. a. ümarguselt 30% ja püsis ka eelmistel aastatel lähedalt sel tasemel. Juba selle põhjuste rühma nimetus laseb oletada, et sihikindla võitluse puhul tõenäoselt suur osa sellisest õnnetusist on välditavad. Seda laadi õnnetuste kõrge sagedus osutab tööõnnetuste ärahoidmise seisukohalt mitte küllalt otstarbekohaste

sisseseadete ja tööruumide olemasolu, puudulikku val- gustust (millest tingitud osalt tõuked asjade vastu) ja lõpuks, mis kõige olulisem, osutab sellele, et tööruu-

mide korrashoid materjalide ja jätete, osalt ka valmis- kauba paigutuse poolest jätab tööõnnetuste riisiko seisukohalt küllaltki soovida.

Tööõnnetuste põhjused — Causes des accidents du travail.

8.	Tööõnnetuste üldarv Nombre des accidents	Sellest (%) — Dont (%)													
		Masinaid — Machines	Transport — Véhicules	Plahvatused, tulikahjud Explosions et incendies	Müratsed, põletavad ja süüväh- lendised ained — Substances toxiques, brûlantes ou corrosives	Elekter — Électricité	Töölise kukkumine Chute de personnes	Esemete üle kormistamine, töö- ked esemete vastu, esemetele astumine — Marche sur d'objets ou choc contre d'objets	Esemete, riistade kukkumine Chute d'objets	Siselaevamine-sis-kukkumine Éboulements	Tööobjekt, ilma meh. abinõudeta käsitamine — Manutention d'objets sans appareils mécaniques	Käsitõrjastad Outils à main	Loomad — Animaux	Mitmesuured põhjused Causes diverses	Kokku — Total
I. Murrud ja kaovandused — In- dustries extractives	1 751	1,8	0,0	0,2	2,0	0,1	10,7	37,0	21,3	0,1	12,3	0,5	0,5	6,3	100
II. Mineraalide töötlemine — Indus- tries minérales	608	2,6	0,5	—	10,2	—	9,2	40,8	14,8	—	13,2	3,5	0,2	4,8	100
III. Metallitööstus — Ind. des métaux	1 894	13,3	0,3	0,1	9,4	0,4	7,8	20,0	12,2	—	12,4	5,0	0,1	7,3	100
IV. Keemiatööstus — Ind. chimique	412	8,5	0,2	0,2	7,8	—	12,4	33,3	13,1	—	11,4	7,5	—	5,6	100
V. Nahatööstus — Industrie des cuirs et peaux	92	15,2	—	—	0,5	—	15,2	32,7	5,4	—	16,3	7,0	—	1,1	100
VI. Tekstiilitööstus — Ind. textile	708	20,2	0,1	—	1,7	—	11,3	32,2	8,1	—	0,9	0,5	0,3	3,7	100
VII. Puutööstus — Industrie du bois	1 489	21,5	0,7	—	0,9	—	8,9	33,5	10,1	—	10,2	5,0	0,2	2,4	100
VIII. Paberitööstus — Ind. du papier	352	14,2	0,8	0,7	2,5	—	11,0	32,7	14,3	—	10,2	7,0	0,3	4,3	100
IX. Polügraafiatööstus — Industrie polygraphique	64	43,7	1,6	—	3,1	—	6,3	18,8	0,2	—	12,5	0,2	—	1,0	100
X. Toidu-, maitseainete ja jookide tööstus — Industries de l'alimenta- tion, des boissons etc.	687	7,7	0,7	0,1	0,0	—	12,1	30,4	8,2	—	10,8	10,7	1,5	1,0	100
XI. Kehakatte- ja pudukaupade töös- tus — Confection de vêtements et fabr. de mercerie	100	27,0	—	—	0,4	—	1,8	24,8	12,8	—	0,0	20,2	—	5,5	100
XII. Ehitustööstus — Constructions	2 900	1,0	0,8	0,1	1,7	0,1	20,4	27,3	10,2	0,3	13,4	9,3	0,2	4,2	100
XIII. Elektri- ja gaasi- ja veevarus- tus — Usines électriques, à gaz d'éclairage et distribution d'eau	86	—	1,2	—	4,8	1,2	20,2	14,3	20,2	3,6	22,6	3,3	1,2	2,1	100
XIV. Puhastustööstus — Nettoyage	40	0,5	2,2	—	37,0	2,2	0,5	30,4	2,2	—	8,7	—	—	4,3	100
XV. Kaubandus — Commerce	575	1,7	0,3	—	0,5	0,2	13,0	24,1	19,1	0,2	31,3	2,3	0,3	0,4	100
XVI. Transport — Transport	194	1,0	9,3	—	2,1	0,5	12,0	20,4	22,7	1,0	14,4	2,1	0,5	4,1	100
XVII. Metsaärestõõtamine — Exploi- tation des forêts	246	0,4	0,8	—	—	—	0,8	27,2	22,0	—	7,7	25,0	—	5,7	100
XVIII. Laevandus — Marine	267	0,4	0,7	0,7	3,4	—	24,7	39,3	11,2	—	0,7	3,4	—	15,0	100
Kokku — Total 1936	12 470	8,7	0,7	0,1	4,0	0,1	12,9	31,1	15,3	0,1	13,7	7,8	0,3	5,2	100
1935	8 747	9,2	0,6	0,3	3,5	0,1	13,4	31,0	10,0	0,3	10,0	8,1	0,5	4,0	100
1934	7 503	11,0	0,8	0,2	3,1	0,1	12,3	29,5	18,1	0,1	11,2	9,7	0,3	3,0	100
1933	5 381	13,1	2,5	0,1	2,0	0,2	11,8	23,6	17,1	0,1	10,8	7,7	0,4	3,7	100
1932	5 301	9,4	1,0	0,0	2,5	0,1	12,2	27,0	17,2	0,3	17,0	6,8	0,7	4,0	100
1931	6 384	12,4	1,9	0,4	2,8	0,0	12,0	25,0	15,5	0,2	15,5	7,1	0,5	5,6	100
1930	7 079	11,6	2,0	0,5	2,8	0,2	10,0	30,1	17,1	0,3	11,8	7,0	0,1	5,0	100

Järgnevalt esinevad sagedusega ca 10—15% tööõnnetuste üldarvust kolm tööõnnetuste põhjuste rühma, nimelt, töölise kukkumine, töös mittekäsitata- vate esemete ja tööriistade kukkumine ning esemete ilma mehaaniliste abinõudeta käsitamine. Olenevalt tööiseloolest on üksikute mainitud põhjuste esinemise sagedus tublisti lahkuminev, ent üksikult aastail on nende osatähtsus võrdlemisi püsiv. Töölise kukku- mise sageduse poolest on esikohal laevandus (24,7% tööõnnetuste üldarvust), ning ehitustööstus, elektri- jaamad, gaasi- ja veevarustus, kus neid õnnetusi on ca 20%. Ka esemete ja tööriistade kukkumisest tekitatud tööõnnetuste arv ulatub mitmes tööstus- harus ümarguselt 20%. Rühmas „tööobjektide ilma mehaaniliste abinõudeta käsitamine“ põhjustab olulise osa tööõnnetusi ülejõukäiva raskuse tõstmine. See liik õnnetusi on tüüpiline kaubandusladudele, kus tegemist peamiselt tõstmisega kaupade peale- ja mahalaadimisel, ladudes ümberpaigutamisel ning vahest

veovahendite (vagunite) käsitsi-ümberpaigutamisel. Ka ehitustööstuses, kus tuleb sageli kanda ja paigu- tada ümber raskeid ehitusmaterjale, on seda laadi õnnetuste arv suhteliselt võrdlemisi kõrge. Suhteliselt olulise osa tööõnnetusi põhjustavad käsitõrjastad, eriti metsaärestõötamise alal (25,0%), kehakatte- ja pudukaubatööstuses (20,2%) ning toidu-, maitse- ainete ja jookide tööstuses. Muil põhjustel tekib õnne- tusi võrdlemisi vähe (üksikasjad tab. 8).

Tähelepanu pälvidvad Eesti Töölise Kinnitus- ühisuse andmed tööõnnetuste põhjuste kohta töömasi- natel ja transportvahenditel. Need esinevad otsene süüdistusena töölise ettevaatamatuses ja hooletuses töötamisel masinatel, nendivad aga puudusi ka ette- võtete sisseseades, mille tagajärjeks on tööõnnetused. Nende kokkuvõtete järgi üksikult aastail ca 55—70% tööõnnetustest mehaaniseeritud töö juures tekib kas töölise ettevaatamatus või hooletuse tõttu. Kui siia

arvata veel juurde masinatelt kaitseabinõude kõrvaldamise ja kaitseprillide kasutamisest loobumise tõttu tekkinud õnnetused, mis kindlustuselt kokkuvõtteil põhjustasid viimaseil aastail üle 10% tööõnnetustest

masinatöös, tõuseb tööliste süü läbi tekkinud õnnetuste arv üle 80%. Tuleb aga võtta arvesse, et neil andmeil ei puudu subjektiivsus, mis ei luba käsitada neid reservatsioonideta.

Tööõnnetuste põhjused töömehenatel ja transportvahenditel (Eesti tööliste kinnitushäisuse andmed).

	1936	1935	1934	1933	%			
					1936	1935	1934	1933
Tööõnnetused ettevõtete, kus masinatel puudusid kaitseabinõud	122	90	92	57	11,7	11,5	11,2	8,3
Tööõnnetused juhtudel, kus tööliste kaitseabinõud masinatelt kõrvaldamud või kaitseprillid kasutamata jätnud	141	94	59	46	13,5	12,1	7,2	6,7
Tööõnnetused masinate ja transportvahendite puhastamise ja määramise juures kõigu ajal, mis tööseloomult ei olnud tarviline ja ettevõtte juhataste poolt oli eriti keelatud	96	97	92	26	9,2	12,5	11,2	3,8
Tööõnnetused tööliste ettevaatamatus ja hooletuse tagajärjel	590	429	515	489	67,5	55,1	62,7	70,8
Tööõnnetused, mis ühenduses hariiliku masinate hädaohutikkusega	85	69	63	72	8,1	8,8	7,7	10,4
Kokku — Total	1 043	779	821	690	100	100	100	100

3. Vigastatute vanus. Tööõnnetuste tagajärjel vigastatute vanuse kohta käiv andmetik iseloomustab täiendavalt tööõnnetuste põhjusi. Kõrvutades haigekassaliikmete vanuseandmeid tööõnnetuste läbi vigastatute vanusega selgub, et tööõnnetuste suhtes osutub ohtlikumaks vanuseks kuni 20 a. Tööõnnetuste sagedus on ses vanusrühmas kolm korda kõrgem sagedusest, mis iseloomustab haigekassade andmeil noorte arvu tööliiskonnas üldse. Võib ütelda, et tööõnnetuste sagedus on suhteliselt kõrge tööliste nooremas eas kuni 35. a. vanuseni. Tööõnnetuste sageduse suhtes scoses vigasamatute vanusega osutub pöördepunktiks 35 a. vanus, millest õnnetuste sagedus hakkab järjekindlalt langema.

sagedust tõstvalt suuremat mõju kui keskealiste juures ja kõrgemas vanuses, kuna nooremad vähem kasustavad puhkuseks tööst vaba aega.

9. Vigastuste iseloom.

Nature des lésions.

Tööõnnetuste tagajärjel tekkinud vigastuste iseloom ja vigastuste tagajärjed sõltuvad peamiselt töölaadist ja üksikutes tööstusharudes käsitatavate toormaterjalide ja valmiskaupade iseloomust. Teatud määral on õnnetuste tagajärjel tekkinud vigastuste iseloom otseselt sõltuvuses ka tööõnnetusi põhjustanud tegureist. Vigastuste laadi iseloomustav andmetik osutab, et vigastuste üldarvust on ülekaalus kriimustused, haavakesed, põrutused ja nahamarastused, mida võib panna peamiselt esemete üle komistamisest ning tõugetest esemete vastu põhjustatud tööõnnetuste arvele. Seda liiki vigastusi on aasta-aastalt ümarguselt 60—70% vigastuste üldarvust. Tagajärgede pooldest kuuluvad need vigastused enamjaolt kergemate liiki. 1936. a. vaid 3,7% neist vigastusist lõppes jäädava osalise töövõimekaotusega, 7388 vigastusest 1 vigastusele järgnes jäädav täieline töövõimekaotus ja 8 vigastusele järgnes surm.

Arvult teisel kohal on vigastustest väänamine ja venitus, mis moodustavad vigastuste üldarvust 10% ümber. See liik vigastusi tekib peamiselt ülejäkäiva raskuse tõstmisel, osalt ka vääratuse ning libisemise või komistamise tagajärjel. Seejärel loomulikult väänamis- ja venitusjuhtumeid esineb arvuliselt peagu võrdselt tööõnnetustega, mille põhjuseks on tööobjektide ilma mohaanelist abinõudeta käsitlemine. Need tööõnnetused lõpevad peagu erandita ilma kahjuliku tagajärjeta, põhjustades enamjaolt vaid ajutist töövõimekaotust. Kahel viimasel aastal ei järgnenud neile ühtegi surma, ega ühtegi täieliku töövõimekaotuse juhtu. Tööõnnetuste arv, kus väänamise või venitusele järgnes jäädav osaline töövõimekaotus, ulatus 1935. a. 1,1% ja 1936. a. 1,2% selle liiki vigastuste üldarvust. Üksikute tööstus-

Vigastatute ositus vanuse järgi (%) — *Age des accidentés (%)*.

9.	Vigastatute ositus vanuse järgi (%) — <i>Age des accidentés (%)</i>										Kokku Total
	—20 a.	20—24 aars	25—29	30—34	35—39	40—44	45—49	50—54	55—59	60—	
1936	0,7	13,0	23,5	18,1	11,0	8,1	5,5	3,9	2,8	2,4	100
1935	6,9	17,3	21,7	17,3	11,8	8,9	6,5	4,7	3,3	2,8	100
1934	5,9	17,0	21,2	17,3	12,4	8,4	6,2	5,2	3,0	2,8	100
1933	5,4	15,0	20,6	17,8	14,1	11,3	8,1	4,4	2,9	2,4	100
1932	5,6	15,4	21,9	18,1	12,4	9,8	6,6	4,6	3,2	2,4	100
1931	7,0	17,0	21,2	15,7	11,2	9,5	6,8	5,1	3,6	2,9	100
1930	6,5	18,0	20,5	14,4	10,8	8,5	7,0	5,2	3,4	2,7	100
1929	10,8	19,7	19,4	15,2	10,9	7,9	6,6	4,7	3,3	2,4	100
1928	10,7	17,2	18,1	14,5	11,5	9,4	6,8	5,1	3,7	3,0	100
1927	9,7	18,3	18,9	15,3	10,9	8,8	6,2	5,5	3,3	3,1	100
1926	9,4	18,2	18,0	14,7	11,8	8,8	7,1	5,8	3,5	2,9	100
1925	11,1	17,9	17,4	12,9	12,4	8,9	7,7	5,1	3,1	3,5	100
1924	11,2	18,3	16,8	14,3	11,9	8,2	7,7	5,1	3,0	3,3	100
Keskmine Moyenne											
1930—34	0,7	16,6	21,1	16,7	12,2	8,6	6,5	4,9	3,2	2,6	100
1925—29	10,3	18,3	18,4	14,5	11,3	8,8	6,9	5,2	3,4	2,9	100
M. — H ¹)	2,8	10,6	18,1	14,6	11,1	9,1	7,7	5,9	4,4	4,2	—
N. — T ¹)	2,1	18,8	18,7	15,0	12,4	9,0	7,9	5,3	3,3	2,7	—

Tööõnnetuste kõrgema sageduse põhjuseks noorte juures on esikäht kahtlemata kogemuste ja vilumuse puudus, teiseks noorusjäost tingitud hoogsam töötempo. Lõpuks ei saa tõenäoliselt eitada ka seda, et noorte juures väsimustegur avaldab tööõnnetuste

¹) Tööliste ositus vanuse järgi haigekassade andmeil (1930—34. a.) — *Répartition des ouvriers d'après l'âge d'après les données des caisses-maladie de 1930—34.*

Vigastuste ositus iseloomu järgi (%) — Répartition des lésions causées par les accidents d'après leur nature (en %).

	Kehamunused, haavakõ- sed, poranused, poratus- haavad — Plaies, conta- sions, écorchures	Põletishaavad Brûlures	Sok Chocs, commotions	Lõike- ja kärstus- haavad Coupures, lacerations	Pistehaavad Piqûres	Lükkemõõtuks kehaast erakõrvalise Perle d'un membre	Nõkastused Lésions	Luumurded Fractures	Viimamised ja venita- mised Fonctures et entorses	Lõmbumised Aphazie	Uppumised Submersions	Muud Divers	Kokku Total
I. Murrud ja kaevandused	72,8	1,7	—	2,1	1,5	0,1	3,7	1,6	7,0	—	0,1	0,4	100
II. Mincraalide töötlemine	57,2	10,5	—	2,1	5,9	0,2	1,3	1,0	13,7	—	—	8,1	100
III. Metallitööstus	46,3	8,0	—	3,7	5,3	0,4	0,0	2,3	11,7	—	—	22,7	100
IV. Keemlitööstus	53,4	5,1	—	5,1	4,0	0,2	1,5	2,7	8,5	0,2	—	18,4	100
V. Nahatööstus	69,8	4,3	—	7,6	7,6	1,1	1,1	2,2	8,7	—	—	7,6	100
VI. Tekstiilitööstus	67,8	1,3	—	2,7	8,5	0,8	1,0	3,7	7,1	—	—	7,1	100
VII. Puitööstus	64,7	1,1	0,1	3,5	5,0	0,0	1,5	2,8	11,2	—	—	9,2	100
VIII. Paberitööstus	68,5	3,1	—	2,3	2,8	—	0,0	2,5	12,2	—	—	7,4	100
IX. Polügraafiatööstus	64,0	1,0	—	—	0,4	—	1,0	3,1	12,5	—	—	7,8	100
X. Toidu-, maitseainete ja jookide tööstus	55,3	7,1	—	8,3	9,2	0,7	0,0	2,8	8,3	—	—	7,7	100
XI. Kehakatto- ja pudukaupade tööst. XII. Ehitustööstus	61,5 55,6	5,5 1,0	0,0	5,5 3,0	11,0 8,8	— 0,2	— 0,8	3,7 2,0	5,5 15,1	— —	— 0,0	6,4 12,0	100 100
XIII. Elektrijaamad, gaasi- ja veevä- rustus	51,8	5,0	—	8,2	4,7	—	1,2	4,7	15,3	—	—	8,2	100
XIV. Puhastustööstus	30,5	30,4	—	0,5	—	—	—	8,5	15,2	—	—	10,0	100
XV. Kaubandus	67,0	0,3	—	3,1	1,0	0,2	1,2	3,1	13,6	—	—	0,0	100
XVI. Transport	61,3	2,1	—	5,2	1,5	—	0,5	8,8	10,8	—	—	0,8	100
XVII. Metsatööstus	68,5	—	—	4,9	3,3	0,4	—	2,4	7,3	—	—	12,2	100
XVIII. Laevandus	47,6	1,0	—	0,8	1,5	1,5	0,7	5,2	4,1	—	4,5	32,2	100
Kokku — Total 1936	59,3	3,4	0,0	3,6	5,6	0,4	1,3	2,5	11,4	0,0	0,1	12,7	100
1935	62,4	3,5	0,0	3,0	5,0	0,1	1,3	2,6	11,4	0,0	0,1	10,0	100
1934	64,0	3,2	0,0	2,8	4,5	0,4	3,0	2,8	9,0	0,0	—	8,8	100
1933	59,4	3,3	0,1	0,4	3,0	0,3	2,4	3,3	9,0	0,0	—	8,0	100
1932	60,4	2,8	0,1	3,0	4,0	0,5	4,4	2,6	8,7	—	0,0	3,0	100
1931	65,5	3,2	0,1	4,3	3,3	0,4	3,2	2,0	9,0	0,0	0,0	7,5	100
1930	73,8	3,1	0,1	1,8	2,0	0,2	3,2	3,0	7,4	—	—	5,4	100
1929	76,5	2,8	0,1	1,6	1,1	0,4	3,8	2,3	6,0	0,0	0,0	5,1	100
1928	72,2	2,8	0,1	2,8	2,2	0,4	5,1	3,3	3,1	—	0,0	7,7	100
1927	71,4	4,0	0,4	3,4	2,6	0,2	4,3	2,6	3,0	—	0,0	7,5	100
1926	73,6	0,5	0,3	3,5	2,4	0,2	3,0	3,2	3,6	0,0	—	3,7	100
1925	80,4	4,6	0,2	2,4	1,4	1,0	2,1	1,2	2,7	0,0	0,0	4,0	100
1924	71,0	5,3	0,5	5,0	2,6	1,1	2,0	2,8	1,8	—	—	6,1	100
1923	74,0	4,9	—	4,2	2,2	0,7	1,2	2,1	2,7	—	—	7,1	100
1922	73,4	3,1	—	5,1	2,0	0,8	1,0	2,5	1,5	—	0,0	8,8	100
Keskm. 1930—34	66,5	3,1	0,1	4,4	3,4	0,4	3,2	2,9	9,1	0,0	0,0	6,0	100
Moyen. 1925—29	75,0	4,1	0,2	2,7	1,0	0,4	3,7	2,5	3,8	0,0	0,0	5,7	100

harude järgi kõigub tööõnnetuste tagajärjel tekkinud väanamis- ja venitusjuhtude arv ca 5—15%.

Arvult kolmandal kohal on pistehaavad üksikul aastail keskmiselt 2—6%-ga tööõnnetuste üldarvust. Üksikul aastail suuresti kõikuv seda liiki vigastuste arv on seletatav arvude väikusega, mille juures juhuslikkuse moment pääseb mõjule. Pistehaavad tekivad seoses tööõnnetustega kõige sagedamini kehakatte- ja pudukaupade tööstuses (11,9%), võrdlemisi sageli aga ka tekstiilitööstuses (8,5%), polügraafiatööstuses (9,4%), toidu- ja maitseainete tööstuses (9,2%) ning ehitustööstuses (8,8%). Kehakatte- ja pudukaupade tööstuses tekivad pistehaavad tõenäoselt peamiselt kingseppade ja saapatöölise, osalt ka õmblejate arvel pistetest naaskli ja nõelaga, tekstiilitööstuses — pistetest kraasidega, ning toidu-, maitseainete ja jookide tööstuses — pistetest pakki-kastidest väljaulatavate naelte, ehitustöölisel aga astumisest naelte otsa. Need vigastused ei ole väga ohtlikud, ent neile tekivad sageli komplikatsioonid veremürgistuse kujul, mille tagajärjed on tihti väga kurvad. Peale liigese kaotusega ja luumurretega seotud tööõnnetuste pistehaavadele on järgnenud suuremal määral jäädav osaline töövõimekaotus (8,0% tööõnnetuste üldarvust, mil

tekkis pistehaav). 701 pistehaava saanud töölisest suri 1936. a. 2 töölit ehk 0,3% üldarvust. Surnaga lõppenud juhtude poolst vaid ägedad mürgistused ja raskemad vigastused, kus on tegemist juba luumurretega, on pistehaavade ohtlikumad. 1936. a. suri pistehaavade tagajärjel 2 ehitustöölise, kes olid astunud naela otsa ja said sellest veremürgistuse.

Osatähtsusest järgnevad peagu võrdelt lõike- ja rebendihavvad ning põletishaavad, millede arv ulatub 3—4% vigastuste üldarvust. Need esinevad üksikutes tööstusharudes väga ohtlikult sagedusega, kuid neid tuleb ette kõigis tööstusharudes. Põletishaavade arv ulatub, näiteks, puhastustööstuses peamiselt pesukodade arvel 30%. Tagajärgede poolst need vigastused kuuluvad samuti raskemate liiki, kuna üldiselt neile järgneb sagedamini jäädav töövõimekaotus või surm. 1936. a. järgnes neile vigastustele surm 1 000 vigastusest 2,3 juhul.

Silmapaistva osa vigastustest moodustavad veel tööõnnetused luumurretega — 1936. a. 2,5% tööõnnetuste üldarvust. Need vigastused esinevad peamiselt koos üldiste vigastuste ja raskete muljutustega ja kuuluvad tagajärgede poolst kõige raskemate vigastuste liiki. Neid vigastusi ei olnud 1936. a. küll palju,

²⁾ 1922—36. a. oli 91 538 tööõnnetuse hulgas 10 lõmbumise- ja 40 uppumisejuhtu.

nimelt 313 juhul. Ent 101 juhul, mis moodustab nende vigastuste üldarvust 32,5%, järgnes tööõnnetustele jäädav osaline töövõimekaotus ning 4 juhul järgnes õnnetusele surm.

10. Tööõnnetuste tagajärjed.

Conséquences des accidents du travail.

Enamjaole tööõnnetustest järgneb vaid ajutine töövõimekaotus. Eesti Töölise Kinnitushüvisuse andmeil ulatub sel-

Tööõnnetuste tagajärjed — Conséquences des accidents. (Eesti töölise kinnitushüvisuse andmed.)

11.	Arv — Nombre							%						
	Surm — Mort	Täielik töövõimekaotus — Incapacité complète permanente	Jäädav osaline töövõimekaotus — Incapacité partielle permanente	Ajutine töövõimekaotus — Incapacité temporaire	Kokku — Total	Tööõnnetused töövõimekaotuseta — Accidents sans incapac. au travail	Üldse — Gr. total	Surm — Mort	Täielik töövõimekaotus — Incapacité complète permanente	Jäädav osaline töövõimekaotus — Incapacité partielle permanente	Ajutine töövõimekaotus — Incapacité temporaire	Kokku — Total	Tööõnnetused töövõimekaotuseta — Accidents sans incapac. au travail	Üldse — Gr. total
1936	33	2	461	0 028	10 424	746	11 170	0,3	0,02	4,1	88,9	93,3	6,7	100
1935	29	1	326	0 583	6 839	444	7 583	0,4	0,0	4,3	86,6	91,5	8,5	100
1934	16	1	376	5 524	5 017	682	6 400	0,2	0,0	5,8	85,0	91,0	9,0	100
1933	13	—	216	3 407	3 630	514	4 150	0,3	—	5,2	82,1	87,0	12,4	100
1932	6	2	218	3 832	4 058	374	4 432	0,1	0,0	4,9	80,5	91,5	8,5	100
1931	15	1	323	5 010	5 349	610	5 959	0,3	0,0	5,4	84,1	89,8	10,2	100
1930	10	3	294	6 682	5 889	827	6 716	0,1	0,0	4,4	83,1	87,0	12,4	100
1929	10	—	205	5 257	6 662	1 014	6 676	0,2	—	4,5	70,9	84,0	15,4	100
1928	11	3	290	4 507	4 811	920	5 740	0,2	0,1	5,1	78,5	83,9	16,1	100
1927	17	—	245	4 214	4 470	761	5 237	0,3	—	4,7	80,5	85,5	14,5	100
1926	13	—	314	3 897	4 224	812	5 036	0,3	—	6,2	77,4	83,0	16,1	100
1925	18	1	240	3 288	3 547	780	4 333	0,4	0,0	5,5	75,0	81,8	18,2	100
1924	7	—	183	2 830	3 020	544	3 564	0,2	—	5,1	79,4	84,7	15,3	100
1923	9	—	159	2 903	3 071	346	3 017	0,2	—	4,1	74,1	78,4	21,0	100
Kesk. — Moyen.														
1930—34	12	1	285	4 671	4 960	582	5 551	0,2	0,0	5,1	84,1	89,4	10,6	100
1925—20	14	1	277	4 233	4 525	861	5 384	0,3	0,0	5,1	78,6	84,0	16,0	100

liste õnnetuste arv üksikul aastail ca 85—90% tööõnnetuste üldarvust. Osa tööõnnetustest on niivõrd kerged, et töölised ei tarvitse seepärast isegi katkestada tööd enam kui esmabi saamiseks ja tööõnnetuse registreerimiseks nõutava vormi täitmiseks. Esmabi järele on töölised suutelised neil juhtudel jätkama tööd. Selliste tööõnnetuste arv ulatub viimasil aastail ca 10% ja osutab aasta-aastalt võrdlemisi suuri kõikumisi, osutades ühtlasi langustendentsi. Suhteliselt tööõnnetuste üldarvule osutavad arvult tõusutendentsi kergemat laadi õnnetused, millele järgnes vaid ajutine töövõimekaotus või ainult lühemaajaline takistus töös. Tagajärgede poolest raskemad õnnetused osutavad aga osatähtsusest vähenemist. Jäädava osalise ja täieliku töövõimekaotusega ning surmaga lõppenud tööõnnetuste sagedus oli viimasil aastail järgmine (% tööõnnetuste üldarvust):

1936	4,37	1932	5,09
1935	4,20	1931	5,68
1934	5,35	1930	4,56
1933	5,52	Kesk. 1927—31	5,02

Raskemate tagajärgedega tööõnnetuste arvilise vähenemise põhjusi on raske leida. Tõenäoselt kujuneb õnnetuste registreerimine järjest täielikumaks, mille tagajärjel viimasel ajal registreeritakse kergemate vigastustega tööõnnetusi rohkem. Teiseks nähtavasti väheneb raskemate vigastustega tööõnnetuste arv tehniliste töökaitselahendite täiendamise tagajärjel. Võimalik, et siin avaldavad mõju ka tööstusstruktuuris tekkivad muutused.

Jäädava töövõimekaotuse ja surmaga lõppenud tööõnnetused 1936. a.¹⁾ — Accidents du travail ayant causé l'incapacité permanente au travail ou mort en 1936.

12.	Jäädav osaline töövõimekaotus	Jäädav täieline töövõimekaotus	Surm	10 000 kindlustatu kohta — Par 10 000 personnes assurées	
				Incapacité au travail partielle permanente	Mort
<i>Pour la nomenclature française s'adresser au tab. 8.</i>					
I. Murrud ja kaevandused	63	—	5	103	0,7
II. Mineraalide töötlemine	15	—	—	54	—
III. Metallitööstus	55	1	1	145	2,0
IV. Keemiatööstus	20	—	—	146	—
V. Nahatööstus	3	—	—	43	—
VI. Tekstilitööstus	65	—	1	61	0,9
VII. Puitööstus	55	—	6	67	7,3
VIII. Paberitööstus	14	—	1	50	4,2
IX. Põldgranaatitööst.	1	—	—	7	—
X. Toidu-, maitseain. ja jookide ts.	17	—	1	31	1,8
XI. Kohakatto- ja pudukaupade ts.	6	—	—	24	—
XII. Kihustööstus	81	—	7	72	0,8
XIII. Elektrihaamad ning gaasi- ja veevarustus	2	—	2	38	38,1
XIV. Puhastustööstus	4	1	—	90	—
XV. Kaubandus	55	—	—	273	—
XVI. Transport	15	—	2	74	0,9
XVII. Metsalüestööstus	21	—	—	54	—
XVIII. Laevandus	20	—	13	81	52,8
Kokku — Total 1936	503	2	40	75	0,3
1935	335	1	22	54	0,2
1934	388	1	20	72	0,2
1933	236	—	10	50	—
1932	230	2	9	49	0,4
1931	337	1	16	68	0,2
1930	306	3	12	61	0,6
1929	297	3	12	59	0,6
1928	302	2	11	64	0,4
1927	256	—	20	56	—
Kesk. — Moyenne 1927—36	319	1,6	18,8	61	0,3

¹⁾ „ETK“ ja „Ühisoma“.

1936. a. järgnes tööõnnetustele 503 juhul jäädav osaline töövõimekaotus, 2 juhul jäädav täieline töövõimekaotus ning 40 juhul järgnes tööõnnetusele surm. Nii suurt töö juures raskesti vigastada ja surma saanud tööliliste arvu ei ole senini registreeritud ühelgi aastal, mis seletatav tööulatuse laienemisega.

Üksikute tööstusharude järgi raskemad 1936. a. tööõnnetused on ositatud tab. 12.

Toodud andmeil on jäädava osalise töövõimekaotuse poolest ohtlikumad kaubanduslikud laod, metalli- ja keemiatööstus ning mäetööstus. Teistel aladel on riisiko juba mitu korda väiksem. Jäädava täieliku töövõimekaotuse juhte tuleb ette üldse vähe ja selliste õnnetuste sagedus osutab langust. Ka surmaga lõppevate tööõnnetuste sagedus on üksikuil aladel suuresti lahkuminev. Ses mõttes on riisiko suurim laevanduses, mis osutab, kui võrd tarvik oli tööõnnetuste vastu kindlustuse laiendamine laevandusele. Surmaga lõppevate tööõnnetuste sagedus on laevanduses koguni kaugelt suurem kui elektrijaamades ja gaasivabrikutes, kus elektrilöögi tagajärjel tööõnnetused lõpevad sageli surmaga. Võrdlemisi kõrge surmaga lõppenud tööõnnetuste sagedusega esinevad veel mäetööstus (9,7 surmajuhtu 10 000 töö-

lise kohta), transport (9,9 juhtu), keemia- ja puutööstus (võrdselt 7,3 juhtu) ning ehitustööstus (6,2 juhtu). Puutööstuses olid peagu kõik surmaga lõppenud tööõnnetused saeveskites. Ka jäädava osalise töövõimekaotusega lõppenud tööõnnetuste hulgas raskema vigastusega, resp. suurema töövõimekaotusega esinevad sagedamini tööõnnetused peagu samadel aladel. Sõnaga, mainitud aladel on tööõnnetuste riisiko igati suurem — neis on üldiselt tööõnnetusi rohkem, sagedamini lõpevad neis õnnetused surmaga või jäädava töövõimekaotusega ja ka jäädava töövõimekaotuse puhul on töövõimekaotuse määr kõrgem. Erandiks osutub metallitööstus, kus tööõnnetuste sagedus on üldiselt küll kõrge, kuid tagajärgede poolest rasked õnnetusi on siiski vähe.

Jäädav osaline töövõimekaotus järgneb tööõnnetustel eeskätt inimese tähtsamate tööorganite — ülemiste jäsemete vigastustele. Ülemiste jäsemete vigastusi on üksikuil aastal püsivalt 60—65% jäädava töövõimekaotusega lõppenud tööõnnetuste üldarvust. Alumiste jäsemete vigastusi jäädava töövõimekaotusega on juba suhteliselt 3 korda vähem. Pea- ja kehavigastusi, mis töö ajal on tööesemetest ja masinatest tavaliselt kaugemal, on veelgi vähem.

Jäädava töövõimekaotuse ja surmaga lõppenud tööõnnetused 1932—1936. a.
Accidents ayant causé l'incapacité permanente au travail ou mort de 1932—36.

18.	% ₁₀₀ jäädava töövõimekaotuse ja surmaga lõppenud tööõnnetuste arvust — % ₁₀₀ au total des accidents ayant causé l'incapacité permanente ou mort						% ₁₀₀ tööõnnetuste üldarvust — % ₁₀₀ au nombre total des accidents					
	Pea, nägu ja kael	Keha	Ülemised jäsemed	Alumised jäsemed	Üldine vigastus	Kokku	Tüpe, ristsage et cou	Tronc	Membres supérieurs	Membres inférieurs	Lésions sur le corps entier	Total
1936. a.												
Jäädav osaline töövõimekaotus	76	107	602	100	16	1 000	3,0	4,3	24,3	8,0	0,0	40,2
„ täieline	500	—	590	—	—	1 000	0,1	—	0,1	—	—	0,2
Surm	276	125	50	75	475	1 000	0,0	0,4	0,2	0,8	1,5	3,3
Kokku	92	108	561	189	50	1 000	4,0	4,7	24,6	8,3	2,1	43,7
1935. a.												
Incapacité au travail partielle permanente	60	101	615	218	0	1 000	2,3	3,0	23,0	8,3	0,2	38,3
„ „ „ complète	—	1 000	—	—	—	1 000	—	0,1	—	—	—	0,1
Mori	281	94	31	63	531	1 000	1,0	0,3	0,1	0,2	2,0	3,6
Total	79	103	562	204	52	1 000	3,3	4,3	23,7	8,5	2,2	42,0
1934. n.												
Jäädav osaline töövõimekaotus	70	96	635	100	—	1 000	3,5	4,0	32,3	10,1	—	50,8
„ täieline	—	—	1 000	—	—	1 000	—	—	0,1	—	—	0,1
Surm	150	150	100	50	550	1 000	0,4	0,4	0,3	0,1	1,4	2,6
Kokku	74	98	609	192	27	1 000	3,9	5,3	32,7	10,2	1,4	53,5
1933. a.												
Jäädav osaline töövõimekaotus	60	83	649	208	—	1 000	3,1	4,3	33,7	10,0	—	52,0
„ täieline	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Surm	164	308	—	231	307	1 000	0,5	1,0	—	0,7	1,0	3,2
Kokku	66	96	611	210	17	1 000	3,6	5,3	33,7	11,6	1,0	55,2
1932. a.												
Jäädav osaline töövõimekaotus	55	101	683	161	—	1 000	2,7	5,0	33,5	7,0	—	49,1
„ täieline	—	500	—	500	—	1 000	—	0,2	—	0,2	—	0,4
Surm	167	167	—	—	666	1 000	0,2	0,2	—	—	1,0	1,4
Kokku	58	106	659	159	18	1 000	2,9	5,4	33,5	8,1	1,0	50,9

Surmaga lõpevad tavaliselt raskemat laadi, üldiste vigastustega tööõnnetused; neid on ümarguliselt 50—65% surmaga lõppenud tööõnnetuste arvust.

Surmatoovate õnnetustena esinevad veel sellised, kus vigastada saavad pea või harvemini keha, kuna jäsemete vigastustele järgneb harva surm.

Vigastuste ositus töövõimekaotuse järgi — Répartition des victimes d'après les catégories d'invalidité.

14. Pour la nomenclature franç. s'adresser au tab. 8. 1936. a.	Töövõimekaotuse % — Catégories d'invalidité en %										Summ Mort	Kokku Total	
	—10	11—20	21—30	31—40	41—50	51—60	61—70	71—80	81—90	91—99			100
I. Murrad ja kaevandused	27	11	7	6	1	—	—	1	—	—	—	5	58
II. Mineraalide tööt.	5	4	3	—	1	2	—	—	—	—	—	—	15
III. Metallitööstus	24	10	5	4	4	—	1	1	—	—	—	1	57
IV. Keemiatööstus	9	0	2	2	—	1	—	—	—	—	—	—	21
V. Nahatööstus	2	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	4
VI. Tekstiilitööstus	40	9	5	—	2	—	—	2	—	—	—	—	65
VII. Puitööstus	31	13	6	2	1	—	2	—	—	—	—	—	61
VIII. Paberitööstus	9	3	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	15
IX. Poldigraafiatööstus	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1
X. Toidu-, maitseainete ja jookide tööstus	9	1	2	4	1	—	—	—	—	—	—	—	18
XI. Kohakatte- ja pudu- kaupade tööstus	4	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	6
XII. Ehitustööstus	42	18	10	3	5	1	2	—	—	—	—	—	88
XIII. Elektrijaamad, gaasi- ja veetarustus	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	4
XIV. Puhastustööstus	2	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	5
XV. Kaubandus	25	10	9	4	1	1	—	—	—	—	—	—	50
XVI. Transport	7	3	3	—	1	—	—	—	—	—	—	—	17
XVII. Metsaõllestõttamine	13	5	1	1	1	—	—	—	—	—	—	—	21
XVIII. Laevandus	8	2	5	3	—	1	1	—	—	—	—	—	33
Kokku — Total 1936	266	111	61	30	18	6	6	5	—	—	2	40	545
1935	185	77	33	24	12	2	4	6	—	—	—	32	379
1934	217	106	32	31	9	3	1	2	—	1	3	20	424

Vigastatute ositus töövõimekaotuse järgi (%) — Répartition des victimes d'après les catégories d'invalidité (en %).

15.	Töövõimekaotuse % — Catégories d'invalidité en %										Kokku Total		
	1—10	11—20	21—30	31—40	41—50	51—60	61—70	71—80	81—90	91—99		100	
Masinad — Machines	68,1	18,8	10,2	4,3	4,3	—	—	2,0	1,7	—	—	—	100
Transport — Véhicules	18,2	27,3	27,3	18,2	9,0	—	—	—	—	—	—	—	100
Plahvatused, tulikahjud — Explosions et incendies	100	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	100
Mürgised, põletavad ja süüv. tehelised ained — Substances toxiques, brûlantes ou corrosives	—	50,0	—	50,0	—	—	—	—	—	—	—	—	100
Elektr — Electricité	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Töölise kukkumine — Chute de personnes	31,7	29,6	15,8	10,5	5,3	4,2	1,0	1,0	—	—	1,0	—	100
Haemete üle komistamine, tõukad asjade vastu — Marche sur d'objets ou choc contre d'obstacles	06,7	17,5	5,8	5,8	—	1,7	1,7	—	—	—	—	0,8	100
Esemete, riistade kukkumine — Chute d'objets	48,6	25,7	15,7	2,0	5,7	—	—	1,4	—	—	—	—	100
Sisselangenmine-sissekukkumine — Echaulements	50,0	—	50,0	—	—	—	—	—	—	—	—	—	100
Tööobjekt, ilma meh. alinõudeta kiistamine — Manipulation d'objets sans appareils mécaniques	47,2	30,5	10,7	—	5,6	—	—	—	—	—	—	—	100
Kiistõõrlistad — Outils à main	68,6	18,8	6,3	6,3	—	—	—	—	—	—	—	—	100
Loomad — Animaux	50,0	—	—	—	—	—	—	50,0	—	—	—	—	100
Mitmesugused põhjused — Causes diverses	53,8	5,9	23,5	5,9	5,9	—	—	—	—	—	—	—	100
Kokku — Total 1936	53,6	22,9	12,1	5,9	3,6	1,2	1,2	1,0	—	—	—	0,4	100
1935	53,0	22,1	10,9	6,9	3,4	0,6	1,1	1,7	—	—	—	—	100
1934	53,7	20,2	7,9	7,7	2,2	0,7	0,2	0,5	—	—	0,2	—	100
1933	51,0	22,5	11,9	5,1	6,4	0,8	1,3	0,4	—	—	—	—	100
1932	45,8	22,5	11,4	8,5	5,2	0,7	1,1	1,1	—	—	—	—	100
1931	50,5	19,5	13,4	3,9	4,7	1,1	1,4	0,8	—	—	—	—	100
1930	47,3	20,7	14,0	5,5	4,0	1,5	1,8	0,3	—	—	—	—	100
1929	51,4	21,8	10,6	4,5	2,7	2,4	0,9	2,1	—	—	—	—	100
1928	41,8	22,0	8,8	11,0	6,7	2,1	0,9	1,5	—	—	0,3	—	100
1927	40,7	18,0	11,0	7,0	5,9	2,2	0,7	0,7	1,5	—	—	—	100
1926	52,5	18,5	10,4	4,8	4,5	1,8	1,5	2,1	—	—	—	—	100
1925	46,9	24,0	10,3	4,0	4,2	0,8	0,8	1,1	—	—	—	—	100
1924	49,0	16,3	12,6	6,3	4,7	3,2	—	3,2	—	—	—	—	100
1923	43,7	14,4	13,1	8,1	5,0	4,4	1,3	1,9	0,6	—	—	—	100
1922	42,9	21,9	10,9	8,6	5,5	0,8	—	3,1	—	—	—	—	100
Keskm. 1930—34	49,8	22,3	11,7	6,1	4,5	1,0	1,2	0,6	—	0,0	—	2,8	100
Moyen. 1925—30	47,7	21,0	10,2	6,4	4,8	1,9	1,0	1,5	0,3	0,1	—	5,1	100

11. Pensionäride arv ja pensionide suurus.

Nombre des pensionnaires et montant des pensions.

Kahes tööõnnetuste vastu kindlustusseltsis kokku oli 1936. a. lõpul pensionäre-töövõimekaotajaid 1422 meest ja 290 naist, kokku 1712 isikut. Peale selle oli samal ajal pensionäreperekonnaliikmeid mehi 194 ja naisi 205. Seega kokku pensionäre üldse 2111 inimest. 1936. a. jooksul suurenens pensionäride arv 291 m. ja 57 n. võrra. Enamjaolt need on kõik saanud vigastada ja arvatud pensionile Eesti iseseisvuse ajal. Varem pensionile arvatud

töölise arv, kes saavad pensioni TFS alusel kindlustusseltside kaudu, ei ulatu 10% pensionäride arvust.

Aastapensioni-määrad on suuresti lahkminevad, olenevalt töövõimekaotusest ja vigasaanu teenistusest enne tööõnnetust.

Keskmine pensionimäär oli kindlustusseltside andmeil (kr):

	meestel	naistel
1936	80,2	53,6
1935	74,1	62,5
1934	78,7	65,4

Pensionimäärade tõusu meestel 1936. a. võib nähtavasti seletada sellega, et suure arvu pensionäre andsid l. a. suhteliselt kõrgema palgaga alad, nagu murrud ja kaevandused, metalli- ja ehitustööstus. Naiste

juures näeme aga pensioni keskmise määra langust, mis seletub sellega, et töövõimekaotuse poolt kergemaid vigastusi on viimasel kahel aastal olnud suhteliselt rohkem.

Pensionäride arv pensioni suuruse ja pensionile arvamise aja järgi.
 Nombre des pensionnaires d'après le montant de la pension et d'après la date de pensionnement.

16.	Pensionile arvamise aasta — Année de pensionnement														Kokku Total	
	1936	1935	1934	1933	1932	1931	1930	1929	1928	1927	1926	1925	1924	1923		
Aasta-pensioni määr (kr) Montant annuel de pension (kr)																
	Mehed — Hommes															
—25	60	61	41	8	6	1	4	7	5	4	3	5	2	1	76	284
26—50	55	59	98	15	7	9	6	9	4	7	5	5	2	1	4	224
51—75	48	44	33	14	4	8	4	3	7	3	3	2	—	—	3	178
76—100	30	26	19	8	5	3	5	6	2	2	5	3	2	3	1	120
101—150	43	34	21	18	7	8	9	5	7	9	7	6	8	2	21	204
151—200	24	17	13	10	10	7	7	7	5	9	9	2	1	9	10	138
201—250	10	13	8	3	8	4	2	9	6	2	0	3	5	1	11	94
251—300	7	2	5	4	—	3	4	3	5	4	4	1	1	1	—	45
301—350	3	7	5	2	—	3	3	2	5	5	3	1	2	2	—	43
351—400	4	7	2	2	1	3	2	3	1	2	1	2	2	1	—	33
401—450	3	—	—	—	1	2	3	1	—	—	—	—	—	—	—	10
451—500	1	1	—	—	—	1	1	—	—	—	1	1	—	—	1	8
501—	3	2	2	—	3	1	2	4	7	2	4	1	4	—	—	36
Kokku — Total	291	273	187	84	52	53	52	59	57	49	55	31	31	21	127	1 422
	Naised — Femmes															
—25	20	10	7	6	4	5	1	2	2	2	2	1	—	1	10	73
26—50	19	11	9	2	3	1	1	3	5	4	3	1	—	1	8	67
51—75	10	11	2	2	1	2	1	2	1	1	3	—	—	—	2	35
76—100	1	2	2	3	—	1	2	3	2	2	1	—	—	—	2	25
101—150	5	2	4	7	4	3	3	3	2	2	—	—	—	2	4	45
151—200	—	—	1	1	3	1	—	2	6	—	—	—	—	2	4	24
201—250	1	2	—	—	2	1	2	4	—	—	—	—	—	1	—	14
251—300	1	—	1	—	—	—	1	—	2	—	—	—	—	—	—	5
301—350	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	1
351—400	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
401—450	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
451—500	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
501—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Kokku — Total	57	38	27	21	17	14	12	20	20	14	7	5	5	10	23	290

Pensionäride arv nende töövõimekaotuse % ja aasta-pensioni suuruse järgi 31. XII.
 Nombre des pensionnaires d'après le degré d'invalidité et montant annuel de pension au 31. XII.

17.	Aasta-pensioni suurus (kr) — Montant annuel de pension (kr)														%		
	—25	26—50	51—75	76—100	101—150	151—200	201—250	251—300	301—350	351—400	401—450	451—500	501—	Kokku Total	1936	1935	1934
Töövõimekaotuse % Degré d'invalidité en %																	
	Mehed — Hommes.																
1—10	233	207	83	19	3	1	7	—	—	—	—	—	—	547	38,5	38,6	37,4
11—20	18	14	93	77	52	13	1	—	—	—	—	—	—	274	10,3	18,6	19,1
21—30	25	3	1	23	87	38	18	5	3	—	—	—	—	205	14,4	14,5	14,3
31—40	7	—	1	1	55	50	34	11	7	4	2	1	1	179	12,6	13,4	14,3
41—50	1	—	—	—	6	25	14	9	11	7	6	—	2	81	5,7	5,9	5,1
51—60	—	—	—	—	—	4	8	11	5	6	1	2	2	30	2,7	2,8	2,6
61—70	—	—	—	—	1	1	3	4	3	6	1	2	5	31	2,2	2,0	2,2
71—80	—	—	—	—	—	—	9	5	7	10	2	2	12	47	3,3	3,2	3,3
81—90	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	1	0,1	0,1	0,2
91—100	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	3	1	13	13	1,3	1,3	1,5
Kokku — Total 1936	284	224	178	129	204	138	94	45	43	33	16	8	35	1 422	100	—	—
1935	287	210	174	93	193	127	85	39	45	25	13	9	30	1 390	—	100	—
1934	200	192	142	101	159	116	83	42	31	25	15	5	31	1 202	—	—	100
	Naised — Femmes.																
1—10	88	44	4	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	116	40,0	37,0	34,5
11—20	3	21	23	5	—	—	—	—	—	—	—	—	—	52	17,9	21,4	22,9
21—30	1	2	8	14	15	1	1	—	—	—	—	—	—	42	14,5	13,4	15,1
31—40	1	—	—	6	21	3	—	—	—	—	—	—	—	31	10,7	9,8	9,3
41—50	—	—	—	—	7	8	—	—	—	—	—	—	—	16	5,5	5,8	6,0
51—60	—	—	—	—	2	4	2	—	—	—	—	—	—	8	2,8	2,9	2,7
61—70	—	—	—	—	2	5	3	—	1	—	—	—	—	9	3,1	4,3	3,5
71—80	—	—	—	—	—	6	7	5	—	—	—	—	—	14	4,8	4,7	4,3
81—90	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	1	0,3	0,4	—
91—100	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	1	0,3	0,4	1,2
Kokku — Total 1936	73	67	35	25	45	24	14	5	1	1	—	—	—	290	100	—	—
1935	69	53	32	24	41	26	17	10	3	1	—	—	—	276	—	100	—
1934	61	62	26	31	34	27	10	7	2	2	—	—	—	258	—	—	100
Üldse — Gr. total 1936	357	291	213	145	249	162	108	50	44	34	16	8	35	1 712	—	—	—
1935	356	263	206	117	234	153	102	49	48	20	13	9	30	1 606	—	—	—
1934	321	244	168	132	193	143	99	49	33	27	15	5	31	1 460	—	—	—

12. Tööõnnetuste vastu kindlustuse seltside tulud ja kulud.

Recettes et dépenses des sociétés d'assurance contre les accidents du travail.

(1,2 milj. kr). Peale kindlustusmaksude võrdlemisi suurt tulu saavad kindlustusseltsid veel intresside kujul hoiuseilt ja väärt-pabereilt (1936. a. 0,2 milj. kr ehk 16,8% tulude üldsummast). Muude tulude all arvestavad kindlustusseltsid eelmisest aastast tagavaraks jätud summasid.

Suhteliselt kindlustatute arvule osutavad kindlustusmaksud viimasel aastail tunduvalt tõusu, mille põhjuseks on suurenenud töökoormise ja töötasunormide paranemise tagajärjel tekkinud tööliste teenis-

Tööõnnetuste vastu kindlustuse seltside tuludena esinevad peamiselt ettevõtjate poolt makstavad kindlustusmaksud. Kindlustusmaksu üldsumma tõusis 1936. a. juba 0,9 milj. kr ehk 75,7% tulude üldsummast

tõus. Üldiselt on tulud kindlustusmaksudest tõusnud suhteliselt tööliste arvule majanduskriisieleelsele tasemele, 1936. a. seda pisut isegi ületades.

Suhteliselt kindlustatud isikute töötasu üldsummale püsib kindlustusmaksu-määr pidevalt aasta-aastalt 2% ümber, vaatamata kindlustusmaksu-tariifi mitmekordsele muutusele ja ettevõtete ülekandele ühest kindlustustariifist teise. 14 a. keskmiselt (1923—36) oli kindlustusmaksu määr ETK-s 2,01% kindlustatud isikute teenistusest.

Kindlustusseltside kuludena esinevad peamiselt haigusabirahad (1936. a. 310,6 tuh. kr ehk 25,7% kulude üldsummast, kui lugeda kulukuks ka pensionikapitali arvele ülekantud summad) ja tegelikud väljamaksud pensionideks (1936. a. 235,4 tuh. kr ehk kulude üldsummast ligi 20%). Ühes aasta-aastalt kasvava pensionäride arvuga on 10 a. jooksul kasvanud kindlustusseltside kulud tööõnnetustel vigastada saanud tööliste pensionideks ümarguselt 3½-kordseks. Juhul, kui kindlustuse ulatuses ei teki suuremat muutust, jääb tõenäoselt juba lähemas tulevikus seisma pensionäride juurdekasv, kuna uute pensionäride juurde-tulek tasakaalustub surma tõttu väljalangevate pensionäride arvuga. Ühes sellega kujunevad stabiilseiks ka kulud pensionideks. Senini ei ole selleni veel jõutud. Paar viimast aastat, kus töömaht on tublisti tõusnud ja kindlustust on laiendatud uutele aladele (laevandus, autotransport), on tublisti suurenenud ka pensionäride arv. Juba praegu kuulub TTS alusel kindlustatud eraettevõtete tööliste pensionideks ligi ¼ milj. kr aastas. Koos ühekordsete kahjutasudega on vigastatud tööliste makstud juba 1936. a. ca 0,3 milj. kr. Ümarguselt 35 tuh. kr kulutasid kindlustusseltsid 1936. a. vigastatute ravimiseks, kes ei kuulunud haigekassade alla, nagu töölised metsatööstöötamisel, sadamatöölised jne.

Tööõnnetuste vastu kindlustusmaksud (1 000 kr).
Primes d'assurance contre les accidents du travail (1 000 kr).

18.	„ETK“	„Ühisoma“	Kokku Total
1936	778,1	137,8	915,9
1935	605,4	87,5	692,9
1934	482,8	73,0	555,7
1933	380,8	07,7	457,5
1932	385,3	50,9	442,2
1931	512,0	47,4	560,0
1930	560,8	46,1	612,9
1929	504,7	47,2	611,9
1928	544,7	42,1	586,8
1927	450,2	42,7	492,9
1 000 kindlustatu kohta. Par 1 000 assurés.			
1936	13,1	11,0	12,0
1935	11,0	7,8	11,1
1934	10,0	6,9	10,3
1933	10,2	7,9	9,8
1932	9,4	12,1	9,4
1931	11,5	9,6	11,3
1930	12,4	10,2	12,2
1929	12,4	10,7	12,2
1928	12,7	10,0	12,4
1927	10,8	10,8	10,8

Tööõnnetuste vastu kindlustuse kulud ja tulud (1 000 kr).
Dépenses et recettes des sociétés d'assurance contre les accidents du travail (1 000 kr).

19.	Kulud — Dépenses										Tulud — Recettes						
	Ravimiskulud — Dépenses de l'assistance médicale	Haigusabirahad — Indemnités de maladie	Pensionid — Pensions	Ühekordsed kahjutasud alalise pensioni asemel — Diagnostics (au lieu de pensions-permanentes)	Kantud lõpetamata tööõnnetuste tagavara arvele — Transféré au compte des réserves des accidents de travail	Matuskulud — Dépenses pour les enterrements	Valitsuskulud — Frais d'administration	Ülekantud pensionikapi tal arvele — Transféré au compte du capital des pensions	Kulud tööõnnetuste aruhooldamiseks — Dépenses pour les préventions des accid. du travail	Muud — Autres	Ulejääk — Reste	Kokku — Total	Kindlustusmaksud — Primes d'assurance	% boitusummade ja väärt-paberite pealt — % sur les dépts, devises et actions	Viivitusrahad — Amendes d'arrivage	Muud — Autres	Kokku — Total
1936	34,0	310,6	235,4	60,0	72,0	2,2	63,0	318,0	11,1	92,0	10,0	1209,9	915,9	202,7	9,7	81,6	1209,8
1935	30,9	234,1	210,0	65,1	60,0	1,3	54,5	277,0	10,7	32,4	12,5	988,1	692,9	202,0	0,9	82,7	988,1
1934	21,9	211,5	200,5	76,8	48,0	1,0	49,6	169,3	9,7	23,0	8,4	819,5	555,7	106,0	5,4	60,8	819,5
1933	14,6	142,1	193,5	81,8	35,0	0,9	47,6	35,7	7,2	35,8	138,8	733,0	457,5	221,8	6,0	47,7	733,0
1932	19,6	192,7	190,0	110,0	38,0	0,1	58,7	60,6	—	30,5	5,6	705,8	442,2	200,1	6,4	57,0	705,8
1931	20,0	242,3	184,5	39,4	50,0	0,1	60,2	173,4	—	20,0	11,5	801,4	560,0	170,8	0,6	55,0	801,4
1930	23,3	280,9	168,5	41,5	55,0	0,2	61,1	205,4	—	24,5	10,7	846,1	612,9	155,1	13,1	65,0	846,1
1929	22,2	223,6	140,1	30,0	65,0	0,2	57,7	252,4	—	30,6	11,7	838,5	611,0	131,0	16,4	74,2	838,5
1928	23,8	192,8	112,9	8,4	65,0	—	53,8	280,1	—	22,9	13,9	773,0	586,0	107,2	13,8	65,1	773,0
1927	22,4	180,0	89,4	61,7	65,0	0,1	48,0	203,8	—	0,9	26,1	692,4	492,9	81,5	23,0	95,0	692,4
1926	21,6	168,9	66,6	70,8	95,0	0,1	48,4	208,2	—	28,9	30,1	788,1	518,8	57,7	21,6	140,0	788,1
Keskmine Moyenne 1930—34	19,8	209,9	184,4	69,9	45,2	0,4	55,5	128,9	3,2	26,9	35,0	781,1	525,7	190,1	8,2	57,1	781,1

Vaadeldes üksikasjaliselt tööõnnetuste vastu kindlustusseltside kulusid, ei saa jätta märkimata, et tööõnnetuste vastu võitlemisele ei ole kindlustusseltside poolt osutatud senini väärilist tähelepanu. Tööõnnetuste ärahoidmiseks on 1936. a. vaid Eesti Tööliste Kinnitustühisus kulutanud 11,1 tuh. kr, kuna kindlustusselts „Ühisoma“ ei ole selleks üldse kulutusi teinud. Pidades silmas asja tähtsust, tuleb selleks seninõutud kulutusi lugeda äärmiselt nappideks. Kindlustusseltside 1936. a. kuludest moodustasid need alla 1%. Tulevikus peaks selleks kindlasti tegema suuremaid kulutusi, võttes eriti arvesse tööõnnetuste sageduse tõusvat tendentsi. Eristat tähelepanu tuleks osutada tööõnnetuste seisukohalt ohtlikumatele aladele, nagu põlevkivitööstus, chitustööstus jne., kus õnnetuste sagedus on kõrge ja kus tihti tuleb ette raskemaid vigastusi. Sellised kulutused peaksid end tasuma juba ainuüksi kindlustuskulude seisukohalt, rääkimata üldisest rahvamajanduslikust kasust, mida võib saa-

vatada tööõnnetuste ärahoidmisega. Tööõnnetuste tagajärjel vigasaaunile ja nende perekondadele abi korraldamise kõrval peaks võitlus tööõnnetuste vastu olema kindlustusseltside tähtsamaks ülesandeks.

13. Tööõnnetuste vastu kindlustusseltside varaline seis. Tööõnnetuste vastu kindlustusseltside varad on koos kindlustusseltside varade kasvuga tublisti suurenenud. 1936. a. lõpul tõusis kahe kindlustusseltsi varade seis ca 3,5 milj. kr-le. Lähema 10 a. jooksul on kindlustusseltside varad kasvanud ligi 3-kordseks. Peagu $\frac{3}{4}$ oma varadest on kindlustusseltsid paigutanud väärtpaberitesse. Eesti Tööliste Kinnitustühisus on paigutanud suurema osa (1,5 milj. kr) Eesti Hüpotekpanga väärtpaberitesse ja ligi 0,7 milj. kr Eesti Vabariigi 7% välislaenu paberitesse. Endisi Vene riigi väärtpabereid ja hoiuseid on ETK kirjutanud maha 656 tuh. kuldrubla väärtuses. Ligi 10%-se osatähtsusega esinevad kindlustusseltside aktiivsed dec-

Tööõnnetuste vastu kindlustusseltside äriseis 31. XII (1 000 kr).
Bilan des sociétés de l'assurance contre les accidents du travail au 31. XII (1 000 kr).

20.	Aktiiva — Actif							Kokku Total
	Kassa Caisse	Hoiused ja deposiidid Comptes courantes et dépôts	Väärt- paberid Effets	Deebitorid Débiteurs	Kinnisvara Immeubles	Vallasvara Mobilier	Muud Autres	
1936	3,5	127,0	2 508,9	334,5	384,3	23,1	86,6	3 408,8
1935	2,3	141,2	2 286,0	215,5	253,4	33,8	67,2	2 980,3
1934	2,4	169,2	2 246,0	173,3	—	8,4	100,4	2 604,3
1933	3,5	142,2	2 258,3	139,7	—	8,3	81,4	2 543,4
1932	1,7	180,2	2 073,6	127,2	—	8,3	92,7	2 483,7
1931	1,7	438,3	1 722,5	183,7	—	—	108,2	2 461,2
1930	1,4	490,8	1 437,6	224,5	—	6,8	103,9	2 265,0
1929	1,6	578,0	1 119,9	224,5	—	6,4	111,9	2 042,3
1928	1,3	459,6	945,7	245,8	—	0,2	93,5	1 752,1
1927	1,0	247,2	817,3	305,0	—	5,0	59,2	1 434,7
1926	0,6	301,3	552,1	314,2	—	4,1	58,9	1 231,2
Keskm.—Moyen. 1930—34	2,1	282,9	1 947,8	169,7	—	7,7	90,3	2 509,5

Järg — Suite.

20.	Passiiva — Passif							Kokku Total
	Pensio- kapital Capital des pensions	Tagavara- kapital Réerves	Amortisatsioonikapital Capital d'amortissement		Kreeditord Créditeurs	Muud passiivad Passifs divers	Ülejääk Exédent	
			Kinnisvara Immeubles	Vallasvara Mobilier				
1936	2 888,4	240,7	89,5	9,2	143,2	78,8	10,0	3 408,8
1935	2 570,4	232,7	—	7,0	95,0	62,1	12,6	2 980,3
1934	2 289,3	240,9	—	6,8	82,7	56,2	8,4	2 604,3
1933	2 129,9	240,2	—	5,9	77,9	44,7	138,8	2 643,4
1932	2 094,2	247,4	—	5,1	52,3	75,0	5,6	2 483,7
1931	2 033,6	241,5	—	4,3	71,3	99,0	11,5	2 461,2
1930	1 860,2	226,4	—	3,0	45,3	118,8	10,7	2 265,0
1929	1 654,9	207,0	—	2,8	37,5	128,4	11,7	2 042,3
1928	1 402,4	190,9	—	0,3	27,7	117,0	13,8	1 752,1
1927	1 122,2	158,4	—	0,1	31,5	93,4	26,1	1 434,7
1926	918,4	130,5	—	0,0	28,3	128,9	30,1	1 231,2
Keskm.—Moyen. 1930—34	2 088,5	240,5	—	5,1	66,0	79,4	35,0	2 509,5

bitorid — peamiselt ettevõtjatelt saadaolevad kindlustusmaksud. Alates 1935. a. esineb kindlustusseltside varade hulgas ka kinnisvara 253,4 tuh. kr. Kinnisvara tulukuse tõstmiseks kulutati 1936. a. veel 130,9 tuh. kr, mille järele kinnisvara väärtus tõusis bilansi järgi aasta lõpuks 384,3 tuh. kr ehk 11,1%

bilansi summast. Hoiused ja deposiidid pankades ei ulatunud 1936. a. 5%-ni, kuna need moodustasid enim ligi 30% bilansisummast. Kindlustusseltsidele kuuluvate varade tasuvuse seisukohalt on selline varade paigutus võrratult kasulik, kuna tulud väärtpaberilt on suuremad intressidena hoiustelt saadavast tulust.

Umbkaudse arvestuse järgi on kindlustusseltside võit vähemalt 1,5% väärtpaperitesse paigutatud kapitalidelt.

Kindlustusseltside passivast moodustab peamise osa vigastatutele pensionide maksmiseks varutud kapital. 1936. a. ulatus see 2,9 milj. kr ehk 83,3%.

Peagu kogu kindlustusseltside pensionikapital on paigutatud väärtpaperitesse. Peale selle oli kindlustusseltsidel 1936. a. lõpul ümarguselt $\frac{1}{4}$ milj. kr tagavarakapitali. Kohustusvabu varasid oli kindlustusseltsidel 1936. a. lõpul 3,8 milj. kr ehk keskmiselt 436 kr kindlustatud isiku kohta.

Tööõnnetuste kohta varem Keskbüroo väljaandets ilmunud artiklid:

Tööõnnetused 1932—33 a., R. Sõrmus, Eesti Statistika, 1934 a., lk. 372—379.
Tööõnnetused 1928—31 a., R. Sõrmus, Eesti Statistika, 1933 a., lk. 72—85.
Eriväljaanne: Rahvastik ja tervishoid Eestis, Eesti Demograafia, vihik IV, lk. 172—179, 1930 a.
Tööõnnetused 1927 a., H. Reiman; Eesti Statistika, 1929 a., nr. 94(9), lk. 509—512.
Tööõnnetused 1926 a., H. Reiman, Eesti Statistika, 1928 a., nr. 81(8), lk. 485—488.
Eriväljaanne: Tervishoid Eestis, seria Eesti Demograafia, lk. 51—59.

R. Sõrmus.

RAUDTEELASTE TÖÖÕNNETUSTE VASTU KINDLUSTUS.

ASSURANCE des EMPLOYÉS des CHEMINS de FER CONTRE les ACCIDENTS du TRAVAIL.

Sisu: 1. Kindlustuse areng, lk. 353. 2. Kindlustatute arv, lk. 353. 3. Tööõnnetuste arv, lk. 354. 4. Tööõnnetuste põhjus, lk. 354. 5. Vigastuse asupalk, lk. 355. 6. Vigastuste iseloom, lk. 355. 7. Vigastatute ravimiskestus, lk. 356. 8. Vigastatete tagajärjed, lk. 356.

1. Kindlustuse areng.

Développement de l'assurance.

Kuni 28. VI 1912 raudteelaste tööõnnetuste vastu kindlustusseaduseni toimus raudteelaste kindlustus tööõnnetuste vastu 30. V 1888 seaduse alusel asutatud pensioni- ning hoiu- ja abiandmiskassade kaudu. Pensionikassad teetsid riigi- ja eraraudteeltside juures sisult üldjoontes ühtivate põhikirjade alusel.

Pensionikassade korraldus haaras kohustuslikult riigiraudteede vabateenijaid, oskustöölisi ja lihttöölisi, eraraudteedel aga kõiki raudteeametnikke ja -töölisi, peale mõningate erandite, kellel oli nähtud ette alaline aastapalk. Riigiraudteede ametnikud olid aga kindlustatud tööõnnetuste puhuks üldise riigiteenijate pensioniseaduse alusel.

Pensionikassa kulude katteks tasusid raudteelased ühekordselt kassasse astumisel 6% aastapalgast, järjekindlalt 6% kuupalgast, 10% gratifikatsioonidest ning palgakõrgenduse puhul ühekordselt 3-kordne endise ja uue palgnormi vahe. 3% ulatuses raudteelaste kuupalgast toetas pensionikassat töandja: riigiraudteedel — riik, eraraudteedel — eraraudteelts. Peale selle oli pensionikassadel mõningaid muid tulusid.

Elukindlustuse põhimõttel asutatud pensionikassad võimaldasid raskemate tööõnnetuste puhul, mil-

lele järgnes töövõimekaotus, abi vigasaanule enesele, surma puhul aga abi ka surmasaanu perekonnaliikmetele.

1912. a. tööõnnetuste vastu kindlustusseaduse järgi kandis kindlustuskulud täiel määral töandja nii riiklikel kui ka era raudteedel.

1912. a. seaduse normid kehtisid raudteeametnikkude ja vabateenijate suhtes Riigi- ja omavalitsuste teenijate pensioniseaduse kehtimapanekuni (1. I 1925, RT 123/124 — 1924), tööliste suhtes aga kuni Riigi asutustes ja ettevõtetes töötavate tööliste pensioniseaduse muutmiseni (RT 33 — 1929).

2. Kindlustatute arv.

Nombre des assurés.

Raudteelaste üldarv kõigub üksikuil aastail ca 7200—7900 vahel. Ametnike ja vabateenijate kohtadel teenivate raudteelaste arv on võrdlemisi püsiv — ca 5 000 isikut; tööliste arvus aga, olenevalt riigieelarves mitmesugusteks raudteedel tehtavateks töödeks ettenähtud krediitidest, näeme üksikuil aastail võrdlemisi suuri kõikumisi. 1933/34. tegevusaastal ulatus raudteetöölise arv 2 127, viimasel tegevusaastal (1936/37.) aga 2 879. Tööliste arv ulatus 1936/37. a. raudteelaste üldarvust ümarguselt 35%, ametnikke ja vabapalgalisi oli ca 65%.

Raudteelaste arv 1935/36—1936/37. a.
Nombre des employés des chemins de fer.

1.	1936/37	1935/36
Ametnikud — Fonctionnaires	1 312	1 312
Vabateenijad — Employés	3 693	3 693
Töölised — Ouvriers	2 879	2 509
Kokku — Total	7 884	7 514

3. Tööõnnetuste arv.
Nombre des accidents.

Tööõnnetusi registreeritakse Raudteevalitsuses aastas umbes 650 ümber. Ent suhteliselt raudteelaste arvule on tööõnnetuste keskmine sagedus tunduvalt madalam kui seda nägime tööstustöölise hulgas. Viimaseil aastail oli 85—95 tööõnnetust 1 000 raudteelase kohta. Üldiselt madal õnnetuste sagedus seletub suhteliselt suure ametnike arvuga raudteelaste hulgas, kelle tööõnnetuste riisiko on töölistega võrreldes tublisti madalam. Andmestik ei võimalda kahjuks arvutada tööõnnetuste sagedust

Raudteelaste tööõnnetuste arv 1928/29—1936/37. a.
Nombre des accidents du travail des employés des chemins de fer.

2.	Töö tehases Ateliers de réparation	Rongide liiklemine Traction	Ehitustöö Bâtiements	Kontoritöö Travail de bureau	Kokku Total	Üldine tööõnnetuste sagedus (arv 1000 raudteelase kohta) Fréquence des accidents (par 1000 empl.)
1936/37	238	136	248	—	672	85
1935/36	251	149	220	9	668	89
1934/35	339	149	172	1	661	93
1933/34	293	164	204	3	664	92
1932/33	267	109	270	1	647	86
1931/32	262	116	294	—	662	84
1930/31	246	137	235	—	618	77
1929/30	315	160	273	4	752	94
1928/29	354	210	283	2	849	

üksikute raudteelaste liikide kohta, mistõttu ei ole võimalik teha võrdlusi eratööstustöölise ja raudteetöölise tööõnnetuste sageduse vahel.

4. Tööõnnetuste põhjusi.
Causes des accidents du travail.

Üksikul erialadel on raudteelaste tööõnnetuste põhjused laadilt tunduvalt lahkuminevad. Isegi puht-tehase töös on põhjused tunduvalt erinevad neist, mida võisime märkida raudteetehaste tööga sarnlevas erametallitööstuses. Üldiselt näeme, et esemete üle komistamine, tõuked esemete vastu ja vääratus, mis eratööstuses põhjustasid ümarguselt 1/3 tööõnnetuste üldarvust, põhjustavad raudteelaste tööõnnetuste üldarvust pisut alla 10%, mis lasab oletada raudteetehastes paremat ruumide korrashoidu ja ka valguse suhtes paremaid tööttingimusi. Esikohal on raudteelaste tööõnnetuste hulgas tööesemete ilma mehaaniliste abinõudeta käsitamisel ettetulnud õnnetused. Neid tööõnnetusi on üksikul aladel ca 25—45% tööõnnetuste üldarvust. Eriti kõrge on sellest põhjustatud tööõnnetuste sagedus chitustööde alal, kus suur osa õnnetusi tuleb ette liiprite vahetusel. Sageli tuleb nende tööde juures ülejäõ tõstamisest ette mitmesuguseid vigastusi — venitusi, nikastusi, nihestusi jne. Tehase töö alal on tööõnnetuste põhjusena teisel kohal käsitööriistad, csinedes kolm korda sagedamini kui erateetvõtteis. Masinatest tingitud tööõnnetuste riisiko on väga lähedalt sama, mis erateetvõtteis. Üldiselt paistab raudteelaste juures silma transportvahendeist tekitatud tööõnnetuste kõrge sagedus. Rongide liiklemisega seotud töödel ümarguselt 1/3 õnnetuste üldarvust põhjustavad transportvahendid. Need lõpovad, teiste põhjustega võrreldes, sagedamini väga rasketega tagajärgedega ja mitte harva ka surmaga. Kontoritööd võib lugeda tööõnnetuste mõttes peagu täiesti ohutuks.

Tööõnnetuste põhjused — Causes des accidents.

3.	1936/37					Sellest 1936/37. a. — Dont en 1936/37				
	1936/37	1935/36	1934/35	1933/34	1932/33	Töö tehases Atel. de répar.	Rongide liiklemine Traction	Ehitustöö Bâtiements	Kontoritöö Trac. de bureau	
Masinaid — Machines	6,1	7,3	11,6	9,8	7,2	12,5	0,7	1,6	—	—
Transportvahendid — Véhicules	14,2	13,7	8,2	8,9	9,7	11,6	31,0	7,7	—	—
Plahvatused, tulikahjud — Explosions, incendies	0,1	—	—	—	0,6	—	—	0,4	—	—
Mürgised, põletavad ja söõbivad ained — Substances toxiques, brûlantes ou corrosives	0,4	1,5	3,7	2,4	1,0	0,3	0,7	0,4	—	—
Elekter — Electricité	0,2	0,3	0,2	0,2	0,2	—	0,7	—	—	—
Tõõlise kukkumine — Chute de personnes	4,6	8,0	13,9	14,8	10,9	4,2	5,2	4,0	—	—
Esemete üle komistamine, tõuked esemete vastu, vääratus — Marche sur les objets ou choc contre des obstacles	8,8	5,4	6,4	4,6	7,6	9,1	8,2	8,9	—	—
Esemete, riistade kukkumine — Chute d'objets	4,2	4,1	2,9	2,9	4,9	7,0	3,0	1,6	—	—
Sisselangemine, kokkuvarisemine — Eboulements	0,9	0,9	0,2	0,9	0,8	1,0	0,7	0,8	—	—
Tööõbjektide ilma mehaaniliste abinõudeta käsitamine — Manipulation d'objets sans appareils mécaniques	32,2	28,0	29,8	29,5	32,5	23,7	24,5	40,2	—	—
Käsitööriistad — Outils à main	14,7	17,3	16,1	13,3	18,1	17,8	3,7	17,0	—	—
Loomad — Animaux	—	—	—	0,2	—	—	—	—	—	—
Muud — Causes diverses	13,6	13,5	7,5	12,5	5,7	12,9	20,7	10,5	—	—
Kokku — Total	100	100	100	100	100	100	100	100	—	—
Teadmata — Inconnus	0,4	0,4	0,6	1,4	2,5	0,4	0,7	0,4	—	—

5. Vigastuse asupaik.

Location de la lésion.

Vigastuse asupaiga suhtes on raudteelaste töönnetused lahkuminevad üksikuil raudteelaste tööaladel ja erinevad samuti tööstustööliliste töönnetusist. Raudteelaste töönnetustel on ülemiste jäsemete vigastusi suhteliselt palju vähem kui tööstustöölilisel. Vahe on suur ka tehase töö alal, kus töönnetuste tagajärjel on tekkinud ülemiste jäsemete vigastusi 48,8% töönnetuste üldarvust. Alumiste jäsemete vigastusi on suhteliselt lähedalt võrdne arv nii üksikuil raudteelaste tööaladel kui ka võrreldes töönnetustega eratööstuses. Väga kõrge on aga

raudteelaste hulgas töönnetuste sagedus peavigastusega, eriti aga tehasetöös, mis on tingitud töö iseloomust. Tehasetöös tekib sageli peavigastusi katel-seppadel vedurite tulepesa parandusel ning lukuseppadel ja teistel oskustöölistel vagunite parandusel. Ehituse alal on võrdlemisi kõrge töönnetuste sagedus alumiste jäsemete vigastusega. Tüüpiliseks töönnetuseks on siin jalavigastus kirkaga või kangiga liiprite vahetamisel. Rongide liiklemisega seotud töödel on väga kõrge töönnetuste sagedus kcha- ning üldiste vigastustega, milliste tagajärjed on sageli väga tõsised.

Vigastuse asupaik — Location de la lésion.

4.	1930/37	1935/30	1934/35	1933/34	1932/33	Sellest 1930/37 Dont en 1930/37			
						Töö tehases Atel. de répar.	Rongide liiklemine Traction	Ehitustöö Bâtiments	Kontoritöö Trac. de bureau
Pea, nägu ja kael — Tête, visage et cou	14,6	18,0	19,1	20,3	15,1	20,9	8,1	10,9	—
Koha — Corps	10,9	10,9	10,9	10,2	10,8	4,5	21,3	12,6	—
Ülimised jäsemed — Bras	45,4	45,1	41,9	47,3	44,7	48,8	41,9	43,3	—
Alumised — Jambes	27,6	24,7	25,2	18,7	26,6	24,7	25,0	32,4	—
Üldised vigastused — Lésions générales	1,6	1,3	2,9	3,5	2,8	1,1	3,7	0,8	—
Kokku — Total	100	100	100	100	100	100	100	100	—
Teadmata — Inconnue	0,3	—	0,2	—	—	0,3	—	0,4	—

6. Vigastuste iseloom.

Nature des lésions.

Töönnetustel saadud raudteelaste vigastuste hulgas on esikohal põrutused, nahamarastused ja põrutushaavad, millede arv ulatub vigastuste üldarvust üksikuil aastail ca 40—45%. Tööstustööliliste vigastustega võrreldes on raudteelastel seda liiki vigastuste arv suhteliselt võrdlemisi väike. Seevastu on aga raudteelastel rohkem vigastusi lõike- ja rebendushaavadest — üksikuil aastail vigastuste üldarvust ca 25—30%. Kuivõrd siin on tegemist tööiseloomust tingitud tõelise lahkuminekuga, on raske öelda. Võimalik, et see lahkuminek on teatud määral seletatav ka mitte küllalt täpsa vigastuste liigi-

tusega ühelt poolt töönnetuste vastu kindlustuseltsides ning teispoolt raudteelaste vigastuste suhtes. Kolmandal kohal on, samuti kui tööstustöölilistelgi, ca 10%-ga venitused ja väänamised. Tehasetöös on venitus-väänamisi vähem, kuid rongide liiklemise ja ehituse alal seevastu mitmekordiselt rohkem. Võrdlemisi palju registreeritakse raudteelaste hulgas, eriti tehasetöö alal, silmavigastusi võrkehadedest. Suur osa neist on küll tagajärgede poolt tähtsusetud ja need tekivad peamiselt kaitsprillide mittetarvitamise tõttu.

Arvuliselt võrdlemisi harva, kuid tagajärgede poolst sageli väga tõsiste vigastustena esinevad sellised, kus tegemist on luumurretega. Neid on raudtee-

Vigastuste jaotus vigastuse iseloomu järgi (%) 1934/35—1936/37.
Répartition des lésions d'après leur nature (en %) de 1934/35—1936/37.

5.	1936/37	1935/36	1934/35	Sellest 1936/37. a. — Dont en 1936/37			
				Töö tehases Atel. de répar.	Rongide liiklemine Traction	Ehitustöö Bâtiments	Kontoritöö Trac. de bureau
Põrutused, nahamarastused, haavad — Contusions, écorchures, plaies	45,5	45,1	35,7	44,7	42,0	48,5	—
Põletishaavad — Brûlures	2,2	3,1	3,0	2,8	3,0	1,2	—
Šokk ja šokitaol. vapustused — Chocs, commotions	—	—	—	—	—	—	—
Lõike- ja rebendishaavad — Coupures, lacerations	20,6	23,3	30,5	25,3	25,7	28,2	—
Pistehaavad — Piqûres	3,6	2,4	3,6	5,2	2,2	2,4	—
Lilgese kaotus — Perte d'un membre	0,1	—	0,5	0,4	—	—	—
Nihetused — Luxations	0,3	0,3	—	0,4	0,7	—	—
Luumurdud — Fractures	4,6	4,0	4,9	2,8	11,0	3,2	—
Venitused ja väänamised (nikastus) — Foulure et entorse	9,1	8,1	10,0	4,5	13,2	12,1	—
Lämbumine — Asphyxie	—	0,2	—	—	—	—	—
Uppumine — Submersion	—	0,2	—	—	—	—	—
Ägedad mürgistused — Intoxications aiguës	—	—	—	—	—	—	—
Silmavigastused võrkehadedest — Par corps étrangers	5,7	7,0	8,3	9,4	2,2	3,2	—
Silmavigastused verevalumid silma — Hémorragie interne	1,0	0,3	0,6	2,1	—	0,4	—
Traumatism. de l'œil (eritumata) — Non spécifiés	0,9	1,0	2,9	1,7	—	0,4	—
Muud — Autres	0,5	—	—	0,7	—	0,4	—
Kokku — Total	100	100	100	100	100	100	—
Teadmata — Inconnus	0,1	—	0,3	0,3	—	—	—

PÖLLUTÖÖLISTE TÖÖÕNNETUSTE VASTU KINDLUSTUS.

ASSURANCE des OUVRIERS AGRICOLES CONTRE les ACCIDENTS du TRAVAIL.

Sisu: 1. Kindlustamise korraldus ja ulatus, lk. 357. 2. Olukord enne 1. V 1936, lk. 357. 3. Olukord pärast 1. V 1936, lk. 357. 4. Kindlustatute arv, lk. 359. 5. Tööõnnetuste arv, lk. 359. 6. Tööõnnetuste aeg lk. 360. 7. Tööõnnetuste põhjused, lk. 360. 8. Vigastuste iseloom, lk. 361. 9. Vigastuste asupaik, lk. 361. 10. Tööõnnetuste tagajärjed (tööjõukaotus), lk. 362. 11. Ravikustus, lk. 362. 12. Kulud põllutööliste kindlustamisel, lk. 363.

1. Kindlustamise korraldus ja ulatus.

Organisation et étendue de l'assurance.

Riigivanema dekreediga 5. II 1936 pandi kehtima arvates sama aasta 1. V Põllutööliste õnnetusjuhtumite vastu kindlustamise seadus (RT 12 — 1936). Sama seaduse § 50 põhjal võeti vastu Kindlustusnõukogu poolt 16. IV ja 21. X 1936 ning kinnitati Sotsiaalministri poolt seaduse elluviimise määrused (RT 34 — 1936 ja 89 — 1936).

2. Olukord enne 1. V 1936.

État avant le 1. V 1936.

Kuni 1. V 1936 korraldas põllutööliste õnnetusjuhtude vastu kindlustamist Põllutööliste tööaja ja palgaolude korraldamise seadus (RT 102 — 1921). Mainitud seaduse § 9 kohaselt oli sama seaduse alla kuuluvate isikute kohta kehtiv õnnetusjuhu korral Tööstusliku töö seaduse 7. peatükk (Устав о пром. труде, Vene Sead. kogu XI k., 2. j., 1913. a. väljaanne). Selle järgi loeti põllutöölisteks kõiki palgalisi, kes töötasid põllumajapidamises: põllutöös, karjakasvatamises, aiatöös kui ka põllutöö kõrvalharudes, arvatud välja põllumajapidamiste juhatajad suurmajapidamistes. Õnnetusjuhu korral selliste töölistega oli põllumajapidamise omanik kohustatud maksma tasu kannatanud tööli- sele, soole ja vanusele vaatamata, kes tööde juures või nende tagajärjel saanud kehalise vigastuse tõttu tööjõudu oli kaotanud kauemaks kui kolmeks päevaks. Kui õnnetusjuhule järgnes töölise surm, oli õigus saada tasu töölise perekonnaliikmeil. Ettevõtte valdaja vabanes tasumaksmise kohustusest, kui ta suutis tõendada, et õnnetusjuhu põhjuseks oli vigasaanu enese kuritahtlikkus või hoolimatus, mida töötingimustega ja olukorraga ei saanud vabandada. Tasu maksis tööandja vigasaanule pensionide ja abirahade, samuti arstiahikulude näol, perekonnaliik- moile tuli maksa pensioni ja surnu tegelikule matjale abiraha matmikukuludeks. Perekonnaliikmeiks loeti lesk (naine), mõlemast soost lapsed: seaduslikud, adopteeritud ja vallaslapsed kui ka kasvandikud ja kasulapsed kuni 15. a. vanuseni, vallaslapsed vaid siis, kui nad olid surnu ülalpidamisel, samal tingimusel veel ka sugulased otsekohehes ülenevas jõeses (vanemad, vanavanemad) ning vennad ja õed kuni 10 a.

vanuseni, kui need olid täielikud vaeslapsed. Lesk- naise uuesti abiellumisel muudeti ta eluaegne pension ühekordseks väljamaksuks lese aastapensionini kolme- kordses suuruses. Ka võis omavahelisel kokkuleppel vigasaanute endi kui ka nende perekonnaliikmete pensione muuta ühekordseiks väljamaksudeks nende aastapensionini kümnekordses suuruses.

Kui ettevõtte valdaja tasu korralikult välja ei maksnud, oli ta kohustatud tähtajal mittemakstud summadelt lisatasu maksma ühe protsendi suuruses kuus. Oli pensioni maksmine viibinud üle 6 kuu, pidi tööandja kindlustama temalt saadaolevate tasude korraliku maksamise seaduses ettenähtud korras, s.t. kas tasudele vastavate sissetulekute kindlustamise teel ühes Eestis tegutsevas kindlustusseltsis või asutises, ehk riigi või valitsuse poolt garanteeritud protsentpaberites kapitalide sissemaksamise teel riigi päralt olevasse krediitasutisse.

Sellised kohustused lasusid raske koormana talu- omanikul, põhjustades sageli talu haamri alla minekut. Samas leidis aga küllaldaselt võimalusi, kus töö- line, vaatamata pensioniõiguslikkusele, ei saanud seda siiski kätte.

Seaduse käsitamise raskepärasuse ja ta normido ajast mahajäämise tõttu tekkis juba kauemat aega vajadus seaduse järele, mis oleks taganud tööandjale teadmuse, et õnnetusjuht töölisega ei põhjusta ta talu laostumist ning andnud tööliisele kindluse, et ta töötamisel saadud vigastuse ja töövõimetuse tõttu ei satuks majanduslikesse raskusisse, vaid et talle oleks tegelikult kindlustatud ülalpidamisvõimalused ka ajal, mil ta endast olenematul põhjusil pole suuteline töötama.

3. Olukord pärast 1. V 1936.

État après le 1. V 1936.

Põllutööliste õnnetusjuhtude vastu kindlustamise seadusega on kõrvaldatud varemesinenud puudused, millega on astunud suur samm edasi Eesti sotsiaalkindlustuse arenemises.

Uue seaduse järgi on õnnetusjuhtude vastu kind- lustatud kõik põllumajanduses töötavad palgalised isikud, kui nad on saanud vigastada põllumajandusliku töö juures või nende vigastus on tingitud põllumajan- duslikust tööst. Põllumajanduslikuks tööks loetakse

seaduse mõttes iga tegevust, mis seotud maatulundusega, nagu põllutöö, karjamajanduslikud tööd, tööd talundite kodumajapidamises, talundite juures asuvalises aedades või talunditele kuuluvais metsades, viljapeksmine ja -puhastamine, maaparandus, maa puhastamine kividest ja kändudest ja põllumajapidamisega seosesolevad ehitus- ja teised tööstusliku iseloomuga tööd, kui neid tehakse talundi enda tarvis ja kui talundipidaja teostab neid majanduslikul teel oma tööjõuga, põllumajanduslike saaduste turuletometamine, talude varustamine puude, põllurammu ja teiste talundites tarvitsminevate ainetega ja maatulundusega ühenduses olevad muud veotööd. Seega on seadusele alluvuse tingimusteks seatud üles kolm nõuet:

- (1) tööliste ja tööandja palgaline vahekorid;
- (2) vigastumine õnnetusjuhu tagajärjel ja
- (3) vigastumine põllumajandusliku töö juures või sellest tingituna.

On kõik ülalmainitud kolm elementi olemas, on tööline õigustatud saama tasuta ravi, ravimise ajal töövõimetu olles abiraha ning peale ravimise lõppu pensioni ja proteese juhul, kui töövõimekaotus on jäädav, kas osaline või täielik. Sureb tööline vigastuse tagajärjel, mis põhjuslikus sidemes põllumajandusliku õnnetusjuhuga, on pensioni õigus kindlustatu perekonnaliikmeil.

On tööline ravimise kestel töövõimetu, on tööandja kohustatud talle tasuma abiraha kahe nädala kestel, arvates töövõimetust põhjustanud vigastuse saamise päevast. Kestab ravimine ja sellega seelitsiv töövõimetus üle kahe nädala, on kannatanu õigus abiraha saamiseks riigilt alates kahe nädala möödumisest vigastuse tekkimise päevast kuni töövõimeliseks saamiseni või ravi lõppemiseni selle mitte enam tagajärgi andes. Selleks esitab tööline sellekohase palve kas suuliselt või kirja teel kohalikule omavalitsusele, kes palve koos tennetelehega tööliste isiku ja ta palgalpingu kohta saadab edasi Sotsiaalministeeriumi Töökaitse ja Sotsiaalkindlustuse Osakonna direktorile, kes arstidelt tööliste ravimiskäigu kohta ja omavalitsustelt saadud andmete põhjal otsustab abirahapaluja palve. Jaatava otsuse korral saadetakse abiraha kuu viisi tagant järele väljamaksmiseks vigasaanule, omavalitsusele, kelle juures on vigasaanu alaline elukoht.

Abiraha makstakse kannatanule päevas ta päeva-töötasu kahe kolmandiku suuruses, kusjuures päevapalgaks loetakse lepingus ettenähtud aastapalga jagatis kolmesaja kuuekümneme viiega. Vähemaks kui aastaks palgatud põllutöölise aastapalgaks loetakse Kindlustusameti poolt kindlaksmääratud põllutöölise keskmine aastapalk ta töökoha piirkonnas vastavalt ta vanuse kategooriale, milliseid seadus näeb ette kolm: täisealised 18 a. ja vanemad, alaealised 16 ja 17 aastased ning lapsealised kõik, kes veel 16 a. vanad ei ole. Ka määravad Kindlustusametid kindlaks aastapalgaliste naturassaadava töötasu hinna oma ringkonna kohta vastavalt kohalikele oludele ja keskmistele turuhindadele.

Vigasaanule, kes on ravimisel haiglas, kus ta on täielikult ülalpidamisel, makstakse abiraha päevas 75% ta $\frac{2}{3}$ päevapalgast, kui tal on perekond, ja 25%, kui ta on üksik. Abiraha makstakse ka pühade ja pühapäevade eest.

On vigasaanu ravimine lõppenud jääva töövõimekaotusega, on tal õigus saada riigilt pensioni kuni elu lõpuni — tööjõukaotuse puhul 100% võrra, kui ta ei vaja kõrvalist hooldamist — $\frac{2}{3}$ oma aastatöötasust, kõrvalise abi vajaduse korral aga täieliku töötasu suuruses, tööjõukaotuse puhul vähem kui saja protsendi võrra — aastast tööjõukaotusele vastav protsent aastapalga $\frac{2}{3}$ osast. Pensionid, mis määratud vigasaanud ala- ja lapsealastele, suurenevad vigasaanu järgmise vanuskategooriasse jõudes samas proportsioonis, mis vastavate vanuskategooriate keskmised aastapalgad.

Pensionid maksmine toimub kohaliku omavalitsuse kaudu neli korda aastas: aja eest 1. I—1. IV—15. veebruaril, 1. IV—1. VII—15. mail, 1. VII—1. X—15. augustil ja 1. X—1. I—15. novembril.

Omavalitsuse kohuseks on pensionide väljamaksmisel valvata selle järele, et kannatanu ei oleks kaotanud pensionisaamise õigust, s.t. kas pensionär ei ole surnud, kas ei ole pension 2 a. jooksul võetud välja, kuna siis langob see riigisissetulekute hulka ja seda ei ole enam hiljem õigus saada kätte, kas ei ole kannatanu saanud tagasi töövõimet jne. Seadusega on antud Töökaitse ja Sotsiaalkindlustuse Osakonna direktorile õigus asendada kannatanu palvel ta pensioni kümnekordse aastapensioni suuruse ühekordse väljamaksauga, kui paluja on omast tööjõust kaotanud 15% või vähem, juhul kui on igakülselt jõutud selgusele, et see on isikule kasulik, kui osade kaupade eluajaga pensioni saamine.

Kuna esimestel aastatel pärast ravimise lõpetamist võib esineda kannatanu töövõimekaotuse määras muutumisi, kas paranemise või halvenemise suunas, on seadusega antud nii Töökaitse ja Sotsiaalkindlustuse Osakonna direktorile kui ka kannatanule võimalus kolme aasta jooksul, pensioni määramise otsustamise päevast arvates, kuid mitte sagedamini kui kord aastas, nõuda uut arstilikku läbivaatust.

On kannatanu õnnetusjuhu tagajärjel kaotanud mõne kehaliikme, või on kehaliigo muutunud võime- tuks või moondu- nud, mistõttu kaotanud töövõimet oleks võimalik taas saavutada või tösta kunstliku kehaliikme abil, võib Töökaitse ja Sotsiaalkindlustuse Osakonna direktor kannatanu sellekohasel palvel võimaldada riigi kulul ka kannatanule proteesi valmistamise ja selle kulumisel — uuendamise või parandamise.

Sureb tööline õnnetusjuhu tagajärjel hiljemalt kahe aasta jooksul õnnetusjuhu päevast arvates või ka hiljem, kui arstimine veel kestab, on ta perekonna liikmeil õigus saada pensioni ja surnu matjail matmis- kulud 30 päeva töötasu suuruses, kui matjaiks olid surnu perekonna liikmed ja tegelike väljaminekute

suuruses, kuid mitte enam kui 30 päeva töötasu suuruses, kui matjaiks olid võõrad.

Kannatanu perekonna liikmeiks arvatakse ja neil on õigus saada pensioni surnu aastapalga järgmiste osade suuruses:

1) lesknaine või töövõimetu leskmees — $\frac{1}{3}$ suuruses eluaegselt või kuni uuesti abiellumiseni, kusjuures lesknaisele makstav pension muudetakse ühekordseks väljamaksuks 3 aasta pensioni suuruses;

2) mõlemast soost seaduslikud, legitimeeritud, adopteeritud ja vallaslapsed kui ka kasvandikud kuni 16 a. saamiseni või vanusele vaatamata, kui nad on töövõimetus — $\frac{1}{6}$ suuruses ühe vanema elus olles ja $\frac{1}{4}$ suuruses, kui mõlemad vanemad surnud;

3) vanemad, eluaegselt — igale ühe kuendiku suuruses, kui nad töövõimetus ja elasid surnu tegelikul ülalpidamisel;

4) mõlemast soost lastelapsed, vennad, õed, kui nende mõlemad vanemad surnud või kui nende elusolevad vanemad töövõimetus ja kui nad elasid surnu tegelikul ülalpidamisel, kuni 16. a. saamiseni või vanusele vaatamata, kui nad on töövõimetus — igale $\frac{1}{6}$ suuruses.

Seejuures ei tohi kõigile perekonnaliikmeile kuuluvat pensioni kogusumma ületada summat, mis surnud tööline ise oleks saanud täieliku töövõimetus korral. Pensioni saamisel on eesõigus lesel ja lastel.

Sellised oleksid kokkuvõetult uue seaduse eeskirjad.

Kuna aga elu mitmepalgelisust ei ole võimeline ta üksikasjus fikseerima ka täiuslikem seadus, siis on Kindlustusnõukogule antud õigus tähendatud seaduse käsitamisel tekkivate kahtluste lahendamiseks. Ühtlasi on täiendatud Kriminaalseadustiku § 353, mille põhjal vale tõenduste andmine õnnetusjuhu kohta nii tööliste kui tööandjate poolt on karistatav vangimajaga kuni kuus kuud.

Heites ülevaatliku pilgu olukorrale põllutööliste kindlustamise alal enne ja pärast I. V 1936, võime nähtada suurt sammu edusuunas. Juba eelpool oli võimalus rõhutada seda suurt muudatust, mis vabastas tööandja suurest riisikost, kui ka tööliste hirmust, et töö juures vigastades ta võiks muutuda ühiskonna hoolealuseks. Uus seadus on muutnud ka kindlustamise menetluse palju paindavamaks ja nii tööandjale kui töölistele lihtsamaks ja kättesaadavamaks, vaatamata asjaolule, et seaduse ulatus on tunduvalt laiem ja eeskirjad ajakohasemad ning vigastunutele antavad kompensatsioonid suuremad.

Tähtsat teenet osutas uus seadus statistikal, kuna teadaandud kõigi õnnetusjuhtude kohta põllutöölistega koonduvad Sotsiaalministeeriumi, mistõttu on sellest võimalik saada täielikku ülevaadet. Varem saadi andmeid vaid politsei protokollist, mis aga koostati vaid suuremate õnnetusjuhtude kohta, andes seetõttu vaid katkendliku ülevaate.

Alpool olgu antud mõningad andmed tööõnnetuste kohta, mis juhtunud Põllutööliste õnnetus-

juhtude vastu kindlustamise seaduse kehtimahakkamisest, s.o. I. V 1936 kuni sama aasta lõpuni.

4. Kindlustatute arv.

Nombre des assurés.

Kuna Põllutööliste õnnetusjuhtumite vastu kindlustamise seaduse põhjal on kindlustatud õnnetusjuhtude vastu kõik põllumajanduses töötavad palgalised töölised, siis on kindlustatute arv samane üldise aktiivsete põllutööliste arvuga. Kahjuks ei ole meil aga olemas sellist ülevaadet palgaliste põllutööliste arvu kohta kui ka selle perioodiliste muutumiste kohta, nagu seda võime jälgida tööstustööliste juures. Ainukeseks allikaks on senini olnud rahvaloendused ja põllumajanduslikud teleskirjutused, mis annavad üle mitme aasta vaid olukorra teatud momendiks. Põllutööliste arv ei ole aga muutuv üksi aastatega, vaid veel suuremal määral hooaegade, kuna päevilised, suvilised ja muud lühemaks ajaks palgatud töölised arvuliselt moodustavad suurima rühma põllutööliste koguarvust. Viimase I. III 1934 rahvaloenduse andmeil oli aktiivseid töölisi ja teenijaid põllumajanduses kokku 81 003. Kui sellest arvust arvata maha kalenduse ja metsanduse ning linnades puhtärilisel alusel seisva aianduse ja mesinduse alal teotsevad töölised, kes ei kuulu kindlustamise samas korras põllutöölistega, jääks järele üldse 71 771 töölise, neist mehi 31 630 ja naisi 40 141, kes kuuluksid kindlustamisele Põllutööliste õnnetusjuhtude vastu kindlustamise seaduse alusel.

5. Tööõnnetuste arv.

Nombre des accidents du travail.

Kuigi analüüsimisel olevad õnnetusjuhtude arvud käivad ainult ajavahemiku kohta I. V kuni 31. XII (incl.) 1936, seega vaid $\frac{2}{3}$ aasta kohta, ja seaduse uudsuse tõttu neis leiduvad vast mõningad ebatäpsused, kuna on põhjusi arvata, et kõigist tööõnnetustest pole tööandjate poolt teatatud, eriti kergemaiseloomulistest, mille ravimine on piirdunud kuni kahe nädalaga, s.t. vaid tööandjate kulul, annavad nad siiski kaunis ülevaatliku pildi tööõnnetuste esinemise ja nende iseloomu kohta.

Vaadeldes õnnetusjuhtude esinemist üksikute maakondade järgi, saame järgneva pildi.

Tööõnnetuste arv maade järgi.

Nombre des accidents du travail d'après les arrondissements.

1.	Põllutööliste arv <i>Nombre des ouvriers agricoles</i>			Tööõnnetuste arv <i>Nombre des accidents du travail</i>			Tööõnnetuste arv 1 000 kindlustatu kohta — <i>N. des accidents du trav. pour 1 000 assurés</i>		
	M.	N.	K.	H.	F.	T.	M.	N.	K.
Viru .	3 056	3 409	6 465	34	28	62	11,1	8,2	9,6
Järva .	1 937	2 320	4 257	17	8	25	8,8	3,4	5,9
Harju .	3 753	4 234	7 987	40	11	51	10,7	2,6	6,4
Lääne .	1 732	2 388	4 120	10	10	20	5,8	4,2	4,0
Saare .	760	2 199	2 959	2	0	8	2,0	2,7	2,7
Pärnu .	3 073	4 444	8 117	20	10	30	5,4	4,3	4,8
Vihandi .	3 915	4 950	8 871	21	33	54	5,4	6,7	6,1
Tartu .	7 307	9 102	16 409	46	33	79	6,3	3,8	4,8
Võru .	3 207	4 037	7 244	12	9	21	3,7	2,2	2,9
Potseri .	657	854	1 511	8	—	8	12,2	—	6,3
Valga .	1 633	2 198	3 831	11	9	20	6,7	4,1	5,2
Mokku Total	31630	40141	71771	221	166	387	7,0	4,1	5,4

Nagu näha tab. 1, on põllutöölisi saanud vigastada tööõnnetuste tagajärjel üldse 387 korral, neist mehi 221 ja naisi 166 korral. Seega tuleb iga 1 000 meestöölise kohta 7,0 ja iga 1 000 naistöölise kohta 4,1 õnnetusjuhtu. Asjaolu, et õnnetusjuhud tabavad rohkem meestöölisi, on seletatav tööde iseloomuga ja sellega, et mehed töötavad tavaliselt rohkem pingutustnõudvamaid tööaladel. Kuid olukord ei ole kaugelki ühtlane kõigis maakondades. On maakondi, kus õnnetusjuhtude osatähtsus naistega on suurem kui meestega. Selline nähtus ilmneb Saaremaal ja Viljandimaal. Oletada võiks, et see on tingitud naispõllutöölise suuremast tööpingest mainitud maades. Eriti on see oletatav Saaremaa kohta, kus meestöölise võrdlemisi vähese arvu juures (kõigest 25,7%, riigi keskmine meestöölise arv 44,1% kogu põllutöölise arvust) naised teevad ka raskemaid, tavaliselt meestele kuuluvaid töid. Viljandimaa kohta ei saa seda töölise arvu suhtes öelda, kuna seal mees- ja naistöölise arvu suhe on täpsalt samane riigikeskmisega. Vaadeldes lähemalt aga tööõnnetuste põhjusti, võib panna tähele, et suurem osa naistöölise vigastumist on tekitatud peale tigidate pullide veel Viljandimaal rohkem-levinud põllutöömehinaist, nagu hobuserahdest, hekkslimasinaist jne., kus samuti peamiselt kasutatakse naistöõjõudu. Rohkem kui riigikeskmine on õnnetusjuhte iga 1 000 töölise kohta esinenud Virumaal, Harjumaal, Viljandimaal ja Järvamaal, kõige vähem aga Saaremaal ja Võrumaal. Millest see on tingitud ja kas see on iseloomustav, on käesolevate andmete põhjal varane öelda.

6. Tööõnnetuste aeg.

Accidents du travail d'après les mois.

Hoopis iseloomustavama pildi annab aga tab. 2, kus tööõnnetused on esitatud kuude kaupa. Siit näeme, et suurima õnnetusjuhtude arvuga on suve- ja varasügise kuud — juuni, juuli, august ja september. Piltlikult võiks kujutleda

Tööõnnetuste arv kuude järgi.
Nombre des accidents du travail d'après les mois.

2.	Tööõnnetuste arv <i>Nombre des accidents du travail</i>			%		
	M.	N.	K.	H.	F.	T.
Mai — <i>Mai</i>	26	5	31	11,8	3,0	8,0
Juuni — <i>Juin</i>	34	23	57	15,4	13,0	14,7
Juuli — <i>Juillet</i>	48	50	98	21,7	30,1	25,3
August — <i>Août</i>	40	37	77	18,1	22,8	10,9
September — <i>Septembre</i>	27	24	51	12,2	14,5	13,2
Oktoober — <i>Octobre</i>	18	7	25	8,1	4,2	6,5
November — <i>Novembre</i>	17	10	27	7,7	6,0	7,0
Detsember — <i>Décembre</i>	11	10	21	5,0	6,0	5,4
Kokku — Total	221	166	387	100	100	100

õnnetusjuhtude arvu kuude taustal kõverjoonega, mis peagu sarnane nii meeste kui naistöölise suhtes, mille madalseis talvekuudel, kust üha tõustes saavutab kõrgpunkti juulis, et siis uuesti aegamööda alaneda.

See on ka arusaadav, kuna suvekuud on põllumajanduses eriti töörohked, tööpäev on tavalisest

palju pikem ja töö suuremat füüsilist pinget nõudev, mis ei jäta avaldamata mõju ka tööõnnetuste rohkenemisele.

Analüüsitava aja lühiduse tõttu ei ole võimalik jälgida nädalapäevade ega kellanaja mõju õnnetusjuhtude esinemisele, mis pärast seda siinkohal ka vaatlemisele ei võta.

7. Tööõnnetuste põhjused.

Causes des accidents du travail.

Tööõnnetuste põhjuste jälgimine on õnnetusstatistika tähtsamad, kuid ka raskemaid ülesandeid. Esiteks puuduvad

senini üldse üksikasjalised põllumajanduslike tööõnnetuste põhjuste eritlemise ja liigitamise alused, teiseks on iga õnnetusjuht õieti mitmesuguste põhjuste kaasmõjutuse tulemus, mis õige tunduvalt raskendab tõelise põhjuse kindlaksmääramist. Eritulemise aluseks käesoleval korral on katsutud võtta iga õnnetusjuhu korral võimalikult lähimat asjaolu, mille puudumisel vigastus antud kujul või määral ei oleks tekkinud. Sel teel saadud sarnaste põhjuste grupeerimisel saame järgneva pildi.

Tööõnnetuste põhjused — *Causes des accidents du travail.*

3.	Arv			%		
	M.	N.	K.	H.	F.	T.
Rehepeksu-garnituurid — <i>Batteuses</i>	13	3	16	5,9	1,8	4,2
Niidemasinad — <i>Faucheuses</i>	5	2	7	2,2	1,2	1,8
Hekkslimasinaid — <i>Hachepaille</i>	—	5	5	—	3,0	1,3
Linamasinad — <i>Machines à broyer le lin</i>	8	2	10	3,6	1,2	2,6
Transport — <i>Véhicules</i>	20	23	43	9,1	14,0	11,2
Plahvatused (kivillõhkumised), tulekahjud — <i>Explosions et incendies</i>	17	—	17	7,7	—	4,4
Mürgised, põletavad ja süüvilvad ained — <i>Substances toxiques, brûlantes et corrosives</i>	—	1	1	—	0,6	0,3
Töölise kukkumine — <i>Chute de personne</i>	24	18	42	11,0	11,0	10,9
Esemete üle komistamine, tõuked esemete vastu (torkeid, pinnud), vääratus — <i>Marche sur d. objets ou choc contre d. obstacles</i>	30	26	56	13,6	15,8	14,6
Esemete, riistade kukkumine — <i>Chute d'objets</i>	8	4	12	3,6	2,4	3,1
Sisselang, kokkavarisemine — <i>Eboulements</i>	3	2	5	1,4	1,2	1,3
Tööobjekti käsitlemine ilma meh. abinõudeta — <i>Manutention d'objets sans appareils mécaniques</i>	19	5	24	8,6	3,0	6,2
Käsitööriistad — <i>Outils à main</i>	40	31	71	18,2	18,8	18,4
Põllutööriistad — <i>Outils agricoles</i>	3	2	5	1,4	1,2	1,3
Loomad — <i>Animaux</i>	28	39	67	12,8	23,0	17,4
Muud — <i>Divers</i>	2	2	4	0,9	1,2	1,0
Kokku — Total	220	165	385	100	100	100
Teadmata — <i>Inconnue</i>	1	1	2	0,5	0,6	0,5

Üldiselt esinevad peamiste tööõnnetuste põhjustena käsitööriistad — kirved, vikatid, hargid, sirbid, noad jne., siis loomad, töölise komistamine ja tõuked esemete vastu, transport ning töölise kukkumine, mis kokku moodustavad ligi 3/4 kogu õnnetusjuhtudest. Järgmisena esinevad mitmesugused põllutöömehinaid, nagu rehepeksu-garnituurid, niidu-, lina- ja hekkslimasinaid, mis tekitavad kokku 9,8% õnnetusjuhtudest. Väiksema osatähtsusega on plahvatused, põletavad ained, asjade kukkumine, kokkavarisemine, tööobjekti käsitlemine ilma mehaaniliste abinõudeta, põllutööriistad — sahad, äkked jne. ja muud. Seejuures on

võimalik panna tähele tunduval erinevusi töönnetuste põhjustes nais- ja meespõllutöölise juures. Nii on näiteks plahvatustest, käesoleval juhul peamiselt kivilõhkumisel, tekitatud vigastused tabanud ainult meestöölisi. Samuti esineb meestöölise juures suhteliselt rohkemaarulisemalt vigastumisi, mis saadud tööobjekti käsitlemisel ilma mehaaniliste abinõudeta, näit. raskuste tõstmisel või nihutamisel jne. ja rehepeksu-garnituuride ning niidumasinate käsitlemisel, kus mehed on rohkemal määral tegevad. Hekslimasinad on aga tekitanud vigastusi ainult naistele, samuti on ülekaalukalt transport töönnetuste põhjusena naiste juures tunduvalt suurema osatähtsusega kui meestöölise juures. Eriti näeme seda heina ja vilja kokkuvedamisel, kus naiste kukkumised liikumahakkavalt või liikuvailt koormailt on õige sagedased. Kuna karjamaajanduslikel tööil peamiselt on tegevad naistöölised, siis on arusaadav ka loomadest saadud vigastuste suurem esinemine naistöölise juures. Vaadeldes üksikasjalisemalt eri loomade osatähtsust vigastuste tekitamisel näeme, et naised on kannatanud peamiselt pullide, hobuste ja lehmade läbi. Nii on naistöölisel loomadest tekitatud vigastust üksi pullide kaevamisi 46,2%, sellele järgnevad vigastuste tekitajana hobused 25,0% ja lehmad 20,5%, kuna üksikuid juhtumeid on olnud ka koerte ja jääradega. Meestöölise vigastajaiks on olnud aga ainult hobused — 64,3% kogu loomadelt saadud õnnetusjuhtudest ning pullid 35,7%.

Ühesugust osatähtsust nii mees- kui naistöölise suhtes evivad vigastused käsitööriistadest, küll on aga erinev üksikute käsitööriistade osatähtsust. Nii on naistöölisele tekitanud vigastusi peamiselt hangud ja viglad — 51,6%, vikatid — 22,8%, väiksemal määral kirved ja noad, kumbki 9,7%, kapsarauad ning lihamasinad kumbki 3,2%. Meestöölise peamiseks töönnetuste põhjustajaks on aga kirved — tervelt 75,0% kogu käsitööriistadest meeste tekitatud töönnetustest, kuna teised tööriistad evivad õige väikest osatähtsust. Nii näit. noad 7,5%, vikatid, hangud ja labidad igavks 5%.

Kuivõrd töönnetused on tingitud põllutöölise oneste süüst — nende lohakusest ja ettevaatamatusest, on kogutud andmete põhjal raske vastata, kuigi on ilmne mainitud asjaolu esinemine. Millega muidu oleks seletatav eriti rohke vigastumine käsitööriistadest, samuti töölise komistamine ja tõuked asjade vastu.

8. Vigastuste iseloom.

Nature des lésions.

Töönnetuste põhjustega tihtidas seoses on vigastuste iseloom, mis peagu täiesti olenen töönnetuste laadist ja töö ning tööabinõude iseloomust. See selgub tab. 4 lähemal vaatlusel ning selle kõrvutamisel tab. 3.

Rohkeimal määral esineb keskmiselt põrutusjuhte kui ka põrutushaavu ja kriimustusi, mis moodustavad 27,1% kõigist vigastusliikidest. Sellele järgnevad lõike- ja rebendihavvad — 23,8%, luumurded 22,0%

Vigastuste iseloom (liik) — *Nature des lésions causées par les accidents.*

4.	Arv Nombre			%		
	M.	N.	K.	H.	F.	T.
Haavad, põrutused ja nahamarastused — <i>Plaies, contusions, ecchymoses.</i>	58	47	105	26,2	28,3	27,1
Põletushaavad — <i>Brûlures.</i>	1	1	2	0,5	0,6	0,5
Lõike- ja rebendihavvad — <i>Coupsures, lacerations.</i>	54	38	92	24,4	22,9	23,8
Pistehaavad — <i>Piqûres.</i>	20	27	47	9,1	16,9	12,1
Ligese kaotus — <i>Perte d'un membre.</i>	16	3	19	7,2	1,8	4,0
Nihetused — <i>Luxations.</i>	4	2	6	1,8	1,2	1,6
Luumurded — <i>Fractures.</i>	50	35	85	22,6	21,1	22,0
Venitused ja väänamised (nikkastused) — <i>Foulures et entorses.</i>	8	10	18	3,6	6,0	4,7
Võõrkehaded — <i>Affectations.</i>	6	2	8	2,7	1,2	2,1
Verevalumid silma — <i>Extravasations à l'oeil.</i>	1	—	1	0,5	—	0,2
Eritlemata silmavigastused — <i>Autres lésions des yeux.</i>	—	1	1	—	0,6	0,2
Muud — <i>Divers.</i>	3	—	3	1,4	—	0,8
Kokku — Total	221	166	387	100	100	100

ja pistehaavad 12,1%. Kui vigastuste põhjuste analüüsimisel panime tähele terariistadest tekitatud vigastuste juures suuremat osatähtsust naistöölise juures hangudel ja vikladel, meeste juures aga kirvestel, siis kajastub sama nähtus ka vigastuste iseloomu juures. Nii esineb naistöölise juures suhteliselt palju suuremal määral pistehaavu kui meestel (n. 16,5%, — m. 9,1%), lõikehaavade juures näeme aga vastupidist (m. 24,4%, — n. 22,9%). Eriti on see vahe tunduval, kui lõikehaavu võrdleme koos ligese kaotusega, mis tavaliselt on ka tingitud lõikavaist tööriistadest, kuigi siin suur osa on plahvatustel, mis on tabanud vaid meestöölisi. Suurem põrutusto ja põrutushaavade ning kriimustuste, osalt ka torkahaavade esinemine naistöölise juures (n. 28,3%, m. 26,2%) on tingitud naiste rohkemaist õnnetusjuhtudest loomadega, eriti pullidega.

9. Vigastuste asupaik.

Location de la lésion.

Tab. 5 annab meile ülevaate töönnetustelt saadud vigastustest vigastuspaiga — kehaosade järgi, millest selgub kehaosade ohustus õnnetusjuhtudel. Tabelist selgub, et üle poole õnnetusjuhtudest on tabanud käsi ja jalgu — keskmiselt jalgu 31,8%, käsi 30,8% õnnetus-

Vigastuste asupaik — *Location de la lésion.*

5.	Arv — Nombre			%		
	M.	N.	K.	H.	F.	T.
Pea ja kael — <i>Tête et cou.</i>	20	13	33	9,1	7,8	8,5
Koha — <i>Corps.</i>	36	26	62	16,3	15,7	16,0
Käed — <i>Bras.</i>	60	50	110	31,2	30,1	30,8
Jalad — <i>Jambes.</i>	67	56	123	30,3	33,7	31,8
Üldised vigastused — <i>Lésions générales.</i>	20	21	50	13,1	12,7	12,9
Kokku — Total	221	166	387	100	100	100

juhtude koguarvust. Seejuures on huvitav märkida, et meeste juures on käed võrreldes jalgadega suhteliselt rohkem ohustatud olukorras (käed 31,2%, jalad 30,3%) kui naiste juures (jalad 33,7%, käed 30,1%). Järgnevad ohustuse suuruse järgi keha

16,0%, üldised vigastused 12,9% ja kõige vähem ohustatuna üksikult pea ning kael — 8,5%.

Vaadeldes kehaosade ohustumist tööõnnetuste põhjuste tagajärjel, võttes aluseks kõigi sama põhjuse tõttu tekitatud tööõnnetuste arvu, näeme, et suhteliselt ohustavad:

pead ja kaela kõige rohkem rehepeksu-garnituurid — m. 38,5%, n. 33,3%, loomad — m. 21,4%, n. 10,3%, tööobjekti käsitlemine ilma mehaaniliste abinõudeta — m. 15,8%, n. 20% ja asjade, riistade kukkumine — m. 12,5%, n. 75,0%;

keha — sisseläng, kokkuvarisemine — m. 100%, n. 50%, tööobjekti käsitlemine ilma mehaaniliste abinõudeta — m. 47,4%, n. 20,0%, asjade üle komistamine ja tõuked asjade vastu — m. 42,9%, n. 10,0%, transport — m. 25%, n. 39,1%, loomad — m. 21,4%, n. 20,5% ja tööliste kukkumine — m. 20,8%, n. 22,2%;

käsi — linamasinad — m. 87,5%, n. 100%, heksli-
masinad — m. —, n. 100%, niidumasinad — m. 60,0%,
n. 100%, rehepeksu-garnituurid — m. 46,6%, n. 33,3%,
terariistad — m. 40,0%, n. 41,9%, naistel ka õige
suurel määral tööobjekti käsitlemine ilma mehaanilise
abinõuna — 60,0% kõigist sama liiki põhjuse vigas-
tusist, m. — 10,5%, asjade, riistade kukkumine — nii
meestel kui naistel 25,0%, transport — m. 30,0%,
n. 26,1%, tööliste kukkumine — m. 29,2%, n. 11,1%;

jalg — põllutööriistad — m. ja n. 100%, tera-
riistad — m. 57,5%, n. 54,9%, asjade üle komista-
mine — m. 50,0%, n. 55,0%, niidumasinad — m. 40%,
n. —, transport — m. 30,0%, n. 17,4%, naiste juures
määratavalt rehepeksu-garnituurid — 33,4%, m. 7,7%,
loomad n. 28,2%, m. 21,4%;

tekitavad üldisi vigastusi — tööliste kukkumine —
m. 37,5%, n. 33,9%, loomad — m. 17,9%, n. 25,6%
ja transport — m. 15%, n. 8,7%.

Nii on peamiseks pea ja kaela ohustajaks asjade-
riistade kukkumine ning rehepeksu-garnituurid, ke-
hal — sisseläng, kokkuvarisemine, kätel ja jalgadel —
põllutöömasinad ja põllu- ning käsitööriistad, kuna
üldiste vigastuste tekitamisel esikohal on tööliste
kukkumine.

10. Tööõnnetuste tagajärjed (tööjõukaotus). *Conséquences des accidents.*

Tööõnnetuste tagajärgede kohta annab ülevaate tab. 6. Tabelist nähtub, et enamik tööõnnetusi on lõppenud raskemate tagajärgedeta. Nii on keskmiselt 78,8% õnnetusjuhtudest lõppenud ajutise tööjõukaotusega, kuna jäädava osalise tööjõukaotusega on lõppenud 15,8% õnnetusjuhtudest. Seejuures võib panna tähele tööõnnetuste raskemate tagajärgede esinemist suhteliselt suuremal määral meestööliste juures. Nii on lõppenud jääva töövõimekaotusega meestel 21,2% tööõnnetusist, kuna naistöölistel vaid 9,6%, samuti on surmaga lõppenud juhte meestööliste juures rohkem (m. 1,4%, n. 1,2%).

Ebausutavalt väikesena tundub tabelis tööõnnetuste osa, mis lõppenud töövõimekaotusega. See kui

Tööõnnetuste tagajärjed — *Conséquences des accidents.*

6.	Arv — Nombre			%		
	M.	N.	K.	H.	F.	T.
Töövõime kaotusega — <i>Sans incapac. au travail</i>	6	6	12	2,7	3,6	3,1
Ajutine tööjõukaotus — <i>Incapacité temporaire</i>	103	142	305	74,4	85,6	79,2
Jäädav osaline tööjõukaotus — <i>Incapacité partielle permanente</i>	46	15	61	21,0	0,0	15,9
Jäädav täieline tööjõukaotus — <i>Incapacité complète permanente</i>	1	1	2	0,5	0,0	0,5
Surm — <i>Mort</i>	3	2	5	1,4	1,2	1,3
Kokku — Total	219	166	385	100	100	100
Teadmata — <i>Inconnue</i>	2	—	2	0,9	—	0,5

ka ravimise kestuse analüüs tõendavad eelpooltoodud väidet, et kõiki kergemaiseloomulisemaid tööõnnetusjuhte ei ole nähtavasti registreeritud.

Vaadeldes tööõnnetuste tagajärgi üksikute põhjuste järgi näeme, et meestööliste juures on lõppenud surmaga tööõnnetustest rehepeksu-garnituuri käsitlemisel 7,7%, kivilõhkumisel 5,9% ja loomadelt saadud vigastustest 3,6%, kuna naistöölistel surma põhjustena esinevad vaid loomad (kurjad pullid), kellelt saadud vigastustest lõppes 5,1% surmaga. Täielise töövõimekaotusega lõppesid meestööliste juures tööõnnetustest kivilõhkumisel 5,9%, naistööliste juures kõrgusilt kukkumisel 5,6%.

Jääva osalise töövõimekaotusega on lõppenud üle 50% tööõnnetusist, mis tekkinud meestöölistega kivilõhkumisel (52,9%), sisselangemisel või kokkuvarisemisel (66,7%) ja töötamisel linamasinatega (62,5%), väiksemal arvul asjade, riistade kukkumise tagajärjel (25,0%), töötamisel rehepeksu-garnituuri juures (23,1%), tööliste kukkumisel (20,8%) jne. Naistöölistel on jääva osalise töövõimekaotusega lõppenud rohkemal arvul tööõnnetused rehepeksu-garnituuride juures (33,3%), asjade, riistade kukkumise tagajärjel (25,0%), heksli-
masinate käsitlemisel (20,0%) ja tööobjekti käsitlemisel ilma mehaaniliste abinõudeta (20%).

Seejuures võime panna tähele raskemate vigastuste (surm, jääv täieline ning osaline töövõimekaotus) tunduvalt väiksemat esinemist naistööliste juures võrreldes meestöölistega.

11. Ravikustus. *Durée du traitement.*

Tööõnnetuste tagajärgede vaatlamine ei anna üksi pilti hädaohu suuruselt, mis tekitanud tööõnnetus, vaid kindlasti peab selle hindamisel arvestama ka tööõnnetusel saadud vigastuste ravimise kestust. Sellest annab ülevaate tab. 7.

Tabelist selgub, et keskmiselt 29,6% (m. 25,0%, n. 36,1%) kõigist õnnetusjuhtudest on olnud sellised, mis ei nõua ravi üle kahe nädala. Kui siia arvata juurde veel need 6,5% õnnetusjuhtudest, mis tabelis märgitud teadmata lahtris, kuid mis tegelikult ka arvatavasti ei ületa 2 nädalat, kuna teadmatus on tingitud asjaolust, et ravitav ei ole ilmunud pärast esimesi visiite enam raviarsti juurde, ning arvestades veel juba varem mainitud asjaolu, et kergemat

Ravikestus — Durée du traitement des lésions.

7. Ravikestus Durée du traitement	Arv — Nombre			%		
	M.	N.	K.	H.	R.	T.
Suri kohe — Morts imméd.	2	—	2	1,0	—	0,0
Jatkas kohe tööd — Ont continué son travail	—	2	2	—	1,3	0,0
1 päev või vähem — jour ou moins	2	1	3	1,0	0,7	0,8
2 päeva	2	2	4	1,0	1,3	1,1
3 „	3	5	8	1,4	3,3	2,2
4 „	4	7	11	1,9	4,6	3,0
5 „	3	2	5	1,4	1,3	1,4
6 „	3	1	4	1,4	0,7	1,1
7 „	3	0	3	1,4	—	—
8—14 „	33	34	67	15,9	22,2	18,5
15—21 „	25	10	35	12,1	6,4	9,7
22—28 „	17	14	31	8,1	9,1	8,5
29—35 „	15	11	26	7,2	7,1	7,1
36—42 „	18	5	23	8,7	3,3	6,4
43—49 „	13	8	21	6,2	5,2	5,8
50—56 „	12	6	18	5,7	3,9	5,0
57—63 „	8	3	11	3,8	2,0	3,0
64—70 „	3	5	8	1,4	3,3	2,2
71—77 „	5	4	9	2,4	2,0	2,5
78—84 „	4	1	5	1,9	0,7	1,4
85—91 „	4	3	7	1,9	2,0	1,9
92—105 „	7	4	11	3,3	2,6	3,0
106—126 „	—	2	2	—	1,3	0,6
127—140 „	—	2	2	—	1,3	0,6
141—161 „	5	1	6	2,4	0,7	1,7
162—182 „	3	2	5	1,4	1,3	1,4
üle 182 „	8	9	17	3,8	5,0	4,7
Kokku — Total	209	153	362	100	100	100
Teadmata — Inconnue	12	13	25	5,4	7,9	6,5

liiki vigastusist ei ole kõiki registreeritud, võib täie kindlusega öelda, et peagu pool kõigist õnnetusjuhtudest põllutöölistega (eriti naistöölistega) ei nõua pikemat kui kahepäevast ravi. Samas näeme aga, et esineb vigastusi, millele järgneb silmapilkne surm, (0,5% üldarvust), ilma et vigastatu oleks võinud sattuda ravimisele. Sellised juhud on esinenud rebepeksu-garnituuride juures töötamisel ning kivilõhkumisel. Kuigi õige suure % moodustavad ka õnnetusjuhud (4,4% üldarvust), mille ravimine kestab üle

1/2 aasta, lõpeb siiski enamiku vigastuste ravimine 3 kuu kestel arvates õnnetusjuhust.

12. Kulud põllutööliste kindlustamisel.

Depenses pour assurance des ouvriers agricoles.

Kuna kõigi majanduslike kahjude kohta, mis tekitanud tööõnnetused põllutöölistega, puuduvad veel üksikasjalised andmed, olgu siinkohal antud vaid summad, mis riigi poolt on kulutatud põllutööliste kindlustamisele 1936/37. a. jooksul, mis seoses peamiselt 1936. a. olnud õnnetusjuhtudega.

Nii on kulutatud kr:

kannatanute ravimiseks	7 069,25
abirahadeks	4 543,17
pensionideks	2 222,83
matuserahadeks	112,74
pensionikomisjon	131,60
Kokku Kr	14 079,40

Tähendatud kulusumma ei peegelda kaugeltki seda majanduslikku kahju, mis tegelikult on tekkinud tööõnnetuste tagajärjel. Paljude kannatanute ravimine alles kestab, samuti ei ole seaduse uudsuse tõttu kannatanuil veel olnud võimalusi seadusega võimaldatud sammete (soodustuste) nõudmiseks. Seetõttu puuduvad lõplikud andmed tegelike kulude ja kaotsiläänud päevade kohta, samuti võimalus kõigi vigastunute pensionioiguslike pensionisummade kapitaliseerimiseks.

Enam-vähem täpsa ülevaate riigi tasumisele kuuluvate sammete kohta võib saada alles kahe aasta möödumisel arvates analüüsitava aja lõpust, kuna pärast seda kustuvad kannatanute õigused pensioni nõudmiseks ning lõpeb onamiku kannatanute ravimine.

Lisaks riigi poolt makstavale sammeile peab arvestama ka tööandjate kuluosa, eriti mis puutub ravikuludesse ja abirahadesse esimese kahe nädala kestel arvates õnnetusjuhust.

R. Sõrmus.

TÖÖLISTE HAIGUSKINDLUSTUS.

ASSURANCE-MALADIE des OUVRIERS.

Sisu: 1. Kindlustuse ulatust piiritlevad normid, lk. 363. 2. Haiguskindlustuse arenguline ja organisatsioon, lk. 365. 3. Haigekassade valitsemine, lk. 367. 4. Haigekassaliikmete ja perekonnaliikmete arv, lk. 368. 5. Haigekassaliikmete arvu seoseline muutumine, lk. 369. 6. Haiguskindlustuse ulatus (tööstusarude järgi), lk. 370. 7. Kassaliikmete ositus soo järgi, lk. 370. 8. Haigekassaliikmete vanus, lk. 372. 9. Kassaliikmete abitoetuslikkude perekonnaliikmete arv haigekassades, lk. 373. 10. Haigekassade tulud, lk. 374. 11. Haigekassade kulud: a) Abirahade normid, lk. 378. b) Kassaliikmete abirahad, lk. 380. c) Kärbitud haigusabirahad ja kassaliikmete rahatrallid, lk. 381. d) Kassaliikmete abitoetuslikkude perekonnaliikmete toetusabirahad ja ravikulud, lk. 382. e) Tegevuskapitali kulude jaotus 1936. a., lk. 384. f) Valitsemiskulud, lk. 385. 12. Kassaliikmete ravimiskapitali tulud ja kulud, lk. 387. 13. Haigekassade varuline seis, lk. 390. 14. Haigekassade kohustusvabad varad, lk. 391. 15. Tööliste haiguskindlustuse üldine maksumus, lk. 392. 16. Kokkuvõtte, lk. 392.

1. Kindlustuse ulatust piiritlevad normid.

Etendue de l'assurance-maladie.

(TFS). Tööalade poolest see seadus hõlmas peamiselt

Tööliste kohustuslik haiguskindlustus pandi kehtima Eesti praegusel territooriumil esmarkordselt 25. VII 1912 vene Tööstusliku töö seadusega

mäe- ja töötlevat tööstust ning osa transpordist. TFS § 257 järgi kuulusid kindlustamisele haiguse puhuks kõigi vabrikute, tehaste, mäekacvanduste, mäetööstusettevõtete, raudtee- ja siseveeteedel (jõgedel, kanalitel, sisemeredel ja järvedel) teotsevate laevasõidukite töölised ning tänavraudtee töölised. Kind-

Iustuse ulatus oli piiritletud veel ettevõtete suurusega. Kindlustuse kohustuse alla kuulusid vaid ettevõtted, kus töötas alaliselt vähemalt 20 töölisi ja kasustati aurukatlaid, looduse (vee, gaasi, elektri jms.) või loomade jõul käivitata- vaid masinaid; mehaaniliselt käivitata- vate masinate puundumisel kuulusid aga kindlustuse alla alaliselt vähemalt 30 töölisega töö- tavad ettevõtted. Nii kuulusid töölised kohustusliku haiguskindlustuse alla vaid suurtööstuse ulatuses, kuna üldiselt kesk- ja väike- ning käsitööstus jäi selle seaduse raamidest välja.

Sama seaduse § 270-ga anti aga kindlustusnõu- kogule õigus arvata erakorralistel juhtudel kindlustus- ametite ettepanekul kohustusliku haiguskindlustuse alla § 257 ettenähtud aladelt ka väiksemaid ette- võtteid, kus töötab alaliselt vähemalt 10 töölisi.

Selliste kindlustuse ulatuse normidega kehtis haiguskindlustuseadus 5 aastat. Vene Ajut. Val. laiendas 25. VII 1917 dekreediga haiguskindlustuse ulatuspiire tunduvalt. Kindlustuse alla arvati alati- selt vähemalt 5 töölisega töötavad ettevõtted. Peale selle laiendati sama dekreediga kindlustuse kohustus käsitööle ja ehitusettevõtetele ning haigekassade teenijaskonnale. 25. VII 1917 dekreet andis tühtlasi alla 5 töölisega ettevõtete haiguskindlustuse kohus- tuse alla arvamise õiguse kindlustusametitele, määra- mata minimaalset töölise arvu ettevõttes, mille juures väiksemaid ettevõtteid võis arvata haigus- kindlustuse kohustuse alla. Ses osas haiguskindlustus- seadus kujunes 25. VII 1917 dekreediga väga pain- duvaks. Praktiliselt kujunes olukord selliseks, et haiguskindlustuse kohustuse, resp. haigekassa alla kuuluvaks võis kindlustusameti otsusel arvata § 257 ette nähtud aladelt igat ettevõtet, vaatamata palga- liste arvule ettevõttes — ka ühe töölisega. Vastava seletuse andis ka kindlustusnõukogu (Kinnituse- nõu- kogu) 8. X 1928.

Peab tähendama, et haiguskindlustuse ulatus ei ole piiritletud mitte üksnes seadusandlike kude akti- dega, vaid olulisi täiendusi on oma otsustega teinud kindlustusnõukogu. Kindlustusnõukogu seaduse järgi (RT 77/78 — 1920) on tema ülesandeks kehtivate sotsiaalkindlustuse seaduste täitmise üle kõrgem järelevalve ning nende seaduste täitmiseks tarvilikkude juhiste ja seletuste andmine.

Haiguskindlustuse ulatuse suhtes olulisema otsuse tegi kindlustusnõukogu 14. IX 1931. Tartu Ülikooli tööõiguse õppejõud prof. dr. A. Kliimann, analüüsides käitise ja ettevõtte mõistet („Õigus“ nr. 8 — 1930), jõudis otsusele, et TTS § 257 on sattunud mõistelisse vastuolusse rahvusvahelise konventsiooni kohaselt (vastu võetud Rahvusvahelisel Töökonverentsil Washingtonis 1919. a.) kehtima pandud seadusega laste, alaealiste ja naiste töö kohta tööstusettevõtetes (RT 68 — 1924, § 1), mistõttu ka haiguskindlustuse kohustuse ulatust tuleb võtta laiemalt, nimelt Laste, alaealiste ja naiste töö seaduse § 1 kohaselt. Kindlustusnõukogu võttis omaks selle seisukoha ning selle järgi kuuluvad praegu

haiguskindlustuse alla kindlustusnõukogu 14. IX 1931 otsuse kohaselt töölised ja ametnikud järgmistelt aladelt:

a) mäekaevandused, kivimurrud, turbatööstus ja igasugused teised ettevõtted, kus tuuakse maapõue varasid maapinnast välja;

b) ettevõtted, kus saadusi valmistatakse, töötle- takse, puhastatakse, parandatakse, kaunistatakse, lõpetatakse, müügiks ette valmistatakse, lõhutakse, hävitatakse või kus aincid ümber luuakse, tööstus- sisseaseid või -abinõusid lammutatakse, igasugust liikumis- ja elektrijõudu saavutatakse, transfor- mi- takse ja üle antakse, samuti ka laevaelitus;

c) ettevõtted igasuguste ehituste, hoonete, raud- teede, tänavraudteede, sadamate, laovatchaste, mu- lide, kanalite, veeteede, maanteede, tänavate, tunne- lite, sildade, viaduktide, mustaveekanalisatsiooni ja -torude, kraavide, kaevude, telegraafi, telefoni ja elektrisisseseadete, gaasivabrikute, veevärkide ehitam- iseks või muude ehitustööde tegemiseks, samuti ka ettevõtted, millel ülesandeks nende uuesti üleshitam- ine, korrashoidmine, parandamine, ümberehitamine või lammutamine, aga ka alusmüüride ja igasuguste teiste ehituste tegemine ninetatud ehituste ja hoo- nete jaoks;

d) ettevõtted inimeste ja asjade veoks maanteedel, tänavatel, raudteedel, mere- ja siseveeteedel.

Kindlustuse ulatuse kohta kindlustusnõukogu on teinud veel mõningaid ulatuselt väiksema tähtsusega otsuseid. On otsustatud lugeda haigekassa alla kuu- luvaiks: palgalised ettevõtte juhatajad-direktorid (14. VI 1914), kindlustuse alla kuuluva ettevõtte arstlik personaal (10. III 1916), kullasepa- ja kella- sepatöökojad (8. I 1928), juukselõikamise töökojad (20. X 1928), % alusel käivo järgi tasusajad (29. VIII 1930), kraavikaevamise ja jõestvõndamise tööd- del olevad töölised (3. IX 1931), hädaabitöölised (15. II 1932) jne. Ei saa vabatahtlikult kindlustada end haiguse vastu haigekassa kaudu isikud, kes ei tööta üldisel alusel haiguskindlustuse alla kuuluvail aladel (8. X 1928).

Põhiohtelisel ei kuulu TTS alusel haiguskind- lustuse kohustuse alla riiklikud ettevõtted, peale Riigi Põlevkivitööstuse ja Riigi Turbatööstuse (nüüd sega-aktsiaseltsid), Riigi Trükkikoja, Riigi Sadama- tehaste, Riigi Metsatööstusele kuuluvate tööstuslik- kude ettevõtete ning aunte, osalt ehituselolevate, riik- like sulfaatselluloosi- ja telliskivitehaste. Nende ettevõtete põhikirjade kohaselt toimub töölise haigus- kindlustus ühisel alusel era ettevõtete töölisega. Nende ettevõtete ametnikud aga on kindlusta- tud haiguste vastu riigiteenijatega ühisel alusel. Samuti ei kuulu sel alusel haiguskindlustuse alla valitsusasutiste päralt olevad ettevõtted. Maa- ja linnaomavalitsuste päralt olevad ettevõtted kuuluvad haiguskindlustuse alla TTS alusel.

2. Haiguskindlustuse arenemine ja organisatsioon.

Développement et organisation de l'assurance-maladie.

Töölise haiguskindlustust teostatakse haigekassade kaudu. Seaduse järgi ettevõtete juures, kus töötab vähemalt 500 töelist, asutatakse omaette nn. ettevõtte haigekassad, kui selle ettevõtte töölised ei ole leppinud kokku mõne teise ettevõtte töolistega ühise haigekassa asutamiseks, või kui ei ole lepitud kokku mõne oleva kassaga ettevõtte arvamiseks selle juurde. Väiksemate ettevõtete jaoks asutatakse ühised haigekassad. Omaette haigekassasid võidakse asutada väiksemate ettevõtete juures vaid kindlustusameti eriloal. Kõik praegu teotsevad haigekassad on asutatud vene kindlustusnõukogu poolt 13. XII 1912 antud normaalpõhikirja alusel, võttes ühtlasi arvesse 25. VII 1917 dekreediga antud muutusi.

Esimesed töölised volinikkude valimised haigekassa põhikirja arutamiseks korraldati Eesti praegusel territooriumil 1913. a. veebruaris-aprillis. Üldse peeti 1913. a. kestel neid valimisi enam kui 10 ettevõttes. Enamjaolt jäid haigekassade ellukutsumine ja selleks tarvilikud eeltööd järgmiseks aastaks. Haigekassade tegevuse alguseks võib lugeda 1914. aastat. Sel aastal algas tegevust (hakkasid saama liikmemaksu) 22 haigekassat, kuna 3 haigekassat (Ühishaigekassa „Metall“, Aseri ja Kreenholmi haigekassa) algas tegevust alles 1915. a. algul. Arvatavasti maailmasõja tõttu ei läinud 9 haigekassal tol ajal üldse korda alata tegevust, kuigi selleks oli juba vabriku-inspektori luba ja osalt isegi korraldatud juhatuse valimised.

Iseloomulik on märkida, et tolle aja haigekassad asutati peamiselt üksikute ettevõtete juurde, kuna ühishaigekassad nii arvu kui kassaliikmete arvu poolest jäid tahaplaanile. 1915. a. lõpul teotsevad 33 haigekassast oli ühishaigekassasid vaid 6, kokku ümarguselt 2500 liikmega; ettevõtete haigekassasid aga oli arvult 27, ümarguselt 32 500 liikmega. Nii kuulus ühishaigekassade alla vaid 7% liikmete üldarvust. Liikmete arvult oli 31. XII 1915 Kreenholmi Manufaktuuri Haigekassa 9246 liikmega esikohal; ettevõtete haigekassadest 12-a kassas ei ulatunud liikmete arv 500-ni ja ka ühishaigekassadest vaid Tartu (635) ja Viljandi ühishaigekassas (803) ületas kassaliikmete arv selle normi.

Tõenäoselt sõja kestmisega ja sõjatööstuse arenemisega kassaliikmete arv kasvas veel järgmisel aastal (1916), haiguskindlustuse organisatsioon aga jäi püsima arvatavasti suurema muutuseta kuni Maailmasõja lõpuni.

Uus ajajärk algas haigekassade organisatsioonilises arengus Eesti iseseisvuse algusaastail. Üldiselt olukord on ses mõttes iseseisvusaajal põhjalikult muutunud. Suurem kohaliku tähtsusega muutus leidis aset haigekassade organisatsioonis murrangulisel ajal Tallinnas — umbes kuu aega enne Eesti iseseisvust. See oli peamiselt Tallinna tööliskonna iseseisvuseliste piüete tulemus. Tallinna tööliskonna sooviks oli juba 1914. a., mil hakati asutama haigekassasid,

kõigi Tallinna ettevõtete töölise jaoks ühishaigekassa asutamine. Seda mõtet ei suudetud aga tol ajal teostada. Suurema ühishaigekassa asutamise mõte kerkis Tallinnas uuesti päevakorrale 1917. a. veebruaril revolutsiooni järel. Juba 1917. a. aprillis asutati Tallinnas asuvate haigekassade poolt Haigekassade Keskbüroo, kelle ülesandeks oli ühishaigekassa asutamine.

Ühishaigekassa asutamise peamiseks motiiviks oli see, et väikesed haigekassad suhteliselt suurte valitsemiskulude tõttu ei suuda teostada haiguskindlustust ratsionaalselt ja pakkuda kassaliikmetele ja nende perekondadele küllalt tõhusat abi.

Mõningate takistuste tõttu Tallinna ühishaigekassa asutamine teostati alles 1917. a. lõpul. Haigekassa põhikirja registreeriti 26. XI 1917 ja 9. XII 1917 peeti volinikkude esimene peakoosolek.

Tallinnas asuvate haigekassade ühendamine ühishaigekassaga teostati järgneva 3 a. jooksul. 1918. a., enamjaolt jaanuaris, ühines 6 haigekassat (neist 2 ühishaigekassat — „Sojusnaja“ ja „Typografskaja“), 1919. a. — 5 ja 1920. a. — 3 haigekassat. Tallinna Ühishaigekassaga ühines 1933. a. veel Tallinna Juukse-töölise Ühisuse Haigekassa. Omaette väljaspool ühishaigekassat teotsevatona jäid vaid Balti puuvillaketramise ja -kudumise vabrikute ning Tallinna Piiritusvabrikantide Üh. Rosen ja Ko juures asuv haigekassa, millised töötavad ettevõtete juures tänini.

Peale Vabadussõda koos üldise majanduselu stabiliseerumisega hakati laiendama haiguskindlustust väiksematele ettevõtetele, ning koos sellega tuli asutada juurde mõningaid uusi, peamiselt ühishaigekassasid. Üksikuid aastail asutati haigekassasid juurde järgmisel arvul:

1918.	1	1923.	6
1920.	2	1925.	1
1921.	6	1927.	1
1922.	1	1929.	1

Enamjagu juurdeasutatud haigekassadest on osutanud elujõulisteks asutisteks. Ainult üksikud kassad, nagu Rõika, Eidapere Klaasivabriku, Halliste Linavabriku Ühisuse (hiljem Abja-Mõisaküla) ja Väandra ühishaigekassa, on suuremate kassa alla kuuluvate ettevõtete likvidatsiooni või tegevuse vähenemise tõttu lõpetanud tegevuse ja ühendatud lähemate naabrus-haigekassadega.

Tuleb märkida lisaks, et haigekassade ülesanded on kasvanud mitte üksnes olenevalt tegelikest haiguskindlustuse ulatuse suurenemisest, vaid haigekassad on Eesti iseseisvuse aastail võtnud enese peale haiguskindlustuse alal uusi ülesandeid.

Seaduse järgi (TTS § 264) antakse kassaliikmetele arstiabi ettevõtte valdaja arvel. Sama seaduse § 304 alusel on haigekassal õigus võtta kassaliikmetele arstiabi andmine ja nende ravimise ettevõtte valdaja arvel oma korraldusse. Ravikorralduse ülevõtmine peab toimuma kindlustusnõukogu poolt kindlaks määratud korras ja alustel.

Ühishaigekassad on kasustanud seda õigust väga ohtvasti. Praegu teotsevaist haigekassadest vaid Haapsalu Ühishaigekassa ei ole kasustanud seda õigust; üksikute ettevõtete haigekassadest on seda õigust kasustanud vaid paar väiksemat — a/s Loksa Tehaste ja Tallinna Piiritusvabrikantide Üh. Rosen ja Ko Haigekassa. 1936. a. juba üle 80% kassaliikmetest sai arstiabi ja ravi haigekassade kaudu; 1926. a. ulatus nende arv 57%.

Ühenduses kassaliikmete ravi ülevõtmisega ettevõtjatel ja kindlustuse ulatuse üldise laienemisega on haigekassadel tulnud arendada välja võrdlemisi laialdane asutiste ja tervishoiu personaali võrk, kelle abil korraldatakse arstiabi ja ravi nii kassaliikmetele kui ka nende perekondadele. 1936. a. lõpul oli haigekassadel kassaliikmetele ja nende perekondadele arstiabi andmiseks ja ravimiseks sõlmitud leping: 425 arsti, 57 hambaarsti, 42 ämmaemanda, 7 velskeri, 32 masseeria, 63 haigla, 5 eraraviasutise, 9 sanatooriumi, 2 koloonia, 9 laboratooriumi, 179 apteegi ning 5 korseti- ja bandaažitööstusettevõttega. Peale selle haigekassad on asutanud ja peavad omal kulul üldal 1 haigla (Tallinna Ühishaigekassal), 24 ambulatooriumi, 3 suvekolooniat, 6 apteeki, 3 hambaarstimiskabinetti, 1 elektriravi-, 1 masseerimis- ja 1 röntgenikabinetti ning 1 keemilis-bakterioloogilise laboratooriumi — viimased 4 kõik Tallinna Ühishaigekassal.

Haigekassade keskasutistes töötas samal ajal 82 kontoripersonaali hulka kuuluvat isikut, 3 kontorlõri ja 10 töölis-alamteenijat; haigekassade mitmesugustes asutistes töötas 85 arsti, 15 velskerit, 19 halastajaõde, 24 hambaarsti, 12 masseerijat, 52 rohuteadlast, muud tervishoiu personaali 33 isikut, 24 kontripersonaali hulka kuuluvat isikut ning 55 töölis-alamteenijat. Peale selle töötas suuremates ettevõtetes, kus tööliste ravimine oli ettevõtte korralduses, lepingu alusel 17 kindlapalgalist arsti, 4 velskerit, 10 halastajaõde, 4 hambaarsti, 2 rohuteadlast, 3 muu tervishoiu personaali hulka kuuluvat isikut ning 23 töölis ja alamteenijat. Eriravi korraldamiseks oli neil ettevõtteil kokkuleppeid tööliste ravimiseks peale kindlapalgalise personaali ka veel eraarstidega, kes said tasu visiitide alusel. Nagu nähtub juba sellest loetelust, on haigekassadest kujunenud võimas ja laialdane organisatsioon, mis tohiks olla suuteline korraldama ajakohast arstiabi ja ravi tarvilikul määral.

Haigekassade asutiste hulgast osutuvad olulisema huvi osalisiks apteegid ja ambulatooriumid. Vanemaks haigekassa-apteegiks tuleb lugeda Hiiu-Kärkla Kalevivabriku juures asuvat haigekassa-apteeki, milline asutati ettevõtte omaniku poolt juba ligi 90 a. tagasi. Apteekide asutamise võimalus avanes haigekassadel alles 1924. a. vabamüügi-apteekide avamise kohta antud seaduse alusel (RT 140 — 1924). Selle seaduse järgi võisid omavalitsused ja haigekassad avada oma tegevuspiirkonnas vabamüügi-

apteeke ka väljaspool apteekide võrku. Selle seaduse alusel asutati Tallinna Ühishaigekassa (8. III 1925) ja Narva Ühishaigekassa apteek (1. III 1925, teotse varem kinnise apteegina). Need on praegu ka ainukesed 3 haigekassa-apteeki, arvatud kaasa Hiiu-Kärkla apteek, kelledel on vabamüügiõigused.

Vabamüügi-apteekide avamise seadus muudeti 26. III 1934 (RT 27 — 1934). Selle järgi on haigekassadel õigus avada ja pidada oma liikmete ja nende perekondade jaoks haigekassa-apteeki, kui selleks Tervishoiu- ja Hoolekandevalitsusele soovi avaldanud haigekassa annab maksuta arsti- ja rohuabi vähemalt 5000 kassaosalisele (arvatud kaasa perekonnaliikmed), kellel on õigus saada maksuta arsti- ja rohuabi. Ruumide, sisseseade, varustuse ja personaali poolest peab haigekassa-apteek täitma kõiki vabamüügi-apteekide kohta kehtivaid nõudeid. Nii võivad haigekassad avada selle seaduse järgi vaid kinniseid apteekte, s.o. müügiõiguseta väljaspoole oma liikmeskonda. On keelatud koguni ilma arsti korralduseta käsikauba müük haigekassa liikmetele; apteegil on õigus valmistada vaid arstirohte arsti retsepti järgi.

Peale 3 haigekassa-apteegi, kellel vabamüügiõigused, teotsevad kinniste apteekidena veel Tartu Ühishaigekassa apteek (avati 7. II 1937), Narva Ühishaigekassa ambulatooriumi apteek Kiviõli põlevkivikaevanduse rajoonis ja Valga Ühishaigekassa ambulatooriumi apteek. Veel mõnedel teistel väiksematel haigekassadel on olnud kavatsus avada oma apteek, kuid 1934. a. seaduse järgi osutub see nüüd võimatuks.

Tallinna Ühishaigekassa apteek on võrdlemisi lühikese aja kestel kujunenud igati ajakohaseks, tehniliselt hästi varustatuks ja korraldatuiks ning suurimaks asutiseks omal alal mitte üksnes Eestis, vaid kogu Balti riikides.

3. Haigekassade valitsemine. *Administration des caisses-maladie.*

Haigekassade kõrgeimaks valitsevaks organiks on peakoosolek, kes koosneb kassaliikmete volinikest. Peakoosoleku täidesaatsvaks organiks on juhatus.

Nii toimub haigekassade valitsemine haiguse puhuks kindlustatud kassaliikmete omavalitsuse põhimõttel. Seadus võimaldab ettevõtete valdajate osavõttu haigekassade valitsemisest vaid revisjonikomisjoni kaudu, kelle ülesandeks on haigekassa tegevuse kontrollimine. TTS § 351 järgi ettevõtte valdajal on õigus astuda liikmena revisjonikomisjoni. Ühises haigekassas on kassa alla kuuluvate ettevõtete valdajail õigus valida revisjonikomisjoni oma esindaja, nende ettevõtete valdajate omavahelisel kokkuleppel.

Ülevaate haigekassade valitsevate organite isiklikust koosseisust annavad järgmised andmed.

Vollikude ning juhatuse ja revisjonikomisjoni liikmete arv aasta lõpul — *Nombre des représentants, membres de direction et commissions de révision à la fin de l'année.*

2.	Vollikud Représen- tants		Juhatus- liikmed Membres de direction		Revisjoni- komisjoni liikmed M. de comm. de révision		Kokku Total	
	M.	N.	H.	F.	M.	N.	M.	N.
	1936	1 349	175	130	3	76	2	1 555
1935	1 311	160	131	2	78	1	1 620	160
1934	1 200	132	135	3	78	4	1 419	139
1933	1 048	135	132	0	81	3	1 266	144
1932	1 125	127	140	7	84	4	1 349	138
1931	1 120	116	144	3	81	7	1 345	125

Kahjuks ei sisalda haigekassade aruanded andmeid ettevõtjate osavõtu kohta haigekassade valitsemisorganite tööst. Kaudseil andmel on teada, et Eesti omariikluse algaastail ettevõtjate esindus on lühemat aega võtnud osa revisjonikomisjoni tegevusest vaid Tallinna ja Tartu ühishaigekassades. Hiljem ei ole ettevõtjaskond võtnud osa haigekassade valitsemistööst. Naiste osavõtt haigekassade valitsemistööst on aga äärmiselt loid, kui peame silmas, et kassaliikmete hulgas on naisi ümarguselt 35%. Suhteliselt õige vähesel arvul on naiskassaliikmed esindatud tegelikus valitsemistöös — juhatuses ja revisjonikomisjonis.

Peakosoleku, juhatuse ja revisjonikomisjoni koosseis on võrdlemisi püsiv. Ümbervalimistel uuendub nende organite koosseis ümarguselt 50% ulatuses, mis on põhjustatud osalt aasta jooksul tekkiivaist liikmeskonna koosseisu muutustest ettevõtetes. 1936. a. muutus peakosoleku koosseis ligi 60%, juhatus ca 40% ja revisjonikomisjon ca 50% ulatuses. Muutused selliseis piires tagavad küllaldase teadlik-

kuse ja stabiilsuse haigekassade valitsemises ja töendavad teispoolt ka seda, et valitsemise tööst osavõtjad isikud evivad selleks vajaliku vilumuse ja on teeninud oma tegevusega liikmeskonna usalduse.

4. Haigekassaliikmete ja perekonnaliikmete arv.

Nombre des assurés et des membres de leurs familles.

Maailmasõja laastavast mõjust ei jäänud puutumata ka Eesti praegusel territooriumil asuvad ettevõtted. Paljud ettevõtted kaotasid välisuru, osa ettevõtteid evakueeriti Vene sisemaale, osalt takistas tegevust toorainete puudus ja rahva vähenenud ostujõud.

Selline olukord mõjustas loomulikult ka tegelikku haiguskindlustuse ulatust ja haigekassade tegevust üldse. 1919. a. keskmiselt oli haigekassaliikmete arv langenud ümarguselt 1/3-le võrreldes 1915. a. lõpu arvuga. Vabadussõja lõppedes, koos majanduse üldise elustumisega osutas liikmete arv haigekassades järgmise 4 a. jooksul väga kiiret kasvu. Juba 1923. a. tõusis liikmete arv haigekassades 1915. a. tasemeni (31. XII 1923 — 35 352). Lähedalt sellele seisule jäi liikmete arv püsima 6 a. kesteli. Neil aastatel võis märkida õige pikaladast kassaliikmete arvu tõusu. Nii kasvas liikmete arv haigekassades ajavahemikus 1923—28 vaid vähe üle 3 000. Hüppelise tõusu andis eelmine kõrgkonjunktuuri haripunkt (1929), mil kassaliikmete arv ületas vähe 40 000. Sellele järgnesid rasked surutise aastad. Tõsi, haiguskindlustuse ulatust ei mõjutanud see nii raskelt kui majandust üldiselt, sest töötuile korraldati hädaabitõid ja sel puhul ka töötud olid haiguse puhuks kindlustatud. Majanduskriisi süvikus (1932) langes liikmete arv haigekassades aasta keskmiselt ümarguselt vaid 4 000 võrra.

Haiguste vastu kindlustatute ja nende perekonnaliikmete arv (12 kuu keskm.).
Nombre des assurés et de leurs membres de famille (nombre moyen mensuel par an).

3.	Haigekassade arv N. des caisses-maladie	Kindlustatute arv Nombre des assurés				%		Kindlustatute abijõusallikud perekonnaliikmed—Membres de famil. des assurés	
		Meeli Hommes	Naisi Femmes	Kokku Total	1 000 elaniku kohta Par 1 000 habitants	Meeli Hommes	Naisi Femmes	Üldse Total	100 kindlustatuta kohta Par 100 personnes assurées
1935	25	31 906	16 039	48 005	43,1	65,8	34,2	20 080 ³⁾	64,7 ⁴⁾
1934	27	20 511	14 500	44 011	39,1	67,1	32,0	33 015 ⁵⁾	79,3 ⁶⁾
1933	28	26 014	13 201	40 115	35,7	67,1	32,0	31 319 ⁷⁾	82,5 ⁸⁾
1932	28	24 303	13 070	37 373	33,3	65,0	35,0	28 200 ⁹⁾	81,3 ¹⁰⁾
1931	30	24 017	13 508	38 125	34,1	64,0	35,4	27 014 ¹¹⁾	76,0 ¹²⁾
1930	30	25 909	15 109	41 078	30,8	63,2	36,8	26 596 ¹³⁾	70,2 ¹⁴⁾
1929	31	25 913	15 449	41 302	37,1	62,0	37,4	26 501 ¹⁵⁾	69,7 ¹⁶⁾
1928	31	22 741	13 991	36 732	32,0	61,0	38,1	26 035 ¹⁷⁾	81,3 ¹⁸⁾
1927	32	24 464	12 583	37 047	32,7	60,3	33,0	20 473 ¹⁹⁾	61,1 ²⁰⁾
1926	32	24 500	12 564	37 004	33,5	66,1	33,0	31 034 ²¹⁾	60,3 ²²⁾
1925	32	22 958	11 391	34 340	31,0	65,8	33,2	37 123 ²³⁾	126,0 ²⁴⁾
1924	31	22 858	10 807	33 665	30,4	67,0	32,1	30 581 ²⁵⁾	133,0 ²⁶⁾
1923	31	20 983	12 376	33 359	30,1	62,0	37,1	37 259 ²⁷⁾	120,8 ²⁸⁾
1922	25	15 503	9 131	24 634	.	62,0	37,1	20 422 ²⁹⁾	.
1921	22	12 536	6 993	19 490	.	64,3	35,7	21 137 ³⁰⁾	.
1920	19	9 079	5 322	14 401	.	63,0	37,0	.	.
1919	18	6 851	5 196	12 047	.	60,0	40,1	.	.
Keskm. 1930—34	29	26 263	13 877	40 140	35,8	65,4	34,0	29 841	79,0
Moy. 1925—29	32	24 115	13 190	37 311	33,4	64,7	35,3	30 291	92,7

¹⁾ Arvestamata perekonnaliikmed Kreinhoimi ja Kuressaare haigekassas.

²⁾ Arvestamata perekonnaliikmed Kreinhoimi haigekassas.

³⁾ Arvestamata perekonnaliikmed Kohila ja Kreinhoimi haigekassas.

⁴⁾ Arvestamata perekonnaliikmed Rõika, Kohila ja Kreinhoimi haigekassas.

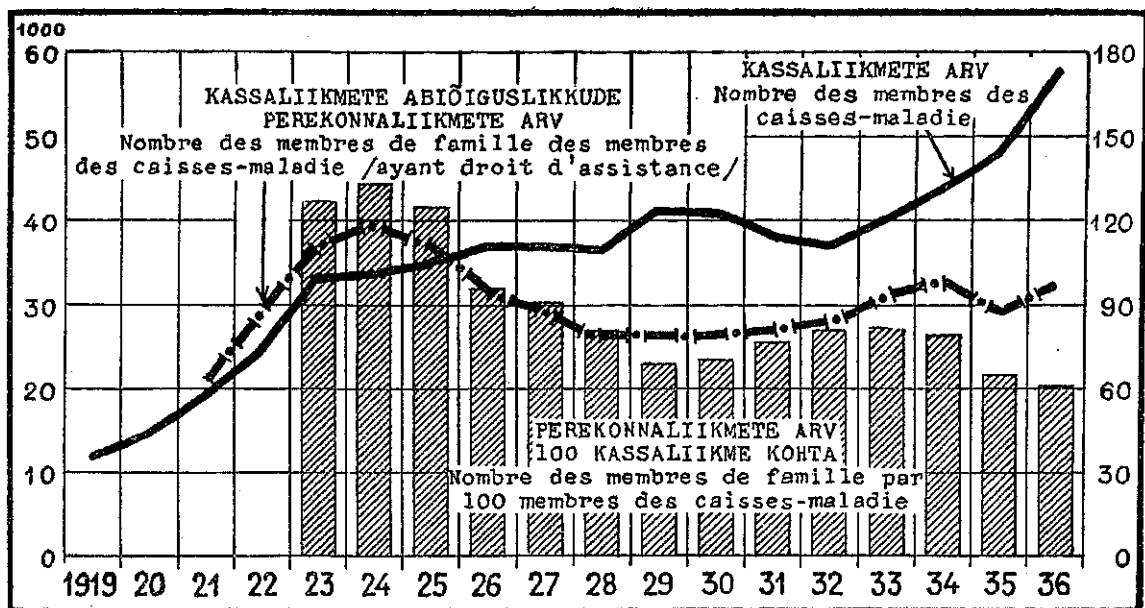
⁵⁾ Arvestamata perekonnaliikmed Viljandi ja Põltsamaa ning Kohila ja Kreinhoimi haigekassades.

⁶⁾ Peale p. 5 märgitute, arvestamata Aseri haigekassa kassaliikmete perekonnaliikmed.

⁷⁾ Arvestamata peamiselt p.p. 5 ja 6 nimetatud haigekassade kassaliikmete perekonnaliikmed, kelle kohta statistikat ei peetud.

Nagu rahvamajanduses üldse, nii ka haigekassa-
des tekkis murrang paranemise sihis 1933. a. Koos
majanduse üldise elavnemisega kasvas liikmete arv

haigekassades 1933—35 ümarguselt 2 500—4 000 võrra
aastas. 1936. a. osutus haigekassade tegevuse alal
igati rekord-aastaks. 12 kuu keskmiselt tõusis 1936. a.

liikmete arv haigekassades ligi 10 000 ehk ligi 20%
võrra. Suhteliselt sellist tõusu võis märkida vaid
iseisvuse algaastail, peale sõdade ja revolutsiooni.

Ajavahemikus 1919 — 1936 liikmete arvulist kujunemist haigekassades on mõjustanud mitte üksnes rahvamajanduse konjunktuuri muutused, vaid ka puhtadministratiivsed korraldused. Eriline teene haigekassaliikmete arvulises kasvus on tööinspektoritel ja kindlustusametitel kui ka haigekassadel. Haigekassade ja tööinspektorite ettepanekul kindlustusametid on TTS § 270^a põhjal arvanud haigekassade alla võrdlemisi suure arvu väiksemaid ettevõtteid. Tööinspektorite aruannete järgi kuulus töökaitses järelevalve alla 31. XII 1936 alla 5 isikuga töötavaid ettevõtteid ligi 4 000, ümarguselt 6 000 töötajaga. Need kuuluvad enamjaolt ka kohustusliku haiguskindlustuse alla ja on arvatud haigekassade alla suures enamuses just Eesti iseseisvuse ajal. Selliseid ettevõtteid on arvatud haigekassade alla pidevalt tänini. Haigekassade alla on tööinspektorite korraldusel arvatud osalt ka suuremaid ettevõtteid, kes varemalt mõningail põhjusil olid jäänud haiguskindlustuse alt välja.

Olukorra üldhinnanguks võib ütelda, et on jõutud juba seisukorrani, kus tegelikult on haiguse puhuks kindlustatud peale suuremate ettevõtete ka peagu kõik väiketööstuse ja käsitööettevõtete töölised — tähendab peagu kõik palgalised neilt aladelt, mis kuuluvad kohustusliku haiguskindlustuse alla. 1936. a. lõpul kuulus haigekassade alla 5 443 ettevõtet, ümarguselt 59 000 haiguse puhuks kindlustatud isikuga.

Kindlustamata on vaid iseseisvalt oma perekonna liikmetega töötavad käsitöölised ja ettevõtjad, kes haiguskindlustuse kohustuse alla ei kuulu.

5. Haigekassaliikmete arvu sesoonne muutumine.

Mouvement du nombre des assurés d'après les saisons.

Suvisesoonitööde, osalt aga ka töölise vahetuse tõttu püsivalt teotsevais ettevõtteis kassaliikmete arvu muutumine ja liikmete lähikäik üksikutes

haigekassades on aasta vältel võrdlemisi suur. Kassaliikmete arvu liikumist 1936. a. iseloomustavad järgmised andmed (arvud kuu 1-ks tuhandeis):

	%			
			(1. jaan. arv = 100)	
	Mehed	Naised	Mehed	Naised
Jaanu ar	31,8	17,1	100	100
Veebruar	32,5	17,5	102	102
Märts	33,4	18,2	105	106
Aprill	35,4	19,0	111	111
Mai	37,8	19,4	117	113
Juuni	40,7	20,3	123	119
Juuli	42,0	20,0	132	117
August	42,0	19,9	132	116
September	41,6	20,0	131	117
Oktoober	42,1	19,9	133	116
November	42,2	20,2	133	118
Detsember	42,0	20,5	132	120

Kuigi tööstuse aktiivsuse poolest 1936. a. oli erakordne ja kõrgete arvudega aasta lõpuks ning ei olnud sesoonsuse mõttes tüüpiline, näitavad need arvud siiski, kui võrd muutuv on töö ulatus ja koos sellega ka liikmete arv haigekassades.

Eriti muutlik on mees-kassaliikmete koosseis, kuna ehitus- ja muil sesoonitöödel, kus koosseis on

sageli vahelduv peagu täies ulatuses iga aasta, kasutatakse peamiselt meestööjõudu. Olenevalt tööalast on kassaliikmete koosseisu muutumine tunduvalt erinev üksikuis tööstusharudes ja ka üksikuis haigekassades. Üldiselt arvati 1936. a. haigekassade alla ümarguselt 85 000 uut liiget ning töölt lahkumise ja vallandamise puhul lahkus haigekassadest aasta jooksul ca 75 000 kassaliiget. Kassaliikmete ja nende perekonnaliikmete koosseisu muutumine haigekassades on kasvanud eriti suureks just viimaseil aastail seoses laiaulatusliku investeerimistegevusega tööstuses ning ehitus- ja mõningate teiste sesoonitööde ulatuses kasvuga.

	Aasta jooksul haigekassade alla arvatud liikmete arv (%)		Aasta jooksul haigekassade alt välja arvatud liikmete arv (%)	
	Mehed	Naised	Mehed	Naised
1936 . . .	208	110	184	95
1935 . . .	177	102	161	88
1934 . . .	166	124	159	105
1933 . . .	154	98	151	97
1932 . . .	110	77	109	74
1931 . . .	100	63	104	73

Majanduslikult on haigekassadel soodsam teotseda püsivama liikmeskonnaga, kuna liikmeskonna koosseisu muutmine on teataval määral seotud lisakuludega. Nimelt, kassaliikmed, lahkudes ettevõttest tervena, vabanevad automaatselt ka liikmemaksu kohustusest, ent säilitavad ühe kuu kestel kõik kassaliikme õigused. Tõsi, iga töökohavahetuse järele kassaliige ei jää pikemaks ajaks tööta, vaid sageli saab uuele töökohale juba lühema aja järel.

Märgime muide, et kassaliikmete abisaamise õigused ravi ja haigusabiraha suhtes haigestumise puhul peale töölt lahkumist on leidnud ametlikult lahkumisevat tõlgitsemist. Kindlustusnõukogu seletas 18. V 1923, et kassaliikme õigused kestavad TTS § 279 kohaselt üks kuu peale palgalepingu lõppemise või selle murdmise päeva. Selle seletuse kohaselt kohaldati TTS § 279 norme ning võimaldati kassaliikmeile ravi ja haigusabiraha kuni 1936. a. vaid ühe kuu kestel peale töölt lahkumist. 5. III 1936 leidis kindlustusnõukogu, et 18. V 1923 seletus on sisuliselt vastuolus TTS-ga ja asus seisukohale, et haigestumise puhul ühe kuu kestel peale töölt lahkumist töövõimet kahjustavasse haigusse, on kassaliikmel õigus kasutada kassaliikme õigusi, resp. saada haigusabiraha ja ravi maksimaalselt 26 nädalat. Seega laendati abisaamise õigusi, mis toob enesega haigekassadele kaasa suuremaid kulusid.

6. Haiguskindlustuse ulatus tööstusharude järgi.

Étendue de l'assurance-maladie d'après les industries.

Olukorras, kus tööstuse alal viimase 3 a. kestel on tekkinud põhipaneva tähtsusega muutused, on raske ütelda, millises ulatuses kohustuslik haiguskindlustus on tegelikult rakendatud üksikutes tööstusharudes. Sobivamaks alusandmestikuks oluaks otstarbeks rahvaloenduse andmed. Ent erakordseid kiirete ja ulatuslikult suurte struktuuri-

liste muutuste tõttu tööstuses ei saa ses osas enam kasutada 1. III 1934 rahvaloenduse materjale. Võib ütelda vaid seda, et haiguskindlustus on tegelikult rakendatud kitsamas ulatuses neil aladel, kus tööstuslik tegevus kannab rohkem väiketööstuse ja käsitöö iseloomu ja, teiseks, kus kohustuslik haiguskindlustus on praktiliselt raskesti rakendatav. Selliste suures osas käsitöö iseloomu kandvate aladena esinevad kivide töötlemine, lukusepa- ja sepikojad, kellasepa-töökojad, osalt nahatööstus, laudsepatöökojad, pagaritööstus ning rätsepa- ja kingsepatöö. Töö iseloomu tõttu on praktiliselt raske teostada avalik-õiguslikus korras kohustuslikku haiguskindlustust ehituse alal, eriti väiksemate ehituste ja remonttööde suhtes. Ehitustööstust tuleb lugeda üheks noist aladest, kus haiguskindlustuse tegelik ulatus on võrdlemisi väike (üksikajad vt. tab. 4).

7. Kassaliikmete ositus soo järgi.

Répartition des assurés d'après le sexe.

Mees- ja nais-kassaliikmete arvuline liikumine on ajas erinev, mistõttu on üksikül aastail muutunud ka kassaliikmete sooline vahetkord.

Ajavahemikus 1919—36 oli naiste osatähtsus kõrgeim 1919. a., kus naised oli kassaliikmete hulgas 43,1%. Tol ajal oli naiste kõrge arvuline osatähtsus tingitud Vabadussõjast, kus suur arv meeskodanikke viibis rindel. Juba 1920. a., sõja lõppedes, langes naiste osatähtsus normaalse tasemeni. Tunduvaid kõikumisi võib märkida üksikül aastail ka hiljem. Nii langes naiste osatähtsus 1924—27. a. (32,1—33,0%); ka viimastel aastatel on see võrdlemisi madal (1933—36. a., 32,0—34,2%).

Mainitud muutused kassaliikmete soolises vahetkorras on seletatavad peamiselt majandusliku konjunktuuri ja töö ulatuses kujunemisega üksikutes tööstusharudes. Neil juhtudel, kus konjunktuur on hea ülekaalukalt naistööjõuga töötavais tööstusharudes, eriti tekstiiltööstuses, kus naiste arv on suur, tõuseb naiste arvuline osatähtsus üldiselt ja vastupidi. Naiste osatähtsuse langus viimaseil aastail on seletatav ehitustegevuse ja teiste välistööde laienemisega, kus kasutatakse peamiselt meestööjõudu. Enamjaos tööstusharudes on meeskassaliikmed arvult ülekaalus. Olenevalt töö iseloomust esinevad nais-kassaliikmed ülekaalukalt tekstiiltööstuses, kus 31. XII 1936 ulatus nende arv 60%, kehakatte- ja pudukaubatööstuses (67%), puhastustööstuses (pesumajades ja juukse- lõikusärides — 82%) ning haigekassade teenijaskonna hulgas (61%). Kõigis teistes tööstusharudes on suuremas või väikemas ülekaalus mees-kassaliikmed. Võrdlemisi kõrge naiskassaliikmete arvulise osatähtsusega esineb veel keemia- (44%), toit-, maitsainete ja jookide tööstus (34%), naha- (23%), puu- (22%) ja trükitööstus. Teistel aladel aga, kus töö nõuab suurt füüsilist pingutust, nagu mäetööstus ja mineraalide töötlemine, puu- ja ehitustööstus, samuti aladel, kus on nõuetav eriline kutseoskus, nagu metallitööstus, elektrijaamad ja gaasivabrikud, on naiste osatähtsus võrdlemisi tagasihoidlik.

Haigekindlustuse ulatus — Etendue de l'assurance-maladie.

	Haigekassade all seisvate ettevõtete arv — N. des entreprises dont les assurés sont assurés				Kindlustatute arv — Nombre des assurés												Kindlustatute abiküsimistunde, perekonnaliikmete arv ¹⁾ — Membres de famille des assurés				
	Arvatud hoiu- ja kindlustusala		Arvatud hoiu- ja kindlustusala		Arvatud hoiu- ja kindlustusala		Arvatud hoiu- ja kindlustusala		Arvatud hoiu- ja kindlustusala		Arvatud hoiu- ja kindlustusala		Arvatud hoiu- ja kindlustusala		Arvatud hoiu- ja kindlustusala		Arvatud hoiu- ja kindlustusala		Arvatud hoiu- ja kindlustusala		
	I. I	I. I	I. I	I. I	M.	N.	M.	N.	M.	N.	M.	N.	M.	N.	M.	N.	M.	N.	Lapsed	Kokku	
I. Murrud ja kaevandused — Industries extractives	52	70	8 140	387	9 857	1 888	8 212	1 698	4 785	522	4 785	522	4 785	522	4 785	522	4 785	522	4 785	522	4 785
II. Mineraalide tööstamine — Transformation des pierres et des terres	150	42	1 895	355	3 431	917	3 180	818	2 246	454	2 246	454	2 246	454	2 246	454	2 246	454	2 246	454	2 246
III. Metallitööstus — Industrie des métaux	530	133	4 668	470	4 750	504	3 488	318	5 980	656	5 980	656	5 980	656	5 980	656	5 980	656	5 980	656	5 980
IV. Keemia tööstus — Industrie chimique	87	19	716	527	646	435	560	331	802	631	802	631	802	631	802	631	802	631	802	631	802
V. Nahatööstus — Industrie des cuirs et peaux	100	28	687	203	428	131	347	108	768	231	768	231	768	231	768	231	768	231	768	231	768
VI. Tekstiilitööstus — Industrie textile	198	41	2 223	4 707	7 001	3 969	1 887	2 917	5 044	4 758	5 044	4 758	5 044	4 758	5 044	4 758	5 044	4 758	5 044	4 758	5 044
VII. Puittööstus — Industrie de bois	544	172	2 783	829	7 128	1 525	6 470	1 373	8 441	981	8 441	981	8 441	981	8 441	981	8 441	981	8 441	981	8 441
VIII. Paberitööstus — Industrie de papier	39	8	1 691	454	578	206	414	167	1 858	493	1 237	1 104	2 341	2 341	2 341	2 341	2 341	2 341	2 341	2 341	2 341
IX. Polügraafiatööstus — Industrie polygraphique	125	16	1 240	738	591	402	500	313	1 331	827	600	431	1 031	1 031	1 031	1 031	1 031	1 031	1 031	1 031	1 031
X. Toidu-, maitsesalmete ja jookide tööstus — Industrie d'alimentation et des boissons	1 205	181	4 741	2 559	4 502	2 529	3 840	2 248	5 408	2 840	2 089	2 202	4 291	1 243	1 475	2 718	2 718	2 718	2 718	2 718	2 718
XI. Kehakaitte- ja puudukandmise tööstus — Industrie de vêtements et fab. de mercerie	670	281	964	2 341	2 167	3 622	1 687	2 955	1 494	3 008	353	350	708	559	576	1 135	1 135	1 135	1 135	1 135	1 135
XII. Ehitustööstus — Industrie de bâtiment	311	419	2 839	248	28 286	2 390	26 797	2 837	4 328	301	874	1 133	2 007	4 281	5 614	9 845	3 795	5 262	9 057	1 310	1 455
XIII. Elektrijaamad ning gaasid, elektri- ja gaasidistributsioon — Usines électriques, à gaz et distribution de gaz	25	3	709	91	680	23	512	18	877	96	536	453	989	138	161	294	130	144	274	539	470
XIV. Puhastustööstus — Industrie de nettoyage	375	113	154	614	104	656	87	508	171	767	101	92	193	34	47	81	27	17	44	108	122
XV. Kindlustusandus — Assurances	11	—	113	171	44	108	23	61	184	213	87	90	177	19	12	31	16	0	22	90	96
XVI. Transporditeenuste — Transport et communication	48	18	642	148	594	37	504	25	732	160	316	262	578	172	203	375	131	160	291	367	305
XVII. Kaubandus — Commerce	17	5	28	43	20	51	14	21	34	73	17	17	34	7	14	21	5	5	10	19	26
Kokku — Total 1936	4 499	1 508	31 777	17 129	66 068	16 783	58 472	16 206	89 373	19 706	14 285	15 066	29 351	12 412	15 513	27 925	9 689	13 114	22 803	17 008	17 465
1935	3 953	1 075	4 515	27 899	14 937	48 535	15 296	44 104	13 183	31 770	17 105	14 331	14 682	20 413	9 345	11 545	21 332	9 385	11 125	21 158	14 291
1934	3 594	884	8 900	25 513	12 523	42 328	15 590	40 451	13 120	27 390	14 993	14 494	14 803	29 297	17 800	20 295	38 095	17 199	21 380	38 529	15 095
1933	3 504	830	3 672	24 879	15 588	38 201	13 283	37 476	12 192	25 604	12 034	12 034	30 174	15 193	15 193	15 193	15 193	15 193	15 193	15 193	15 193
1932	2 994	759	4 019	22 589	12 271	26 900	9 392	24 577	9 138	24 912	12 825	12 825	27 067	12 825	12 825	12 825	12 825	12 825	12 825	12 825	12 825
1931	2 870	461	3 336	23 867	13 856	23 856	8 769	24 925	10 058	22 828	12 567	12 567	26 216	12 567	12 567	12 567	12 567	12 567	12 567	12 567	12 567

¹⁾ Arvestatuna Kreenholm Manufaktuuri ja Kuresaare ühisraiekaassa. ²⁾ Arvestatud ka Kuresaare ühisraiekaassa.

8. Haigekassaliikmete vanus.
Age des membres des caisses-malades.

Haigekassade andmestik oma liikmeskonna vanuse kohta on kehtiva statistikakorralduse juures ainukeseks allikaks ülevaate saamiseks töölistkonna vanusliku koosseisu kujunemisest ja on seepärast eriti hinnatav. Andmestiku ainulaaduse tõttu tuleb seda sageli kasutada ka väljaspool haiguskindlustuse statistikat.

Tööliste vanuse alampiir on haiguskindlustuse alla kuuluvail aladel nähtud ette seaduses laste, alaealiste ja naiste töö kohta tööstusettevõtteis (RT 68 — 1924). Üldiselt on neil aladel keelatud töötamine lastel vanuses alla 14 a. Paljudel, tervishoiu seisukohalt enam kahjulikkudel, aladel on keelatud töötamine alaealistel vanuses alla 15 a. Peale selle on keelatud töötamine tapamajades, loomanülgimis- ja scolikätööstuses alaealistel vanuses alla 16 a., transmissioonide juures — alla 17 a., jõumasinate juures — alla 16 a., maa-alustes kaevandustes, püssi-

rohutehaste püssirohuvalmistamise osakondades, lõhkeainete ja jahipüssipadrunkapalite valmistamise tehastes — alla 18 a.

Töölistkonna vanuslikku koostist mõjustavad juba loetletud vanuse alampiiri normid. Üldiselt võib märkida kassaliikmete keskmise vanuse tõusu nii meestel kui naistel. Meeste keskmine vanus (mediaan) oli 1929. a. 30,8 a., 1931. a. juba 31,7 a. ning hiljem (1932—36) üksikuil aastail 33,0—33,4 a. Naiste keskmine vanus ja vanuslik rühmitus on veidi püsivam, ent ka naiste juures tuleb konstateerida samuti keskmise vanuse tõusu. Võrreldes 1930. a. naiste keskmine vanus tõusis 31,2 a.-lt 33,0 a.-le.

Tööliste vanuse tõus on toimunud peamiselt noorte arvu vähenemise arvel vanuses alla 20 a. Arvudest selgub, et noorte tunduv vähenemine leidis vaadeldaval ajavahemikul (1929—36) esmakordselt aset 1931. a., mil poiste osatähtsus langes ühe aasta kestel 13,2%-lt 9,8%-le ja tüdrukute osatähtsus

Haigekassaliikmete (tööliste) ositus vanuse järgi (%; I. I, I. IV, I. VII ja I. X keskmise).
Répartition des ouvriers assurés d'après l'âge (%; moyenne de I. I, I. IV, I. VII et I. X).

5.	1936.											Kokku Total	Teadm. Inconnu	Üldse Gr. total	
	13	14—16	17—19	20—24	25—29	30—34	35—39	40—44	45—49	50—54	55—59				60
	Mehed — Hommes.														
I. Murrud ja kaevandused	0	0,3	3,8	18,0	23,4	18,2	14,2	7,3	5,3	4,0	2,9	2,6	100	0,0	3 996
II. Mineralide töötlemine	—	1,3	7,6	15,5	20,8	15,4	10,3	8,2	6,3	4,6	4,4	5,6	100	0,4	2 349
III. Metallitööstus	—	2,0	10,3	18,7	20,2	13,3	8,0	7,3	6,4	5,3	4,0	3,3	100	0,3	6 039
IV. Keemiatööstus	—	0,8	2,6	14,6	25,0	19,4	11,0	8,4	5,7	4,3	3,2	5,0	100	0,2	654
V. Nahatööstus	—	2,1	7,2	14,9	16,9	16,1	10,1	8,9	7,4	4,5	6,2	5,7	100	0,3	666
VI. Tekstilitööstus	—	0,5	4,6	13,0	21,3	14,4	11,1	7,8	6,9	5,6	4,6	9,3	100	0,7	3 927
VII. Puittööstus	0	0,9	4,5	14,5	19,3	15,8	11,6	9,0	8,1	7,9	4,3	5,0	100	0,8	4 011
VIII. Paberitööstus	—	0,1	2,1	8,9	10,3	15,3	12,3	9,2	8,2	8,7	7,9	11,0	100	—	1 616
IX. Polügraafiatööstus	—	2,2	7,7	15,7	25,0	13,5	8,9	8,9	8,4	4,7	2,3	2,7	100	0,2	1 244
X. Toidu-, maitseainete ja jookide tööstus	—	0,7	4,6	14,4	22,0	17,7	12,6	6,7	6,6	4,8	3,4	4,6	100	1,1	4 363
XI. Kehakatte- ja pudukaupade tööstus	—	1,4	6,2	18,2	22,8	18,2	10,8	8,0	5,3	3,3	2,4	2,5	100	1,0	1 212
XII. Ehitustööstus	0	0,3	3,6	12,4	18,9	17,8	14,5	9,9	7,3	6,5	4,5	4,3	100	1,5	5 040
XIII. Elektrijaamad ning gaasi- ja veevarustus	—	0,3	2,3	9,5	15,4	17,7	10,0	11,5	11,4	9,5	5,0	7,4	100	0,3	600
XIV. Puhastustööstus	—	0,6	3,7	20,5	14,9	13,7	9,3	11,8	9,3	8,7	2,5	6,0	100	0,6	162
XV. Kindlustusasjandus	—	7,7	—	7,7	38,4	7,7	15,4	7,7	7,7	7,7	—	—	100	—	13
XVI. Transport ja side	—	0,1	1,6	10,5	19,7	21,3	17,0	10,8	6,9	5,2	2,2	4,9	100	0,4	678
XVII. Kaubandus	—	—	—	16,0	16,0	24,0	8,0	8,0	8,0	8,0	4,0	8,0	100	—	20
Kokku — Total	0	1,0	5,3	14,9	20,6	16,2	11,8	8,5	6,9	5,6	4,1	5,1	100	0,7	35 595
1935	0,0	0,8	4,8	15,4	19,7	16,1	11,4	8,9	7,3	5,8	4,5	5,3	100	0,7	—
1934	0,0	0,7	4,5	14,0	18,2	15,9	11,0	9,2	8,1	6,4	4,0	6,0	100	0,8	—
1933	0,0	0,5	5,3	17,0	18,8	15,4	11,4	9,4	7,6	6,1	4,5	4,0	100	1,0	—
1932	0,0	0,8	6,6	16,1	18,0	14,4	11,6	10,0	8,1	6,0	4,5	3,9	100	1,3	—
1931	0,0	1,1	8,7	17,6	18,4	13,9	10,7	8,8	7,2	5,5	4,2	3,9	100	2,3	—
1930	0,0	1,8	11,4	18,0	17,2	13,5	9,8	8,1	7,4	5,3	4,1	3,4	100	1,9	—
1929	0,0	2,1	10,5	18,2	17,2	13,3	10,4	8,7	7,1	5,4	3,7	3,4	100	2,7	—
	Naised — Femmes.														
I. Industrie extractive	—	0,9	4,8	10,0	20,0	17,7	14,0	11,2	7,0	4,8	1,9	1,7	100	0,3	602
II. „ minérale	—	1,0	12,8	15,5	14,5	14,9	11,5	10,5	8,8	5,0	2,9	1,7	100	0,2	524
III. „ des métaux	—	0,7	5,1	25,1	20,4	14,9	11,0	7,7	6,4	6,0	1,7	0,4	100	—	455
IV. „ chimique	—	0,2	2,9	17,2	21,6	10,4	12,0	10,3	5,8	4,7	2,5	2,5	100	0,2	514
V. „ cuirs et peaux	—	2,0	5,9	19,7	19,2	16,7	11,3	9,8	7,4	3,0	2,5	2,5	100	0,5	204
VI. „ textiles	—	0,2	2,8	14,7	18,0	15,0	12,2	11,0	9,1	7,4	5,1	4,5	100	0,4	6 880
VII. „ du bois	—	0,3	1,0	10,3	14,0	14,9	14,1	13,2	12,1	9,4	5,2	4,0	100	0,3	1 081
VIII. „ du papier	—	0,2	3,3	11,1	15,3	13,6	10,9	13,6	12,9	9,1	4,0	5,1	100	0,2	451
IX. „ polygraphique	—	1,8	5,3	18,9	21,2	19,5	16,3	10,4	4,1	1,0	0,4	0,2	100	0,3	791
X. „ d'alimentat., des boissons etc.	—	0,7	8,0	15,7	20,2	19,6	15,2	10,4	6,4	4,4	2,4	2,0	100	0,4	2 623
XI. Confection des vêtements et fab. de mercerie	—	0,6	5,8	27,8	28,0	18,1	10,7	7,0	3,8	1,2	0,7	0,2	100	0,3	2 606
XII. Constructions	—	0,3	0,8	6,5	8,2	17,5	16,3	16,9	14,4	11,2	4,9	3,9	100	0,8	370
XIII. Usines électr., à gaz d'éclairage et distrib. d'eau	—	—	2,6	17,5	7,5	10,0	22,5	5,0	5,0	10,0	15,0	5,0	100	—	40
XIV. Industrie du nettoyage	0,2	1,1	6,0	26,6	22,1	15,9	9,5	5,7	5,3	3,5	2,0	2,1	100	0,3	667
XV. Assurance	—	—	1,5	16,2	19,1	16,2	11,8	17,6	7,3	7,3	1,5	1,5	100	1,4	69
XVI. Transport et communications	—	—	5,1	17,4	18,3	20,3	12,3	8,0	7,2	6,5	2,9	1,5	100	0,7	139
XVII. Commerce	—	—	2,1	6,3	14,6	13,7	20,8	10,4	8,8	6,8	10,4	2,1	100	—	48
Kokku — Total	0,0	0,6	3,9	17,3	19,4	16,3	12,7	10,3	7,7	5,6	3,4	2,9	100	0,4	18 157
1935	0,0	0,3	8,4	17,2	19,4	16,4	12,9	10,3	7,8	6,0	3,4	3,0	100	0,5	—
1934	0,0	0,3	8,1	16,0	18,9	15,5	13,0	10,0	8,9	6,7	3,7	3,0	100	0,5	—
1933	—	0,3	4,4	18,9	19,2	15,9	13,0	9,5	8,0	5,5	3,2	2,4	100	1,1	—
1932	0,0	0,4	5,6	18,8	18,4	15,0	12,7	10,0	7,5	4,9	3,1	2,7	100	0,6	—
1931	0,0	0,5	6,7	20,6	18,7	14,5	11,8	9,7	6,9	4,8	3,5	2,5	100	0,8	—
1930	0,0	1,0	8,6	18,9	18,3	14,5	11,5	9,6	6,9	4,9	3,1	2,7	100	1,0	—
1929	0,0	1,4	8,8	20,1	17,7	14,5	10,9	9,4	7,2	4,8	2,9	2,3	100	0,9	—

9,6% -lt 7,2% -le. Sest ajast on noorte, alla 20 a. vanuste, arv langenud suhteliselt järjekindlalt iga aasta. 1935. a. oli poisse alla 20 a. vanuses juba kõigest 5,6% ja tüdrukuid 3,7%. Noorte arvulise vähenemise olulisemaks põhjuseks on maailmasõja tõttu tekkinud madal sündimus aastail 1916—20. Alates aastast 1932 ülalmainitud madala sündimusega ajavahemikus sündinud noored jõuavad juba tööealiste vanusesse ning vastavalt sündimuse langusele langeb nüüd noorte osatähtsus töötajate hulgas. Noorte osatähtsuse languse tõttu on ka liikmeskonna vanuslik rühmitus täies ulatuses silmnähtavalt muutunud. Üldiselt vanusrühmas 20—29 a. ei ole ajavahemikus 1929—36 suhteliselt märgata suuremat muutust, ktiil aga võib kindlasti märkida suhteliselt arvulist tõusu kõrgema vanusega rühmades, alates 30 aastast. Meeste hulgas on suhteliselt eriti tõusnud juba raugaikka jõudnud tööliste arv. Nii oli töölisi 60 a. vanuses ja vanemaid 1929—30 a. 3,4% üldarvust, 1934—1936. a. aga juba ümarguselt 5—5,5%. Ka naiste hulgas on selle vanuseni jõudnute arv tõusnud samal ajavahemikul ca 2,5% -lt ligi 3% -ni.

Noorte osatähtsuse langust ei ole põhjustanud mitte üksnes muutused rahvastiku vanusliku koostise üldises kujunemises, vaid sellele on mõjunud kaasa ka viimase aja tööstusliku arengu suund. Teatavasti on viimasel ajal laienenud eriti ehitustegevus ja mitmesugused välistööd — põlevkivi- ja turbatööstus jne., kus noorte tööjõu kasustamine on ulatuselt võrdlemisi tagasihoidlik. 1936. a. andmeil oli murdude ja kaevanduste rühmas poisse vanuses alla 20 a. vaid 4,1%, keemiatööstuses, mis on samuti tunduvalt laienenud, 3,4% ja ehitustööstuses 3,9%, kuna üldkeskmiselt oli kassaliikmeid ses vanuses 6,3%. Ka naiste hulgas esinevad samad rühmad noorte madala osatähtsusega.

Üksikuist tööstusharudest suhteliselt kõrgema noorte osatähtsusega esinevad metallitööstus (poisse vanuses alla 20 a. 12,9%), naha — (9,3%), poliügraafia- (9,9%) ning kehakatte- ja pudukaubatööstus (7,8%).

Naiste hulgas noorte arv on suhteliselt üldiselt madalam (1936. a. 4,5%). Suuremal arvul on noori tegevuses tekstiil- ning kehakatte- ja pudukaubatööstuses (kahes rühmas kokku ligi 400 kassaliiget). Suhteliselt suuremal arvul kasustatakse noort nais-tööjõudu mineraalide töötlemise alal (13,8%), naha-, poliügraafia-, kehakatte- ja pudukaubatööstuse ning puhastustööstuse alal (ca 6,5—8%). Teistes rühmades on noorte tööjõu kasustamine ulatuselt tunduvalt väiksem.

Kassaliikmeid 60 a. vanuses ja üle selle, keda võime lugeda jõudnuiks juba raugaikka, oli 1936. a. keskmiselt mehi üldse ligi 1 800 ja naisi ümarguselt 500. Suhteliselt suurema meesraukade arvuga esinevad tekstiil- ja paberitööstus ning omavalitsuste elektri- jaamad ja gaasivabrikud, kus raukade arv ulatus 7—12%. Naisi püsib tööstuses sellise vanuseni väiksemal arvul. Suhteliselt kõrgema naisraukade arvuga

esinevad samad tööstusharud ja peale selle puu-tööstus, kus 60 a. vanuspiiri on ületanud juba ümarguselt 4—5% vastavaast naistööliste üldarvust.

9. Kassaliikmete abiõiguslike perekonnaliikmete arv haigekassades.

Nombre des membres de famille des assurés dans les caisses-maladie ayant droit aux prestations.

Haiguskindlustusseadus võimaldab abi peale kassaliikmete eneste ka perekonnaliikmete surma ja sünnituse puhul ning nende arstiabi ja ravi haiguse puhul. TTS § 299 järgi võidakse kulutada selleks kuni $\frac{1}{3}$ kassaliikmete liikmemaksude ja neile võrdsete ettevõtjate juurdemaksude üldsummast (tavaliselt kokku 4% kassaliikmete teenistusest). Neis piires võib iga haigekassa korraldada kassaliikmete perekondadele rahalist abiandmist sünnituse ja surma puhul, samuti korraldada neile arstiabi ja ravi oma äranägemise järgi peakoosoleku otsuste kohaselt.

Haigekassad arvestavad oma asjaajamises vaid vastavate peakoosoleku otsuste kohaselt abiõiguslikeks loetavaid perekonnaliikmeid. Aruannete järgi oli haigekassades 1936. a. keskmiselt abiõiguslike perekonnaliikmeid ligi 33 000, arvestamata Kreenholmi Manufaktuuri Haigekassa, kus ka perekonnaliikmed saavad ravi ettevõtte kulul ja kus seepärast nende arvu statistikat ei peetud, ning Kuressaare Ühishaigekassa, kes perekonnaliikmete arvu kohta ei ole esitanud andmeid. Abiõiguslike perekonnaliikmete üldarvu võiksime hinnata koos Kreenholmi ja Kuressaare haigekassaga ümarguselt ligi 35 000. Koos perekonnaliikmetega võib niivõisi hinnata 1936. a. andmeil TTS alusel haiguse puhuks kindlustatud isikute üldarvu üle 90 000 ehk ümarguselt 8% kogu rahvastikust.

Stabiilses olukorras abiõiguslike perekonnaliikmete arv peaks liikuma rööbiti kassaliikmete arvuga. Tegelikult aga abiõiguslike perekonnaliikmete üldarv on tõusnud haigekassades 1936. a., võrreldes 1921. a., ümarguselt $1\frac{1}{2}$ -kordseks, kassaliikmete arv aga ligi 3-kordseks. Perekonnaliikmete arv on seega tõusnud ümarguselt 2 korda aeglasemalt. Ühenduses sellega näeme suhteliselt kassaliikmete arvule järjest langevat perekonnaliikmete arvu. Aastail 1923—1925 oli 100 kassaliikme kohta ca 125—130 abiõiguslikku perekonnaliiget, 1936. a. ulatus see vaid 60-le.

Seda põhjustavad peamiselt kaks tegurit. Esiteks tuleb märkida üldist nähtust, et suvesesoonitööde ulatus on tegelikult kujunenud meil palju suuremaks, kui ta oli Eesti iseseisvuse algaastail. Laienenud on mäetööstus (põlevkivi- ja turbatööstus), peale selle võtab ehitustegevus järjest laiemat ulatust. Iseseisvuse algaastail ehitati peamiselt asundustalusid, kusjuures ehitustööd olid väikeste töövõtetenä pilla-tud laiali üle maa ja ehitustööliste suures enamuses jäid haiguse puhuks kindlustamata. Linnades pidur-das ehitustegevust tol ajal kehtinud elukorterite tüürieadus. Viimasel ajal on ehituse alal olukord just vastupidine. Teatavasti aga suvesesoonitöödel

on tegevuses palju üksikuid noori. Pealegi ajutiselt sesoonselt töötajate perekonnaliikmed ei ole küllaldaselt teadlikud nende õiguste suhtes, mida võimaldab neile haiguskindlustusseadus. Ka praktiliselt on raske korraldada nende perekondade toetuste andmist, veel enam aga arstiabi ja ravi. Neil põhjustel osa perekonnaliikmeid ei satu abiõiguslike perekonnaliikmete hulka, kuigi neil haiguskindlustusseaduse ja haigekassades kehtivate normide kohaselt oleks õigus saada ravi ja rahalist toetust haiguskindlustusseaduses ettenähtud juhtudel.

Teiseks, abiõiguslike perekonnaliikmete arvu suhteline vähenemine on otseselt seoses kassaliikmete ravi ülevõtmisega ettevõtjate haigekassa korraldusse Tallinna Ühishaigekassas. Peamiselt selle arvel vähenes abiõiguslike perekonnaliikmete arv tunduvalt 1926. ja 1929. a., nagu selgub järgnevaist Tallinna Ühishaigekassa andmeid (arvud 1. jaan.)

	Kassaliikmete arv	Perekonnaliikmete arv	Perekonnaliikmeid 100 kassaliikme kohta
1937	26 723	15 088	56
1929	14 070	9 070	66
1928	12 090	13 244	110
1927	13 251	14 738	111
1926	13 477	15 372	114
1925	11 736	20 124	171
1924	12 260	21 173	173
1923	12 231	19 948	162

Võrreldes 1925. a. jaanuariga, mil Tallinna ühishaigekassa liikmete ravi oli alles ettevõtete korralduses, on kassaliikmete arv kasvanud 1. I 1937 enam kui 2-kordseks, abiõiguslike perekonnaliikmete arv on aga samal ajal, vastuoksa, vähenenud ümarguselt 25%. Seega perekonnaliikmete arv on langenud samal ajal 171-lt 56-le 100 kassaliikme kohta.

Lugu on nii, et haigekassad saavad ettevõtjate kassaliikmete arstiabi- ja ravikulude katteks 2% kassaliikmete teenistusest. Selle sissetulekuga ei suuda katta neid kulusid peagu ükski haigekassa. Et katta kassaliikmete ravimise alal tekkivaid puudujääke, kärbitakse ühel või teisel viisil perekonnaliikmete abisaamise õigusi. Väiksemates haigekassades, nagu Narva, Rakvere, Viljandi, Paide ühishaigekassa jne., ei ole kassaliikmete ravikorralduse ülevõtmise tagajärjel haigekassa korralduse abiõiguslike perekonnaliikmete arvu vähendatud. Tallinna Ühishaigekassa sattus aga esialgu kassaliikmete ravikorralduse ülevõtmise järel majanduslikult väga raskesse seisukorda. Kulude kokkutõmbamise huvides tuli vähendada kulusid perekonnaliikmete ravikulude osas ja abiõiguslike perekonnaliikmete arvu tunduvalt kärpida. 1. XII 1925 võeti abisaamise õigused kassaliikmete ja nende teise abielupoole vanematelt; ka ülejäänud perekonnaliikmetele jäeti võimalus kasutada vaid ambulatoorset ravi (8 visiiti perekonnaliikme kohta aastas), statsionaarset ja eriravi aga sest ajast peale enam ei antud. 1929. a. heideti abiõiguslike perekonnaliikmete hulgast välja, kohal toimetatud kontrolli järgi, pere-

konnaliikmed, kes mingist tööst said iseseisvat sissetulekut. Selle tagajärjel vähenes abiõiguslike perekonnaliikmete arv ümarguselt 4 000 isiku võrra. Need erakorralised abinõud on mõjustanud üldist abiõiguslike perekonnaliikmete arvu kujunemist haigekassades.

Haigekassades registreeritud kassaliikmete abiõiguslike perekonnaliikmete arvu kujunemisel tuleb pidada silmas ka seda, et 1. II 1935 peale muudeti perekonnaliikmete abiõigusliku perekonnaliikmena arvestamisviisi haigekassades. Kuni 1. II 1935 kehtinud korra järgi ettevõtte, teatades haigekassale töölise töölevõtmisest, oli kohustatud ühtlasi esitama haigekassale andmeid töölevõetud töölise perekonnaliikmete kohta (eesnimi, sünniaasta ja -kuu, perekonnasuhte töölisega — naine, laps jne; RT 13—1927). Kindlustusnõukogu 22. XII 1934 otsusega (RT 3—1935) langes aga ettevõtjailt see kohustus ära. Praegu kehtiva korra kohaselt iga kassaliige registreerib ise haigekassas oma perekonnaliikmed. Ei ole kahtlust, et sellise korra juures osa abiõiguslike perekonnaliikmeid satub haigekassades perekonnaliikmete registrisse vaid haigestumise puhul, osa aga jääb üldse registreerimata. Perekonnaliikmete arvu vähenemine kahel viimasel aastal suhteliselt kassaliikmete arvule, mida osutavad haigekassade andmed, on seega osalt administratiivse korralduse tulemus, ega tähenda perekonnaliikmete õiguste kärpimist.

Perekonnaliikmeid liigitatakse täis- ja lapsealusteks. Üldiselt need kaks liiki perekonnaliikmeid on arvuliselt lähedalt võrdsed. Ent üksikuis tööstus- ja üksikuis haigekassades nende arvuline vahekord on tublisti lahkuminev. Lahkumiseku põhjusteks on haigekassade peakoosolekute poolt vanuse ja muude abisaamise õiguste suhtes kehtima pandud normid, laste arv töölistel üksikuis tööstus- ja üksikuis haigekassades jne.

10. Haigekassade tulud.

Ressources des caisses-maladie.

Töölise haiguskindlustuse majandusliku külje kohta tuleb kõigepealt märkida, et kuigi kõik haigekassad teotsevad üldiselt kehtivate juriidiliste normide alusel, on haiguskindlustuse korraldus abirahade ja ravikorralduse poolest tegelikult äärmiselt kirev. Selline mitmekesisus on tingitud sellest, et haiguskindlustusseadus, arvestades raskusi, mis võivad tekkida haigekassadel majanduslikul alal koos üldise majandusliku konjunkturi kujunemisega, on normide suhtes võrdlemisi paindub ja annab haigekassadele abiraha-normide ja ravikorralduse suhtes üsna avarad tegevusvõimalused. Nii on olnud väga palju töölistest enesest, mil viisil rakendatakse tegelikult haiguskindlustuse suhtes kehtivaid norme.

Haigekassade majanduse kujunemine on suurel määral ka sellest, kuidas on korraldatud kassaliikmete ravi. Tuleb vaadelda eraldi haigekassasid, kes ravivad oma liikmeid ja eraldi haigekassasid, kelle liikmeskonna ravimine on ettevõtjate korral-

duses. Kassaliikmete ravikorraldusest olenevalt on üldiselt kulude jaotus ja perekonnaliikmete ravikulude kujunemine neis kahes haigekassade liigis võrdlemisi lahkuminev.

Haigekassade sissetulekud kujunevad üldiselt kassaliikmete liikmemaksudest ja neile võrdsetest ettevõtjate juurdemaksudest. Sissetulekud neist kahest allikast kantakse haigekassa tegevuskapitali arvele, kusjuures haigekassad on kohustatud 5—10% liikme- ja juurdemaksudest kandma automaatselt üle tagavarakapitali arvele. Peale liikme- ja juurdemaksude kantakse tuluna tegevuskapitali arvele sissetulekud haigekassade varanduste pealt ja mitmesugused muud juhuslikud sissetulekud.

Oma liikmeid ravivad haigekassad saavad peale selle sissetulekuid ettevõtjalt kassaliikmete ravikapitali arvele 2% määral liikmete teenistusest. Need on haigekassade suuremad sissetulekuallikad.

Tegevuskapitali arvel kaetakse kõik haigekassa jooksvad kulud:

- 1) kassaliikmete haigusabirahad;
- 2) kassaliikmete toetused sünni ja surma puhul;
- 3) kassaliikmete perekonna liikmete toetused sünni ja surma puhul;
- 4) kassaliikmete perekonnaliikmete ravikulud;
- 5) haigekassa valitsemiskulud;
- 6) muud jooksvad kulud.

Neist kuludest tekkiv ülejääk kuulub samuti ülekanndmisele tagavarakapitali arvele.

TTS pr. 321 kohaselt määrab liikmemaksu suuruse haigekassas kindlaks peakoosolek (kassaliikmete volinikud) 1—2% piirides kassaliikmete teenistusest. Haigekassades, kus liikmete arv on alla 400, võib tösta liikmemaksu kuni 3%. Ettevõtte juurdemaksu ülemmääraks on aga igal juhul 2% teenistusest.

1936. a. oli peagu kõigis haigekassades liikmemaksu normiks 2% teenistusest. Ainult Viljandi Ühishaigekassas oli liikmemaksu normiks 1,5% ning Kohila Paberivabriku ja Kreenholmi Manufaktuuri haigekassas 1% teenistusest. Kreenholmi Manufaktuuri Haigekassas on nii madal liikmemaks võimalik vaid sel põhjusel, et ettevõtte kannab täiel määral kõik perekonnaliikmete ravikulud, mis tavaliselt kaetakse haigekassa poolt liikme- ja juurdemaksudest. Kohila Paberivabriku Haigekassa on aga puudujäägi tekkinise puhul saanud ettevõtjalt rahalist toetust. 1936. a. ulatus see 1 260 kr ehk 63% liikmemaksude üldsummast. Võib öelda, et praktiliselt ei ole senini üksi haigekassa tulnud toime liikmemaksu normiga alla 1,5% liikmete teenistusest.

Haigekassad said 1936. a. haiguskindlustusmaksudest sissetulekuid 2,2 milj. kr, sellest said haigekassad tegevuskapitali arvele liikmemakse ja ettevõtjate juurdemakse 1,6 milj. kr ning kassaliikmete ravimiskapitali arvele ettevõtjate sissemakse 670 tuh. kr. Haigekassade sissetulekud haiguskindlustusmaksudest on viimase 10 a. jooksul tublisti

kasvanud. Haigekassade 1936. a. sissetulekud kindlustusmaksudest ületasid 1927. a. sissetulekuid juba enam kui 80%.

Haigekassade tulud kindlustusmaksudest 1923—36. a. (1 000 kr).
Recettes des caisses-maladie de 1923—36 (en 1 000 kr).

6.	Liikmemaks Cotisations des assurés	Ettevõtjate juurdemaks Cotisations des entrepreneurs	Ettevõtjate maks kassaliikmete ravimiskapitali arvele — Cotisations des entrepreneurs pour l'assistance médicale membrés des caisses-maladie	Kokku — Total	Liikme- ja ettevõtjate juurdemaks keskmiselt kassaliikme kohta aastas Cotis. des assurés et des entrepreneurs — moy. par assuré
1936	781	782	670	2 233	27,0
1935	012	013	510	1 744	25,2
1934	527	528	430	1 485	24,0
1933	454	455	308	1 277	22,7
1932	453	452	302	1 207	24,2
1931	515	516	402	1 433	27,0
1930	581	509	430	1 580	28,0
1929	562	560	414	1 536	27,1
1928	528	525	303	1 416	28,7
1927	454	459	310	1 223	24,6
1926	445	408	204	1 207	24,6
1925	405	420	.	.	24,0
1924	352	410	.	.	22,6
1923	361	431	.	.	23,7
Keskm.—Moyen.					
1930—34	506	504	398	1 408	25,2
1925—29	479	486	.	.	25,0

Üldiselt tulob märkida, et haiguskindlustusmaksude kujunemist on ajavahemikus 1926—1936 mõjustanud mitmesugused tegurid. Kõigepealt peegeldub haiguskindlustusmaksude liikumises selgesti üldise majandusliku konjunktuuri kujunemine. Koos majanduse elavnemisega osutasid haiguskindlustusmaksud tõusu kuni 1930. a., mil haigekassade sissetulekud kindlustusmaksudest ulatusid 1,6 milj. kr. Järgmised majandusliku surutise aastad tõid ka haigekassade tegevusse vaikuse ning koos sellega teatud raskusi. 1932—1933. a. langesid sissetulekud kindlustusmaksudest 1,3 milj. kr-le ehk 20% võrreldes 1930. a. Tagasimineku põhjustas peamiselt liikmete arvu vähenemine haigekassades, osalt aga ka teenistusolude halvenemine. Üksnes töönädala kärpimise arvel, millist töötamisviisi tarvitati 1932—1933. a. tööpuuduse tõttu üsna laialdaselt, läks kassaliikmete teenistusest kaotsi ümarguselt 10%. Koos sellega vähenesid samal määral loomulikult ka kindlustusmaksud. Teispoolt on haiguskindlustuse maksudest saadavaid sissetulekuid mõjustanud suurendavalt haiguskindlustuse kohustuse laiendamise väiksemate ettevõtete peale. See on eriti kohtiv majanduskriisielise ajastu kohta.

Viimase 3 a. jooksul on haigekassade sissetulekud haiguskindlustusmaksudest tõusnud koos kindlustuse tõhusa laienemisega ennenähtamatult ulatuses. Võrreldes 1933. a., mil haiguskindlustusmaksude üldsumma ulatus vaid 1,3 mil. kr, on haigekassade sissetulekud kindlustusmaksudest tõusnud ca 2,2 milj. kr-le. Sissetulekud kindlustusmaksudest on tõusnud peamiselt küll kindlustuse ulatuse laienemise tõttu,

ent osalt on see tingitud ka teenistusolude paranemisest. Viimasel ajal on töötasunormid üldiselt paranenud ning töötatakse täistöönädalaga ja ka pikema tööpäevaga. Töö- ja palgaolude paranemise tõttu on haigekassades sissetulekud kindlustumaksudest suurenenud ka suhteliselt ühe liikme kohta. Sissetulekute mõttes on haigekassade seisukord jõudnud suhteliselt peagu majanduskriisielese kõrgkonjunkturi tasemeni. Haigekassad said sissetulekuid liikme- ja juurdemaksudest 1936. a. 27 kr keskmiselt kassaliikme kohta aastas 27—29 kr vastu 1923—1931. a.; vahepeal oli see langenud 23—24 kr-le.

Kassaliikmete liikmemaksud ja ettevõtjate juurdemaksud, samuti maksud kassaliikmete ravimiskapitali arvele tuleb TTS § 324 kohaselt saata ettevõtja poolt haigekassale ühe nädala jooksul, arvates palgamaksimise (liikmemaksu palgast mahaarvamise) päevast. Tähtajaks tasumata summade pealt tuleb tasuda haigekassale viivitusraha 1% kuus. Haiguskindlustumaksud kuuluvad sissenõudmisele vastava jsk. tööinspektori korraldusel administratiiv-sissenõudmise seadusega kehtima pandud riigimaksud sissenõudmise korras.

Tööinspektorite andmed näitavad, et haiguskindlustumaksud tasumine on viimasel aastail palju korralikum kui see oli majanduskriisi aastail ja koguni eelmisel kõrgkonjunkturi ajastul. Aastail 1927—1930, mil intressimäär laenukapitalilt oli kõrge (erapankades 11—17%), ei ületanud viivitusrahad tasumata kindlustumaksudelt harilikku pangalaenu intressikulusid. Nii ei ergutanud tol ajal viivitusraha sellisel määral kindlustumaksud korralikku tasumist. 1930. a. tuli haigekassadel nõuda sisse haiguskindlustumaksude tööinspektorite kaudu 13,8% laekunud kindlustumaksudude üldsummast, ca 10% vastu 1925. a. Tõusu võrreldes 1925. a. põhjustas nähtavasti haiguskindlustuse järjekindel laiendamine väiksematele ettevõtetele, kus kindlustumaksud tasumine on üldiselt korratum. Koos majanduslike raskuste kasvuga tõusis sundkorras sissenõutud kindlustumaksud summa 1932. a. juba 16%. 1936. a., kus majanduselu on paranenud, langes sundkorras sissenõutud kindlustumaksud summa 7,8%-le laekunud kindlustumaksudude üldsummast.

Haigekassade kaebuste põhjal töötaspektorite korraldusel ettevõtjatele väljõudnud haiguskindlustumaksud 1923—36. a.

Contributions perçues sur demande des caisses-malades grées à l'intervention des inspecteurs du travail et de la police de 1923—36.

	Juhtude arv	Summa (1 000 kr)	% (1925 = 100)	
			Nombre des cas	Primes de l'assurance (1 000 kr)
1936	3 067	173,7	371	130
1935	4 417	205,9	447	164
1934	4 499	187,6	456	140
1933	4 734	196,1	480	146
1932	4 502	202,0	450	161
1931	4 269	196,6	432	147
1930	3 268	217,5	330	163
1929	2 298	204,5	232	153
1925	989	133,8	100	100

Tulude seisukohalt on olukord üksikutes haigekassades suurel määral lahkuminev. Teatavasti on palgaliste teenistus TTS alusel kohustusliku haiguskindlustuse alla kuuluvail aladel väga suurel määral lahkuminev. Teenistuse erinevus üksikuil kassaliikmeil ja üksikute haigekassade alla kuuluval liikmeskonnal on tingitud peamiselt liikmeskonna soolisest vahekorras, töö- ja ametalasest erinevusest ja teiseks ka haigekassa ning tema liikmeskonna territoriaalsest astusest. Üldiselt on meeste teenistus tööstuses naiste omast kõrgem ümarguselt 30—40%. Oskustöölise teenistus on lihttöölise omast kõrgem keskmiselt 15—20%. Olenevalt ettevõtete suurusest ulatub vahe töölise teenistuses 15—45% ja olenevalt ettevõtoto territoriaalsest astusest kõigub vahe 15—25%.

On selge, et lahkuminevad nii suures ulatuses mõjustavad tublisti ka kindlustumaksudest saadavaid sissetulekuid üksikutes haigekassades. Üldiselt iseloomustavad liikme- ja juurdemaksud erinevust juba järgmised 1936. a. andmed.

	Liikmemaks		Liikme- ja juurdemaks keskmiselt kassaliikme kohta aastas (kr)
	Mehed	Naised	
Kassaliikmeid ravivad haigekassad	22,3	11,1	23,8
Kassaliikmeid mitteravivad haigekassad	13,6	8,2	22,5
Keskmine	15,6	9,3	27,0

Siit nähtub, et meesliikmete liikmemaks on üldiselt umbes 1½ korda kõrgem naiste omast; kassaliikmeid ravivais haigekassades on vahe koguni 2-kordne. Väga suur on liikmemaksu vahe ka kahes vaadeldavas haigekassade liigis; seda peamiselt kahel põhjusel. Kassaliikmeid ravivate haigekassade rühmas on rõhuvas ulokaaus Tallinna Ühishaigekassa, kelle liikmeskond on oma teenistustaseme poolest tunduvalt kõrgemal. Teiseks asub rõhuv enamus Tallinna Ühishaigekassa liikmeskonnast keskses, kus tarbeainete hindade tase ja vastavalt ka palkade tase on suhteliselt kõrge. Oma liikmeid ravivaid haigekassadest said suhteliselt kõrgemat liikmemaksu vaid Tallinna ja Sindi ühishaigekassa, Tallinna linna ettevõtete ja Rosen ja Ko haigekassa. Keskmisele võrdset liikmemaksu sai ka Narva Ühishaigekassa. Ent enamjagu väiksemaid haigekassaid, kes ravivad oma liikmeid, saavad liikmemaksude kujul tunduvalt väiksemat sissetulekut. Nii Põltsamaa Ühishaigekassa, kellel keskmiselt vaid 250 liikme ümber, sai liikme- ja juurdemaksudest liikme kohta aastas vaid 12,6 kr. Pisut alla 20 kr liikme kohta aastas said liikme- ja juurdemaksudest Kuressaare, Pärnu ja Viljandi ühishaigekassa. Ka Paide, Rakvere, Valga ja Võru-Petseri ühishaigekassa kuulub suhteliselt madala liikmemaksuga haigekassade hulka. Nois haigekassades on liikmeskonna palgatase enamjaolt madal; pealegi osa liikmeskonnast asub nois haigekassades maal, kus palgatase suhteliselt eriti madal. Ka oma liikmeskonna tööala poolest on need haigekassad

ebasoodsas seisundis. Suure osa nende haigekassade liikmeskonnast moodustavad maal asuvate villa-, jahu- ja saeveskite, piimameiereide ja mõningate teiste madalapalgaliste alade töölised.

Oma liikmeid mitteravivates haigekassades on sissetulekud liikme- ja juurdemaksudest tunduvalt madalamad. Tõsi, mõningais siia rühma kuuluvais haigekassades, nagu Balti Puuvilla Vabrik, Kohtla-Järve Põlevkivikaevanduse, „Kütte-Jõud“ A/s Põlevkivikaevanduse ja Narva Kalevi Manufaktuuri haigekassas, kus rasket füüsilist tööd tegevate liikmete töötasu on suhteliselt kõrge või suures enamuses kvalifitseeritud tööjõu tõttu ka sissetulekud liikme-

ja juurdemaksudest ületavad keskmist taset. Ent madala liikmemaksu normi tõttu siia rühma kuuluvais suurimas kassas, nimelt Kreenholmi Manufaktuuri Haigekassas, selle haigekassade rühma sissetulek liikme- ja juurdemaksudest on üldiselt võrdlemisi madal. Ka Kohila Paberivabrik Haigekassas, kus liikmemaksu normiks samuti kui Kreenholmi haigekassas on vaid 1% teenitusest, sissetulek liikme- ja juurdemaksudest on vaid 1/2 kõigi haigekassade keskmisest.

Peale kindlustusmaksude haigekassad evivad veel mõningaid muid sissetulekuid. 1936. a. aruannete järgi oli neid sissetulekuid järgnevalt:

Muud tulud haigekassades 1936. a. — *Recettes diverses dans les caisses-maladie en 1936.*

8.	Kassaliikmeid ravivad haigekassad <i>CaisSES-maladie accordant l'assist. mèd. à leurs membres</i>	Kassaliikmeid mitteravivad haigekassad <i>CaisSES-maladie n'accordant pas d'assist. mèd. à leurs membres</i>	Kokku Total
	1 000 kr		
% hoiusummade ja kapitalide pealt — <i>Intérêts des capitaux</i>	22,3	4,0	26,3
Puhastulu kinnis- ja vallasvarast — <i>Bénéfice net des immeubles et mobiliers</i>	1,4	—	1,4
Raviasutiste ja apteekide puhaskasu — <i>Bénéfice net des institutions médicales et des pharmacies</i>	38,2	2,4	40,6
Muud — <i>Divers</i>	3,7	0,7	4,4
Kokku — Total	65,6	7,1	72,7
Kassaliikmete abirahade tagasimaksud — <i>Remboursement des subventions par les membres des caisses-maladie</i>	3,7	0,1	3,8
Perekonnaliikmete ravikulude alal — <i>Frais de traitement des membres de famille:</i>			
a) tagasimaksud — <i>remboursements</i>	1,8	2,0	3,8
b) juurdemaksud — <i>payé en sus</i>	30,4	0,8	31,2
c) hinnaalandused — <i>rabais</i>	27,0	2,2	29,2
Tulud kustutatud võlgade arvel — <i>Recettes à compte des dettes amorties</i>	0,7	0,2	0,9
Valitsemiskulud — <i>Frais d'administration</i>	0,5	0,1	0,6
Kokku — Total	70,1	11,4	81,5
Üldse — Grand total	135,7	18,5	154,2

Reaalse tuluna tuleb võtta vaid esimest osa — intressid kapitalidelt, tulu kinnis- ja vallasvarast ning raviasutiste ja apteekide puhaskasu. Tulud aga tagasi- ja juurdemaksudest jne. esinevad tuluna vaid raamatupidamise seisukohalt ja on vajalikud vaid neto-kulude, eriti perekonnaliikmete ravikulude selgitamisel.

Peale kindlustusmaksude esinevad haigekassades olulisema sissetulekuallikana intressid hoiustelt ning raviasutiste ja apteekide puhaskasu. Teatud reservi jooksvate kulude kattteks hoiavad peagu eranditult kõik haigekassad hoiusena kreditaasutistes, millelt saavad intresse. Sissetulek intressidest on suhteliselt enamvähem ühtlane kõigis haigekassades. Sissetulekuid apteekidest sai 1936. a. vaid 3 haigekassat. Apteekide puhaskasu liikumist üksikuis haigekassades iseloomustavad järgmised andmed (arvud 1 000 kr).

	Tallinna Ühis- haigekassa	Narva Ühis- haigekassa	Hiiu-Kärda Kalevi- vabr. Haigekassa
1936	34,8	1,4	2,0
1935	22,4	0,0	1,0
1934	30,8	0,6	0,8
1933	40,1	3,1	0,6
1932	36,7	2,7	0,4
1931	28,6	4,7	0,5

	Tallinna Ühis- haigekassa	Narva Ühis- haigekassa	Hiiu-Kärda Kalevi- vabr. Haigekassa
1930	27,1	2,8	0,7
1929	34,7	2,7	0,2
1928	36,8	2,8	0,7
1927	26,3	1,5	1,2
1926	18,4	5,0	1,4
1925	3,3	1,9	—
1924	—	0,4	—

Tallinna Ühishaigekassa on saanud sellist puhaskasu, arvestades kassaliikmetele ja nende perekonna liikmetele antud ravimeid hinnaalandusega 1925—1929. a. 20%, 1930—1933. a. 25% ja 1934—1936. a. 35% üleriiklikult kehtivatest taksihindadest. 1935. a. vähenes apteegi puhaskasu erakorraliste kulude tõttu apteegi ruumide remondi, kustutuste ning ülekolimise puhul uutesse ruumidesse.

Nagu nähtub, osutub apteek n. ö. abiettevõttena haigekassa majanduses väga tähtsaks teguriks. Tallinna Ühishaigekassas apteegi tähtsus kasvas veelgi ühenduses oma haigla asutamisega, mis puhul apteegi tegevus ja puhaskasu suurenes. Arvates apteegi tegevuse algusest peale (1925—1936) on Tallinna ühishaigekassa apteek andnud puhaskasu kogusummas 339 tuh. kr.

See summa moodustas 31. XII 1936 bilansi järgi ca 55% haigekassa kohustusvabast varandusest (607,2 tuh. kr) ja ületas ligi 20% võrra haigekassale kuuluvate kinnisvarade väärtuse (285 tuh. kr). Tallinna ühishaigekassa kohustusvaba varandus on kasvanud 1926—1936. a. 10-kordseks ja seda enam kui 60% määral just apteegi puhaskasu arvel.

Narva Ühishaigekassa arvestas arstirohud 1924—33. a. ja 1936. a. hinnaalandusega 30%. 1934—35. a. aga arvestati ravimite sisseostu hinnale juurde ärikulude katteks vaid 10%, millega seletub väike puhaskasu neil kahel aastal.

11. Haigekassade kulud.

Dépenses des caisses-malades.

a) Abirahade normid.
Normes des indemnités de malades et des allocations familiales.

Kassaliikmed saavad abiraha haiguse puhul ning rahalist toetust sünni ja surma puhul. TTS § 310 kohaselt määratakse kassaliikmetele haiguse puhul antava abiraha suurus haigestunud kassaliikme $\frac{1}{2}$ kuni $\frac{2}{3}$ teenistuse piirides. Neis piirides on haigekassadel õigus, olenevalt kassaliikme perekonna suuruselt, määrata haiguse puhul antava abiraha suuruse kohta kindlaks mitmesuguseid norme. Neid abirahasid antakse vaid haiguse tõttu tegelikult vahelejäänud tööpäevade eest, kui haigekassa pole seda otsustanud teisiti.

Kodusel või ambulatoorsel ravimisel maksid haigekassad 1936. a. haigusabiraha, peale üksikute haigekassade, lubatud maksimum-normi järgi — $\frac{2}{3}$ teenistusest. Ainult Kreenholmi Manufaktuuri Haigekassa, kus liikmemaksu norm oli madal (1%) ja Kuressaare Haigekassa, kus tulud, vaatamata liikmemaksu kõrgele normile, on liikmeskonna madala palgatase tõttu madalad, maksti haigusabiraha seaduses lubatud madalaima normi järgi — $\frac{1}{2}$ teenistusest. Nähtavasti tekkinud majanduslike raskuste tõttu vähendati Narva Ühishaigekassas ning A/s. „Kütte-Jõud“ põlevkivikaevanduse haigekassas haigusabiraha norme $\frac{2}{3}$ -lt $\frac{1}{2}$ -le. Vastuokska Valga Ühishaigekassa parandas haigusabiraha norme samades piirides, suurendades abiraha normi $\frac{1}{2}$ -lt $\frac{2}{3}$ -le.

Olenevalt ravimisviisist (kodune või ambulatoorne ravi, ravi haiglas, sanatooriumis jne.), mis eri tingimustes nõuab kassaliikmeilt erinevaid elatuskulusid, on paljud haigekassad pannud kehtima ka erinevad haigusabiraha normid. Üksikutest haigekassadest vaid Rakvere, Tartu ja Haapsalu ühishaigekassa ning 6 üksikute ettevõtete juures asuvat haigekassat maksid abiraha maksimum normi järgi vaatamata ravimisviisile. Enamjagu haigekassadest aga maksis ravimise puhul haiglas, sanatooriumis, viibimise puhul puhkekodus jne. haigusabiraha madalaima normi järgi, võrreldes abirahaga kodusel ja ambulatoorsel ravimisel. Peale selle Kuressaare, Narva, Rakvere, Tallinna, Tartu, Viljandi ja Võru-Petseri ühishaigekassa, Kohtla-Järve ja A/s Kütte-Jõud põlevkivikaevanduse haigekassa maksid haigusabiraha statsionaarsel ravimisel perekonnaseisul kassaliikmetele-üksikutele madalamate normide järgi. Mvide Viljandi Ühishai-

gekassa maksis haigusabiraha madalaima normi järgi ka perekondlikele kassaliikmetele juhul, kui kassaliikmel oli peale enese vaid üks perekonnaliige. Kodusel ja ambulatoorsel ravimisel aga maksti haigusabiraha, vaatamata perekonnaseisule, ühtlaste normide järgi kõigis haigekassades, peale Viljandi ja Võru-Petseri haigekassa. Viimased kaks haigekassat maksid haigusabiraha üksikuile madalamate normide järgi ka kodusel ja ambulatoorsel ravimisel.

Ka nn. ooteaja suhtes üksikute haigekassade normid ei ole ühtlased. Umbes $\frac{1}{3}$ haigekassadest maksab küll haigusabiraha TTS § 311 p. 1 kohaselt alates 4-st haiguspäevast. Kuid enamjagu haigekassadest on pannud kehtima soodsamad normid, lühendades ooteaega. Kuressaare ühishaigekassa on lühendanud ooteaja osalt 1-le päevale, Tallinna ja Tartu ühishaigekassa 2-le, Kohtla-Järve samuti osalt 2-le, A/s Kütte-Jõud Haigekassa täiel määral 2-le ning Narva Linaketramise Manufaktuuri Haigekassa 1-le päevale. $\frac{1}{3}$ haigekassadest, enamjaolt üksikute ettevõtete haigekassad, maksis haigusabiraha alates esimesest haiguspäevast. Mõningais haigekassades, nagu Viljandi Ühishaigekassa, oli ooteaeg erinev olenevalt haiguse kestusest — juhtudel, kus haigus kestis kuni 7 päeva, ooteaeg 2 päeva, pikema kestusega haiguse puhul aga maksti haigusabiraha kõigi haiguspäevade eest. Pühapäevade ja pühade eest maksid haigusabiraha 25 haigekassast üldiselt vaid 7 kassat.

Kuigi haigusabirahanormid üksikute ettevõtete juures asuvates haigekassades, kes enamjaolt ei ravi oma kassaliikmeid, on nn. ooteaja suhtes soodsamad, ei tule lugeda olukorda haigusabirahanormide suhtes neis haigekassades palju soodsamaks, võrreldes teiste haigekassadega. Seda nimelt põhjusel, et üksikute ettevõtete juures asuvatest haigekassadest vaid Rosen ja Ko vabriku ning Hiiumäe Kärkla Kalevivabriku juures asuvad haigekassad maksid haigusabiraha ka pühade ja pühapäevade eest, kassaliikmeid ravivaist ühishaigekassadest aga paljud maksid haigusabiraha ka nende päevade eest. Kui võtta arvesse, et töövõime kaotusega haiguse keskmine kestus ulatub kuni 20 päeva, mis ajale võib langeda 2—3 püha ja pühapäeva, siis võime lugeda olukorda haigusabiraha normide poolest aja suhtes, mille eest abiraha makstakse, mõlemas haigekassade liigis lähedalt võrdseks, vaatamata sellele, et ooteaeg ei ole kõikjal ühtlane.

Tuleb märkida, et haigekassad on pannud kehtima ooteaja oma huvide kaitseks osalt sel motiivil, et hoiduda maksmast haigusabiraha omal arvel tööõnnetuste tagajärjel saadud vigastuste ravimise puhul, mil TTS järgi peavad kandma haigusabiraha-kulud tööõnnetuste vastu kindlustusseltsid. TTS järgi peab tööõnnetusel vigasaanu teatama sellest viibimata ettevõtte juhatajale, kui vigastatu tervislik seisund seda ei takista. Ettevõtte juhataja on kohustatud omakord teatama sellest lähemale politseile, tööõnnetuste vastu kindlustusühisusele ja tööinspektorile.

Tööõnnetuse põhjuste selgitamiseks järgnevad ettevõtte juhataja, vigasana ja tunnustajate ülekuulamine, politsei protokollid jne. Tööliste hulgas peetakse seda tülikaks ning püütakse hoiduda vorminõuete täitmisest, registreerides tööõnnetusi hariliku haigusena või väljaspool töökohta ja -aega saadud vigastusena. Et huvitada kassaliikmeskonda aineliselt tööõnnetuste seadusenõuete kohasest registreerimisest ja saavutada seega haigekassa majanduslike huvide õigustatud kaitset, on mõningad haigekassad hariliku haigestumise puhuks pannud haigusabiraha saamise suhtes kehtima ooteaja, makstes aga abiraha tööõnnetuse puhul TTS alusel tööõnnetuste vastu kindlustusseltsi arvel.

Sünnituse ja surma puhuks on toetusrahade normid üldiselt küll ühtlasemad kui haigusabirahade normid, ent üksikutes haigekassades on need siiski lahkuminevad. Üldiselt ka nende toetusrahade normid on üksikute ettevõtete juures asuvates haigekassades kõrgemad kui ühishaigekassades. Sünnituse puhul kodus makstakse enamjaolt seaduses ettenähtud maksimaalne norm — terve palk rasedatele kahe nädala jooksul enne sünnitust ja sünnitanutele nelja nädala jooksul pärast sünnitamist. Mõned haigekassad on kärpinud seda normi $\frac{2}{3}$ -le ja sünnitamise puhul haiglas koguni $\frac{1}{2}$ -le teenistusest.

Surma puhul makstakse ühekordselt enamjaolt 30-kordne päevapalk, 3 kassas 25-kordne ja 4 kassas vaid 20-kordne päevapalk.

Toetusrahad kassaliikmete perekondadele stinni ja surma puhuks on väga mitmekesised ja sageli õige väikesed. Toetusrahad surma puhuks on üksikuis haigekassades erinevad olenevalt perekonnaliikmete vanusest.

b) Kassaliikmete abirahad. *Indemnités de maladie aux assurés.* Haigekassad maksid 1936. a. kassaliikmetele abirahadena 617,1 tuh. kr (neto, arvestamata haigusabirahad tööõnnetuste puhul), millest moodustasid abirahad haiguse puhul 93,7%, toetusrahad sünnituse puhul 2,7% ja surma puhul 3,6%. Koos haiguskindlustuse ulatuse laienemisega on kassaliikmete abirahad kasvanud võrreldes 1925—29. a. keskmisega veidi enam kui $1\frac{1}{2}$ -kordseks. Erilise tõusu andsid just 1935. ja veel enam 1936. a.

Kulutused kassaliikmete haigusabirahadeks osutavad viimasel aastail ka suhteliselt üsna suurt tõusu. Haigusabirahadeks kulutatud summad ulatusid 1927—29. a. ümarguselt 50% ja 1932—33. a. 44% tegevuskapitali arvel tehtud kulutuste üldsummast. Viimased 3 aastat ületavad kassaliikmete abirahadeks kulutatud summade poolt kõik eelmised aastad. 1936. a. kulutati selleks juba ligi 60% tegevuskapitali arvel tehtud kulutustest, arvatud kaasa valitsemiskulud.

Küsimus on küllalt keeruline, mistõttu ei saa vastata otseselt, milles peituvad abirahadeks kulutatud summade suurenemise põhjused. Üheks olu-

Haigekassade kulud 1923—1936. a. (neto, 1 000 kr) — *Dépenses des caisses-maladies de 1923—1936 (en 1 000 kr).*

10.	Kassaliikmed — <i>Pour les assurés</i>				Kokku <i>Total</i>	Perekonnaliikmed <i>Pour les membres de fam. des assurés</i>			Kokku <i>Total</i>	Valitsemiskulud <i>Frais d'administration</i>		Üldsumma <i>Gr. total</i>
	Abirahad <i>Indemnités à cause de</i>					Abirahad <i>Indemnités à cause de</i>				1 000 kr	%	
	haiguse puhul <i>maladie</i>	sünnituse puhul <i>accouchement</i>	surma puhul <i>mort</i>	Ravikulud <i>Pour l'assistance médicale</i>		sünnituse puhul <i>accouchement</i>	surma puhul <i>mort</i>	Ravikulud <i>Pour l'assistance médicale</i>				
										1 000 kr	%	
1936	578,3	10,4	22,4	1 024,4	1 644,0	3,7	15,6	260,2	285,5	141,0	6,7	2 070,4
1935	410,0	14,0	18,7	807,3	1 257,1	3,5	12,4	227,0	242,9	121,9	7,5	1 621,9
1934	350,1	9,6	17,4	740,8	1 117,0	3,3	10,7	217,3	231,3	116,7	8,0	1 465,0
1933	287,4	20,2	23,6	639,2	970,4	3,0	20,3	250,0	280,2	133,1	0,8	1 383,7
1932	288,8	15,7	17,7	630,4	952,6	4,0	12,5	270	293,4	115,8	8,5	1 361,8
1931	370,7	17,4	10,5	660,7	1 074,3	4,4	12,3	284	300,7	127,1	8,5	1 502,1
1930	309	21	20	652,0	1 002,9	5	14	329	348	131,6	8,5	1 542,5
1929	470	21	22	654,7	1 170,7	7	16	351	354	135,0	8,1	1 665,7
1928	394	17	17	581,8	1 009,8	6	13	278	297	130,0	0,0	1 436,8
1927	331	14	20	409,1	864,1	6	15	233	254	121,0	0,8	1 230,1
1926	320	13	17	.	.	0	13	231	253	117	0,2	.
1925	336	12	16	.	.	7	13	273	298	114	10,2	.
1924	200	12	13	.	.	7	13	251	251	70	8,6	.
1923	339	10	15	.	.	8	14	211	233	73	8,8	.
Keskmine 1930—34	333,2	16,8	19,0	606,0	1 035,0	4,3	14,0	272,5	290,8	124,0	8,6	1 451,3
Moyenne 1925—29	372	15	18	.	.	7	14	260	290	123	.	.

semaks põhjuseks tuleb pidada seda, et selle ajavahemiku kestel on suhteliselt tublisti vähenenud abiõiguslike perekonnaliikmete arv haigekassades, millest oli juba kõnet. Koos perekonnaliikmete arvu vähenemisega suhteliselt kassaliikmete arvule kahel viimasel aastal vähenevad loomulikult ka perekonna-

liikmete abirahad ja nende ravimiskulud. Nende kulude vähenedes tõuseb kassaliikmetele abirahadeks makstud kulude osatähtsus.

Teiseks — ülal nentisime abirahadeks kulutatud summade suhtelist vähenemist just majanduskriisi aastail. Majanduskriis tõi palju raskusi kaasa ka

¹⁾ Kuni 1933. a. incl. brutokulud.

haigekassadele. Kassaliikmete arv vähenes, töötasu normid langesid, töötati osalt lühendatud tööaadalaga jne. Ühenduses sellega vähenesid ka haigekassade sissetulekud, kuld aga vähenesid samal ajal väiksemal määral, kassaosaliste ravikulud jäid enamvähem endisteks; osa kulused, nagu valitsemiskulud, osutasid suhteliselt koguni tõusu. Et hoida kulused tuludega enam-vähem tasakaalus, ei võtnud haigekassad küll ette abirahanormide kärpimisi laiemas ulatuses, seda tegid vaid üksikud haigekassad, kuid kitsendati arstiabi saamise võimalusi. See avaldas nähtavasti kaudset mõju sel viisil, et kassaliikmed ei kasustanud väiksemate tervisriikete puhul haigekassa abi. Osalt hoiduti töönaoliselt väiksemate tervisriikete puhul töölt puudumast puht majanduslikel kaalutlusil, kuna teenistus oli vähenenud; saades teenistuse asemel haigekassa poolt antavat haigusabiraha, kujunenuks sissetulek veelgi väiksemaks. Osalt hoiduti väiksemate tervisriikete puhul puudumast töölt ka töölt vallandamise kartusel.

Et see väide on küllalt põhjendatud, näitab asjaolu, et haigestumise sagedus langes haigekassade aruannete järgi 1932—33. a. 36—37 peale 100 kassaliikme kohta aastas eelmise 2 aasta ca 43 haigestumise juhu vastu. Ka haiguse keskmine kestus tõusis 1932—33. a. keskmiselt 19,3—20,2 päevale eelmiste aastate 18,2 päeva vastu ühe haigusjuhu kohta, mis kinnitab hoidumist puudumast töölt kergemate haiguste puhul.

Haigekassade liikmete tööõnnetused ja haigusel.
Nombre des accidents du travail et des maladies.

11.	Tööjõu kaotusega haigused Maladies				Tööõnnetused Accidents du travail		
	Juhtude arv Nombre des cas		Haiguspäeva- de arv — N. des jours de maladie		Juhtude arv Nombre des cas		
	Üldarv Nombre total	Iga 100 kindl. kohta*) — Par 100 assurés	Üldarv—Nomb- re total (1 000)	Iga 100 kindl. kohta*) — Par 100 assurés	Üldarv Nombre total	Iga 100 kindl. kohta*) — Par 100 assurés	
				Haigusle kestmine keskmiselt p. — Durée moyenne d'un cas de maladie en jours			
1936	28 310	49,0	532*)	940*)	19,0	10 694	18,3
1935	20 310	41,2	405	832	20,2	7 027	15,7
1934	17 184	39,0	345	783	20,1	6 132	13,0
1933	14 473	36,1	280	698	19,3	4 438	11,1
1932	13 820	37,0	279	714	20,2	4 418	11,8
1931	16 434	43,1	290	783	18,2	5 202	13,9
1930	17 735	43,0	304	740	18,2	5 890	14,3
1929	25 731	62,2	390	940	15,2	5 424	13,1
1928	18 180	49,5	.	.	.	5 153	14,0
1927	16 734	45,9	.	.	.	4 753*)	13,0
1926	17 181	46,4	280	755	16,3	4 615	12,6

Juba 1934. a. ja veel enam kahel järgmisel aastal kujunesid olud hoopis vastupidiseks neile, mida võisime märkida 1932—33. a. kohta. Teenistuse tõus koos töötasu normide tõusu ning töötamisega täis töökoormisega, abidõugisliikmete perekonnaliikmete arvu suhteline langus, haigestumise sageduse tõus, vahest õigemini öeldud, sagedam arstiabi kasutamine

*) Kassaliikmete arvu 12 kuu keskmise alusel.
*) Arvestamata Sindi ja Põtsamaa haigekassad.
*) Arvestamata „Kütte-Jõu“ haigekassa.

seoses mõningate arstiabisaamise suhtes kehtivate kitsenduste kaotamisega tõi enesega kaasa ka suuremad väljaminekud kassaliikmete haigusabirahade alal.

Eeltoodud põhjusil ei ole kulud haigusabirahadeks muutunud mitte üksnes selle kululiigi osatähtsuse seisukohalt haiguskindlustuse kuludes, vaid üksikuil aastail on muutunud haigusabirahad ka suhteliselt iga haigusjuhu kohta, mis on tähtis haiguse puhuks kindlustatud tööliste eneste seisukohalt. Üldiselt pilt on sama, mis selgus juba eelnevast arutlusest.

Kassaliikmete haigusabiraha keskmiselt
Indemnité de maladie aux assurés

	haigusjuhu kohta (kr) par cas de maladie	haiguspäeva kohta (kr) par jour de maladie
1936	20,4	1,06
1935	20,2	1,01
1934	20,4	1,01
1933	19,0	1,03
1932	20,0	1,04
1931	22,6	1,24
1930	20,8	1,21
1929	18,0	1,23

Siit näeme samuti haigusabirahade langust suhteliselt iga haigusjuhu ja haiguspäeva kohta koos üldiste majanduslike raskuste tekkimisega 1932—33. a. ning olukorra paranemist koos majandusliku konjunktuuri paranemisega. Erinev haigusabiraha kujunemine suhteliselt haigusjuhu ja teispoold haiguspäeva kohta on tingitud erinevast haiguse kestusest üksikuil aastail.

Haigekassa põhikirja rikku-
mise, haigestumisest teatamise
korra suhtes kehtivate mää-
raste rikkumise ning haigeid
raviva personaali korraldus-
te mittetäitmise puhul kärpised
haigekassade juhatused abirahadid 1936. a. 503 juhul
kokku 3,4 tuh. kr suuruses. Raskemate eksimuste
puhul on juhatused määranud 29 juhul rahatrahvi
kokku 55 kr. Arvuliselt on abirahadid kärbitud suhteliselt võrdsest nii meestel kui naistel.

Kassaliikmetel kärbitud abirahad ja nello määratud rahatrahvid.
Abrégement de prestations et amendes infligées aux assurés.

12.	Juhtude arv—Nombre des cas			Summa (kr) Montant (kr)		
	Mehed	Naised	Kokku	Hommes	Femmes	Total
Osaliselt kärbitud abirahad — Prestations en espèce abrégées partiellement	480	237	717	2 317	420	2 740
Täiesti kärbitud abirahad — Pres- tations en espèce abrégées totale- ment	23	6	28	561	55	616
Rahatrahvid — Amendes infligées aux assurés	29	2	31	51	4	55
Kokku — Total 1936	532	244	776	2 929	488	3 417
1935	318	192	508	1 576	473	2 049
1934	217	112	329	1 132	346	1 478
1933	197	125	322	1 298	350	1 648
1932	121	79	205	1 292	319	1 611
1931	144	110	254	1 025	592	2 617

d) Kassaliikmete abiõiguslike perekonnaliikmete toetuselad ja ravikulud.
Allocations et frais d'assistance médicale à la famille des assurés.

TTS § 299 järgi võivad haigekassad kulutada kassaliikmete ülalpidamisel olevate perekonnaliikmete arstiabi- ja ravikuludeks koos perekondade rahaliste toetustega sünni ja surma puhul kuni $\frac{1}{3}$ kassaliikmete liikme- ja ettevõtjate juurdemaksudest. Kogu vaatusaja kestel (1923—36) haigekassad ei ole ühelgi aastal kulutanud kassaliikmete perekonnaliikmete toetusteks ja ravimiseks seaduses lubatud ülemal määral. Kuni 1930. a. toetused ja ravikulud (bruto) ulatusid ümarguselt 30% liikme- ja juurdemaksudest, väikeste kõrvalekaldumistega üksikul aastal. 1934. a. ulatusid need kulutused 27,5%, 1935. a. 24,6% ja 1936. a. 22,7% liikme- ja juurdemaksude üldsummast. Nende kulude osatähtsuse langust kahel viimasel aastal tuleb seletada peamiselt perekonnaliikmete arvu suhtelise vähenemisega võrreldes kassaliikmete arvuga.

	Perekonnaliikmete rahalisel toetusel ja bruto ravikulud (% liikme- ja juurdemaksudest)	Perekonnaliikmete ravikulud keskmiselt perekonnaliikme kohta (brutto)	
		Kr	% (1925—29=100)
1936 . . .	22,7	10,8	110
1935 . . .	24,6	10,2	104
1934 . . .	27,5	8,4	86
1933 . . .	30,8	8,9	91
1932 . . .	32,4	10,4	106
1931 . . .	29,2	11,1	113
1930 . . .	30,3	13,1	134
1929 . . .	31,0	13,3	136
1928 . . .	28,2	11,2	114
1927 . . .	27,8	8,6	88
1926 . . .	27,7	8,0	82
1925 . . .	35,5	7,9	81
1924 . . .	32,9	6,3	64
1923 . . .	29,4	6,3	64

Nende kulude arvestamisel vastavalt seaduslikule normile (kuni $\frac{1}{3}$ liikme- ja juurdemaksudest) haigekassad väljuvad nähtavasti kulude brutosummast. Järgnevalt aga näeme, et võrdlemisi suure osa perekonnaliikmete ravikuludest saavad haigekassad tagasi hinnaalanduste ja ravitavate eneste juurdemaksude näol. Nii kulutavad haigekassad tegelikult perekonnaliikmete toetusteks ja ravikuludeks tunduvalt väiksemaid summasid, nagu nähtub järgnevalt.

Perekonnaliikmete rahalised toetused ja ravikulud (% liikme- ja juurdemaksudest).

	Bruto-kulud	Neto-kulud
1936	22,7	13,3
1935	24,6	10,8
1934	27,5	21,9

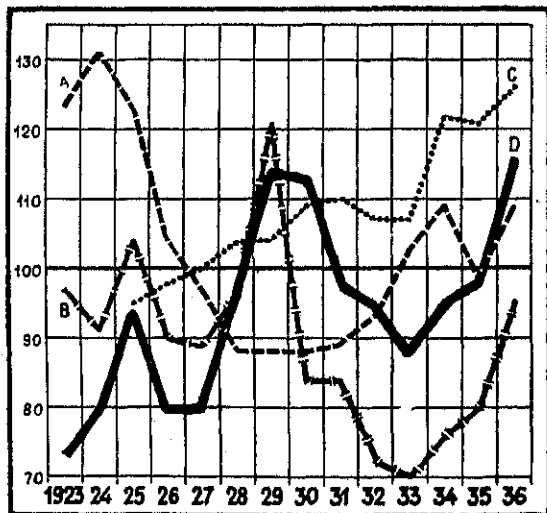
Perekonnaliikmete rahaliste toetuste normid on üldiselt madalad — eriti toetused sünni puhuks, seepärast ei tekita kassaliikmete perekondade toetamine rahaliste toetustega üldiselt kuigi suuri kulutusi. Haigekassad võiksid neid toetussummasid — eriti toetusi sünni puhuks kõrgendada seaduses lubatud ülemäärani, ilma et see ähvardaks tuua enesega kaasa nimetamisväärseid majanduslikke raskusi. 1936. a. kulutasid kõik haigekassad kokku kassaliikmete perekondade toetusteks sünni puhul vaid 3,7 tuh. kr ja

surma puhul 15,8 tuh. kr, seega kokku 19,3 tuh. kr ehk 1,8% tegevuskapitali arvel tehtud kulude üldsummast. Toetused surma puhul ületavad toetusi sünni puhul mitmekordselt, kuna toetusnormid surma puhuks on märksa kõrgemad. Toetuskuludes sünni ja surma puhul võime märkida üksikul aastail võrdlemisi suuri kõikumisi (1,8—3,2% tegevuskapitali kuludest), olenevalt erinevast sündimuse ja suremuse sagedusest ning teatud määral ka üksikutes haigekassades abisaamise õiguste suhtes tehtud muutustest.

Kassaliikmete perekondade ravikulud on vaadeldava aja vältel üksikul aastail suuresti lahkuminevad nii absoluutselt kui suhteliselt. Kõigi ravikuludid mõjutavate tegurite, nimelt tervishoiu-tingimuste ja abisaamist õigustavate normide stabiilsuse juures peaks perekonnaliikmete ravikulude ulatus kujunema loomulikult vastavalt abiõiguslike perekonnaliikmete arvule. Ent tegelikult on olukord hoopis vastupidine, nagu see nähtub järgnevalt tabelist ja joonisest.

Kassaliikmete abiõiguslike perekonnaliikmete ravikulud iseloomustavaid andmeid (Indeksid: 1925—29 = 100).

	Perekonnaliikmete arv	Ravikulud (brutto)	Retsepti hind, ülerikklik keskmine	Kassaliikmete haigestumise sagedus
1936 . . .	109	110	126	95
1935 . . .	98	98	121	80
1934 . . .	100	95	122	76
1933 . . .	103	88	107	70
1932 . . .	93	95	107	72
1931 . . .	89	98	110	84
1930 . . .	88	113	109	84
1929 . . .	88	114	104	121
1928 . . .	88	96	104	96
1927 . . .	97	80	100	80
1926 . . .	104	80	98	90
1925 . . .	123	94	95	104
1924 . . .	131	80	.	91
1923 . . .	123	73	.	97

Indeksid (1925—29 = 100)

- A — Kassaliikmete abiõiguslike perekonnaliikmete arv.
 B — Kassaliikmete haigestumise sagedus.
 C — Retsepti hind keskmiselt üle riigi.
 D — Kassaliikmete abiõiguslike perekonnaliikmete ravikulud.

Endastmõistetavalt on olemas kindel side haigestumise sageduse ja ravikulude vahel — mida kõrgem on haigestumiste sagedus, seda suuremad on loomulikult ka ravikulud. See on mõeldav muidugi lähedalt ühtlase haiguste kestuse juures. Kuigi haigekassade andmed kassaliikmete haigestumise sageduse kohta, mida andmete puudumisel perekonnaliikmete haigestumise sageduse üle kasustame käesoleval juhul teatud reservatsioonidega perekonnaliikmete haigestumise näitajana, ei iseloomusta hästi tõelist olukorda, nagu see selgub järgnevas tööliste tervislikku seisundit käsitavas osas, on ometi side haigestumise sageduse ja ravikulude vahel ka siin kasustatud andmeil silmnähtav. Perekonnaliikmete ravikulud liiguvad aastast aastasse peagu rööbiti haigestumise sagedusega, mis paistab eriti silma 1929. a. arvudes, mil oli laialatuslik gripitaud. Samuti on nähtav side ravikulude ja ravivahendite hindade vahel, mida iseloomustab keskmise retseptihinna kujunemine vastava üleriikliku kokkuvõtte järgi. See side paistab eriti silma 1934. ja 1936. a. kuludes.

Perekonnaliikmete arvu liikumisest on aga ravikulude kujunemine teravalt lahkumisev. Seda põh-

justavad väga suurel määral küll haigestumise sageduse ja ravivahendite hindade muutused. Ent need ei ole ainukesed ravikulude kujunemist mõjutavad tegurid. Peab märkima, et üksikute haigekassade majanduslik seisukord on üksikutel aastatel võrdlemisi kõikumine. Raskuste tekkimisel regulceritakse kulusid, püüdes hoida neid tasakaalus tuludega, peamiselt just perekonnaliikmete ravikulude alal, kuna perekonnaliikmete ravi ei ole haigekassadele kohustuslik. Abinõud, mis üksikud haigekassad on võtnud tarvitusele perekonnaliikmete ravikulude kärpimiseks, samuti soodustused, mida haigekassad on võimaldanud oma majandusliku seisundi taas paranemisel, on nii võrd mitmekesised, et neid on väga raske võtta kokku mingil süsteemipärasemal kujul.

Üht peab märkima, niipalju kui selgub haigekassade aasta-aruannetele lisatud seletuskirjadest, et haigekassad on pidevalt püüdnud korrastada ravi ja haigekassade majandust võimalikult ratsionaalselt, võideldes tarbetu ja liialdatud arstiabi ja ravi kasutamise vastu. On püütud arendada otstarbekohaselt tarvilikku tervishoiupersonaali ja raviasutuste võrku, mis on andnud ravikulude alal kokkuhoidu.

Perekonnaliikmete ravikulud 1936. a. (1 000 kr).

13.	Kassaliikmeid ravivad haigekassad (bruto)	Kassaliikmeid mitte ravivad haigekassad (bruto)	Kokku (bruto)	Sellest			Kulud (neto)
				Tagasimaksud	Hinnaalandused	Juurdemaks ravitavate poolt	
a) arstide tasu arsti ja haige juures ühes sõidukuludega	42,1	0,4	51,5	0,0	0,3	1,1	49,5
b) ambulatooriumikulud	39,7	8,3	48,0	0,4	—	3,3	44,3
c) hammaste ravi	15,2	3,2	18,4	0,1	—	2,0	10,3
d) massaaž	0,7	0,2	0,9	0,0	—	0,0	0,3
e) ämmaemandate tasu	1,2	0,3	1,5	0,0	—	0,3	1,2
f) arstirohud	100,9	20,0	121,5	0,7	28,8	27,0	65,0
g) ravimine haiglas	73,8	15,1	88,9	2,0	—	2,5	84,4
h) „ sanatooriumis ja kolonias	0,3	2,7	3,0	0,0	—	0,0	3,0
i) ravivahendid (prillid, korsetid, bandaažid jne)	0,1	0,3	0,4	—	—	0,1	0,3
j) haigete transport	0,0	0,1	0,1	0,0	—	—	0,1
k) muud ravikulud	0,5	1,0	2,1	0,0	0,0	0,2	1,9
Kokku	274,5	61,8	336,3	3,8	29,1	37,1	266,3

Haigekassade andmeil ulatus 1936. a. perekonnaliikmete ravimaksumus (bruto) 336,3 tuh. kr. Sellest tuleb arvata maha 3,8 tuh. kr tagasimakse. Peale selle said haigekassad perekonnaliikmete ravikulude alal hinnaalandust 29,1 tuh. kr. Valdava osa sellest (28,8 tuh. kr) moodustavad apteekide hinnaalandused arstirohtudelt. Tallinna Ühishaigekassa oma apteek arvestas alates 1934. a. arstirohud perekonnaliikmetele hinnaalandusega 35%.

Peale selle on paljudes haigekassades perekonnaliikmete ravikulude alal kehtiv juurdemaksu süsteem, mille järgi osa kulusid tuleb kanda ravitavil. Juurdemaksuormidest üksikuis haigekassades 1936. a. annab ülevaate järgnev tabel (vt. tab. 14).

Juurdemaksude üldsumma ulatus 1936. a. 37,1 tuh. kr. Suurima summa juurdemaksudest andsid juurdemaksud arstirohtude (27 tuh. kr) ning ambulatoorse ravi alal (3,3 tuh. kr). Ent suhteliselt oli juurdemaks suurim massaaži alal (67%). Enamjagu haigekassadest võimaldas massaaži ilma juurde-

maksuta või 50% juurdemaksuga. Tallinna Ühishaigekassas aga tuli perekonnaliikmetel võtta massaaži täielikult omal kulul, mis tõstab juurdemaksu massaaži alal üldiselt väga kõrgeks. Ambulatoorse süsteemi tõttu, mille juures ravi on odav, perekonnaliikmete ravikulud massaaži alal on Tallinna Ühishaigekassas võrdlemisi väikesed, kuigi neid tuleb kanda ravitaval täiel määral omal arvel. Arstirohtude alal tuli ravitavil perekonnaliikmeil võtta oma kanda üldkeskmiselt 22,2% kuludest.

Juurdemaks perekonnaliikmete ravikulude alal oli 1936. a. peagu võrdne nii haigekassades, kus kassaliikmete ravi oli haigekassade korralduses (13,1% neto-ravikulude üldsummast), kui ka haigekassades, kelle liikmeid ravisid ettevõtjad (15,1%). Hinnaalandusi said aga kassaliikmeid ravivad haigekassad perekonnaliikmete ravikulude arvel tunduvalt rohkem — 9,9% bruto-ravikulude üldsummast, kassaliikmeid mitte ravivad haigekassad said aga hinnaalandusi vaid 3,5%. Kassaliikmeid ravivad haigekassad üldises

Juurdemaksude normid kassaliikmete abitögisliikmete perekonnaliikmete ravikulude alal 1936. a.a.)
(Harilikul kirjaga laotud normid — juurdemaksu % ravikulust; kursilviga — juurdemaksu norm sentides).

14.

	Arsti viisid	Rohud	Ravimine haiglas	Ravimine sanatooriumis	Ravimine koorordis	Ravimine kõrgus- ja kaitsega	Diaeteraalne ravi	Elektriravi	Röntgeniravi	Läbi valgustus	Ülevõtted	Reaumiiravi	Massaaž	Hammaste plomimine
Kassaliikmeid ravivad haigekassad:														
Kuressaare ühishaigekassa			75											
Lohsa tehaste haigekassa b)	50	50	50	50	50	50	50	50	50	50	50	50	50	
Narva ühishaigekassa		50	100	100		100		100	100		100	100		c)
Paide		25		25	25	25	25	25	25	25	25	25	25	25
Pärnu		10	25d)											
Rakvere		10												
Sindi ühishaigekassa		10	25d)											
Tallinna linna ettevõtete haigekassa		50	100d)	100d)	100	100	100	100	100	100	100	100	100	
Tallinna ühishaigekassa		25	*	100	100	25	40							
Tartu		20	10	100	100	25	25	25	25					25
Valga		20e)	50e)											50
Viljandi		60f)	50	50	100	50	50	50	50	50	50	50	50	50
Võru-Petseri		50	50											
Kassaliikmeid mitteravivad haigekassad:														
Haapsalu ühishaigekassa	25	25	25	50	50	50	50	50	50	50	50	100	50g)	h)
Balti puuvilla vabriku j. as. haigekassa						33	33	33	33	33	33	50	50	
Kohtla-Järve põlevkivikaev.	50	50	50	50	50	50	50	50	50	50	50	50	50	
A/s. Kütte-Jõud põlevkivikaev. j. as.			50	40l)										
Narva Linaketramise Manuf. j. as.	5j)	5j)				25	25		10	10				
Port-Kunda tsemendivabriku j. as.	50	28				33	33	33	33	33	33	33	33	50

kokkuvõttes on soodsamas seisukorras oma apteekide olemasolu tõttu, mis võimaldab saavutada ravikulude alal ulatuselt olulist kokkuhoidu. Eriti soodus on ses mõttes Tallinna Ühishaigekassa olukord, kelle apteegil on ka vabamüügi õigus ja kelle käive on üldiselt väga suur.

Üldiselt haigekassad kulutasid perekonnaliikmete ravi alal omal arvel (neto) 266,3 tuh. kr, millest moodustasid arstiabi ja ambulatoorse ravi kulud 35,2%, arstirohud 24,4%, ravimine haiglas 31,7%, hammaste ravi 6,1% ja muud kulud 2,1%.

Abirahade ja perekonnaliikmete ravikorralduse suhtes haigekassades kehtivad normid on väga mitmekesised ja sellest olenevalt on ka tegevus-

e) Tegevuskapitali kulude jaotus 1936. a. Répartition des dépenses du fonds de roulement.

kapitali arvel tehtud kulude jaotus üksikutes haigekassades väga suurel määral lahkumisev. Kulude jaotuse oluliseks lahkumiseku põhjuseks on veel see, kas kassaliikmete ravi on haigekassa korralduses või mitte, peale selle ka haigekassa suurus.

Kassaliikmete haigusabirahadeks kulutasid kassaliikmeid ravivad haigekassad 36,4% ja kassaliikmeid mitteravivad haigekassad 56,5% liikme- ja juurdemaksude üldsummast. Sellise lahkumiseku põhjustab püüd haigekassades, kus ravitakse kassaliikmeid, vähendada tegevuskapitali kulusid kassaliikmete ravikapitali kasuks, kuna enamjagu haigekassasid ei tule toime kassaliikmete ravikapitali arvel laekuvate sissetulekutega. Enamjagu kassaliikmeid ravivaist haigekassadest kulutas kassaliikmete haigusabirahadeks

30—40% liikme- ja juurdemaksudest. Haigekassades, kus perekonnaliikmete ravi alal on kulutatud rohkem ja kus ka valitsemiskulud kassa väikseuse tõttu on kõrged, ei suudeta kassaliikmete haigusabirahadeks kulutada niigi palju. Suhteliselt kõige rohkem (ca 45%) suutis kulutada kassaliikmete haigusabirahadeks Sindi Ühishaigekassa, kuna sel haigekassal valitsemiskulud on võrdlemisi väikesed.

Haigekassades, kus liikmete ravimine on ettevõtete korralduses, kulutati kassaliikmete haigusabirahadeks peagu eranditult üle 40% liikme- ja juurdemaksudest. Mitmed siia liiki kuuluvad haigekassad kulutasid haigusabirahadeks suhteliselt palju. Kreenholmi Manufaktuuri Haigekassas, kus ettevõtte ravib omal kulul ka perekonnaliikmeid, võidi 90% liikme- ja juurdemaksudest kulutada kassaliikmete haigusabirahadeks. Üle 80% kulutati haigusabirahadeks ka Kohila Paberivabriku Haigekassas.

Perekonnaliikmete toetusrahadeks kulutasid haigekassad 1936. a. vaid 1,2% liikme- ja juurdemaksudest. Nende toetusrahade normid on kassaliikmeid ravivais haigekassades üldiselt madalamad, mistõttu ka kulud ulatusid 1936. a. tegelikult vaid 1,0%-le; teistes haigekassades kulutati selleks suhteliselt 2/3 korda rohkem. Haigekassade väikseuse ja erinevate toetusnormide tõttu need kulud on üksikute haigekassade järgi väga kõikumavad. Ka üksikuil aastail tuleb kulutada haigekassadel perekonnaliikmete toetusteks kord väiksemaid, kord suuremaid summasid, kuna sündimuse ja suremuse sagedus haigekassades on üksikuil aastail kõikum.

a) Kassaliikmete perekonnaliikmed said ravi täiesti tasuta (ilma juurdemaksuta) Põltsamaa ühishaigekassas ning Hiltu-Kärda, Kohila, Kreenholmi, Narva Kalevi ja Rosen ja Ko haigekassas. b) Juurdemaksu norm kõrgendati 20. IV 1936 40%-lt 50%-le. c) Plomimine hõbe- või forforplommiga juurdemaks 50—75 snt. d) 06-päeva eest. e) Juurdemaks kaotati 20. XII 1936. f) Ainult patentravimistelt. g) Kuur — 50%, üksik massaaž — 25%. h) Õigus plomibida 3 hammast aastas. i) Ravimisel Tartu Ülikooli kliinikus juurdemaks 80%. j) Igalt viisidilt koos rohuga ja igalt rohuorderilt. *) Haigekassa tasus 30 päeva eest 4 Kr. 2.50 ja järgneva 15 päeva eest 4 Kr. 1.75. Kulud üle selle tasus ravitav perekonnaliige isep.

Tegevuskapitali tulud ja kulud üksikutes haigekassades 1936. a. — Recettes et dépenses du fonds de roulement en 1936.

16.	Tulud liikmemaksudest keskmiseit kassaliikme kohta (kr) Recettes des cotisations (moyenne par assuré — kr)		Tulud liikme- ja juurdemaksudest keskmiseit kassaliikme kohta (kr) Recettes des cotisations et des payés en sus (moyenne par assuré — kr)	% liikme- ja juurdemaksudest % des cotisations et des payés en sus			Perekonnaliikmete juurdemaks ravikulude aial (%)* % des payés en sus des membres de famille dans les frais de traitement	Valitsemiskulud Frais d'administration	
	M. — H.	N. — F.		Kassaliikmete abirahad (neto) Indemnités aux assurés	Perekonnaliikmete toetus- rahad (neto) Allocations aux membres de fam. des assurés	Perekonnaliikmete ravikulud) Frais de traitement des membres de famille des assurés		Keskmineit kassaliikme kohta (kr) Moyenne par assuré (kr)	% tegevus- ja kassaliikmete ravikapitali netokulude üldsummasest) — % au dépenses net. du fonds de roulement et d'assistance méritées des assurés
Kassaliikmeid ravivad haigekassad. <i>Caissees-maladie accordant l'assistance médicale à leurs membres.</i>									
Kuressaare ühishaigekassa	9,4	0,2	17,8	24,0	—	0,5		3,40	9,0
Loksa Tehased a/s. haigekassa	13,9	8,3	25,1	16,3	—	23,5		0,60	17,2
Narva ühishaigekassa	16,1	7,6	30,3	34,8	2,2	18,3	4,0	3,2	7,3
Paide „ „	12,9	7,8	23,0	35,5	2,0	24,1	14,1	5,84	15,2
Põltsamaa „ „	6,5	4,9	12,6	21,9	—	—	—	2,42	14,6
Pärnu „ „	12,3	6,4	19,9	36,8	0,6	22,9	—	2,66	9,0
Rakvere „ „	12,8	7,0	24,0	28,9	1,0	18,9	3,7	5,27	17,4
Rosen ja Ko vabrik haigekassa	24,9	11,6	48,7	31,0	2,4	20,9	—	11,07	10,6
Sindi ühishaigekassa	16,5	10,0	27,7	44,8	1,0	14,5	—	2,89	7,2
Tallinna linna ettevõtete haigekassa	19,1	11,5	35,6	34,5	2,0	15,0	20,2	3,39	6,5
Tallinna ühishaigekassa	18,1	10,9	31,0	38,0	0,7	15,1	16,5	1,91	4,3
Tartu „ „	13,9	7,9	24,2	37,5	1,3	19,5	10,8	1,98	5,5
Valga „ „	12,0	6,2	22,2	23,3	0,9	12,5	20,4	4,88	17,2
Viljandi „ „	10,8	5,3	17,5	28,3	2,8	17,7	—	2,97	11,7
Võru-Petsari „ „	10,8	6,8	20,3	15,2	1,0	7,9	—	5,08	20,1
Keskmine — Moyenne	16,0	9,6	28,0	36,4	1,0	16,2	13,1	2,50	6,2
Kassaliikmeid mitteravivad haigekassad — Caissees-maladie n'accordant pas d'assistance médicale à leurs membres.									
Balti puuvilla vabrik haigekassa	22,3	11,1	28,8	49,4	1,5	28,2	4,5	3,45	12,9
Haapsalu ühishaigekassa	12,7	9,3	24,0	55,5	2,8	17,6	22,5	3,80	16,2
Hiiu-Kärda kalvevabrik haigekassa	14,4	9,1	23,6	35,4	1,6	30,2	—	3,13	16,4
Kohla paberivabrik „ „	7,3	4,4	13,5	82,3	6,6	8,0	—	0,77	4,3
Kohla-Jürve põlevkivik. „ „	15,4	9,3	28,5	38,8	1,1	19,7	22,1	1,70	8,2
Kreenholmi Manufaktuuri „ „	7,3	5,0	12,2	90,8	4,8	—	—	1,29	9,7
„Kiitke-Jõud“ a/s. põlevkivik. haigek.	18,3	5,9	34,6	87,8	3,0	23,8	—	4,47	12,0
Narva Kalevi Manufaktuuri „ „	17,3	11,5	20,2	54,8	1,7	25,5	—	1,07	3,9
Narva Linaetramise Manuf. „ „	14,9	8,7	21,4	58,3	1,9	33,5	—	1,50	6,9
„Port-Kunda a/s. tsem. vabr. „ „	14,4	8,6	27,5	49,9	2,6	20,6	30,1	2,76	9,6
Keskmine — Moyenne	13,6	8,2	22,5	56,5	2,4	21,7	15,1	2,15	10,0
Üldkeskmine — Moyenne générale	15,6	9,3	27,0	39,4	1,2	17,0	13,5	2,43	6,7

Ohulise osa liikme- ja juurdemaksudest kulutavad haigekassad perekonnaliikmete ravimiseks. Kassaliikmeid ravivad haigekassad kulutasid selleks 1936. a. 16,2% ja teised haigekassad 21,7% liikme- ja juurdemaksudest. Perekonnaliikmete ravikulude suhtes on olukord üksikutes haigekassades väga individuaalne. Perekonnaliikmete ravimine ei ole haigekassadele kohustuslik ning seetõttu kulutatakse selleks vaid niipalju, kui seda võimaldab kassa majanduslik olukord või kuidas loetakse seda soovitavaks, pidades silmas neid sihte, mida taotleb haigekassa.

Perekonnaliikmete ravi maksumus suhteliselt liikme- ja juurdemaksudele on kahes vaadeldavas haigekassades liigis lähedalt võrdne — kassaliikmeid ravivais haigekassades 28,7% ning teistes haigekassades 33,5% liikme- ja juurdemaksudest. Ent perekonnaliikmete ravikuludest kassaliikmeid ravivais haigekassades 43,5% ja kassaliikmeid mitteravivais haigekassades 35,2% kannavad ravitavad perekonna-

liikmed ise. Ravikulude osa, mis haigekassades kehtivate normide kohaselt tuleb kanda ravitavail perekonnaliikmeid enestel, on võrdlemisi kõrge kassaliikmeid ravivais haigekassades 5 kassas; 3 kassas on juurdemaks väike (3—4%) ja teistes kassades ei ole 1936. a. perekonnaliikmete ravikulude alal juurdemaksu olnud. Kassaliikmeid mitteravivais haigekassades oli juurdemaks võrdlemisi kõrge vaid 3 haigekassas, ulatudes 20—30% liikme- ja juurdemaksudest. Enamjaolt aga andsid need haigekassad perekonnaliikmetele ravi täiel määral haigekassa arvel (üksikasjad vt. tab. 15).

f) Valitsemiskulud.
Frais d'administration.

Haigekassade valitsemiseks kulutati 1936. a. keskmiselt kassaliikme kohta 2,43 kr. Suhteliselt kassaliikmete arvule olid valitsemiskulud kassaliikmeid ravivais haigekassades 16,2% kõrgemad võrreldes liikmeid mitteravivate kassadega. Kuid suhteliselt kulude üldsummale on valitsemiskulud kassaliikmeid ravivais

*) Arvestamata hinnaalandused, tagasimaksud ja ravitavate juurdemaksud. *) Bruto kulusummast arvatud maha tagasimaksud ja hinnaalandused.

haigekassades tublisti madalamad kui kassaliikmeid mitteravivais haigekassades. Tunduv vahe valitsemiskuludes kassaliikmeid ravivate kassade kasuks on seletatav sellega, et Tallinna Ühishaigekassas on valitsemiskulud kassa suuruse tõttu väga madalad. Teiseks kujunevad valitsemiskulud kassaliikmeid ravivais haigekassades suhteliselt madalamaks suurema käive tõttu kassaliikmete ravimiskapitali arvel.

Üldiselt on valitsemiskulud suhteliselt seda väiksemad, mida suurem on kassa ja mida suurem on

käive. Tallinna Ühishaigekassa näiteks kulutas 1936. a. valitsemiskuludeks vaid 1,01 kr keskmiselt kassaliikme kohta ehk 4,3% kulude üldsummast. Teistest ühishaigekassadest ei ole ükski tulnud toime nii väheste valitsemiskuludega. Võrdlemisi vähe on valitsemiskulud ka Kuressaare (9%), Narva (7,3%), Pärnu (9%), Sindi (7,2%), Tallinna linna ettevõtete (6,5%) ning Tartu Ühishaigekassal (5,5%). Need on ühishaigekassadest suuremad ja võrdlemisi madalad kulutused valitsemise alal on seega mõistetavad.

Valitsemiskulude ositus 1934—1936. a. (%) — Répartition des frais d'administration de 1934—1936 (%)

16.	Kassaliikmeid ravivad haigekassad <i>Caissees-maladie accordant l'assistance médicale à leurs membres</i>			Kassaliikmeid mitteravivad haigekassad <i>Caissees-maladie n'accordant pas d'assistance médicale à leurs membres</i>			Keskmine <i>Moyenne</i>		
	1936	1935	1934	1936	1935	1934	1936	1935	1934
Teenijate palgad — <i>Salaires des employés des caisses</i>	59,9	60,0	60,0	57,0	59,2	61,1	59,5	59,9	60,2
Sõidu- ja päevarahad — <i>Frais de voyage et de commandement</i>	3,2	3,3	2,5	7,3	6,3	6,0	3,8	3,9	3,3
Juhatus- ja revisjonikomisjoni tasu — <i>Rémunération de la direction et de la commission de révision</i>	6,9	7,7	7,9	16,6	18,2	15,6	8,4	9,5	9,6
Üür, kütte ja valgustus — <i>Loyer, chauffage et éclairage</i>	8,2	6,8	7,9	5,4	5,8	4,5	7,8	6,2	7,2
Kantslei- ja trüükikulud — <i>Dépenses de bureau et imprimés</i>	14,5	16,2	13,0	6,1	5,7	6,2	13,2	14,4	12,0
Kohtuasjaajamise kulud — <i>Frais de procès</i>	0,7	0,8	2,0	0,1	0,3	—	0,6	0,7	1,5
Kassateenijate kindlustuskulud — <i>Assurance des employés des caisses-maladie</i>	3,1	2,3	2,3	1,9	1,4	0,9	2,9	2,1	2,0
Muud — <i>Autres</i>	3,5	3,4	3,8	5,6	3,1	5,7	3,8	3,3	4,2
Kokku — Total	100	100	100	100	100	100	100	100	100

Valitsemiskulud tõusevad suhteliselt kõrgele juba neis kassades, kus on alla 1500 liikme. Mõningais haigekassades on valitsemiskulud väga kõrged. Loksa Tehaste Haigekassas, kus 1936. a. oli keskmiselt vaid 109 kassaliiget, läks valitsemiskuludeks 17,2% kulude üldsummast. Selle tagajärjel kannatasid loomulikult kassaliikmete huvid. Nii ei suudetud kassaliikmete haigusabirahadeks kulutada isegi seda summat, mis nõudis haigekassa valitsemine. Veel halvem on ses suhtes olukord Võru-Petseri Ühishaigekassas. Selle kassa alla kuulub palju väikseid ettevõtteid, mis teeb kassa ülalpidamise kalliks. Kulud palkadeks on ses kassas võrdlemisi madalad (41,4% valitsemiskulude üldsummast), ent kantslei-, posti-, telefoni- ja trüükikulud nõuavad juba ligi 20% ning sõidu- ja päevarahad (peamiselt volinikkude sõidud peakoosolekule) 13,6% kulude üldsummast. Ka ruumide üüri-, kütte- ja valgustuskulud on siin suhteliselt kõrged (11,8%). Kõrgete valitsemiskulude ning suurte ülekulutuste tõttu kassaliikmete ravimiskapitali arvel ei suudeta ses haigekassas anda küllalt tõhusat ravi kassaliikmete perekondadele ega ka rahuldavat abiraha kassaliikmete haiguse puhul. Pisut paremas olukorras on Paide ja Valga ühishaigekassa, kus valitsemiskulud kassa väiksuse tõttu on suhteliselt kõrged. Valga Ühishaigekassas on suhteliselt väga kõrged kulud palkadeks. Need haigekassad on sellest tekkivad raskused lahendanud osalt

sellega, et lasevad võrdlemisi suure osa perekonnaliikmete ravikuludest tasuta ravitavail enestel.

Hoopis erineva ilmega on kulude jaotus Rakvere Ühishaigekassas. Vaatamata sellele, et valitsemiskulud on ses haigekassas kõrged (17,4% kulude üldsummast), suudab haigekassa ometi korraldada haigusabiraha, samuti kassaliikmete ja nende perekonnaliikmete ravi küllalt rahuldavate normide järgi. Tõsi, haigusabirahadeks kulutas Rakvere Ühishaigekassa pika ooteaja tõttu (abiraha maksti alates 4-st haiguspäevast) vaid 28,9% liikme- ja juurdemaksudest kassaliikmeid ravivate haigekassade üldkeskmise 36,4% vastu. Ent perekonnaliikmete ravi alal on haigekassa kulud normaalsed — 18,9% keskmiselt 16,2% vastu liikme- ja juurdemaksudest ses kassade liigis. Ka juurdemaksusüsteem perekonnaliikmete ravikulude alal on Rakvere Ühishaigekassas pandud kehtima, nagu mitmes teiseski haigekassas, peamiselt vaid põhimõtte enese pärast. Rakvere Ühishaigekassa kogu majanduslik korraldus taotleb cosmärki — vältida tarbetut ja asjatut arstiabi ja ravi kasutamist ning võimaldada tõhusamat abi tõsisemal haigusjuhtudel. See nõuab loomulikult suurt kontrolli kulude üle ja sellega ühenduses ka suurt tööjõukulu. Võrdlemisi suured on ses haigekassas ka ruumide üüri-, kütte- ja valgustuskulud.

Ka mõningais ettevõtete juures asuvais haigekassades, nagu Balti Puuvilla Vabr., Hiin-Kärkla

Kalevivabr. ja A/s. Kütte-Jõud põlevkivikaevanduse j. as. haigekassas on valitsemiskulud suhteliselt üsna kõrged. Neis kolmes haigekassas on palgakulud lähedal keskmisele palgakulule, ent koormavad on söidu- ja päevarahad (A/s. Kütte-Jõud põlevk. j. as. hk. 11,5% valitsemiskuludest), juhatuse ja revisjoni-komisjoni tasud (ca 15—30%) ning osalt ka tüüri-, kütte- ja valgustuskulud (Balti Puuvillavabr. j. as. hk. ca 15%).

Ümarguselt 60% valitsemiskuludest kulutavad haigekassad teenijate palkadeks. See kulude osa on suhteliselt peagu võrdne kassaliikmeid ravivais ja mitteravivais haigekassades. Ebaloomulik paistab olevat, et kassaliikmeid mitteravivad haigekassad, kes peagu eranditult asuvad ettevõtete juures, kulutavad söidu- ja päevarahadeks suhteliselt 2 korda enam kui kassaliikmeid ravivad haigekassad. Ka juhatuse ja revisjoni komisjoni tasudeks kulutavad kassaliikmeid mitteravivad haigekassad suhteliselt 2 korda enam kui kassaliikmeid ravivad haigekassad. Kantslei- ja trüükikulude suhtes on aga kassaliikmeid mitteravivad haigekassad, millised teotsevad peamiselt ettevõtete juures asuvate haigekassadena, soodsamas olukorras. Ka tüüri-, kütte- ja valgustuskuludid on neil suhteliselt vähem, kuna mõned neist haigekassadest, asudes ettevõtte ruumides, neid kulusid ei kannan.

Märgime lisaks valitsemiskulude selgitusele haigekassade teenijaskonna palganormide kohta, et need on üldiselt väga madalad. Kontoriametnikkude teenistus oli haigekassades 1936. a. keskmiselt 67,8 kr kuus. Samal ajal teenisid oskustöölised suurtööstuses mehed 73,8 kr ja naised 46,8 kr ning tööstusettevõtete kontoriametnikud mehed 108,0 kr ja naised 69,2 kr, arvestamata lisatasud, mida ettevõtete ametnikud saavad tavaliselt suuremate pühade, äriaasta lõpu puhul jne. Haigekassade kontoriametkonna palgad ulatuvad vaevalt oskustöölise palgani, on aga tublisti madalamad eraettevõtete ametnikkude palkadest. Haigekassas, kus aasta-eelarve on ligi 1,5 milj. kr ja üldine aastakäive ca 7 milj. kr, on asjaajaja palgaks, kes täidab ettevõtte asjaajaja-direktori funktsioone, vaid 150 kr kuus. Vastavalt sellele on palganormid madalad ka väiksemal ametikohtadel ja väiksemal haigekassades. Suhteliselt paremad palgatingimused on tervishoiu-personaalil ja alamteenijail.

12. Kassaliikmete ravimiskapitali tulud ja kulud.

Recettes et dépenses pour l'assistance médicale des membres des caisses-maladie.

kes võttis kassaliikmete ravimise oma korraldusse juba 1918. a. Sellele järgnesid Rakvere Ühishaigekassa (1921), Sindi (1922), Narva ja Tallinna (1925), Tallinna linna ettevõtete haigekassa (1926), Kuresaare (1927), Paide (1928), Loksa Tehaste j. as. hk., Põltsamaa ja Pärnu (1929), Viljandi ühishk. (1931)

ning Rosen ja Ko j. as. hk. (1936). Mõned üksikud neist võtsid esialgu ravimise üle osaliselt. Valga ja Võru-Petseri ühishaigekassas ei olnud tegelikult kassaliikmete ravi ülevõtmist haigekassa korraldusse. Need haigekassad tekkisid mõlemad lahutamise teel Tartu Ühishaigekassast (1923. a.), kus ravi oli võetud üle haigekassa korraldusse juba 1918. a. ja jäi endiselt haigekassade korraldusse ka uuesti asutatud Valga ja Võru-Petseri haigekassas. 1936. a. oli juba 25 haigekassast kassaliikmete ravimine 15 kassas täielikult haigekassa korralduses. Alles 1929. a. sai haigekassade kaudu ravi ümarguselt $\frac{2}{3}$ kassaliikmete üldarvust; 1936. a. tõusis nende arv juba 47 566-le ehk 82% kassaliikmete üldarvust. Suhteliselt on haigekassade kaudu ravisaajate arv kasvanud pidevalt, nagu näeme järgnevalt.

Kassaliikmete arv haigekassades (12 kuu keskmised).

	Kassaliikmeid ravivad haigekassad		Kassaliikmeid mitteravivad haigekassad	
1936	47 500		10 842	
1935	39 243		9 302	
1934	34 272		9 739	
1933	30 859		9 257	
1932	27 413		9 900	
1931	26 376		11 749	
1930	27 811		13 267	
1929	27 670		13 692	

Teatavasti saavad kõik haigekassad ettevõtetest kassaliikmete ravikulude katteks 2% kassaliikmete teenistusest. See andis haigekassadele 1936. a. sissetulekuid 670 tuh. kr ehk keskmiselt kassaliikme kohta 14,1 kr aastas.

Üksikutes haigekassades see sissetulek on suhteliselt väga erinev, nagu sissetulek liikmemaksudestki, kuna maks kassaliikmete ravimiskapitali arvele arvestatakse ühisel alusel liikmemaksuga ja on liikmemaksuga võrdne (üksikasjad vt. tab. 17). Arstiabi korraldamise seisukohalt juba see asjaolu, et tulud kassaliikmete ravikorralduseks ei ole kõikjal ühtlased, seab üksikud haigekassad eritingimustesse. Raskemas olukorras on haigekassad, kus liikmete palgad on madalamad ja kus töötervishoiu tingimused on ebasoodsamad, kuna ravikulud on üleriiklikus ulatuses enamvähem ühtlased. Arstirohude hinnad on kogu riigis täiesti ühtlased, ka arstide honoraris ei ole suurt vahet ja ainult vahe statsionaarse ravi kuludes osutub teatud määral tasakaalustavaks. Ent vahe ravikuludes osutub siiski vaid osaliseks kompensatsiooniks, kuna vahe tööliste teenistuses ulatub üksikutes riigiosades kuni 30% ja isegi üle.

Haigekassad kulutasid 1936. a. kassaliikmete ravimise alal 1 133,7 tuh. kr (bruto). Sellest said haigekassad tagasi hinnaalanduste, tagasimaksude ja ravitavate kassaliikmete juurdemaksudena 109,3 tuh. kr. Nii ulatus ravikulude neto-kululussumma 1 024,4 tuh. kr. 1936. a. andis seega haigekassadele kassaliikmete ravimiskapitali arvel 354,6 tuh. kr ulatruva puudujäägi. Haigekassade ülekulutus kassaliikmete ravimiskapitali arvel suurenes 1936. a. absoluutselt osalt seetõttu, et I. IV 1936. a. kehtimapanud Ravimite

hinnakirja määrusega (RT 21—1936) keelati kõigil vabamüügi apteekidel hinnaalanduste tegemine ravimitele üle 20% ning patentravimitele üle 15%. Selle tagajärjel suurensid kulud arstirohtude alal haigekassades, kus ei ole oma apteeki, ligi 10% võrra.

Puudujäägi summa võrdub umbes ½-le ettevõtelt ravimiskapitali arvele saadud sissetulekuist ja ümarguselt ⅓ tegelikest ravimiskuludest. Tõsi, kassaliikmete ravimiskapitali alal telkiv puudujääk osutab languse tendentsi, eriti kahel viimasel aastal. Ent puudujääk on suhteliselt ikkagi liiga suur, mis mõjustab oluliselt kogu haigekassade majandust. Kassaliikmete ravimiskapitali küsimus osutub järjekindlalt püsiva puudujäägi tõttu kõige valusamaks ja kesksamaks küsimuseks, mille ümber keerleb kogu tööliste haiguskindlustuse probleemistik.

Et küsimus ei seisa mitte ravimissüsteemi puudulikkuses või liialdustes kassaliikmete ravimise alal haigekassades, vaid et küsimus omab üldist iseloomu, osutavad ettevõtete andmed, kes ravivad ise oma töölisi. Ka suuremad ettevõtted, kes tööliste (kassaliikmete) arvu poolest ületavad paljuid oma liikmeid ravivaid väiksemaid ühishaigekassasid, ei suuda tulla toime selle maksumääraga, mida saavad haigekassad kassaliikmete ravimiskapitali arvele. Toome järgmisi võrdlevaid andmeid 1936. a. kohta.

	Tööliste ravikulud (1 000 kr)	2% palgast (1 000 kr)	Ülekulutus (—) või ülejääk (+) (2% palgast = 100)
Balti Puuvilla Ketramise ja Kudumise Vabr. A/S	34,3	20,1	-70,8
Eihu-Kärda Kalevi vabrik O/Ü	3,6	4,5	+19,3
A/S Paberivabrik „Koli“	12,7	4,0	-215,5
A/S Esimene Eesti Põlevkivitööstus	30,4	21,7	-39,8
Kreenholmi Puuvilla-saad. Manuf. O/Ü	33,3	32,1	-3,7
A/S „Kütte-Jõud“	9,2	5,9	-55,9
Narva Kalevi Manufaktuuri O/Ü	10,8	9,6	-12,4
Narva Linaketramise Manufaktuuri Üh.	26,4	14,9	-77,9
A/S Tsomendivabrik „Port-Kunda“	15,6	10,4	-50,5
Kokku	176,3	123,2	-43,1

Nagu nähtub, ulatus ettevõtete ülekulutus kassaliikmete ravimiskulude alal 43%, kuna see haigekassade andmeil ulatus 53%. Peab märkima, et ettevõtted arvestasid osa ravimiskulusid osalt puudulikult, nimelt ruumide, kütte ja valgustuse alal. Kui võtaksime ka need kulud täiel määral arvesse, siis tõenäoselt ei ole ülekulutuse ulatuse suhtes ettevõtete ja haigekassades vahe kuigi suur.

Kassaliikmete ravikulude võrdlusel ettevõtetes ja haigekassades korraldatava ravi suhtes tuleb arvestada ka veel seda, et suuremates ettevõtetes, kus kassaliikmete ravi on ettevõtte korralduses, võetakse uusi töölisi tööle arstliku kontrolli järgi. Ter-

visliku seisundi poolest on nende ettevõtete tööliskond seega valitud kompleks, mistõttu kassaliikmetele ravikorraldavad ettevõtted on ravikulude mõttes, võrreldes haigekassadega, soodsamas olukorras.

Andmed osutavad, et ka kulude ositus tööliste ravimise alal on haigekassades ja ettevõtetes üldjoontes sama.

Kassaliikmete ravikulude ositus 1936. a.

	Haigekassades		Ettevõtetes	
	1 000 kr ¹⁾	%	%	%
Arstide tasu	146,7	14,5		20,1
Ambulatooriumi kulud	184,2	17,9		14,7
Hammasteravi	48,2	4,7		4,5
Massaaž	10,0	1,0		0,3
Ämmamandate tasu	1,1	0,1		2,0
Arstirohud	237,8	27,8		25,4
Ravimine haiglas	298,0	28,7		26,3
„ sanatooriumis ja kolonias	24,7	2,4		0,8
Ravivahendid (prillid, korsetid jne.)	9,0	0,9		1,2
Haigete transport	10,8	1,0		1,7
Muud	10,5	1,0		3,0
Kokku	1 031,0	100		100

Enam levinud ambulatoorse ravi tõttu selle ravi kulud on haigekassades suhteliselt suuremad; vastavalt sellele on haigekassades kulud arstide honorari arvel väiksemad. Ka ravi sanatooriumis ja kolonias on haigekassad võimaldanud oma liikmetele suuremal määral kui ettevõtted.

1936. a. kulutasid haigekassad kassaliikmete ravimiseks keskmiselt 21,5 kr liikme kohta aastas (neto). Belmainitud 9 suuremat ettevõtet kulutas samal otstarbel 18,8 kr tööliste kohta aastas ehk 12,0% võrra vähem võrreldes haigekassadega. Küsimus on väga keeruline ja seepärast on käsitada olevate andmete varal raske ütelda, kas haigekassad, kulutades rohkem, annavad üldiselt ka paremat ravi oma liikmetele. Otsustades aga eriravi järgi, on haigekassade ravi tublisti tõhusam, mis teeb haigekassades ravi loomulikult kallimaks ja põhjustab ka suurema ülekulutuse. Eriti tagasihoidlik paistab olevat ettevõtete valgustus-, diatermia-, elektri- ja röntgeniravi kasustamine, samuti massaaži ja mitmesuguste analüüsivõimaldamine, kuna aga haigekassades eriravi kasustamine näib olevat tublisti laiendatav.

Vastuvaidlemata tõeks tuleb aga pidada seda, et väiksemates ettevõtetes, kus tööliste ravi on ettevõtte korralduses, kassaliikmete ravi on üldiselt viletsam kui haigekassades. Seda eriti raskemate haiguste puhul, mis nõuavad suuremaid, väike-ettevõttele sageli ülejääkivaid kulusid.

Üksikutes haigekassades on olukord kassaliikmete ravimise alal väga lahkuminev. Kõigepaltnäeme väga suuri lahkuminekuid haigekassades arvestatud haigusjuhtude sageduses. Loomulikult, töötervishoiuolud ja kassaliikmete tervislik seisund on üksikutes haigekassades enamvähem ühtlane peale mõningate erandite, nagu põlevkivitööstus, kus tervishoiu seisukohalt töötajad on rasked. Seepärast suurt

¹⁾ Bruto kulusummas arvatud maha tagasimaksud ja hinnaalandused (juurdemaksud arvatud kaasa).

Kassaliikmete ravimiskapitali tulud ja kulud 1927—1936. a. (1 000 kr).
 Recettes et dépenses de l'assistance médicale de 1927—1936 (1 000 kr).

17.	Keskmine kassaliikmete arv Nombre moyenne des assurés	Töövõime kaotusega haigus- juhtude arv Nombre des malades	Tööbarmetuste arv Nombre des accidents du travail	Kokku — Total	Tulud — Recettes			Kulud Dépenses		Puudujäägi % % de déficit		
					Ettevõtjate sissemaks Montant des cotisations des entrepreneurs	Arstide ja haigepersonali saadud hüvitatud, tagasimaksud, juurde- maksud ja toetused Rabais des pharmaciens et des hopitaux etc.	Kokku — Total	Bruto — Brutes	Neto — Nettes		Puudujääk (kaevud tagavara- kapitalist ja muist allikast) Déficit (couvert de capitaux de réserve)	
Kuressaare ühishaigekassa	588	218	45	263	5,2	0,4	5,0	8,3	7,9	2,7	51,9	34,2
Loksa Tehased a/s. haigekassa	100	71	45	116	1,4	0,1	1,5	2,9	2,8	1,0	71,2	41,7
Narva ühishaigekassa	2 827	2 400	1 104	3 504	42,9	2,0	44,9	70,5	68,2	26,4	59,2	37,2
Paide	985	528	115	643	11,8	1,3	13,1	17,0	16,7	3,3	83,1	24,8
Põltsamaa	247	36	4	40	1,6	—	1,6	2,9	2,9	1,2	75,0	42,9
Pärnu	2 033	1 341	355	1 696	29,2	3,4	32,6	46,6	43,2	14,0	47,9	32,4
Rakvere	1 369	647	200	847	16,5	0,8	17,3	18,4	17,6	1,1	6,7	6,3
Rosen ja Ko vabr. haigek.	26	18	2	20	0,0	—	0,0	1,2	1,2	0,0	100	50,0
Sindi Kalevivabriku haigek.	1 112	408	79	487	18,1	2,0	18,7	25,0	23,0	0,9	42,0	30,0
Tallinna linna ettevõtete hai- gekassa	1 716	844	283	1 127	30,5	5,6	36,1	54,7	49,1	18,0	61,0	37,9
Tallinna Ühishaigekassa	25 543	18 296	5 954	24 250	305,5	82,4	477,9	699,0	616,6	221,1	55,9	35,9
Tartu	6 833	3 802	843	4 645	82,7	8,8	91,5	139,6	130,2	48,1	58,2	36,8
Valga	706	447	111	558	7,3	0,7	8,0	10,7	10,0	2,2	28,2	22,0
Viljandi	1 290	354	73	427	15,1	1,2	16,3	18,9	17,7	2,6	17,2	14,7
Võru-Petseri	1 273	480	140	629	12,9	0,0	12,9	18,1	18,1	5,2	40,3	28,7
Kokku — Total 1936¹⁾	47 566	29 899	9 353	39 252	669,8	109,3	779,1	1 133,7	1 024,4	354,6	52,9	34,6
1935 ²⁾	30 243	14 188	6 717	20 905	518,8	98,0	616,8	905,0	807,3	288,2	65,6	35,7
1934 ³⁾	34 272	11 957	6 250	17 207	430,1	105,1	535,2	845,9	740,9	310,7	72,2	41,9
1933 ⁴⁾	30 858	10 601	3 831	14 432	363,3	59,7	423,0	698,9	639,2	270,9	73,6	42,4
1932 ⁵⁾	27 413	10 145	3 615	13 760	302,5	50,1	411,6	680,5	630,4	268,9	74,1	42,6
1931 ⁶⁾	26 870 ⁷⁾	..	..	12 760	402,1	58,6 ⁸⁾	460,6 ⁹⁾	725,2	666,7	264,6	65,0	39,7
1930 ⁴⁾	27 811	..	..	..	420,9	61,3	491,2	714,2	652,9	223,0	51,8	34,0
1929	27 670	..	..	..	414,4	51,3	465,7	706,0	654,7	240,3	58,0	30,7
1928	21 755	..	..	..	362,8	17,4	410,2	620,2	581,9	219,0	60,5	37,7
1927	20 942	..	..	..	309,5	30,6	340,1	537,4	400,1	188,3	61,3	33,0

	Kulu keskmiselt ühe kassaliikme kohta (kr) Moy. de dépenses par assuré (kr)		Haigestumise sagedus (töövõime kaotusega haigusjuhtude ja tööbarmetuste arv 100 kassa- liikme kohta) — Fréquence de la morbidité par 100 membres de cotise-malades	Keskmine haiguse kestus (päevades) — Durée moy. d'une maladie (en journées, sans accid.)	Kulud keskmiselt kassaliikme kohta — bruto Dépenses moy. par un membre		Arstiabi (arstide ja ämmaemandate tasu, haiguste ravi, massaaž ja ambul. ravi) Assist. médic.	Arstirohud Médicaments	Kokku (ühes mune kulddega) Total ar. les autres dép.
	Bruto — Brutes	Neto — Nettes			Arstiabi (arstide ja ämmaemandate tasu, haiguste ravi, massaaž ja ambul. ravi) Assist. médic.	Arstirohud Médicaments			
Kuressaare ühishaigekassa	14,1	13,4	44,7	17,0	5,0	5,2	14,1		
Loksa Tehased a/s. haigekassa	22,9	22,0	106,4	5,2	8,0	7,8	22,3		
Narva ühishaigekassa	24,0	24,2	123,9	11,1	10,6	5,6	24,8		
Paide	17,3	15,9	65,3	14,0	5,9	6,6	17,2		
Põltsamaa	11,3	11,3	16,2	..	5,3	4,1	11,3		
Pärnu	15,9	14,7	57,8	17,1	4,9	6,6	15,9		
Rakvere	13,4	12,9	61,0	15,0	4,9	3,6	13,4		
Rosen ja Ko vabriku haigekassa	46,2	46,2	76,0	12,5	20,5	18,7	48,0		
Sindi Kalevivabriku haigekassa	23,0	20,7	43,8	..	9,1	7,1	23,0		
Tallinna linna ettevõtete haigekassa	31,0	28,0	65,7	18,9	8,3	14,0	31,0		
Tallinna Ühishaigekassa	27,4	24,1	94,9	14,8	9,9	9,8	27,4		
Tartu	20,4	19,1	68,0	14,4	8,4	5,8	20,4		
Valga	15,2	14,2	79,0	10,2	8,6	4,2	15,2		
Viljandi	14,5	13,6	32,9	..	4,8	5,1	14,5		
Võru-Petseri	14,2	14,2	49,4	10,7	6,8	4,4	14,2		
Kokku — Total 1936⁴⁾	23,8	21,5	82,5	14,6	8,2	8,2	23,9		
1935 ²⁾	23,1	20,6	63,3	..	8,3	8,3	23,2		
1934 ³⁾	24,7	21,6	50,2	..	8,5	9,8	24,7		
1933 ⁴⁾	22,0	20,7	46,8	..	7,8	9,3	22,0		
1932 ⁵⁾	24,8	23,0	50,4	..	9,4	9,1	25,0		
1931 ⁶⁾	27,3	25,3	56,5	..	11,0	9,6	27,5		
1930 ⁴⁾	25,00 ⁷⁾	23,00 ⁸⁾	52	..	10,2	9,3	25,7		
1929	26,88 ⁹⁾	24,01 ⁸⁾	..	..	..	..	..		
1928	20,6 ⁸⁾	27,4 ⁹⁾	..	..	..	..	..		
1927	25,7	23,8	..	..	..	..	..		

¹⁾ Arvestamata Tallinna sadamatöölise ühisuse haigekassa.

²⁾ Arvud aasta läbi kassaliikmeid ravinud haigekassade kohta.

³⁾ Arvatud välja Paide ühishaigekassa, kus raviti ainult osa kassaliikmeid.

⁴⁾ Seilest 975 kr ravitavate kassaliikmete enestojuurdemaksu.

⁵⁾ Kassa ravis ainult osa kassaliikmeid.

⁶⁾ 9 kuu andmed — aprillist detsembrini.

lahkuminekut haigestumise sageduses, mida registreerivad haigekassad, järelikult ka lahkuminekuid kuludes peame otsima eestkätt mitte kassaliikmete tervislikku seisundit põhjustavais tegures, vaid hoopis mujalt. Eespool juba märkisime, et haigekassade ravi saamise suhtes kehtivad ooteaja normid, juurde maksude normid jne., samuti haigusabiraha normid on üksikutes haigekassades väga mitmekesised. Olenevalt üksikute haigekassade majanduslikust kande võimest, teispoolt aga muidugi ka erinevast haigestumise sagedusest ja haiguste erinevast kestusest, on ka haigekassade kulud oma liikmete ravi alal suhteliselt suuresti lahkuminevad.

Rosen ja Ko j. as. Haigekassa korraldas oma liikmete ravi 1936. a. alles esmakordselt. Ravikulud tõusid võrdlemisi kõrgele — 48 kr liikme kohta aastas, mistõttu tuli kogunenud tagavarakapitalist maksta haigekassal juurde 50%. Loodetavasti edaspidi, mil saadakse rohkem kogemusi ravi korralduse alal, üle kulutus väheneb. Suurem üle kulutus esimesel aastal peale ravi ülevõtmise haigekassa korralduse on alatine nähtus. Haigekassad seletavad seda tööliste puuduliku raviga ettevõtete poolt ning haigekassa kogemuste puudumisega esialgu ravikorralduse ülevõtmisel. Peale Rosen ja Ko j. as. Haigekassa on suhteliselt suuremaid üle kulutusi teinud veel A/S Loksa Tehaste j. as. Haigekassa (41,7% neto-ravimiskuludest), Põltsamaa Ühishaigekassa (42,9%) ja Tallinna linna ettevõtete j. as. haigekassa (37,9%). Paljudes haigekassades ei ületa üle kulutus keskmist üle kulutuse normi (1936. a. 34,6% neto-ravimiskuludest). Kassaliikmete ravimiskulude poolest pälvivad erilist tähelepanu Viljandi ja Rakvere ühishaigekassad. Viljandi Ühishaigekassa on töötanud alati võrdlemisi tagasihoidliku üle kulutusega. 1932. a. ulatus see 37%, 1935. a. 20% ja 1936. a. 17%. Veel paremaid majanduslikke tulemusi on saavutanud Rakvere Ühishaigekassa, kes 7 a. keskmiselt (1930—36. a.) kulutas üle vaid 2,1 tuh. kr ehk 2,5% ravikulude üldsummast. See on ratsionaalselt ja ulatuslikult organiseeritud kontrolli tulemus, millele onamjaos haigekassades ega ka ettevõtetes, kes korraldavad ise oma tööliste ravi, ei osutata sellist tähelepanu.

Suhteliselt väike üle kulutus kassaliikmete ravikulude alal Rakvere Ühishaigekassas seletub aga osalt ka sellega, et umbes $\frac{2}{3}$ selle kassa liikmestonnast asub hõredalt üksikuis kohtades maal, kus arstiabi ei ole nii saadaval kui linnas; linnas asub aga liikmestonnast vaid $\frac{1}{3}$ ümber.

Praegu üldiselt kehtiva ravimiskorralduse juures ei suudeta katta tööliste ravimiskulusid neist kindlustusmaksudest, mida võimaldab praegune norm. Seda ei suuda ei haigekassad, ega ka ettevõtted, kus ravimine on ettevõtte enese korralduses. Ettevõtted paratamatult kannavad selleks lisakulusid. Haigekassad aga veeretavad sellest tekkivaid raskusi kassaliikmete perekondadele, vähendades nende abisaamise õigusi.

13. Haigekassade varaline seis.

Bilan des caisses-maladies.

Koos haiguskindlustuse ulatuse laienemisega ja haiguskindlustuse seadmisega ratsionaalsemale alusele on haigekassade varandused osutanud kiiret kasvu. Tuleb aga rõhutada ka seda, et haigekassade tegevus on suunatud otseselt majandusliku positsiooni kindlustamisele. Selleks on tublisti aidanud kaasa oma ravi-asutiste võrgu organiseerimine. Tallinna Ühishaigekassa, näiteks, on saavutanud väga suurt kulude kokkuhoidu ambulatooriumide võrgu organiseerimise ning apteegi ja haigla asutamisega. Ent ei saa jätta märkimata, et varanduste kogumine haigekassades on toimunud osalt kassaliikmete ja nende perekondade arvel, kelle huvides on seatud sisse kohustuslik kindlustus. Kassaliikmete abirahanormid ei ulatu osalt seadusega lubatud maksimaal-normideni, perekonnaliikmete ravikulud on jäetud osalt ravitavate eneste kanda ja ka ulatuselt abivõimulikkude arv on küllalt väike. Teiste sõnadega, perekondade abisaamise õigused, eriti ravi alal, leiavad rahuldamist osaliselt või jäävad üldse rahuldamata.

Tõsi, arvestades ette raskusi koos üldise majandusliku arenguga, ühtlasi aga ka haigekassade soove kindlustada oma majanduslikku positsiooni, mis on soodsama tegevuse eelduseks, tuleb teatud reservide kogumist pidada põhjendatuks.

Haigekassade äriseis ulatus 1936. a. lõpul 1 345,2 tuh. kr-le. Haigekassad on saavutanud tähelepanvaid tulemusi just viimase 3 a. jooksul. Alles 1933. a. lõpul äriseis oli vaid 795,7 tuh. kr. Selles on suuresti aidanud kaasa praegune elav majanduslik tegevus, mille tagajärjel on kasvanud ka haigekassade sissetulekud. Võrreldes 1923. a., mis aja kohta on saadaval esimesed bilansi andmed, haigekassade varaline seis on kasvanud ligi 7-kordselt.

Ümarguselt 30% haigekassade varast seisab pankades hoiustena ja peagu sama osa on paigutatud kinnisvaradesse. Suuremaid kinnisvaraomanikke on Tallinna Ühishaigekassa (bilansi järgi 1936. a. lõpul 285,1 tuh. kr), kes omandas suurema kinnisvara 1934. a. Peale selle on soetanud omale kinnisvarasid Rakvere Ühishaigekassa (42,3 tuh. kr), Tartu (22,7 tuh. kr), Viljandi (18,6 tuh. kr), Hiiumäe (13,5 tuh. kr) ja Sindi ühishaigekassa (9,2 tuh. kr). Kuni 1934. a. oli paigutatud kinnisvarade alla vaid 4% ümber varade üldväärtusest. Haigekassade kinnisvarad on arvestatud bilansis nende soetusväärtuse järgi ning nende tõeline väärtus, arvates isegi maha amortisatsioon, on praeguste turuhindade järgi tunduvalt suurem. Olulisema osa haigekassade varandustest moodustavad veel apteegid (1936. a. lõpul 142,6 tuh. kr ehk 10,6% bilansi üldsummast), ravi-asutised — peamiselt ambulatooriumid ja nende sisse-seaded (140,6 tuh. kr ehk 10,5%). Pisut väiksema osa moodustasid saadaolevad kindlustusmaksud ja muud debitorid (kokku 108,3 tuh. kr ehk 8,1%). Oma vallasvarad (1936. a. lõpul 90,3 tuh. kr) on

Haigekassade varaline sels 31. XII (1 000 kr) — Bilan des caisses-maladie au 31. XII (en 1 000 kr).

18.	Aktiva — Actif										
	Kassa Caisse	Panga arve Dépôts	Väärtpaberid Devises, actions	Kinnisvara Immeubles	Vallasvara Mobilier	Kindlustus- maksud Primes d'assurance	Deebitorid Débiteurs	Raviasutised Institutions médicales	Apteek Pharmacies	Muud Autres	Bilans Bilan
1936 . . .	22,2	420,0	10,0	391,3	90,3	44,5	63,8	140,6	142,6	10,0	1 345,2
1935 . . .	21,3	348,3	10,0	374,0	74,1	54,7	46,1	125,2	120,3	6,9	1 180,9
1934 . . .	28,3	309,8	10,0	279,6	66,5	102,9	63,3	71,4	113,6	17,7	1 063,1
1933 . . .	18,5	310,6	10,2	23,1	56,8	112,2	54,2	64,7	118,5	16,0	795,7
1932 . . .	18,5	304,6	10,2	33,1	53,1	106,7	47,5	67,6	105,7	14,9	761,9
1931 . . .	20,4	331,7	10,4	33,1	49,0	99,2	49,9	46,0	85,6	21,1	746,4
1930 . . .	18,3	326,4	10,4	27,0	44,4	117,1	51,1	44,7	62,0	27,0	729,4
1929 . . .	16,2	246,3	8,3	27,0	37,1	95,2	43,0	24,2	50,1	45,1	602,0

18.	Passiva — Passif										
	Tagavarakapital Réserves	Kreeditoriid Créditeurs	Kinnis- ja vallas- varakapital Immeubles et mobilier	Kinnisvara amortisatsioon Amortissement des immeubles	Vallasvara amor- tisatsioon Amortissement des mobiliers	Raviasutiste ja apteegi kapital Fonds des insti- tutions et des pharmacies	Tegevuskapital Fonds de roulement	Kindlustusmaksud Primes d'assurance	Muud Autres	Bilans Bilan	
1936 . . .	374,4	93,7	406,0	7,8	87,7	286,4	81,4	3,1	3,8	1 345,2	
1935 . . .	331,5	192,5	292,0	4,2	68,2	234,5	47,5	2,7	7,8	1 180,9	
1934 . . .	324,6	241,7	214,2	2,9	57,4	197,4	8,3	0,1	16,5	1 063,1	
1933 . . .	325,0	64,3	61,2	2,2	43,9	178,9	64,7	0,1	54,5	795,7	
1932 . . .	470,9	90,5	39,0	—	27,5	—	31,7	0,0	102,3	761,9	
1931 . . .	493,3	86,0	32,9	0,8	16,0	—	42,6	—	74,3	746,4	
1930 . . .	539,0	81,1	26,0	0,3	9,8	—	18,4	0,2	64,3	729,4	
1929 . . .	428,5	95,4	23,3	—	3,7	0,7	4,8	0,0	45,0	602,0	

haigekassad peagu täiel määral amortiseeritud; vastav amortisatsioonikapitali summa oli samal ajal 87,7 tuhat kr.

Väga tagasihoidlikud on haigekassad väärtpaberite omandamise suhtes. Neid oli 1936. a. lõpul 7 haigekassal kokku 10 tuh. kr, mis teeb kõigi kassade bilansi üldsummast vaid 0,7%. Enne Eesti iseseisvust omandatud väärtpaberite väärtusetuks muutumise tagajärjel haigekassad said võrdlemisi palju kahju. Nähtavasti sellega seletub ka nüüdne tagasihoidlikkus.

Bilansi koostis on eriti viimaseil aastail tublisti muutunud. Aastail, mil haigekassadel ei olnud suuremaid kinnisvarasid, mil oli välja arendamata ka raviasutiste-ambulatoriumide ja muude asutiste võrk ning puudusid apteegid, moodustas tagavarakapital haigekassade bilansis passiva-arvetest ligi 80%. Tol ajal võis eksimatult hinnata iga haigekassa majanduslikku jõukust tagavarakapitali järgi. 1936. a. lõpul moodustas tagavarakapital (374,4 tuh. kr) bilansi üldsummast vaid 27,8%. Ümarguliselt 30% bilansist on paigutatud 1936. a. lõpul kinnis- ja vallasvarasse ning üle 20% raviasutiste ja apteegikapitali alla. Haigekassade varade soliidse paigutuse, samuti ravikorralduse ratsionaliseerimise mõttes tuleb neid kapitalipaigutusi pidada igati õigustatuks ja otstarbekohaseks.

14. Haigekassade kohustusvabad varad.

Fortune nette des caisses-maladie.

Põhimõtteliselt võivad haigekassad kasutada puht haiguskindlustuskulude kattteks vaid omakapitali, kuna laenukapitali kasutamist selleks ei ole lubatud. Nii võib

tekkida haigekassadel kohustusi väljaspoole vaid haiguskindlustuskulude korras. Peale selle võib neid tekkida vaid erakordsetel juhtudel, nagu suuremate varade soetamise puhul jne. Sellest olenevalt ei etenda võörkapital haigekassades peagu mingit osa. 1936. a. lõpul bilansi järgi oli kohustusi kõigil haigekassadel kokku 190,9 tuh. kr ehk ligi 14,2% bilansi üldsummast, arvatud kaasa laenu kinnisvarade omandamiseks nende kindlustusel.

Haigekassade kohustusvabad varad 31. XII.

Fortune nette des caisses-maladie (fruits d'obligation) au 31. XII.

19.	1 000 kr			Keskmiselt kassaliikme kohta (kr) — Moyenne pour une personne assurée (kr)		
	Kassaliikmeid ravivad haige- kassad	Kassaliikmeid mittearvavad haigekassad	Kokku Total	Caisses-maladie accablant assis- tance médicale à leurs membres	Caisses-maladie d'accordant pas d'assistance mé- dicale à leurs membres	Keskmine Moyenne
1936 . . .	907,4	180,9	1 154,3	20,3	18,1	19,9
1935 . . .	745,5	163,9	912,4	19,1	17,5	18,3
1934 . . .	598,8	160,5	759,3	17,5	16,5	17,3
1933 . . .	502,7	182,5	685,2	16,3	19,7	17,1
1932 . . .	485,7	158,9	644,6	17,7	16,0	17,3
1931 . . .	495,1	140,5	644,6	18,8	12,7	16,0
1930 . . .	463,2	167,5	630,7	16,7	12,6	15,4
1929 . . .	346,7	140,9	490,6	12,6	10,3	11,9

Haigekassade kohustusvabade varade üldsumma tõusis 1936. a. lõpul 1 154,3 tuh. kr. Alates 1929. a. haigekassade kohustusvabade varad on kagvanud ligi 2½-kordseks. Suhteliselt kassaliikmete arvulo

on aga varade kasv vähem kui 2-kordne. Üldiselt on varade juurdekasv kassaliikmeid ravivates haigekassades ses ajavahemikus (1929—36) ligi 3-kordne (+176%), kassaliikmeid mitteravivais haigekassades on see aga kassaliikmete vähese juurdekasvu tõttu tunduvalt väiksem (+33%). Suhteliselt kassaliikmete arvule ei ole aga varade juurdekasvu vahe neis kahe haigekassade liigis nii suur; kassaliikmeid ravivais haigekassades ulatus juurdekasv 61% ning kassaliikmeid mitteravivais haigekassades 76%.

15. Tööliste haiguskindlustuse üldine maksumus.

Côté total d'assurance-maladie des ouvriers.

	1 000 kr
Kassaliikmete haigusabirahad	578,3
„ abirahad sünni puhul	18,4
„ „ surma puhul	22,4
„ ravikulud haigekassade kaudu	1 024,4
„ „ ettevõtete kaudu	104,2 ¹⁾
„ juurdemaks ravikulude alal	4,6
Kokku 1 840,3	
Perekonnaliikmete toetus sünni puhul	3,7
„ „ surma puhul	15,6
„ ravikulud	266,2
„ juurdemaks ravikulude alal	37,1
Kokku 322,6	
Valitsemiskulud	141,0
Üldse 2 303,9	

Lõppsummale 2,3 milj. kr tuleks arvata veel juurde sisult haigekassade valitsemiskuludele vastavad ettevõtete kulud, mis on seoses perekonnaliikmete ravimisega. Need kulud ei ole küll kuigi suured.

Neil andmeil kulub haiguskindlustuskulude üldsummast kindlustatute eneste abistamiseks abirahadega ja nende ravimiseks ca 80% ning kassaliikmete perekondade toetamiseks ja ravimiseks 14%.

Need andmed hõlmavad vaid otseseid haiguskindlustuskulusid, kuna osa haigekassa tuludest arvatakse reservi kas tagavarakapitali, kinnis- ja vallasvara või mõnel muul kujul. Tegelikult haiguskindlustuskuludeks võime arvata haiguskindlustusmakse ning ravitavate eneste ja ettevõtjate kulutisi haiguskindlustuse alal väljaspool haigekassasid. Seega võime tööliste haiguskindlustuse üldise maksumuse võtta 1936. a. kohta kokku järgnevalt:

¹⁾ Sellest ravimiskulud 9 suuremas ettevõttes 176,3 tuh. kr ja Haapsalu Ühishaigekassaliikmete arvata ravikulu 17,9 tuh. kr.

Tööliste kanda:	1000 kr
Kindlustusmaksud	781,1
Juurdemaks tööliste ravikulude alal	4,6
„ perekonnaliikmete ravikulude alal	37,1
Kokku	822,8
Ettevõtjate kanda:	
Kindlustusmaksud haigekassade tegevuskapitali arvel	783,6
„ „ kassaliikmete ravikapitali arvel	609,8
Tööliste ja nende perekonnaliikmete ravikulud ettevõtetes	176,3
Kokku	1629,7
Üldse	2452,5

16. Kokkuvõte.

Haiguskindlustuse areng on teinud Eesti iseseisvuse aastail ulatuse poolest suuri edusamme. Ent haiguskindlustuse teostamisel on haigekassadel mõningaid raskusi. Edukat tegevust haiguskindlustuse alal takistavad peamiselt kaks asjaolu:

- 1) liialt killunenud haiguskindlustuse organisatsioon,
- 2) kassaliikmete ravimiskuludeks ettenähtud kindlustusmaksude vähesus.

Haiguskindlustuse organisatsiooni killunemise põhjuseks on, esiteks, haiguskindlustuse piiratud ulatus ja teiseks, madal rahvastiku tihedus. Haigekassade väiksuse tõttu haiguskindlustuse riisiko jaotus on üksikute haigekassade vahel väga ebahütlane.

Haigekassade majanduse tugevdamise ja haiguskindlustuskulude ühtlustamise otstarbel oleks soovitatav toetada haigekassade liitumist võimalikkuse piires suuremasse ühikuisse. Majanduslikult ei ole põhjendatud mitme haigekassa olemasolu, näiteks, Tallinnas, põlevkivitööstuse rajoonis jne. Üsikusis, tööstuslikult vähe arnenud kohtades on aga praeguse haiguskindlustuse ulatuse juures väikete haigekassade olemasolu paratamatu.

Et haigekassades tulud kassaliikmete ravimise alal on vähesed, tõendab asjaolu, et ka ettevõtjad, kes ravivad oma töölisi, ei tule toime kehtiva normiga.

Väheses sissetuleku tagajärjel kassaliikmete ravikulude katteks, kohati aga ka kõrgete valitsemiskulude tõttu haigekassad kärpivad otsesid haiguskindlustuse kulusid. Selle tagajärjel kannatavad peamiselt tööliste perekonnad, kuna kulude kärpimine toimub eeskätt perekonnaliikmete ravikulude arvel. Ka toetusrahade normid on sageli äärmiselt madalad. Üsikusis väiksemis haigekassades kannatavad nii perekonnaliikmete kui ka kassaliikmete eneste huvid.

Haiguskindlustuse kohta enim Keskbüroo väljaandeks ilmunud artiklid:

- Haiguskindlustus 1932. a., A. Jaanson, Eesti Statistika 1934. a., nr. 149(4), lk. 196—202.
 Haiguskindlustus 1931. a., R. Sõrmus, Eesti Statistika 1932. a., nr. 133(12), lk. 713—724.
 Haiguskindlustus 1930. a., R. Sõrmus, Eesti Statistika 1931. a., nr. 118(9), lk. 638—647.
 Haiguskindlustus 1929. a., R. Sõrmus, Eesti Statistika 1930. a., nr. 109(12), lk. 698—707.
 Haiguskindlustus 1927 ja 1928. a., R. Sõrmus, Eesti Statistika 1929. a., nr. 05(10), lk. 537—574.
 Haiguskindlustus 1926. a., R. Sõrmus, Eesti Statistika 1928. a., lk. 578—580.
 Haigekassad ja nende liikmed 1921—27. a., R. Sõrmus, Eesti Statistika 1928. a., lk. 418—421.
 Haiguskindlustus 1919—25. a., H. Reiman, Eesti Statistika 1927. a., lk. 375—383.

TÖÖLISTE TERVISLIK SEISUND. ÉTAT SANITAIRE des OUVRIERS.

Sisu: 1. Suremus ühiskondlikes kihtides, lk. 398. 2. Haigekassaliikmete haigestumine, lk. 394. 3. Haigekassade liikmete haigused töölt vabastamisega, lk. 395. 4. Tööliste haigused tööharude ja vanuse järgi, lk. 401. 5. Haigekassaliikmete suremus, lk. 407.

I. Suremus ühiskondlikes kihtides.

Mortalité d'après les classes sociales.

Eesti rahvastiku tervisliku seisundi kujunemisel etendab suurt osa tööliste tervislik seisund. Seda kõigepealt tööliste võrdlemisi suure osatähtsuse tõttu rahvastikus — 1934. a. rahvaloenduse andmeil 29,8%; koos ametnikuga, s. o. üldse palgaliste osatähtsus on koguni 36,4%

rahvastiku üldarvust; pealegi on tööliste osatähtsus veelgi suurem täis-tööealises (20—60 a.) rahvastikus — 32,2% ja eriti selles vanuses töötajate seas — 47,7%.

Tööliste tervislik seisund etendab rahvastiku tervisliku seisundi kujunemises suurt osa eriti seetõttu, et tööliste töö- ja elamistingimused ohustavad tervist rohkem kui teistel kihtidel. See selgub suremuse andmete lähemal vaatlemisel (tab. 1.). Võrreldes tööliste suremuskoeffitsiente (sagedust 1 000 vastava liigi elaniku kohta) teiste ühiskonnakihtidega, leiame selle peremeestest ja ametnikest kõrgema nii põllumajanduses kui tööstuses; ainult kaubanduses esineb tööliste ja teenijate suremus madalamana kui peremeestel (1936. a. sedagi vaid pisut) ja ühiskondlikul tegevusalal madalamana kui ametnikel. Võttes kokku kõigis tööharudes tegevaid, leiame tööliste ja teenijate suremuse ületavat peremeeste kihi suremuse ligi kahekordselt, samuti tunduvalt ületavat ametnike ja vabakutseliste kihi suremuse; ainult käsitööliste juures leiame töolistest suurema suremuskoeffitsiendi. Kuid seegi on tingitud peamiselt mõlema kihi suuresti erinevast vanuslikust koostisest, sest tööliste kihis on madalama suremusega noorealiste osatähtsus palju suurem ja vastavalt suurema suremusega laste ja vanemaealiste osatähtsus väiksem kui käsitöölistel ja ka teistes kihtides. Seepärast, kui tahaksime saavutada täpsat ühiskonnakihtide suremuse võrdlust, peaksime teostama seda üksikute vanusaastate järgi koostatud suremustabelite alusel, milleks aga senini võimalused puuduvad. Ligikaudu tööpäraseid erinevusi osutava võrdluse aga saavutame siiski, kui standardime (arvutuse teel ühtlustame) suremuskoeffitsientide aluseks võetava üksikute kihtide vanusliku koostise. Tehes seda põllumajanduses peremeeste kihi vanusliku koostise kohaselt, saavutame järgmised suremuskoeffitsiendid: kõigil peremeestel põllumajanduse alal (koos arvatud palgalistega, oma perekonnaliikmetega ja ka üksi töötajad peremehed) 15,0⁰/₀₀, palgalistega töötajail peremeestel tööstuses ja kaubanduses 8,0⁰/₀₀, isetöötajail väike-ettevõtjail (oma perek.-liikmetega ja üksi töötajail käsitöölistel) 15,0⁰/₀₀, töolistel (linnas ja maal) 36,0⁰/₀₀, ametnikel (riigi- ja erateenistuses) 13,9⁰/₀₀ ning vabakutselisel 15,8⁰/₀₀. Sellest järeneb, et tööliste suremus võrreldes teistega on väga kõrge.

Suremus Eestis tööharude ja ühiskondlike kihtide järgi (‰).
Mortalité suivant l'occupation et classe sociale (‰).

1.	1930	1935	Keskml. 1930—34
Põllumajandus — Agriculture	16,3	16,1	15,9
Peremehed — Patrons	15,5	15,5	15,0
Töölised ja teenijad — Ouvriers et service	20,1	19,1	19,8
Ametnikud — Employés	12,3	10,3	10,8
Tööstus — Industrie	10,2	10,3	10,8
Peremehed palgalistega — Patrons employant une main-d'oeuvre salariée	3,1	2,0	2,7
Isetöötajad väike-ettevõtjad — Petits entrepreneurs	18,4	10,7	10,4
Töölised ja teenijad — Ouvriers et service	7,9	7,8	9,6
Ametnikud — Employés	7,4	6,4	8,6
Kaubandus, transport ja side — Commerce, transport et communications	11,2	10,3	11,0
Peremehed palgalistega — Patrons employant une main-d'oeuvre salariée	10,8	13,3	10,4
Isetöötajad väike-ettevõtjad — Petits entrepreneurs	13,2	12,5	12,0
Töölised ja teenijad — Ouvriers et service	10,7	9,1	10,1
Ametnikud — Employés	10,0	9,1	10,0
Ühiskondlik tegevus — Administration publique et professions libérales	8,2	8,1	8,7
Ametnikud (koos sõjaväel.) — Employés (y compris les militaires)	8,6	7,9	8,6
Vabakutselised — Professions libérales	9,0	11,2	12,0
Töölised ja teenijad — Ouvriers et service	7,0	7,7	7,7
Maja- ja isikuteenistus — Service domestique	7,8	8,2	9,3
Väljaspool tööharnsid seisvad — Hors des groupes professionnels	49,2	39,3	36,0
Kapitalist elavad — Rentiers	16,5	14,5	14,0
Hoolitsused, vangid ja deklasseritud — Assistés, prisonniers et personnes déclassées	65,7	51,9	47,1
Ühiskondlikud kihtid kokku — Classes sociales en total	15,6	15,1	15,0
Peremehed põllumajanduses — Patrons dans l'agriculture	15,5	15,5	15,0
Perem. palgalistega tööstuses ja kaub. — Patrons dans l'industrie et commerce	5,6	5,7	7,1
Isetöötajad väike-ettevõt. tööst. ja kaub. — Petits entrepreneurs indust. et commero	16,5	17,2	14,8
Töölised ja teenijad — Ouvriers et service	12,8	12,2	13,4
Ametnikud — Employés	8,9	8,1	9,1
Vabakutselised — Professions libérales	9,0	11,2	12,0
Väljaspool tööharnsid — Hors des groupes professionnels	49,2	39,3	36,0
Üldse — Gr. total	15,6	15,1	15,0

Sama võime järeldada ka kõrgest 20—49 a. meeste suremusest linnades, kui tööstuskeskustes¹⁾: see on 10,7% kõrgem kui maal.

Seega on äärmiselt tähtis saavutada ülevaadet tööliste tervishoiulisist oludest töökohas ja kodus. Ent sellekohased otsused andmed kahjuks puuduvad. Kuid neid võivad asendada teataval määral siiski andmed tööliste ja nende perekonnaliikmete haigestumise kohta, millised leiduvad haigekassade aruannetes. Kuigi need senini ei hõlma kogu tööliskonda, jättes vaatluse alt välja ühes põllutöölisestega kõik teised haiguse vastu kindlustamata töölised, samuti haiguse vastu kindlustatud riigitöölised, kuid nad hõlmavad siiski tervislikult kõige rohkem ohustatud osa tööstustöölisi, mis moodustas näit. 1934. a. tööliste koguarvust ca 21% ja arvestades ka abiõiguslike perekonnaliikmeid ca 23% tööliste kihti kuuluvast rahvastikust, ehk 6,0% kogu rahvastikust; viimaseil aastail on nende arv tunduvalt kasvanud, moodustades kogu rahvastikust 7,7%, koos ametnikega ja ja nende perek.-liikmetega koguni 8,1%. Seepärast peatume pikemalt neil andmeil ja püüame selgitada tööliste tervislikku seisundit olevikus nii palju kui seda võimaldab haigekassade 1935. ja 1936. a. aruannete statistiline osa.

2. Haigekassaliikmete haigestumine.

Morbidity des membres des caisses-maladie.

Saavutada selgust haigekassaliikmete, seega tööstustööliste haigestumise sagedusest, eriti selle muutussuundadest, pole kerge ka haigekassade andmeil. Nimelt seetõttu, et haigekassade aruanded sisaldavad andmeid peamiselt töölt vabastamisega haigestumiste arvust, seega vaid raskemate haigusjuhtude kohta. Nende arv aga kõigub aastast aastasse mitte üksnes tingitult haigestumise sagedusest, vaid ka tööliste suhtumisest haigestumise ja nende tahtmisest või mitte-tahtmisest haiguse puhul jääda töölt ära. Eriti raske-juhtudel on see muidugi paratamatu, pisut kergematel juhtudel aga on see suurel määral töölistest enestest ja sellega ongi seletatav, miks

Haigekassade liikmete arv ja haigused tööltvabastamisega.
Nombre des membres des caisses-maladie et cas de maladies entraînant l'interruption du travail.

a.	Kassaliikmete arv (12 kuu keskmine) <i>Nombre des membres (moy. de 12 mois)</i>	Haigusjuhtude arv — <i>Nombre des maladies</i>	100 kassaliikme kohta — <i>Par 100 membres</i>		Keskmise haiguste kestus päevades <i>Durée moyenne d'un cas de maladie (en jours)</i>
			100 kassaliikme kohta	Par 100 membres	
1936	57 908	28 310	49	19	
1935	45 605	20 310	42	20	
1934	44 011	17 184	39	20	
1933	40 115	14 473	36	20	
1932	37 873	13 829	37	20	
1931	38 125	16 434	43	18	
1930	41 078	17 785	41	18	
1929	41 862	25 731	62	15	
1928	36 732	18 186	50	16	
1927	36 452	16 734	46	17	
1926	37 084	17 181	46	16	
1925	34 349	18 315	53	15	
1924	33 965	15 577	46	16	
1923	33 859	16 731	50	15	

¹⁾ Rahvastikuprobleeme Eestis, lk. 139.

majandusliku kriisi ajal, eriti 1933. a., töölt vabastamisega haiguste arv 100 kassaliikme kohta (tab. 2) oli tunduvalt madalam kui varemil ja ka 1936. a. Kuna kriisiajal lühendatud töönädala ja tööpäeva tõttu tööliste keskmine teenistus nominaalselt, mitte aga tegelikkude tööpäevade kohta kuus, mille järgi haigekassa maksab haiguse ajal toetusraha, oli madal, siis töölised püüdsid rohkemal määral püsida tööl ka selliste haigustega, milliste puhul arstid tavaliselt neid töölt vabastavad. Sama võib järeldada ka keskmisest haiguse kestusest (tab. 2), mis oli kriisiaastail suurem kui varemil aastail ja teataval määral ka 1936. a.

Seepärast peab tööliste haigestumise määra selgitamiseks kasutama teisi andmeid. Teataval haigekassade aruande-vormid, mis näevad ette iga 0 ja 5 lõppevaid aastail andmete koostamise ka töölt vabastamiseta haiguste arvu kohta. Kahjuks aga ei ole seda nõuet 1935. a. kohta kõik haigekassad täitnud. Seetõttu peame siin piirduma vaid osaliste andmetega 11 haigekassa kohta 31 179 liikmega. Kuna aga nende kassade liikmete arv moodustab haigekassade liikmete üldarvust ca 64,0%, siis võib mõningaid järeldusi teha ka senini saadud andmeist (tab. 3).

Nende järgi eolmainitud kassades kokku haigestusid 1000 isiku kohta: töölised töölt vabastamisega 573 ja töölt vabastamiseta 2 806 ehk kokku 3 379 korda, ametnikud aga vastavalt 205 ja 873 ehk kokku 1 078 korda. Seega töölised haigestusid 1935. a. ametnikest sagedamini enam kui kolm korda; see tõik seletab ka cespool nenditud suuremat suremust tööliste juures (ca 2,0 korda kõrgem kui ametnikel). Tõsi, tööliste haigestumise sagedust tõstavad erakorraliselt muu hulgas tööõnnetused, kuid ka ilma nendeta saame (tab. 3) ühe haigestumise kohta ametnike seas 2,7 haigestumist tööliste seas. Ning lõpuks, kui vaatleme vaid haigusi töölt vabastamisega, siis leiame tööliste ja ametnike haigestumise vahekorra ikkagi üldse 2,8:1 ning ilma tööõnnetusteta 2,5:1. Viimased vahekorrad on pisut madalamad seetõttu, et töölt vabastamisega haiguste % haiguste üldarvust on töölistel väiksem (17,0%) kui ametnikel (19,1%). Ka see erinevus osutab tööliste vastuseismisele haiguse puhul töölt vabastamisele — väiksema palga ja eriti abiraha maksmisel teenitud palga nominaalselt tööpäevade arvule jagamise tõttu, kuna ametnikel suurema ja kindla kuupalga juures tavaliselt makstava $\frac{2}{3}$ palgaga elamine haiguse puhul on talutavam.

Võrreldes tööliste ja ametnike haigestumise vahetõrki eraldi meeste ja naiste juures leiame järjgimised palju-ütleavad erinevused: naiste juures leiame tööliste haigestumise ülekaalu ametnike haigestumisest suurema (3,4 korda) kui meeste juures (3,0 korda), samuti haiguste puhul töölt vabastamise % naistöölistel naisametnikest madalama suuremal määral (13,0% : 17,5%) kui meestöölistel meesametnikest

(19,4%:19,7%). Need vahekorrad veelkord kinnitavad haigestumise sageduse ja haiguste puhul töölt vabastamise sõltuvust töötingimustest ja teenistuse suuruselt.

Osutunud erinevused tööliste ja ametnike haigestumise sageduses tulevad ilmsiks pea kõigis haigusrühmades (arvatud välja neerupõletikud), kuid siiski eriti sellistes, milliseid kutsuvad esile eeskätt tööliste töö- ja elamistingimused. Nii leiame tööliste haigestumise suurema ametnike haigestumisest kõrgimal määral vere ja vereloome-elundite haigusrühmas esineva progresseeruva pernitsioosse kehvvereuse juures (18,8 korda), seejärel tööõnnetuste juures (16,0 korda), naha- ja rakuskoehaiguste rühmas flegmoonide ehk soemädanike juures (8,4 korda), seedimis-elundkonna haiguste rühmas mao- ja kaksteistsõrmiku haavandite juures (5,5 korda) ning hingamis-elundkonna haiguste rühmas astma (6,1 korda) ja kõrihaiguste juures (4,1 korda). Kõige väiksemal määral töölise haigestumine ületab ametnike haigestumise hingamisteede (1,4 korda) ja teiste organite tuberkuloosi (1,1 korda), ägeda reumaatilise liigese põletiku (1,4 korda), kõrva- ja sinus mastoidiidi haiguste (1,4 korda) ning kopsupõletikkude juures (1,5 korda); neerupõletikud, nagu mainitud, esinevad ametnike juures sagedamini (5,2⁰/₀₀ tööliste 4,7⁰/₀₀ vastu).

Võimalik, et kõigi haigekassade andmeid leiaksime pisut teistsugused arvilised vahekorrad; üldpilt aga jääks siiski endiseks, kui peame silmas, et haigestumine töölt vabastamisega 1935. ja 1936. a. (tab. 4) ka kõigil haigekassaliikmetel-töölistel ületab ametnikke 2,7-kordselt (655,6⁰/₀₀:238,0⁰/₀₀).

Ent kõige öeldu juures peab siiski pidama silmas, et käsitletud andmed näitavad haigestumise määra vaid ses ulatuses, kui haiged kasustavad arstiabi — arstiabi jäänud haigusjuhud jäävad loomulikult arvestamata. See asjaolu teeb raskeks mitmest allikast erinevais arstiabitingimuses saavutatud andmete võrdluse. Näiteks võrreldes haigekassade liikmete haigestumise sagedusega, mis oli eelöeldu kohaselt meestöölistel 1935. a. üldse 3 122⁰/₀₀, tegevas teenistuses seisvate eesti sõdurite haigestumine 6 648⁰/₀₀ on väga kõrge, mis on tingitud sõduritele käepärasemast ambulatoorsest arstiabist (6 000⁰/₀₀ aastast) ja samuti võimalikult intensiivsest statsionaarsest ravist (648⁰/₀₀). Haigekassa andmeile palju lähedasemad arvud leiame raudteelaste (ühes perekonnaliikmetega) haigestumisest 1935. a. 2 112⁰/₀₀ keskmise koosseisu kohta; vastav haigekassaliikmete-tööliste ja ametnike kohta (koos perekonnaliikmetega) käiv arv on 2 384⁰/₀₀.

Haigekassade liikmete-tööliste ja ametnike tervisliku seisundi kujunemissuuna kohta selgust saavutades on veelgi raskem, pidades silmas kõike eelöeldut. Otsustades vaid arstiabi tarvitamise üldulatuses — arstiabi-visiitide arvu järgi, mis andis 1000 kassaliikme kohta 1934. a. 8 874, 1935. a. 8 411 ja 1936. a. 8 830, võiks oletada olukorra stabiilsust. Kuid arves-

tades ühelt poolt haigekassaliikmete perekonnaliikmete arstiabi-visiitide sagedusega (1934. a. 2 864⁰/₀₀, 1935. a. 3 269⁰/₀₀, 1936. a. 3 503⁰/₀₀) ja teiselt poolt raudteelaste juures reg. haiguste sagedusega (1931. a. 1 856⁰/₀₀, 1933. a. 1 834⁰/₀₀, 1934. a. 2 039⁰/₀₀ ja 1935. a. 2 112⁰/₀₀), tekib kartus tööliikonna tervisliku seisundi halvenemise võimalustest. Et tõestada vastupidist, peaks leidma põhjendusi võimalikust arstiabi tarvitamise kasvamisest.

3. Haigekassade liikmete haigused töölt vabastamisega.

Nombres des maladies entraînant l'interruption du travail des membres des caisses-maladie.

Haigused töölt vabastamisega, kuigi moodustavad registreeritud haiguste üldarvust vaid alla 20% ja teataval määral sõltuvad haige nõusolekust töölt puududa, moodustavad raskemate juhtudena siiski kaaluvama osa haigekassaliikmete haigestumisest. Seepärast peatume nende juures üksikasjalisemalt.

Arvatud ühes tööõnnetused töölt vabastamisega, oli haigusi 1935. ja 1936. a. keskmiselt kõigis haigekassades (tab. 4) 33 261 ehk 1 000 kassaliikme kohta 630 juhtu, eraldi töölistel 656 ja ametnikel 239 juhtu. Sageduselt seisavad esikohal peale töö- ja teistest õnnetustest tekitatud haigestumiste (210⁰/₀₀), nakkushaigused (107⁰/₀₀), seedimis-elundkonna haigused (112⁰/₀₀) ning hingamis-elundkonna haigused (43⁰/₀₀). Ent üksikutest haigustest pälvivad väljatõstmist peale taudi-iseloomuga gripi (85⁰/₀₀, selles komplikatsioonidega 16,4⁰/₀₀), hingamisteede tuberkuloos (12⁰/₀₀), reuma (19⁰/₀₀), kopsuhaigused (bronhiit — 12⁰/₀₀, kopsupõletik 7⁰/₀₀ ja pleuriit 7⁰/₀₀), mao- ja scoltehaigused (25⁰/₀₀) ning lõpuks flegmoon (24⁰/₀₀) — seega haigused, milliseid suuresti võivad mõjustada töölise töö- ja elamistingimused, eriti tolm, külmetus ja niiskus töö juures ning soovida jätkavad toitlus- ja tervishoiuolud kodus.

Kestuse, s. o. töölt puudumise päevade arvu seisukohast pälvivad tähelepanu eesotsas tuberkuloosiga vähktõbi ja vereringe-elundite (eeskätt südame) haigused — haigused, mis antud kestuse ajaga küll pole parandatavad, küll aga on võimaldanud minna uuesti tööle. Lühima kestusega haigustena esinevad kergema iseloomuga naha-, luu- ja liigese, vere ja vereloome- ning osa nakkus- (gripp!) ja hingamisorganite haigusi. Keskmiselt ühe haiguse puhul töölt vabastamine on kestnud töölistel mõlemal sool ühtlaselt 19 päeva, ametnikel aga pisut rohkem: meestel 21 ja naistel 22 päeva.

Kui võrrelda keskmist haiguse kestust haiguste jagunemisega kestusrühmade järgi, siis ilmneb, et arvult suurem osa haigusi on keskmisest lühema kestusega: nii on alla 15 päeva kestusega haigusjuhte

meestöölistel 60,8%
naistöölistel 60,6 „

mecsametnikel 58,1%
naisametnikel 56,8 „

Sellest järeldub, et küllalt suur osa haigusi on pika kestusega (kuni 6 kuuni, mil haige langeb kassaliikmete hulgast välja), nii kui see nähtub ka (tab. 4)

8.

	Tõllised (mehi 19 588,					
	Mehed — Hommes				Naised —	
	Halgestumiste arv		1 000 rassalikko kohta		Nombre des cas de maladies	
	Tõllt vabastamisega	Tõllt vabastamiseta	Tõllt vabastamisega	Tõllt vabastamiseta	Entratnant l'interruption du travail	N'entrant pas d'interruption du travail
Haigused — Maladies.						
I. Nakkus- ja parasiitained haigused — Maladies infectieuses et parasitaires						
Selles: Grippi ehk influentza (hädse) — Grippe ou influenza	1 175	3 998	60,0	204,1	640	2 148
Hingamisteede tuberkuloos — Tuberculose de l'appareil respiratoire	705	1 063	30,0	100,2	350	1 012
Kõik teised tuberkuloosid — Tuberculose: autres localisations	210	354	12,6	18,1	12	184
	10	46	1,0	2,3	21	15
II. Vähijätki (Cancer) ja teised kasvaja — Cancer et autres tumeurs						
	90	250	4,6	12,8	64	137
III. Reumaatilised, toitumuse, sisesekretsiooni ja teised hädased haigused — Maladies rhumatismales, maladies de la nutrition, des glandes endocrines et autres malad. génér.						
Selles: Äge reumaatiline liigeste põletik — Rhumatisme articulaire aigu fébrile	341	2 636	17,4	134,6	164	1 883
Krooniline reumatism ja podagra — Rhumatisme chronique et goutte	83	700	4,2	35,7	35	408
	170	1 046	9,0	53,4	93	650
IV. Vere ja vereloome-elundite haigused — Maladies du sang et des organes hématopœtiques						
Selles: Progressseeruv pernitsioosne kehveresus ja teised — Anémie perniciouse progressive et autres	15	789	0,8	40,3	23	899
	12	289	0,6	14,8	13	176
V. Kroonilised mürgistused ja intoksikatsioonid — Empoisonnements chroniques et intoxications						
	18	43	0,9	2,2	8	3
VI. Erkkonna ja meelte-elundite haigused — Maladies du système nerveux et des organes des sens						
Selles: Nägemiselundite haigused — Maladies des organes de la vision	429	7 712	22,0	393,7	293	5 747
Kõrva ja sinusi mastoidse haigused — Maladies de l'oreille et des sinus mastoïdiens	41	3 006	2,1	168,1	22	1 040
	93	911	4,7	40,5	35	607
VII. Vereringe-elundite haigused — Maladies de l'appareil circulatoire						
	278	1 650	14,2	84,2	168	1 325
VIII. Hingamiselundkonna haigused (kaasa arvamata tbc.) — Maladies de l'appareil respiratoire (sauf la tbc.)						
Selles: Bronhiit, kopsuõõne põletik — Bronchite	885	9 243	45,2	471,9	291	5 524
Kopsupõletikud — Pneumonies	201	4 404	10,3	229,4	77	2 137
Kopsuõõne põletikud, pleuriit — Pleurésie	60	60	3,1	2,6	33	20
Nina ja selle kõrvaldõnte haigused — Maladies des fosses nasales et annexes	175	408	8,0	20,8	59	202
Kõri haigused — Maladies du larynx	64	1 415	3,3	72,2	48	1 027
Astma — Asthme	80	1 805	4,1	90,7	20	1 251
Kopsupõletik, emfüsem — Emphyseme pulmonaire	7	80	0,4	4,1	8	163
	28	73	1,4	3,7	—	30
IX. Seedimiselundkonna haigused — Maladies de l'appareil digestif						
Selles: Mao ja kaksteistsõrmiku haavandid — Ulcère de l'estomac ou du duodénum	1 726	5 949	88,1	303,7	1 136	3 718
Kõhulahtisus, soolepõletik ja soolte haavandid — Diarrhée, entérite et ulcération intestinale	160	755	8,2	38,5	24	574
	123	1 291	6,3	65,0	46	721
X. Kuse- ja suguelundkonna haigused — Maladies de l'appareil urinaire et de l'appareil génital						
Selles: Neerupõletikud — Néphrites	203	1 070	10,4	54,6	594	4 700
Teised neeru-, neeruvaagna ja kusejuude haigused — Autres maladies des reins, des bassins et des uretères	16	63	0,8	3,2	15	42
	44	188	2,2	9,0	61	194
XI. Raseduse, sünnituse ja lapsevõlli haigused — Maladies de la grossesse, accouchement, état puerpéral						
	—	—	—	—	185	90
XII. Naha- ja rakuskoehaigused — Maladies de la peau et du tissu cellulaire						
Selles: Plegmoon, soe mädanik — Phlegmon, abcès chaud	574	5 787	29,3	295,4	158	2 300
	411	617	21,0	31,5	108	246
XIII. Luu- ja liikumiselundite haigused (kaasa arvamata tuberkuloos ja reum.) — Maladies des os et des organes de la locomotion (excepté tuberculose et rhumatisme)						
	468	1 525	23,9	77,9	175	734
XVII. Vägivald ja õnnetusjuhud — Violence et accidents						
Selles: Vigast. ja haigest., mis tekitatud õnnetusjuhus väljaspool tööd — Traumatismes et accidents autres qu' à la suite du travail	5 629	8 659	287,4	442,1	927	2 982
Vigast. ja haigest., mis tekitatud tööõnnetustest — Traumatismes et accidents à la suite du trav.	653	402	33,3	25,1	100	187
	4 072	8 150	253,8	416,5	736	2 802
Kokku — Total	11 831	49 311	604,2	2517,5	4 826	32 200

¹⁾ Andmed on saadud 11 haigekassalt — kokku 31 179 hilmega, nimelt: A/S Loka Tehaste, Kuresaare, Kütte-Jõud, Narva, Paide

²⁾ Kuresaare ühishaigekassa ametliku kohta puuduvad andmed.

Maladies des assurés en 1935.

n. 9 464) — Ouvriers		Armetnikud (mehi 1 562, n. 565)* — Employés											
Femmes		Kokku — Total		Mehed				Naised				Kokku	
Par 1 000 assurés		1 000 kassalikme kohta		Haigestumiste arv		1 000 kassalikme kohta		Haigestumiste arv		1 000 kassalikme kohta		1 000 kassalikme kohta	
Entréants l'interrup- tion du travail	N'entréants pas d'interrup- tion du travail	Tõõlit vabasta- misega	Tõõlit vabasta- miseta	Tõõlit vabasta- misega	Tõõlit vabasta- miseta	Tõõlit vabasta- misega	Tõõlit vabasta- miseta	Tõõlit vabasta- misega	Tõõlit vabasta- miseta	Tõõlit vabasta- misega	Tõõlit vabasta- miseta	Tõõlit vabasta- misega	Tõõlit vabasta- miseta
67,6	227,0	62,5	211,6	77	135	49,3	86,4	26	51	46,0	90,3	48,4	87,4
37,0	106,9	36,3	102,4	48	96	30,7	61,5	17	38	30,1	67,3	30,6	63,0
1,3	10,4	8,0	18,5	17	16	10,9	10,2	4	4	7,1	7,1	9,0	9,4
2,2	1,6	1,4	2,1	1	5	0,6	3,2	1	—	1,8	—	0,9	2,4
6,8	14,5	5,3	13,3	5	5	3,2	3,2	1	2	1,8	3,5	2,8	3,3
17,3	199,0	17,4	155,5	12	128	7,7	81,9	4	55	7,0	97,3	7,5	86,0
3,7	43,1	4,1	38,1	—	48	—	30,7	—	15	—	26,5	—	29,6
9,8	60,6	9,3	58,7	8	36	5,1	23,0	2	20	3,5	35,4	4,7	26,3
2,4	95,9	1,3	58,1	—	25	—	16,0	—	20	—	35,4	—	21,2
1,4	18,6	0,9	16,0	—	1	—	0,6	—	1	—	1,8	—	0,9
0,8	0,3	0,9	1,6	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
31,0	607,2	24,9	463,3	28	277	17,9	177,3	7	112	12,4	198,2	16,5	182,9
2,3	205,0	2,2	173,3	3	30	1,0	25,0	—	53	—	93,8	1,4	43,3
3,7	53,6	4,4	48,8	2	68	1,8	43,5	1	11	1,8	19,5	1,4	37,1
17,8	140,0	15,4	102,4	20	82	12,8	52,5	6	37	10,6	65,5	12,2	55,9
30,7	583,7	40,5	508,3	48	239	30,7	153,0	11	98	19,5	173,5	27,7	158,4
8,1	225,8	9,6	228,2	15	149	9,6	95,4	5	37	8,8	65,5	9,4	87,4
3,5	2,1	3,2	2,4	0	1	3,8	0,6	1	—	1,8	—	3,3	0,5
0,2	27,7	8,1	23,1	14	9	8,0	5,8	2	3	3,5	5,3	7,5	5,6
5,1	108,5	3,9	84,1	5	40	3,2	31,4	1	22	1,8	38,9	2,8	33,4
2,1	132,2	3,4	108,3	5	20	3,2	18,6	—	24	—	42,5	2,4	24,9
0,3	16,2	0,5	8,0	—	3	—	1,9	—	—	—	—	—	1,4
—	3,2	1,0	3,5	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
120,0	392,9	98,5	332,7	73	200	46,7	128,0	27	78	47,8	138,1	47,0	130,7
2,5	60,7	6,3	45,7	7	10	4,5	6,4	1	2	1,8	3,5	3,8	5,6
4,0	76,2	5,8	69,3	8	47	1,9	30,1	2	3	3,5	5,3	2,4	23,5
62,8	496,6	27,4	198,6	8	33	5,1	21,1	18	39	31,9	69,0	12,2	33,9
1,6	4,4	1,1	3,6	2	5	1,8	8,2	1	3	1,8	5,3	1,4	3,8
6,4	20,5	3,6	13,1	—	10	—	0,4	4	—	7,1	—	1,0	4,7
19,5	9,5	—	—	—	—	—	—	5	1	8,8	1,8	—	—
16,7	243,0	25,2	278,4	10	103	6,4	65,9	2	28	3,5	49,6	5,6	61,6
11,4	26,0	17,9	20,7	3	8	1,9	5,1	1	—	1,8	—	1,9	3,8
18,5	77,6	22,1	77,6	6	27	3,8	17,3	2	5	3,5	8,8	3,8	15,0
98,0	316,1	225,7	401,0	35	60	22,4	38,4	6	16	10,6	28,3	19,3	35,7
20,1	19,8	20,0	23,4	9	21	5,8	13,4	4	7	7,1	12,4	6,1	13,2
77,8	296,1	106,5	377,3	26	39	10,6	25,0	2	9	3,5	15,0	13,2	22,6
509,9	3402,4	573,4	2805,7	322	1 314	206,0	841,0	115	542	203,4	959,3	205,4	872,5

Pärnu, Rakvere, Tallinna Ühise, Tall. linnaettevõtete, Valga ja Võru-Petseri haigekassa.

57 ja enam päeva kestnud haiguste %: eriti kõrge on see näit. tuberkuloosil, vähil, vereringe-elundite haigustel ja vähesel arvul esineval raukusnõtrusel.

Haigestumise sageduse ja haiguste kestuse üldise näitajana esineb töölt vabastamisega haiguspäevade arv ühe kassaliikme kohta. Üldiselt leiame iga kassaliikme-töölise kohta 12,6 haiguspäeva ametnike 5 päeva vastu. Ent eritledes kassasid liikmeid ravimise järgi, leiame haiguspäevade arvu ühe kassaliikme kohta väiksema liikmeid mitteravivais kassades 11,2 päeva: 12,3 päeva vastu liikmeid ravivais kassades — vaatamata sellele, et haiguste arv ühe kassaliikme kohta (tab. 5) neis kassades on suurem (692:404 vastu). See on tingitud liikmeid mitteravivais kassades suhteliselt suuremast arvust lühikese kestusega kergematest haigustest (näit. 1936. a. kuni 7-päevase kestusega 56,8% teiste 24,9% vastu), mida on põhjustanud eeskätt neis kassades teistest üldiselt väiksem „ootepäevade“ arv (haiguspäevad, mille eest abiraha ei maksta), mis vähendab tööliste vastu-

seismist kergemate haiguste puhul töölt puudumisega, osalt aga ka vastavate ettevõtete sagedamat haigestumist põhjustav töö iseloom, ning lõpuks ka raskemate haiguste puhul oma liikmeid ravivaist kassadest puudulikumat ravivõimalused (eri-ravi suhtes vt. eespool). Sest liikmeid mitteravivais kassades on pikema kestusega haiguste arv väiksem kui liikmeid ravivais kassades mitte ükski %-lt, vaid ka 1000 kassaliikme kohta arvatult ($36,7\%_{00}:44,3\%_{00}$ vastu) ja raskemate haiguste mitte küllaldase ravi tõttu suurem nii haigestumise korduvus (3 ja enam korda haigestumist $8,9\%:4,2\%$ vastu liikmeid ravivais kassades) kui kassaliikmete suremus ($7,3\%_{00}:5,3\%_{00}$ vastu). Tõsi, haigestumise korduvust võib tõsta ka kergemate haiguste puhul sagedasem töölt ärajäämine ja suremusest võib tõsta liikmeid mitteravivate kassade liikmete seas suurem vanemaeliste arv (40 a. ja vanemaid $36,5\%:28,4\%$ vastu liikmeid ravivais kassades, naiste juures koguni $40,9\%:27,4\%$), samuti erinev tervishoiuline olukord kassadele alluvates käitistes, kuid kõige selle juures ei ole mõjuta ka raskemate haiguste ravi põhjalikkus.

Kõigi töölt vabastamisega haigestumise sagedust põhjustavate tegurite osatähtsust käsitada olev materjal täiel määral selgitada küll ei võimalda, kuid arvude erinevused on siiski niivõrd suured, et need pälvivad esitamist üksikute kassade järgi (tab. 4).

Arvestades haigusjuhul abiraha maksmise algusega 1., 2., 3. või 4. päevast, on selle teguri mõju ilmne, mille määra väljandab vastav korrelatsiooni koeffitsient — 0,4357 ($\pm 0,1118$). Kuid siiski nii mõneski kassas, vaatamata abiraha maksmisele esimesest haigestumispäevast, on haiguste arv võrdlemisi madal, nii näit. oma liikmeid ravivas Valga Üh. Haigekassas madalam kui mitteravivas Hiiumäe-Kärda Kal. Vab. Haigekassas ja vastupidi, vaatamata hilisele abirahamaksmise algusele võrdlemisi kõrge Kütte-Jõu Haigekassas. Selliste erinevuste põhjuseks peab lugema küll eeskätt töö- ja palgatingimustest olenevat tööliste tervislikku seisukorda, nii kui see ilmneb ka Kreenholmi Haigekassa erakorraliselt kõrges haiguste arvus, vaatamata sellele, et seal haigusabiraha maksti tavallise $\frac{3}{4}$ asemel vaid $\frac{1}{2}$ palgast.

Et ka töölt vabastamisega haiguste arvus, vaatamata kirjeldatud segavaile mõjudele, peegeldub tööliste tööline tervislik seisund, ilmneb haigestumise sageduse ja korduvuse andmeist kassaliikmete vanuse järgi (tab. 6). Nimelt, arvates 1000 kassaliikme kohta töölt vabastamisega haigestunud tööliste arv osutub kõige suuremaks noorte 20—24 a. vanuste tööliste seas; järgnevais vanusrühmis aasta jooksul haigestunud isikute arv langeb kuni raugacani, kus võib märgata jälle väikest tõusu. Tingitud on selline nähtus ühelt poolt noorte vilumatusest töötingimustega ja vähesest hoolitsusest oma tervise eest (muuseas ka puhkeaja mitte-otstarbekohase kasutamise

Tööltvabastamisega haiguste arv 1000 kassaliikme kohta 1935—36. a. haigekassade järgi — *Nombre des cas de maladies entraînant l'interruption du travail par 1000 assurés d'après les caisses des malades de 1935—36.*

	1936	1935	Kokku	Abiraha maksmise alguspäev Jour initial d'assistance
Ühishaigekassad¹⁾. <i>Caissees communes.</i>				
Tallinna ühine haigekassa	483	392	442	3
Tallinna linnaettev. haigekassa	327	321	324	4
Haapsalu ühishk.	718	523	633	1 ja 2
Kuressaare ühishk.	294	477	388	4
Narva üldine hk.	458	373	424	4
Paide ühishk.	419	322	372	1 ja 4
Põltsamaa ühishk.	130	129	130	4
Pärnu ühishk.	336	251	290	4
Rakvere ühine hk.	327	270	301	4
Tartu üldhk.	493	370	405	3
Valga üldhk.	476	298	397	1
Viljandi ühishk.	210	203	210	1 ja 3
Võru-Petseri üldhk.	274	205	242	4
Sindi ühishk.	296	784	533	1
Kokku — Total	438	372	408	—
Sellest:				
oma liikmeid ravivad	432	370	404	—
„ „ mitteravivad	718	523	633	—
Üksikute ettevõtete haigekassad²⁾. <i>Caissees des entreprises particul.</i>				
Balti Puuvillav. hk.	572	388	480	1
Hiiumäe-Kärda Kalevivar. hk.	292	253	273	1
Kõhla paaberivar. hk.	589	596	602	1
Kohtla-Järve hk.	355	337	348	1 ja 3
Kreenholmi var. hk.	1 398	1 034	1 118	1
A/S Kütte-Jõud hk.	662	579	617	3
A/S Loksa Tehaste hk.	230	351	201	3
Narva Kalevi Manufaktuuri hk.	092	570	031	1
Narva Linakotr. Manufakt. hk.	857	604	732	2
A/S Port-Kunda hk.	617	428	530	4
Rosen ja Ko hk.	615	440	529	1
Kokku — Total	753	627	693	—
Sellest:				
oma liikmeid ravivad	311	351	328	—
„ „ mitteravivad	760	630	697	—
Ühise — Gr. total	490	419	457	—
Sellest:				
oma liikmeid ravivad	432	370	404	—
„ „ mitteravivad	756	621	692	—

¹⁾ Ühishaigekassad peale Haapsalu ühishk. kõik ravivad oma liikmeid.

²⁾ Üksikute ettevõtete haigekassad peale Loksa Tehaste ja Rosen ja Ko haigekassa oma liikmeid ei ravi. Rosen ja Ko hk. algas oma liikmete ravimist 1. I 1936.

Tõlti vabastamisega haigete arv ja haiguste korduvus kassaliikmete vanuse järgi 1935—36. a.
Nombre des malades et fréquence des cas de maladies selon l'âge des assurés de 1935—36.

Vanus Age	Töölised ja alamteenijad — <i>Ouvriers et service</i>									Ametnikud ja tehniline personal <i>Employés et personnel technique</i>										
	Haigestunud isikute hildarv			Haigestunud isikute arv 1 000 kassaliikme kohta — vastavas vanusrühmas			Haigestunud kassaliikmete jagunenine haiguskordade järgi (% 1935—36. a.)			Nombre total des personnes malades			Nombre des personnes malades par 1 000 assurés d'après l'âge			Assurés malades d'après le nombre des cas de maladie en %				
	1936	1935	Kokku	1936	1935	Kokku	1	2	3	4	1936	1935	Total	1936	1935	Total	1	2	3	4
a) Mehed — Hommes.																				
14—16	124	81	205	369,0	344,7	350,0	85,5	8,0	3,8	2,1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
17—19	930	599	1 499	521,3	436,7	485,0	80,3	13,6	3,2	2,4	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
20—24	2 511	2 186	4 697	403,5	512,1	502,0	82,7	12,4	3,3	1,6	17	21	40	177,6	247,1	208,3	87,5	10,0	2,5	—
25—29	3 381	2 687	5 308	481,0	455,8	470,3	82,7	12,8	3,2	1,3	74	44	118	248,3	181,8	218,5	88,0	6,8	4,3	0,0
30—34	2 543	1 869	4 413	459,3	421,4	442,5	82,0	13,7	3,2	1,1	82	72	154	224,7	239,8	227,5	83,0	13,6	3,4	—
35—39	1 733	1 300	3 093	432,2	431,1	431,7	83,1	13,1	2,9	0,9	64	64	128	188,0	218,4	203,2	87,0	9,7	1,6	0,8
40—44	1 275	926	2 201	439,5	376,0	410,6	82,2	13,0	3,0	1,2	71	65	126	247,4	203,0	225,8	77,1	16,7	5,3	0,9
45—49	905	672	1 577	387,3	330,4	360,8	83,2	13,0	2,6	1,2	60	61	111	181,8	221,0	201,5	80,9	14,3	4,8	—
50—54	630	513	1 202	362,1	320,4	343,0	81,7	14,8	1,0	1,6	50	43	102	238,0	185,3	211,3	77,7	17,0	2,1	3,2
55—59	578	317	895	414,6	248,6	335,3	70,1	15,2	4,0	1,1	63	48	111	233,8	240,0	233,0	85,0	11,3	2,8	0,9
60—	712	450	1 162	413,2	298,0	359,4	77,4	15,5	4,8	2,3	65	61	116	257,0	470,3	245,3	80,1	12,7	4,5	2,7
Kokku	15381	11430	26811	452,0	412,2	434,1	82,1	13,2	3,3	1,4	549	462	1 011	227,5	216,0	222,1	83,0	12,5	3,5	1,0
Teadmata	60	64	133	270,4	323,1	293,0	87,9	10,6	1,5	—	6	3	8	454,6	200,0	307,7	100,0	—	—	—
Üldse	15450	11494	26944	450,7	411,6	433,3	82,3	13,2	3,2	1,3	554	465	1 019	228,5	215,9	223,6	83,1	12,4	3,5	1,0
b) Naised — Femmes.																				
14—16	20	18	47	202,0	383,0	321,0	93,0	6,4	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
17—19	341	280	621	406,4	552,3	520,1	84,5	10,4	3,0	1,5	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—
20—24	1 845	1 704	3 549	603,1	634,2	617,0	77,7	15,4	4,1	2,8	20	18	47	237,7	173,1	202,5	100,0	—	—	—
25—29	2 125	1 732	3 549	622,1	570,9	601,0	77,0	16,6	4,2	2,2	54	35	89	295,1	228,3	234,9	82,5	14,0	3,3	1,2
30—34	1 723	1 332	3 055	597,0	534,7	568,2	75,8	18,1	4,1	2,0	60	33	93	304,9	234,0	272,1	80,5	15,0	2,4	1,2
35—39	1 214	1 000	2 214	539,1	602,3	521,8	77,1	17,1	4,0	1,8	43	37	80	313,9	303,3	308,9	86,1	11,4	2,5	—
40—44	861	738	1 599	478,1	468,6	473,0	78,2	16,0	3,9	1,3	40	17	57	404,0	193,2	304,8	84,2	12,3	3,5	—
45—49	661	656	1 577	495,9	459,1	478,4	79,5	15,4	3,3	1,8	18	9	27	310,3	187,5	254,7	88,0	4,0	8,0	—
50—54	439	434	873	453,5	470,2	461,7	79,9	14,0	4,5	1,0	8	5	13	200,0	135,1	108,8	92,3	7,7	—	—
55—59	290	290	580	413,0	540,0	523,7	79,1	13,9	4,5	2,5	4	7	11	137,0	280,2	200,0	100,0	—	—	—
60—	252	207	459	505,1	425,1	465,5	73,3	18,8	5,6	2,3	2	1	3	133,3	100,0	120,0	100,0	—	—	—
Total	9 786	8 290	18 076	556,6	536,4	547,1	77,7	16,2	4,0	2,1	249	162	411	289,9	230,7	258,0	84,9	11,9	2,7	0,5
Inconnu	38	42	80	584,6	404,1	533,3	92,4	2,5	3,8	1,3	1	1	2	142,0	—	285,7	100,0	—	—	—
Gr. total	9 824	8 332	18 156	556,7	536,1	547,0	77,7	16,2	4,0	2,1	250	163	413	289,7	232,1	258,1	84,9	11,9	2,7	0,5
c) Kokku — Total.																				
14—16	153	99	252	351,7	351,1	351,5	87,1	8,2	3,0	1,7	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
17—19	1 271	849	2 120	514,4	469,1	495,2	81,9	12,7	3,3	2,1	3	3	6	163,4	250,0	146,3	100,0	—	—	—
20—24	4 356	3 890	8 246	534,7	559,2	546,0	80,6	13,7	3,6	2,1	48	39	87	209,6	206,3	208,1	87,2	10,5	2,3	—
25—29	5 600	4 219	9 725	527,6	498,8	514,7	80,5	14,3	3,6	1,6	128	79	207	266,1	200,0	236,3	85,7	9,0	3,1	1,0
30—34	4 266	3 201	7 467	506,5	462,2	486,5	79,5	15,6	3,5	1,5	132	105	237	249,5	231,2	241,3	82,1	14,4	3,1	0,4
35—39	2 947	2 300	5 307	470,0	458,6	465,2	80,5	14,8	3,4	1,3	107	101	208	225,7	243,4	234,0	87,2	10,3	2,0	0,5
40—44	2 130	1 604	3 800	454,3	412,5	435,0	80,7	14,4	3,7	1,2	111	72	183	287,9	200,0	245,6	79,5	15,2	4,7	0,6
45—49	1 560	1 227	2 793	429,7	373,4	404,0	81,6	14,0	2,0	1,5	68	70	138	204,2	216,0	210,0	82,3	12,3	6,4	—
50—54	1 128	947	2 075	392,9	376,2	384,6	80,9	14,5	3,0	1,6	67	48	115	231,0	178,4	205,7	79,4	15,0	1,9	2,8
55—59	374	607	1 481	442,3	335,0	391,0	79,2	14,7	4,5	1,6	67	55	122	208,9	241,4	255,8	80,2	10,3	2,0	0,0
60—	964	657	1 621	433,8	329,0	384,2	76,3	16,4	5,0	2,3	67	62	119	250,0	225,1	230,0	80,5	12,4	4,1	2,7
Kokku	25 167	19 720	44 887	497,6	456,6	473,5	80,4	14,4	3,6	1,6	798	624	1 422	243,9	217,3	231,4	83,5	12,3	3,3	0,9
Teadmata	107	106	213	342,9	375,0	358,1	89,6	7,5	2,4	0,5	6	4	10	333,3	266,7	303,0	100,0	—	—	—
Üldse	25 274	19 826	45 100	496,7	451,1	472,8	80,4	14,4	3,6	1,6	804	628	1 432	244,4	217,5	231,8	83,6	12,2	3,3	0,9

näol), teiselt poolt aga suurel määral ka sellest, et noored algajad töölised pannakse tihti raskematele ja tervise-ohhtlikumale, kuigi lihtsamale töödele, kusjuures nende teenistus on tihti väga madal, mis ei võimalda korralikku tarvete rahuldandist. Ühes vanuse kasvamisega tööga viludes ja oskustöölise kategooriasse jõudes ning teenistuse suurenemisega haigestumiste sagedus kahaneb kuni tõvederohke raugeani, mis töölisel organismi kiiresti kuludes algab võrdlemisi varakult. Vanemas eas töölise haigestumiste suurem sagedus tuleb eriti selgesti ilmsiks haigestumise korduvuses, mis on kõrgem

kui noorte juures; keskealiste töölise juures aga on ka haigestumise korduvus kõige madalam, mis peale eelmainitud põhjuste võib olla tingitud ka suuremast vastuseisust haiguse puhul töölise lahkuda: neil kui perekonna-inimesil „ei ole aega olla haige“, eriti kergematel juhtudel, sest piiratud haigusabirahast ei jätku perekonna elatamiseks; noortel ja raukadel aga on perekonnakoormis palju väiksem. Ametnikute juures, kelle töö- ja palgatingimused erinevad töölise omist, on haigestunud isikute suhtarv üldse madalam kui töölisel ja esinib suurimana kesk- ja vanemaalistel, seda eriti meeste juures. Naiste juures

*) Arvestamata Kuressaare, Loksa, Põltsamaa ja Sindi haigekassad — andmete puudumise tõttu.

aga leiame kõrgema haigestumise juba 25 a. peale; ka on haigestumise korduvus 25—35 a. naisametnikel kõige suurem, kuna meesametnikel see on suurim vanemas eas.

4. Tööliste haigused tööhäruude ja vanuse järgi.

*Maladies des ouvriers
d'après les branches
du travail et âge.*

Eelselgunud tulemusi kinnitavad ja süvendavad haigekassaliikmete-tööliste haigestumiste andmed haigusrühmade ja tähtsamate liikide kohta tööhäruude ja vanuse järgi. Kuna andmed puuduvad vaid vähestest kassadest, võib (tab. 7) tulemusi lugeda kehtivaiks kõigi haiguse vastu kindlustatud tööliste kohta.

Nakkushaiguste ja selles suurimas sageduses esineva gripi juures näeme ilmekalt esinevat eespool nenditud noorte tööliste suuremat haigestumist; meestöölistel leiame suurima sageduse koguni alaealiste juures. Et ka gripi puhul on tegemist suurel määral tõsiste haigustega, näitab komplikatsioonide sagedus, mis tõuseb vanuse kasvades, eeskätt naistel. Eriti suur on komplikatsioonidega gripi sagedus tekstiiltööstuses ja keemia-, naha- ning paberitööstuses, mis vihjab nende tööhäruude halbadele tervishoiulis-tele töötingimustele.

Sama võib järeldada ka hingamisteede tuberkuloosi sagedusest: siin seltsivad eelnimetatud tööhäruudele suuremate arvudega veel mineraalide töötlemine, metalli- ja polügraafiatööstus ning eriti suure sagedusega kindlustus (haigekassadele alluvate asutiste töölised ja teenijad), transport ja side (omnibuseelinide töölised) ning kaubandus (laotöölised). Kuna varemil aastail (1922—31) hingamisorganite tuberkuloosi sageduselt esikohal seisid metalli-, polügraafia- ja kehakattetööstus, nüüd aga tekstiiltööstus neist on jõudnud ette ja veel teisigi kõrge sagedusega tööalasid on tulnud juurde, siis peab sellest järeldama tuberkuloosi suurenemist tööliste seas. Haigete vanuselt tuberkuloos esineb suurimas sageduses keskeas, alates juba 20—24 a. rühmaga. Kuigi üldiselt haigestumine tuberkuloosi teostub suurimal määral 20—25 a. vanuses, tõuseb tuberkuloosahaiguste puhul haigekassaliikmete töölt vabastamine, s. t. haigestumine kitsamas mõttes suurimaks keskea paiku — seda siiski vaid nii kaua, kui haiget peetakse veel tööl ja ta on kassaliige.

Vähktõbi ja teised kasvajakud esinevad töölt vabastamisega haigestumise põhjusena sagedamal määral vanemas eas, alates 40 a., nii kui seda on nenditud vähja kohta üldse. Kuigi on vaieldavad vähja tekkimise põhjused, on siiski tähelepanu pälviv selle haiguse sagedaim esinemine, arvestamata väikese tööliste arvuga kindlustust ja kaubandust, peamiselt naha-, tekstiil- ja paberitööstuse ning mineraalide töötlemise ja elektri-gaasi ning veevarustuse alal, viimases küll suurel määral tööliste kõrgema vanuse tõttu.

Reumaatiliste, toitumuse, sisesekreetsiooni ja teiste üldiste haiguste alal leiame suurima sage-

duse töölt vabastamisi vanemas eas. See ilmneb eriti reuma juures, milline ägeda liigendite põletiku kujul esineb jällegi sagedaimalt tekstiil-, puu- ja paberitööstuses ning murdudes ja kaevandustes, samuti elektri-, gaasi- ja veevarustuse alal ning kroonilisel kujul ühes podagraaga eriti suurel määral kindlustuse, elektri-, gaasi- ja veevarustuse alal, ning murdudes ja kaevandustes, samuti tekstiil-, paberit-, ja ehitustööstuses ning transpordi ja side alal. Seega tööaladel, kus suurimata terviserikkujatena esinevad suured temperatuurimuutused ja niiskus.

Vere ja vereloome-elundite haiguste, eriti kehvvveresuse puhul töölt vabastamisi leiame suurimal määral 20—49 a., meestel koguni alates 17 a. vanuses, seega intensiivseimas tööeas. Kuna kehvvveresuse esineb suurimas sageduses ühelt poolt madalaima palgatasemega tekstiil-, kehakatte- ja pudukaupade tööstuse ning sesoonse iseloomuga transpordi ja side alal ja teiselt poolt, kuigi kõrgema palgatasemega, kuid kinnisruumes töötöde rohkes polügraafiatööstuses ning elektri- ja gaasi- alal, siis on ilmne, et käsitatud liiki haigestumisi põhjustavad eeskätt nii madalast palgast tingitud alatoitus kui raskeist tööoludest tingitud organismi ülepingutus.

Kroonilised mürgistused ja äkilised intoksikatsioonid esinevad üldiselt küll võrdlemisi väikese sagedusega, kuid siiski küllalt iseloomustaval määral eeskätt polügraafiatööstuses ja mineraalide töötlemise alal; samuti ka teistel aladel, kuigi väiksemal määral, tuleb ette seda hiiki haigestumisi töölt vabastamisega — ka tööhäruudes; kus 1935. ja 1936. a. sellised juhud puuduvad.

Erkkonna- ja meelteelundite haiguste rühmas leiame töölt vabastamisi suurimas sageduses keskealiste 30—49 a. juures, ja seda peamiselt erkkonnahaiguste arvel, sest silmahaigused esinevad suurimal määral noortel ja raukadel ning kõrva- haigused — noortel. Tööhäruudest mõjuvad eriti haigestavalt silmadele — murrud ja kaevandused, mineraalide töötlemine, tekstiiltööstus ning transport ja side, kõrvadele — murrud ja kaevandused, metalli- ja keemiatööstus, elektri- ja gaasijaamad, kindlustus ning kaubandus, erkkonnale — keemia-, naha-, tekstiil- ja puhastustööstus.

Vereringe-elundite, nende seas eriti südame- haigused esinevad tüüpiliselt vanemaealiste haigus-tena. Neid eriliselt kutsuvad esile töötingimused keemia-, tekstiil- ja paberitööstuses ning elektri- ja gaasijaamades, naistel peale selle veel puu- ja ehitustööstuses.

Hingamiselundkonna haigused, peale eespool vaadeldud tuberkuloosi, esinevad töölt vabastamise põhjusena üldse suurimal määral noortel kuni 25 a. ja vanadel üle 50 a. — olenevalt üksikuist sesse rühma kuuluvaist haigusist. Bronhiit esineb suurimal määral mõlemal sool vanemas eas ja noortel meestel 17—19 a. ning naistel 20—24 a. rühmas. Tööhäruudest suurima bronhiidi-sagedusega esinevad

Haigekassaliikmete (tõeliste) haigestumine tõelt vabastamisega tööharude ja vanuse järgi (tähtsamad)

7.

Traduction française des maladies s'adresser à la page 396, tab. 3.

	Kassaliikmete arv (2 aasta keskmine)	Nakkus- ja parasitaarsed haigused						Vähajatõbi (Cancer) ja teised kasvaja	Reumaatilised, toitumuse, aisekretsiooni ja teised üldised haigused			Vere- ja vereleome- elundite haigused		Erkkonna ja meelte-elundite haigused			
		Sellest:							Sellest:			Sell:	Sellest:				
		Üldse	Gripp ehk influentisa	Gripp hingamisteede kompli- katsioonidega	Gripp hingamisteede kompli- katsioonideta	Hingamisteede tuberkuloos	Kõik teised tuberkuloosid		Üldse	Age reumaatiline liigeste põletik	Krooniline reumatism ja podagra		Üldse	Progressiivne perniitsioosne kehvaenus ja teised	Kroonilised mürgitused ja intoksikatsioonid	Üldse	Nägemis- elundite haigused
Üldse	31 766	96,9	75,9	14,1	52,1	11,8	1,4	4,5	24,7	8,4	8,9	2,5	1,9	0,6	25,4	2,9	4,8
Sellest: Tööharude järgi:																	
I. Murrud ja kaevandused	3 421	100,8	86,1	13,0	56,0	7,2	0,4	1,0	56,8	13,0	20,9	0,7	0,6	0,3	31,1	5,8	7,5
II. Mineraalide töötlemine	2 125	130,0	107,5	8,7	95,5	12,5	1,4	0,8	10,5	4,0	7,3	2,0	0,7	0,9	21,2	3,3	4,0
III. Metallitööstus	4 450	100,9	76,2	8,5	67,0	15,4	1,0	2,0	11,2	2,7	0,3	0,8	0,8	1,0	25,5	2,5	5,7
IV. Keemiatööstus	604	147,4	120,0	33,0	85,3	12,4	5,0	4,1	13,2	3,3	6,8	0,8	0,8	—	43,0	1,7	10,8
V. Nahatööstus	613	100,2	75,8	22,8	44,0	11,4	1,6	9,0	18,7	0,0	3,3	4,1	—	—	24,4	2,4	4,1
VI. Tekstiilitööstus	3 501	173,7	143,4	61,7	88,6	17,0	3,4	5,9	25,1	14,6	8,4	0,1	0,0	0,4	31,1	4,7	4,9
VII. Puutööstus	3 750	82,9	40,5	11,2	30,9	8,5	1,2	4,5	24,5	15,0	5,6	1,5	1,1	0,3	26,5	1,2	5,9
VIII. Paberitööstus	1 453	117,3	91,5	17,9	65,0	14,8	3,4	7,9	23,7	10,3	9,3	0,7	0,3	0,7	24,8	3,4	4,5
IX. Põllagraafiatööstus	1 179	86,5	61,5	7,2	53,0	14,8	0,8	3,4	11,0	1,7	7,2	5,5	1,3	3,4	24,0	1,3	1,7
X. Toidu- ja raiitseain. ja jookide tööstus	4 120	52,8	39,3	7,4	25,9	7,4	0,2	3,5	9,7	1,7	4,1	0,0	0,4	0,1	15,1	2,2	2,4
XI. Kehakatte- ja pudukaupade tööstus	1 034	114,0	78,3	11,1	61,0	19,8	1,9	4,8	13,5	4,4	4,4	1,9	0,5	0,5	27,0	4,4	7,3
XII. Elutustööstus	4 115	63,1	47,4	8,1	30,0	9,1	0,7	5,0	34,4	6,8	10,0	1,0	0,7	0,7	23,8	1,3	3,2
XIII. Elektri ja gaasi- ja veevarustus	574	85,0	73,2	22,7	36,6	7,0	0,9	14,8	61,0	27,9	21,8	8,7	0,1	—	21,8	0,9	8,7
XIV. Puhastustööstus	154	58,3	22,7	—	19,4	10,2	6,5	—	25,9	16,2	6,5	9,7	—	3,2	22,7	3,2	—
XV. Kõndlustus	12	200,0	40,0	—	40,0	100,0	—	160,0	40,0	—	40,0	—	—	—	80,0	—	40,0
XVI. Transport ja side	625	108,0	81,6	13,6	56,8	20,8	—	5,6	20,4	7,2	12,8	4,0	4,0	—	24,8	2,4	4,8
XVII. Kaubandus	24	553,2	510,6	21,3	489,4	42,0	—	—	—	—	—	42,0	—	—	—	—	—
Vanuse järgi:																	
14—16 a.	289	120,3	93,4	17,3	76,1	1,7	1,7	—	3,5	1,7	—	3,5	1,7	—	10,0	1,7	12,1
17—19 "	1 003	117,0	93,0	19,7	66,1	7,2	1,2	1,9	9,0	3,7	3,7	4,4	1,0	1,2	21,8	2,5	9,0
20—24 "	4 808	107,9	83,1	15,5	60,9	10,8	1,5	3,0	17,9	7,3	4,0	2,4	1,4	0,3	22,2	3,8	7,0
25—29 "	6 374	101,5	80,2	17,3	54,8	10,2	1,1	3,4	22,3	8,9	0,4	2,7	1,7	0,2	24,8	2,7	5,5
30—39 "	8 764	91,9	71,5	12,3	49,4	13,4	1,5	3,4	27,0	9,1	0,4	2,3	1,2	0,9	26,0	2,2	4,5
40—49 "	4 907	88,9	69,8	16,4	45,5	13,0	1,0	4,0	27,5	7,3	11,2	2,2	1,1	1,1	27,7	2,8	3,9
50—59 "	3 107	87,4	69,2	15,1	40,0	11,0	1,4	9,2	29,0	8,5	13,0	2,3	0,8	0,3	26,0	2,0	2,9
60— "	1 624	85,3	71,4	17,2	40,2	5,2	1,5	15,1	33,3	15,4	14,2	0,0	0,0	0,3	27,4	3,7	1,8
Mehed —																	
Üldse	16 666	123,7	102,0	20,0	63,9	10,7	1,4	7,6	24,8	9,5	10,7	11,0	4,1	0,5	41,0	3,1	5,9
I. Industries extractives	701	84,2	69,9	12,1	39,9	2,1	—	2,0	62,8	3,0	20,7	1,4	0,7	1,4	21,3	2,9	2,1
II. Ind. des pierres et des terres	423	131,4	101,8	8,3	93,5	3,0	3,6	13,0	20,0	8,3	9,5	4,7	2,4	8,3	20,0	3,6	4,7
III. Industrie des métaux	405	111,0	91,2	9,9	81,4	2,5	1,2	7,4	14,8	6,2	3,7	3,7	2,5	—	28,4	—	13,6
IV. Industrie chimique	470	108,6	87,3	4,3	75,0	0,0	3,2	4,3	19,2	2,1	10,6	5,3	3,2	—	37,3	2,1	5,8
V. Industrie des cuirs et peaux	185	100,0	80,2	10,8	67,0	—	—	18,0	37,8	—	5,4	16,2	8,1	—	50,8	2,7	8,1
VI. Industrie textile	6 174	170,1	150,3	40,4	74,9	18,2	0,8	9,1	34,0	20,7	11,5	16,1	0,8	0,2	52,0	4,0	5,6
VII. Industrie du bois	1 141	85,0	68,4	7,4	60,9	3,0	2,2	8,3	13,1	1,8	7,0	34,2	2,2	—	33,3	2,2	6,1
VIII. Industrie du papier	405	98,8	85,2	8,6	70,4	3,7	1,2	6,2	27,2	4,9	13,0	9,9	3,7	—	35,8	1,2	3,7
IX. Industrie polygraphique	707	70,3	53,8	4,2	48,8	7,8	—	6,4	17,7	—	7,8	5,7	5,0	1,4	23,4	1,4	2,1
X. Industrie de l'alimentation	2 457	78,4	66,4	0,7	48,8	6,7	1,4	0,3	16,3	1,0	10,0	4,0	2,2	0,0	36,0	3,0	5,7
XI. Confect. de vêtem. et fabr. de merc.	2 342	101,4	70,7	7,7	61,0	8,8	3,0	3,8	14,1	1,9	7,0	3,0	3,0	0,2	33,5	1,3	5,0
XII. Constructions	374	100,1	77,4	20,0	40,4	5,3	2,7	25,4	25,4	0,7	13,4	1,9	—	—	34,7	4,0	5,8
XIII. Usines électrique et à gaz et distribution de l'eau	40	86,0	63,8	43,0	10,8	32,3	—	10,8	43,0	21,5	10,5	32,3	—	—	21,5	10,8	10,8
XIV. Nettoyage	004	93,8	41,4	2,5	30,5	0,6	0,8	3,3	14,1	3,3	8,3	2,5	0,8	—	37,3	2,5	5,0
XV. Assurances	58	112,1	77,0	—	77,0	—	—	17,2	43,1	8,0	34,5	—	—	—	25,9	—	8,6
XVI. Transport et communications	192	132,6	90,9	18,9	72,0	22,7	—	46,5	11,4	22,7	16,2	—	3,8	—	60,6	11,4	7,6
XVII. Commerces	42	68,8	54,8	11,3	47,1	—	—	23,5	—	—	—	—	—	—	70,0	—	35,8
Age:																	
14—16 a.	73	47,9	27,4	0,8	20,5	0,8	—	6,8	54,8	41,1	0,8	0,8	—	—	13,7	—	6,8
17—19 "	603	115,3	80,2	15,8	62,2	11,0	—	10,0	19,1	6,0	10,0	5,8	1,7	0,8	34,0	2,5	7,5
20—24 "	2 888	149,2	119,9	20,1	78,6	15,2	2,8	2,0	11,0	4,5	8,0	9,3	3,8	0,2	33,2	3,1	7,8
25—29 "	3 229	129,7	102,7	17,4	64,9	15,3	1,9	5,4	19,8	6,5	6,0	15,9	6,4	0,5	30,4	1,1	6,8
30—39 "	4 533	117,9	94,3	17,0	60,4	14,2	2,1	5,5	28,8	7,6	11,0	10,2	3,8	0,4	47,4	4,0	4,8
40—49 "	2 989	105,0	96,0	21,4	56,9	4,4	—	13,8	35,9	13,4	15,8	10,0	4,2	1,0	43,6	2,5	3,5
50—59 "	1 505	125,0	119,9	28,2	64,5	1,3	—	12,3	44,5	18,0	20,9	9,3	1,3	0,3	41,5	4,8	2,8
60— "	491	106,1	106,0	38,6	61,0	3,1	—	14,8	45,9	29,4	16,3	10,2	4,1	1,0	35,7	5,1	—
Naised —																	
Üldse	16 666	123,7	102,0	20,0	63,9	10,7	1,4	7,6	24,8	9,5	10,7	11,0	4,1	0,5	41,0	3,1	5,9
I. Industries extractives	701	84,2	69,9	12,1	39,9	2,1	—	2,0	62,8	3,0	20,7	1,4	0,7	1,4	21,3	2,9	2,1
II. Ind. des pierres et des terres	423	131,4	101,8	8,3	93,5	3,0	3,6	13,0	20,0	8,3	9,5	4,7	2,4	8,3	20,0	3,6	4,7
III. Industrie des métaux	405	111,0	91,2	9,9	81,4	2,5	1,2	7,4	14,8	6,2	3,7	3,7	2,5	—	28,4	—	13,6
IV. Industrie chimique	470	108,6	87,3	4,3	75,0	0,0	3,2	4,3	19,2	2,1	10,6	5,3	3,2	—	37,3	2,1	5,8
V. Industrie des cuirs et peaux	185	100,0	80,2	10,8	67,0	—	—	18,0	37,8	—	5,4	16,2	8,1	—	50,8	2,7	8,1
VI. Industrie textile	6 174	170,1	150,3	40,4	74,9	18,2	0,8	9,1	34,0	20,7	11,5	16,1	0,8	0,2	52,0	4,0	5,6
VII. Industrie du bois	1 141	85,0	68,4	7,4	60,9	3,0	2,2	8,3	13,1	1,8	7,0	34,2	2,2	—	33,3	2,2	6,1
VIII. Industrie du papier	405	98,8	85,2	8,6	70,4	3,7	1,2	6,2	27,2	4,9	13,0	9,9	3,7	—	35,8	1,2	3,7
IX. Industrie polygraphique	707	70,3	53,8	4,2	48,8	7,8	—	6,4	17,7	—	7,8	5,7	5,0	1,4	23,4	1,4	2,1
X. Industrie de l'alimentation	2 457	78,4	66,4	0,7	48,8	6,7	1,4	0,3	16,3								

haigused) 1935—36. a. 1 000 kassaliikme kohta*) — *Maladies des ouvriers d'après les branches du travail et âge par 1 000 membres des caisses-maladie.*

Vereringe- ehundite haigused		Hingamis- elundkonna haigused								Seedimis- elundkonna haigused			Kuse- ja sugu- elundkonna haigused			Naha ja rakusko- haigused		Vägivaid ja õnnetusjuhud			
Üldse	Sell.:	Sellest:								Üldse	Sellest:		Üldse	Sellest:		Üldse	Sellest:				
	Südamehaigused	Bronhiit, kopsutõrje põletik	Kopsupõletikud	Kopsu- keha põletikud, pleuriit	Nina ja selle kõrvalkoonte haigused	Kõrva- haigused	Astma	Kopsupõletis, emfüseem	Üldse		Mao ja kaksteistsõrmiku haavandid	Kõhulahtisus, soolepõletik ja soolte haavandid		Üldse	Neerupõletikud		Tõelised neeru-, neeruvaagna ja kusejuhade haigused	Raseaduse, sünnituse ja lapsevõodi haigused	Üldse	Flageerioon, see mädaabik	Laur- ja liikumis- elundite haigused

Hombres.

14,9	7,3	42,0	12,3	7,3	7,0	2,9	6,7	0,4	1,4	100,1	10,3	16,2	9,5	0,8	1,7	—	35,1	27,0	21,4	270,9	34,2	236,5	659,9
8,8	4,8	46,3	20,2	6,6	4,7	3,2	13,6	1,2	0,0	123,0	13,2	20,9	9,5	0,7	1,3	—	03,3	48,2	18,0	427,7	30,7	390,8	918,8
18,1	5,4	42,8	8,0	9,4	10,6	1,2	3,1	0,2	1,2	109,0	16,7	11,5	11,3	0,5	1,4	—	30,7	26,8	23,2	344,0	34,8	300,3	736,0
16,0	7,9	45,3	12,2	10,2	9,5	4,6	1,7	0,4	1,0	100,4	6,8	7,1	8,2	0,7	1,5	—	30,0	24,7	23,7	371,0	37,4	333,4	772,0
10,0	10,8	43,9	12,4	4,1	3,3	3,3	—	—	4,1	133,3	10,8	25,7	12,4	—	2,5	—	19,9	13,2	22,4	240,1	20,0	200,4	642,4
11,4	4,9	47,3	9,8	13,0	9,0	—	—	—	—	70,6	13,0	11,4	7,3	0,8	0,8	—	29,6	17,9	17,1	133,7	20,1	106,6	458,4
20,7	13,9	68,4	19,7	4,7	3,3	7,0	20,3	0,9	3,4	135,0	9,0	46,7	15,4	1,7	1,0	—	48,0	40,0	11,7	148,4	57,3	91,1	736,9
13,6	6,3	34,0	10,9	7,3	4,5	2,0	3,9	0,9	1,3	88,4	9,0	10,4	8,0	0,3	2,0	—	23,5	22,5	19,2	257,6	30,9	226,6	576,0
23,7	14,8	54,0	15,5	10,3	10,0	1,4	5,8	—	3,4	103,6	10,3	9,3	8,9	1,0	1,4	—	38,9	28,2	28,9	261,9	43,4	218,2	616,0
15,7	8,9	31,4	7,6	4,7	4,0	—	—	—	1,3	57,7	2,1	7,0	7,2	2,1	0,8	—	16,1	8,9	11,0	62,7	10,0	42,8	310,4
8,0	2,9	25,0	5,9	4,2	5,2	2,1	5,3	—	0,4	52,0	6,3	5,1	5,6	0,4	1,1	—	27,9	19,4	7,4	112,8	18,2	04,0	365,3
13,5	6,3	33,4	9,2	8,7	7,7	1,0	1,9	0,5	0,5	127,7	13,5	10,6	14,5	0,5	2,4	—	25,0	18,4	27,0	141,2	35,8	105,4	501,0
12,0	7,3	44,0	13,0	6,3	9,2	2,3	4,2	0,4	0,9	105,0	14,0	21,0	11,7	1,1	2,1	—	30,2	28,0	35,2	432,5	38,0	394,2	855,9
17,4	13,1	35,7	12,2	7,8	3,5	—	2,0	—	4,4	140,4	7,0	13,1	9,6	1,7	4,4	—	13,1	11,3	65,4	211,0	21,8	100,1	401,7
9,7	—	16,2	—	—	6,5	—	—	—	—	142,4	22,7	48,5	12,0	—	6,5	—	29,1	25,9	12,0	326,9	25,9	301,0	428,0
40,0	40,0	120,0	—	80,0	40,0	—	—	—	—	320,0	200,0	—	40,0	—	40,0	—	880,0	—	120,0	520,0	—	520,0	333,3
14,4	6,4	23,2	—	4,8	2,4	0,8	—	—	—	100,2	13,0	26,4	6,4	—	2,4	—	20,8	17,0	16,8	134,4	20,6	104,0	505,6
21,8	—	148,0	—	—	148,0	—	—	—	—	85,1	21,3	—	21,3	—	—	—	21,3	21,3	63,8	—	—	—	250,0
3,5	1,7	27,7	5,2	5,2	1,7	8,7	5,2	—	—	79,0	1,7	8,7	3,5	—	1,7	—	48,4	39,8	10,0	202,4	48,4	243,9	612,5
5,3	1,9	46,5	10,0	9,0	0,6	5,9	10,0	0,3	0,3	137,9	8,4	17,8	5,6	1,2	1,2	—	59,3	48,0	18,7	348,7	46,2	302,6	792,9
5,0	2,2	44,4	13,3	5,7	0,6	4,3	10,5	0,3	0,1	123,0	7,4	18,1	10,1	0,8	1,1	—	51,0	41,5	17,8	365,0	47,7	307,0	771,6
9,3	4,5	38,3	11,7	5,0	0,1	3,2	7,0	0,2	—	122,3	9,9	21,1	11,5	0,4	1,8	—	41,8	32,7	20,9	300,9	37,2	269,6	714,0
10,0	4,0	30,4	11,5	6,4	5,8	3,8	6,5	0,4	0,1	102,3	13,3	18,4	7,5	0,7	1,4	—	20,9	23,0	22,0	275,9	33,7	247,7	648,1
12,8	6,0	41,3	11,9	8,3	7,9	1,7	4,3	0,6	1,7	82,9	13,5	15,3	8,7	0,8	2,1	—	25,0	18,5	23,8	224,0	27,3	196,9	581,6
31,6	15,8	45,2	13,4	10,5	7,7	0,5	3,9	0,5	0,4	60,7	9,7	11,4	8,7	1,3	1,8	—	24,0	15,8	21,4	179,3	24,0	154,5	525,6
09,0	30,5	57,9	21,6	12,0	5,8	0,0	4,0	0,9	0,9	43,1	3,7	12,0	17,2	1,5	2,8	—	16,3	10,8	18,2	136,4	23,7	112,7	528,0

Femmes.

19,2	11,3	40,9	10,5	4,1	6,1	3,7	8,0	1,1	0,3	134,8	2,7	21,6	67,3	1,5	4,6	28,3	23,6	17,3	16,1	94,7	24,2	70,3	646,5	
4,3	1,4	43,5	12,1	2,1	3,6	3,0	20,0	0,7	0,7	141,2	5,0	35,0	36,0	0,7	2,1	—	15,7	41,4	34,2	26,4	137,7	17,1	119,8	677,0
10,7	1,2	53,3	8,3	7,1	21,3	1,2	7,1	—	—	181,1	3,0	10,7	92,3	1,2	2,4	—	27,2	20,6	40,2	288,8	27,2	261,5	938,5	
12,9	8,6	30,8	8,0	6,2	9,0	—	1,2	1,2	1,2	128,2	1,2	16,0	72,7	1,2	4,0	—	43,2	33,3	23,4	12,3	155,4	23,4	131,9	642,8
21,3	13,8	46,9	13,8	7,5	10,6	2,1	4,3	—	—	156,5	—	14,0	78,8	2,1	11,7	—	35,1	21,3	14,9	18,1	124,0	31,0	91,0	603,0
16,2	8,1	51,4	16,2	8,1	—	—	16,2	5,4	—	185,1	8,1	16,2	62,2	—	2,7	—	61,4	5,4	2,7	10,8	118,9	24,3	94,0	610,2
25,9	17,1	47,6	9,0	4,2	6,5	5,1	13,8	2,3	0,3	148,0	3,0	42,4	74,1	1,3	3,7	—	36,1	23,0	22,1	14,3	72,4	30,0	42,4	765,1
27,2	12,3	47,8	18,8	6,6	6,6	3,1	3,1	0,4	—	139,4	4,8	6,1	64,0	0,9	0,1	—	23,2	18,4	14,0	23,2	171,3	22,3	149,0	649,4
22,2	8,6	39,5	12,3	6,2	4,9	4,9	4,9	—	—	117,3	1,2	13,6	65,4	1,2	4,0	—	22,2	23,5	17,3	13,6	92,6	22,2	70,4	587,7
14,2	7,8	23,4	5,0	5,0	2,3	1,4	2,1	—	—	75,0	0,7	14,9	27,6	—	4,2	—	34,0	10,6	9,2	6,4	46,0	14,2	31,8	347,9
14,9	9,2	33,3	10,6	3,7	0,5	3,3	3,7	0,4	—	112,2	1,0	2,0	61,3	2,0	5,8	—	22,2	21,2	14,7	17,1	80,2	22,4	66,8	641,3
13,0	6,8	20,2	10,9	3,0	3,8	3,0	2,1	0,2	—	128,9	1,9	2,8	63,2	1,0	3,0	—	17,5	14,7	8,8	13,9	44,0	17,7	26,0	513,7
24,0	12,0	30,0	14,7	4,0	4,0	2,7	5,3	—	—	185,9	1,3	20,0	110,3	2,7	16,0	—	26,0	34,7	22,7	27,7	300,5	30,7	328,4	978,6
43,0	21,5	21,5	10,8	10,8	—	—	—	—	—	107,5	—	53,8	43,0	10,8	10,8	—	96,8	32,3	21,5	—	139,2	10,8	120,0	304,3
—	6,8	10,6	2,5	3,3	3,3	3,3	1,7	—	—	87,0	—	5,0	76,2	—	4,1	—	18,2	12,4	3,3	7,5	39,3	14,9	24,9	380,8
—	—	25,9	—	—	—	8,0	17,2	—	—	137,9	—	17,2	—	—	—	—	8,6	17,2	17,2	25,9	60,0	34,5	84,5	465,5
7,6	3,8	26,5	18,9	3,8	3,8	—	—	—	—	151,5	—	7,6	72,0	—	7,6	—	—	49,2	11,4	22,7	53,0	18,9	34,1	628,8
36,3	11,8	141,2	—	35,3	—	11,8	58,8	—	—	258,8	—	82,4	305,0	—	—	—	—	—	—	11,8	105,9	—	105,9	333,3
13,7	6,8	47,9	13,7	6,8	—	6,8	13,7	—	—	130,1	—	13,7	13,7	—	6,8	—	27,4	27,4	—	—	102,7	—	102,7	438,4
5,8	3,3	48,1	19,1	5,8	2,5	4,1	7,5	—	0,8	202,3	2,5	13,3	46,4	0,8	5,0	—	18,2	30,7	24,0	8,3	111,1	26,5	83,7	640,1
9,5	4,4	39,1	5,7	1,9	0,2	5,4	14,0	0,5	—	189,4	2,4	24,8	84,1	0,7	5,2	—	46,7	27,7	20,8	15,5	01,8	25,1	66,7	724,4
14,1	8,4	39,6	8,4	2,9	7,8	5,8	8,7	0,9	0,2	160,8	2,0	21,5	88,6	1,7	4,2	—	45,4	23,2	18,7	13,3	88,6	21,7	66,5	701,7
16,3	8,8	39,9	11,1	3,3	5,0	3,9	6,7	2,1	0,1	127,8	3,4	22,3	81,9	2,4	5,9	—	32,0	18,7	14,0	15,4	97,7	22,1	75,4	848,3
23,2	14,1	33,7	11,1	4,5	6,1	1,5	4,5	1,0	0,2	91,8	2,7	15,9	45,8	0,8	1,7	—	25,3	17,3	13,7	101,4	23,9	77,5	667,5	
38,5	22,9	44,2	12,9	10,6	9,0	0,7	6,0	0,3	1,0	79,4	2,0	20,9	19,9	1,7	3,0	—	23,9	15,3	33,0	91,0	30,2	60,8	567,5	
71,4	51,0	51,0	23,4	11,2	1,0	3,1	3,1	—	—	66,9	2,0	20,4	13,8	—	2,0	—	23,4	15,3	11,2	93,8	34,7	58,1	645,8	

*) Nelja kuu — jaan., aprill, juuli, oktoober — keskmise kassaliikmete arvu alusel

Traduction française des maladies s'adresser à la page 396, tab. 3.

	Kassallikmete arv (2 aasta keskmine)	Nakkus- ja parasitaarsed haigused						Vähjatõbi (Cancer) ja teised kasvaja	Reumaatilised, toitumise, sisesekretsiooni ja teised üldised haigused		Vero- ja vereloome-elundite haigused		Erkkonna ja meelte-elundite haigused				
		Sellest:							Sellest:		Sell:		Sellest:				
		Üldse	Griip ehk influentsa	Griip hingamisteede komplikatsioonidega	Griip hingamisteede komplikatsioonideta	Hingamisteede tuberkuloos	Kõik teised tuberkuloosid		Üldse	Äge reumaatiline liigeste põletik	Krooniline reumatism ja podagra	Üldse	Progressseeruv perniitsioosne kehvaerusus ja teised	Üldse	Nägemiselundite haigused	Kõrva ja silmus mastoidiituse haigused	
Üldse	48 432	106,1	84,9	16,1	56,2	11,4	1,4	5,6	24,8	8,8	9,5	5,4	2,3	0,6	30,9	3,0	5,2
Sellest: Tööharude järgi:																	
I. Murrud ja kaevandused	4 122	98,0	83,3	13,3	63,7	0,3	0,4	2,1	55,9	11,9	20,9	0,8	0,0	0,5	30,0	5,3	0,5
II. Mineraalide töötlemine	2 548	130,7	106,6	8,6	95,2	11,0	1,8	7,7	18,1	5,5	7,7	2,0	1,0	2,2	22,0	3,3	4,1
III. Metallitööstus	4 801	101,7	77,5	8,6	68,2	14,3	1,0	3,3	11,5	3,0	6,1	1,0	0,7	0,9	23,7	2,3	0,4
IV. Keemiatööstus	1 074	130,4	105,7	21,0	81,0	11,2	4,2	4,2	15,8	2,8	7,0	2,8	1,0	—	40,5	1,0	8,4
V. Nahatööstus	798	100,2	78,9	20,0	40,5	8,8	1,3	11,3	23,2	6,0	3,0	0,0	1,9	—	31,9	2,5	5,0
VI. Tekstiilitööstus	9 675	177,2	153,5	44,5	72,8	17,8	1,8	7,9	30,8	18,5	10,4	13,0	0,2	0,3	44,8	4,2	5,3
VII. Puutööstus	4 891	68,1	51,0	10,3	37,9	7,5	1,4	5,4	21,0	12,6	6,1	0,1	1,3	0,2	28,1	1,4	6,0
VIII. Paberitööstus	1 858	113,3	90,2	15,9	66,2	12,4	3,0	7,5	24,5	9,1	10,2	2,7	1,1	0,5	27,2	3,0	4,3
IX. Poligrafiatööstus	1 886	83,8	58,6	6,1	51,4	12,2	0,5	4,5	13,5	1,1	7,4	5,0	2,7	2,7	24,1	1,3	1,9
X. Toidu- ja maitseain. ja jookide tööstus	6 583	62,4	45,6	7,1	34,5	7,1	0,7	4,0	12,2	1,7	0,8	2,2	1,1	0,3	22,9	2,8	3,0
XI. Kehakatte- ja pudukaupade tööstus	3 376	105,5	73,0	8,7	61,9	12,1	2,7	4,1	13,9	2,7	6,8	3,1	2,2	0,3	31,7	2,2	6,1
XII. Ehitustööstus	4 489	66,2	49,9	9,1	32,2	8,8	0,9	6,7	33,0	0,8	10,2	1,0	0,7	0,7	24,7	1,6	3,3
XIII. Elektriijaamad ning gaasi ja veevarustus	620	88,7	71,8	24,2	34,7	8,9	0,8	14,5	59,7	27,4	21,0	10,5	5,0	—	21,8	1,0	8,0
XIV. Puhastustööstus	758	62,7	37,6	2,0	33,0	8,0	2,0	2,6	16,5	5,0	7,9	4,0	0,7	0,7	34,3	2,0	4,0
XV. Kindlustus	70	127,7	70,9	—	70,9	23,4	—	—	42,6	42,6	7,1	35,5	—	—	36,5	—	14,2
XVI. Transport ja side	757	112,3	95,2	14,5	59,4	21,1	—	4,0	29,7	7,9	14,5	5,0	4,0	—	31,0	4,0	5,9
XVII. Kaubandus	66	234,8	219,7	15,2	204,5	15,2	—	15,2	—	—	—	15,2	—	—	45,5	—	22,7
Vanuse järgi:																	
14—16 a.	362	110,5	80,1	15,2	64,9	2,8	1,4	1,4	13,8	0,7	1,4	4,1	1,4	—	18,0	1,4	11,0
17—19 "	2 206	117,0	91,1	18,6	65,0	8,4	0,9	4,1	11,8	4,5	5,4	4,8	1,6	1,1	25,2	2,5	8,0
20—24 "	7 890	123,4	94,7	17,2	67,0	12,5	1,9	3,0	15,5	6,2	4,4	5,0	2,9	0,3	26,3	3,0	7,7
25—29 "	9 002	111,0	87,8	17,3	58,2	11,9	0,4	4,1	21,5	8,1	6,2	6,9	3,9	0,3	28,7	2,2	5,9
30—39 "	13 597	101,2	79,6	14,0	53,3	13,6	1,7	4,1	26,2	8,5	10,0	5,1	2,1	0,7	33,6	2,8	4,0
40—49 "	7 936	95,1	79,6	13,3	49,8	10,1	1,0	8,3	30,3	9,8	12,7	5,4	2,3	1,1	33,0	2,7	3,8
50—59 "	4 612	90,9	85,8	10,4	62,0	8,5	1,0	10,2	34,0	11,5	15,6	4,0	1,0	0,3	31,4	3,1	2,7
60— "	2 115	90,6	79,5	21,0	47,3	4,7	1,2	14,0	36,2	17,3	14,7	3,1	1,4	0,5	29,3	4,0	1,4

Kokku —

eesotsas murdude ja kaevandustega paberi-, ehitus-, puu- ja tekstiilitööstus — seega peamiselt alad, millised juba eespool gripi juures paistsid eriti silma. Kopsu-põletikud samuti esinevad sagedamini peamiselt vanemal inimestel ja meestest 17—19 a. noortel; tööharudest paistavad silma suurimate arvudega naha-, keemia-, metalli- ja paberitööstus, mineraalide töötlemine, elektriijaamad, kindlustus ja kaubandus. Kopsukelmepõletikud esinevad ühtlasemalt kõigi täiskasvanute juures, ainult vähe suuremate arvudega 40—49 a. rühmas; tööharudest aga kõidavad suuremate arvudega erilist tähelepanu mineraalide töötlemine, metalli-, paberi- ja ehitustööstus. Nina- ja selle kõrvalõõnede haigused esinevad rohkem nooremas eas ja eeskätt tekstiil- ja metallitööstuses, kindlustusalal ja eriti kaubanduses (laod!). Kõrihaigused — ka nooremas eas jällegi tekstiilitööstuses, murdudes ja kaevandustes, kindlustuse alal ning kaubanduses. Astma, kuigi üldiselt väikese sagedusega, esineb suurimal määral keskealistel ja tööharudest tekstiil-

ja nahatööstuses ning murdudes ja kaevandustes. Kopsupuhitis (emfüseem) seevastu esineb peamiselt vanul inimesil ja tööharudest eeskätt keemia-, metalli- ja paberitööstuses ning elektriijaamades ning gaasi- ja veevarustusel. Nii näeme hingamisteede haiguste juures väga ilmekalt töötingimuste mõju tööliste tervisele: eesotsas tekstiil- ja paberitööstusega, naha-, keemia- ja metallitööstuse ning mineraalide töötlemine ja murrud ning kaevandused tekitavad sagedaid töölt vabastamisega haigestumisi.

Seedimiselundkonna haigused sageduselt siiski ületavad kõiki teisi haigusliike arvatud ühes ka nakkushaigused. Seda seetõttu, et tööliste toitlusolud üldse, eriti aga toitlustamine töö juures jätvavad väga palju soovida — nii toidu kvaliteedilt kui tervishoiulisest seisukohast. Mil määral siin on vastutavad üksikute ettevõtete ebaühtlaselised olud ja tööajal toitlustamine, jäägu siin lühikeseks, kuid on küllalt iseloomulik seedimiselundkonna haiguste suurim sagedus keemia- ja tekstiilitööstuses, murdudes ja kaevand-

1935—36. a. 1 000 kassalilme kohta* (järg)—*Maladies des ouvriers d'après les branches du travail et dgo par 1 000 membres des caisses-maladie (suite).*

Vereringe- elundite haigused		Hingamiselundkonna haigused										Seedimis- elundkonna haigused		Kuse- ja sugu- elundkonna haigused		Naha- ja rakusko- haigused		Vägivald ja õnnetusjuhud		
Üldse	Sell:	Sellest:										Üldse	Sell:	Üldse	Sell:	Üldse	Sell:	Sellest:		
		Bronhiit, kopsatoru põletik	Kopsapõletikud	Kopsuvalme põletikud, pleuriit	Nina ja selle kõrvalbõnte haigused	Kõrhaigused	Astma	Kopsupuhitis, emfüseem	Maos ja kaksteistsõrmiku haavandid	Kõhulahtisus, soolepõletik ja soolte haavandid	Üldse							Neerupõletikud	Teised neeru-, neeruvaagna ja kusejuhede haigused	Raseduse, sünnituse ja lapsevoodi haigused

Total

16,4	8,8	41,5	11,7	6,3	6,7	3,1	7,2	0,6	1,0	112,4	7,7	18,1	29,4	1,0	2,7	—	31,3	23,8	19,6	211,5	30,9	180,3	653,3
8,0	4,2	45,8	18,8	5,8	4,5	3,3	14,7	1,1	0,6	126,1	11,8	28,3	13,8	0,7	1,5	—	69,0	45,9	20,1	378,4	33,4	344,7	873,0
16,9	4,7	44,5	8,0	9,0	12,4	1,2	3,7	0,2	1,0	121,5	14,5	11,4	24,7	0,0	1,0	—	35,5	26,7	30,2	335,4	33,6	301,4	769,6
15,7	7,9	44,1	11,0	9,9	9,0	4,2	1,0	0,5	1,9	102,3	0,4	7,8	13,6	0,7	1,7	—	30,2	24,6	22,7	353,0	36,2	316,0	761,2
18,0	12,1	45,2	13,0	10,2	7,0	2,8	3,7	—	2,3	143,5	0,1	21,0	41,5	0,0	0,5	—	20,5	14,0	20,5	130,6	30,3	157,9	651,8
12,5	5,6	48,2	11,3	11,9	6,9	1,9	7,5	1,0	—	90,2	12,5	12,5	20,0	0,0	1,3	—	19,4	14,4	15,7	130,2	25,7	103,9	495,0
26,2	16,9	55,1	12,9	4,4	5,3	5,8	10,1	1,8	1,4	143,3	5,5	43,9	62,1	1,4	2,0	—	35,2	23,0	13,3	99,9	36,8	60,0	754,0
16,8	7,7	37,2	13,5	7,2	5,0	2,2	3,7	0,1	1,0	100,3	8,5	9,4	21,1	0,4	3,0	—	23,2	20,8	20,1	237,5	29,9	208,5	593,1
23,4	13,5	50,9	14,8	9,4	8,9	2,2	5,7	—	2,7	106,6	8,3	10,2	21,3	1,1	2,2	—	35,5	25,8	25,6	225,0	38,8	186,0	600,8
15,1	8,5	28,4	6,6	6,1	4,0	2,7	3,4	—	0,3	64,2	1,0	10,3	14,8	1,3	2,1	—	14,1	9,0	0,3	50,5	17,5	38,7	324,5
10,9	5,2	20,0	7,7	4,0	5,7	2,5	4,7	0,2	0,2	74,8	4,6	3,9	20,4	1,2	2,7	—	25,4	17,6	11,0	104,0	10,7	84,2	424,7
13,2	6,7	30,5	10,4	4,7	5,0	2,4	2,1	0,3	0,1	128,6	5,5	5,2	48,3	1,5	2,8	—	18,1	11,7	18,1	78,8	23,3	60,4	609,8
13,6	7,7	43,0	13,7	6,1	8,8	2,3	6,1	0,3	0,8	112,3	12,0	21,5	19,0	1,2	3,2	—	30,1	23,1	34,2	426,5	37,4	388,7	866,1
19,4	13,7	34,7	12,1	8,1	3,2	—	2,4	—	4,0	137,9	6,5	16,1	12,1	2,4	4,8	—	14,5	12,1	60,5	206,5	21,0	185,5	450,0
7,3	3,3	16,5	4,0	2,0	4,0	2,0	1,3	—	—	98,3	4,0	13,9	63,3	—	4,0	—	15,8	7,9	8,0	98,3	17,2	81,1	390,5
7,1	7,1	42,0	—	14,2	7,1	7,1	14,2	—	—	170,2	49,0	—	35,5	—	7,1	—	170,2	14,2	42,6	148,0	23,4	120,6	442,9
12,5	5,9	23,8	10,6	4,6	2,6	0,7	2,6	0,7	—	109,0	11,2	23,1	17,8	—	3,3	—	25,8	16,5	17,8	120,2	27,7	91,8	522,9
30,3	7,0	143,9	—	15,2	—	60,0	37,0	—	—	197,0	7,0	53,0	204,5	—	—	—	7,0	7,9	30,3	68,2	—	68,2	303,0
5,5	2,8	31,8	6,9	5,5	1,4	8,3	6,9	—	—	89,8	1,4	0,7	5,5	—	2,8	—	44,2	37,3	15,2	254,1	38,7	215,5	577,3
5,4	2,3	46,9	12,5	8,2	5,4	5,4	10,0	0,2	0,5	155,5	0,8	16,5	16,8	1,1	2,3	—	51,5	41,5	15,9	283,8	40,8	242,7	751,1
7,1	2,4	42,4	10,5	4,3	6,4	4,7	11,8	0,4	0,1	147,6	5,5	20,6	37,0	0,3	2,7	—	42,2	39,7	16,2	250,2	39,2	214,8	753,9
10,9	5,8	38,7	10,6	4,7	6,6	3,9	8,0	0,4	0,1	135,2	7,4	21,2	37,4	0,8	2,6	—	35,6	28,0	18,4	235,5	32,0	203,8	709,9
12,3	6,3	39,6	11,4	5,3	5,5	3,8	6,6	1,0	0,1	111,3	9,8	19,9	33,8	1,3	3,0	—	25,9	20,2	20,3	212,5	29,6	186,4	645,2
16,7	9,1	38,4	11,6	6,9	7,2	1,0	4,4	0,8	1,1	86,3	9,5	16,9	21,7	0,8	2,0	—	25,0	18,1	21,9	178,5	38,0	142,2	676,4
33,8	20,2	44,9	13,1	10,5	8,3	0,5	4,0	0,4	4,7	86,8	7,2	14,5	12,7	1,4	2,2	—	24,0	15,6	25,5	150,5	26,5	123,9	636,0
70,0	35,2	56,3	22,0	11,8	4,7	1,2	3,8	0,7	7,6	48,5	3,3	14,0	16,3	1,2	2,6	—	18,0	11,8	16,8	126,5	26,2	100,0	632,9

dustes, mineraalide töötlemise ning elektrijaamade jne. alal, rääkimata väikese töötajate arvu tõttu mitte küllalt iseloomustavaist kindlustusest ja kaubandusest. Ja et suurima haigestumise sagedusega esinevad nooremad töölised, kel puudub oma maja- pidamine ja seega vabal ajal korralik toitlustamise võimalus perekonnas, siis osutub käitises tööliste toitlustamise parema korralduse vajadus eriti tähtsaks. Et kirjeldatud olukorras muude seedimis- elundk. haiguste kõrval eelmainitud tööhärdes esineb sagedamini ka eriti kõhulahtisust, soolepõletikku jne. ning maohaavandeid, on selge, kuigi viimased pikaajaliste mõjude tulemusena esinevad rohkem keskealiste juures. Et seejuures peale töö ja elamis- tingimuste omajagu mõju kaasa alkoholi tarvita- mine, olgu siin vaid mainitud.

Kuse- ja suguelundkonna haigused (arvesta- mata suguhaigusi, mis kuuluvad nakkushaiguste rühma) esinevad peamiselt naistehaigustena ja roh- kemal määral nooremas ning keskeas. Et ka siin võivad mõjuda töö- ja tervishoiutingimused, nähtub

arvude erinevusest tööhärdade järgi: suure sagedusega esinevad need haigused meestel kehakatto- ja pudu- kauba- (rätsepatöö istudes!), tekstiil- ja keemia- ehitus- ja puhast- tööstuses ning mineraalide töötle- mise alal, naistel samuti ehitus-, puhastus-, keemia-, tekstiil- ja metallitööstuses ning mineraalide töötle- mise alal. Et nimetatud alade hulka kuuluvad ka suurima sagedusega neeruhaigustega tööhärdad, nimelt ehitus-, keemiatööstus, ei ole mitte juhuslik nähtus.

Naha- ja rakuskoehaigused esinevad jällegi suurimas sageduses noortel töölistel ja ceskätt töö- harudes, nagu murrud ja kaevandused, kus peale muu ka korteriolud jätavad väga palju soovida, siis veel mineraalide töötlemises ja tekstiil- ning paberitöös- tuses.

Luu- ja liikumisorganite haigused esine- vad ceskätt kesk- ja vanemaalistel ja tööhärdetest suurimal määral mineraalide töötlemise, paberi- ja ehitustööstuses ning elektrijaamade alal.

Õnnetusjuhtudest tingitud haigestumised esinevad suurimas sageduses nooremalestel, eriti meeste juures, seda peamiselt tööõnnetuste mõjul, mis annavad 1000 isiku kohta meestel 236,5⁰/₀₀ naiste 70,3⁰/₀₀ vastu. Kuna õnnetused väljaspool tööd võivad tingida erinevusi tööharude järgi vaid asukoha mõjul, on tööõnnetused otseselt sõltuvad töötajimustest. See pärast on tähtis nentida, et suurimate arvudega esinevad ehitustöö, murrud ja kaevandused, mineraalide töötlemine, metalli- ja puutööstus — põhjusil, milliseid on selgitatud tööõnnetuste käsitlusel.

Eeltoodud lühikesest tähtsamate haiguste vaatlusest selgub, et osa tööharusid esineb eriti tervis-

ohtlikena, olgu tööiseloomu või tervishoiuliste tingimuste ja palgaolude tõttu. Nii esinevad töölt vabastamisega haiguste sageduselt esikohal: meestel keskmine 659,0⁰/₀₀ juures — murrud ja kaevandused 913,8⁰/₀₀; chitus- 855,0⁰/₀₀, tekstiil- 736,0⁰/₀₀ ja metallitööstus 772,0⁰/₀₀ ning mineraalide töötlemine 736,0⁰/₀₀; naistel keskmine 646,5⁰/₀₀ juures — chitustöö 978,0⁰/₀₀; mineraalide töötlemine 938,5⁰/₀₀; tekstiiltööstus 765,1⁰/₀₀; murrud ja kaevandused 677,0⁰/₀₀ ja keemiatööstus 663,8⁰/₀₀; mõlema soo kohta kokku leiame keskm. 655,3⁰/₀₀ juures esikohal murrud ja kaevandused 873,0⁰/₀₀, järgnevad chitustöö 866,1⁰/₀₀, mineraalide töötlemine 769,0⁰/₀₀, metallitööstus 761,2⁰/₀₀ ja tekstiil-

Haigekassahükmete surmapõhjused¹⁾ 1935—36. a. — Causes de décès des assurés dans les caisses-maladie de 1935—36.

8.

Surmapõhjused	Töölised — Ouvriers						Ametnikud Employés	
	Arv kokku 1935. ja 1936. a.			% ₀₀			Arv kokku 1935. ja 1936. a.	% ₀₀
	Üldse	Õna hõikmeid ravivad kassad	Õna hõikmeid mitteravivad kassad	Üldse	Õna hõikmeid ravivad kassad	Õna hõikmeid mitteravivad kassad		
a) Mehed — Hommes.								
1. Nakkus ja parasitaarsed haigused	101	66	35	1,7	1,3	3,3	9	1,0
2. Selles: Hingamisteede tuberkuloos	77	50	27	1,3	1,0	2,6	7	1,5
3. Viirjätöbi ja teised kasvavad	54	40	5	0,8	0,0	0,5	5	1,1
4. Selles: Cancer ja teised pahaloom. kasvavad	54	40	5	0,8	0,0	0,5	5	1,1
5. Reumat., toll., sisesekr. ja t. üld. h. (suhkrutõbi)	5	3	2	0,1	0,1	0,2	1	0,2
6. Vere- ja vereloome-elundite haigused	1	1	—	0,03	0,04	—	2	0,4
7. Kroonilised mürgistused	2	2	—	0,03	0,04	—	—	—
8. Erkkonna- ja meelteelund. haigused	26	16	10	0,4	0,3	1,0	3	0,6
9. Vereingse-elundite haigused	67	50	17	1,0	0,0	1,6	17	3,7
10. Selles: Südamehaigused	52	36	16	0,8	0,7	1,5	14	3,0
11. Hingamiselundk. haigused	58	52	6	0,9	0,0	0,6	4	0,9
12. Selles: Kopsupõletikud	41	38	3	0,6	0,7	0,3	4	0,8
13. Seedimiselundk. haigused	17	14	3	0,3	0,3	0,3	2	0,4
14. Kuse- ja suguelundk. haigused	8	5	3	0,1	0,1	0,3	1	0,2
15. Rasvase, sünnit. ja lapsev. haigused	—	—	—	—	—	—	—	—
16. Naha- ja rakuskoohaigused	2	—	2	0,03	—	0,2	—	—
17. Luu- ja liikumisorganite haigused	1	1	—	0,02	0,02	—	1	0,2
18. Raudkõnnõrus	3	2	1	0,1	0,04	0,1	—	—
19. Vigivõid ja õnnetusjuhud	91	78	13	1,4	1,4	1,3	2	0,4
20. Selles: Enesetapmine	50	16	4	0,3	0,3	0,4	—	—
21. Mitte või puudul. määratletud haigused	25	24	1	0,4	0,5	0,1	3	0,6
Kokku	461	363	98	7,2	6,7	9,5	50	10,6
b) Naised — Femmes.								
1. Maladies infectieuses et parasitaires	25	10	9	0,7	0,7	1,0	1	0,6
2. Dont: Tuberculose de l'appareil respiratoire	15	7	8	0,5	0,3	0,9	1	0,6
3. Cancer et autres tumeurs	21	8	13	0,7	0,3	1,5	—	—
4. Dont: Cancer et autres tumeurs malignes	21	8	13	0,6	0,3	1,5	—	—
5. Maladies rhumatismales, maladies de la nutrition des glandes endocrines et autres maladies générales (Diabète sucré)	—	—	—	—	—	—	—	—
6. Maladies du sang et des organes hématopoiétiques	1	1	—	0,03	0,04	—	—	—
7. Empoisonnements chroniques	1	—	1	0,03	—	0,1	—	—
8. Maladies du système nerveux et des organes des sens	4	3	1	0,1	0,1	0,1	—	—
9. Maladies de l'appareil circulatoire	10	6	4	0,3	0,3	0,5	—	—
10. Dont: Maladies du cœur	8	4	4	0,2	0,2	0,5	—	—
11. Maladies de l'appareil respiratoire	9	6	3	0,3	0,3	0,4	1	0,6
12. Dont: Pneumonie	5	2	3	0,2	0,1	0,4	1	0,6
13. Maladies de l'appareil digestif	8	4	4	0,2	0,2	0,5	—	—
14. Maladies de l'appareil urinaire et de l'appareil génital	2	1	1	0,1	0,04	0,1	—	—
15. Maladies de la grossesse, accouchement, état puerperal	2	1	1	0,1	0,04	0,1	—	—
16. Maladies de la peau et du tissu cellulaire	1	1	—	0,03	0,04	—	—	—
17. Maladies des os et des organes de la locomotion	1	1	—	0,03	0,04	—	—	—
18. Senilité	—	—	—	—	—	—	—	—
19. Violence et accidents	7	3	4	0,2	0,1	0,5	—	—
20. Dont: Suicide	3	1	2	0,1	0,04	0,2	—	—
21. Causes non spécifiées ou mal définies	7	7	—	0,2	0,3	—	1	0,6
Total	99	59	41	2,9	2,3	4,8	3	1,8
Üldse — Gr. total	560	421	139	5,7	5,3	7,3	53	8,3

¹⁾ Sindi ühishalgkassa kohta puuduvad andmed.

tööstus 754,0⁰/₁₀₀. Teistest tööharudest esinevad veel keskmisele lähedase arvuga keemiatööstus 651,8⁰/₁₀₀, kuna muud alad on kõik keskmisest tunduvalt madalamad. Võimalik, et ka neis tööharudes on üksikuid käitisi, kus tervishoiulised olud jätvavad soovida, samuti kui kõrge haigestumise sagedusega tööharudes võib olla madala haigestumisega käitisi, kuuluvad need siiski üksikasjade liiki, mille selgitamiseks peab leiduma teisi teid. Haigekassade andmed iseloomustavad vaid üldolukorda ja sedagi seni piiratud ulatuses. Alles pikema rea aastate arvukamail andmeil on võimalik saavutada selgemat pilti. Seni kasustada olevail andmeil aga võib väita vaid seda, et tööliste tervislik seisund nõuab rohkem tähelepanu kui sellele on kingitud senini.

5. Haigekassa-liikmete suremus.

Mortalité des membres des caisses-maladie.

Sissejuhatuses tööliste suremust käsitledes leidsime selle olevat kõrge — ametnike suremust enam kui kahekordselt ületava. Haigekassaliikmete seas aga leiame 1935—36. a. (tab. 8) ametnike suremuse töölistest kõrgema (8,3⁰/₁₀₀:5,7⁰/₁₀₀ vastu), mis on siiski tingitud tunduvalt erinevast vanuslikust koostisest, sest 1935. a. keskmine vanus oli töölistel m. 32,0 a., n. 33,0 a., ametnikel aga m. 42,0 a., n. 34,6 a.

Toodust järgneb, et ametnike kõrgema suremuskoef. on põhjustanud meesametnike kõrgem vanus, kuna naiste juures vähe erineva vanuse juures leiame tööliste suremuse kõrgema (2,0⁰/₁₀₀:ametnike 1,8⁰/₁₀₀ vastu).

Tööliste suremuse suhtes, mõlema soo võrdse vanuse juures, pälvib erilist tähelepanu meeste suremuse suur ülekaal naiste suremuselt. See on kooskõlas eesti rahvastiku suremuse analüüsi tulemustega, millele vihjatud juba eespool. Samuti on eespool haiguste käsitlusel selgunud tulemustega kooskõlas suurem suremus oma liikmeid mitteravivate haigekassade liikmete seas.

Siiski haigekassade liikmete suremuse määrad ei ole võrreldavad rahvastiku suremusstatistikast saadud andmetega, ka üksikute vanusrühmade järgi mitte; sest haigekassade liikmeskond koosneb vaid töövoimelisist isikuist, kuna kõik haiguse tõttu töölt vallandatavad isikud 6 kuu möödudes langevad haigekassade liikmeskonnast välja. Seepärast peab haigekassaliikmete suremust, samuti haigestumust, käsitlema kui valitud massis ilmnevat nähtust ja peatähelepanu suunama põhjustele, mis kutsub seda esile.

Peatudes eeskätt tööliste juures, leiame haigekassaliikmete surmapõhjustes esikohal nakkuse- ja parasitaarsed haigused (m. 1,7⁰/₁₀₀, n. 0,7⁰/₁₀₀) ning nendest eriti hingamisteede tuberkuloosi (m. 1,3⁰/₁₀₀, n. 0,5⁰/₁₀₀), teisel — meestel vägivald ja õnnetusjuhud (1,4⁰/₁₀₀), naistel aga vähk ja teised kasvaja (0,7⁰/₁₀₀). Kui võrd põhjustelt erilaadne on haigekassaliikmete suremus, selgub sellest, et surnud tööliste üldarvus hingamisteede tuberkuloos esineb 16,4% ja vähk 13,4% määral. Edasi kõidavad veel tähelepanu südamehaigused (m. 0,8⁰/₁₀₀, n. 0,2⁰/₁₀₀), mis moodustavad surnute üldarvust 10,7% ja kopsupõletikud (m. 0,6⁰/₁₀₀, n. 0,2⁰/₁₀₀) — 8,2%. Samuti küllalt suure osatähtsusega surmapõhjustes esinevad erkkonna- (5,4%) ja seedimiselundkonna haigused (4,5%).

Ametnikel meestel on esikohal südamehaigused 3,0⁰/₁₀₀ ehk 28% surnud meeste üldarvust. Kuid ka hingamisteede tbc (1,5⁰/₁₀₀ ehk 14,0%) ja vähk (1,1⁰/₁₀₀ ehk 10,0%) esinevad üsna suurel arvul.

Siiski põhjalikum haigekassaliikmete suremuse analüüs on teostatav vaid 1934. a. alates nende kohta kogutavate surmalehtede järgi pikema rea aastate möödumisel arvukama materjali alusel. Senini saavutatud tulemused aga juhivad tähelepanu sellele, millises suunas tuleb arendada võitlust eesti rahvastiku võrdlemisi kõrge suremuse vastu.

Haigekassade liikmete haiguste kohta varem Keskbüroo väljaandels ilmunud artiklid:

Haigekassade liikmete haigused ja surevus, H. Reiman, Eesti Statistika nr. 140(7)—141(8) 1933. a., lhk. 371—380.
Tööliste tervishoid, H. Reiman, Rahvastik ja tervishoid, E. Demograafia, v. IV 1930. a., lhk. 160—170.

TALLINNA LENNUJAAMA TEGEVUS 1936. a.
ACTIVITÉ de l'AÉROPORT de TALLINN en 1936.

Sisu: 1. Lennuühenduse kestus, lk. 408. 2. Reisijatevedu, lk. 408. 3. Pagasivedu, lk. 408. 4. Kaubavedu, lk. 409. 5. Postivedu, lk. 409. 6. Avio-meteojaama tegevus, lk. 409. 7. Gonio-araadiojaama tegevus, lk. 409.

I. Lennuühenduse kestus. 1936. a. lennutegevus arenes, nagu varemgi aastailgi, *Durée de communication.* neljal lennuliinil: Tallinn—Helsinki, Tallinn—Leningrad, Tallinn—Königsberg, ja Tallinn—Riia—Varssav. Üldse sooritati 1 603 lendu kattes 345 464 km, mis ületab eelmise aasta lennud 2,2%, lennatud maa 4,3%. Tallinn—Leningradi liinil suurenes lennutegevus lendude arvult 48,3%, lennatud km järgi 45,0% võrreldes eelmise aastaga, saavutades lendude üldarvust 21,0% ja lennatud km 35,4% osatähtsuse. Tallinn—Helsingi

liinil toimus 46,8% lendude üldarvust, kuna lennatud km saavutasid 19,5% osatähtsuse. Nimetatud lennuliinil aga vähenesid lendude arv 11,0% ja lennatud km 30,2% e. a. võrreldes. Tallinn—Riia—Königsbergi liinil suurenesid lendude ja lennatud km, samuti reisijate arv 9,4% ja pagasi kogus 24,0%, kuid vähenes kaubavedu 50,3% ja postivedu 32,8% võrra.

2. Reisijatevedu. *Transport des voyageurs.* Reisijate liikluses püsib tõusutendents. 1936. aastal kasutas lennuteed 9 815 reisijat mulluse 8 131 vastu ehk 20,7% enam. Reisijate üldarv koosnes peamiselt Tallinna saabujaist ja lahkujaist, kuna transiitreisijad evivad ainult 4,2% osatähtsust üldarvust (mullu 4,0%). Tallinnast väljuvate reisijate arv evib 47,6% osatähtsust üldarvust ja ületab e. a. 21,4%. Tallinna saabus 48,2% reisijaist, mis suurem eelm. aastast 19,5%. Transiitreisijate arv ületab eelmise aasta 27,0%. Tallinn—Helsingi lennuliini kasustas 62,2% reisijaist, ületades eelmise aasta 23,0%, Tallinn—Leningradi ja Tallinn—Riia—Varssavi liinil suurenes reisijate arv, esimesel — 15,1%, teisel — 44,0% võrreldes mullusega, kuid suhteliselt reisijate üldarvust ei evi need lennuliinid nimetamisväärselt osatähtsust (esimene 5,4%:3,7% vastu, teine 2,2%:4,3% vastu aastal varem). Peale Tallinn—Helsingi lennuliini on eelavast reisijate liiklus Tallinn—Riia—Königsbergi liinil, 30,2% kogu õhuteil liikunud reisijaist kasustas nimetatud lennuliini, ületades eelmise aasta reisijate arvu 30,2%.

Lennuliinide tegevus 1936. a. — *Transports aériens en 1936.*

1.	1936			Kokku — Total	
	Tallinna	Tallinnast	Transiit läbi Tallinna	1936	1935
Reisijate vedu — <i>Transport des voyageurs.</i>					
Tallinn—Helsinki	2 839	3 002	—	5 841	4 727
Tallinn—Leningrad	08	113	241	462	200
Tallinn—Riia—Königsberg	1 507	1 336	170	3 013	2 753
Tallinn—Riia—Varssav	232	277	—	509	352
Kokku	4 676	4 728	411	9 815	8 131
% eelmise aastaga võrreldes	+10,5	+21,4	+27,0	+20,7	—
Pagasivedu kg <i>Transport des bagages en kg</i>					
Tallinn—Helsinki	34 696	33 669	—	68 365	57 344
Tallinn—Leningrad	1 880	1 949	4 971	8 800	5 174
Tallinn—Riia—Königsberg	19 440	17 206	3 291	39 937	32 262
Tallinn—Riia—Varssav	2 018	3 747	—	6 065	4 323
Kokku	58 834	56 531	8 262	123 627	99 103
% eelmise aastaga võrreldes	+24,5	+22,0	+44,1	+24,7	—
Kaubavedu kg <i>Transport des marchandises en kg</i>					
Tallinn—Helsinki	3 781	1 930	—	5 711	4 806
Tallinn—Leningrad	19	03	2 256	2 369	3 479
Tallinn—Riia—Königsberg	2 400	3 769	1 679	7 938	15 787
Tallinn—Riia—Varssav	421	130	—	557	514
Kokku	6 711	5 328	3 935	15 974	24 886
% eelmise aastaga võrreldes	-8,6	+19,6	-30,1	-35,8	—
Postivedu kg <i>Transport des postes en kg</i>					
Tallinn—Helsinki	4 007	2 234	—	6 241	4 087
Tallinn—Leningrad	212	105	1 456	1 773	1 090
Tallinn—Riia—Königsberg	1 665	992	502	3 210	4 788
Tallinn—Riia—Varssav	73	108	—	181	233
Kokku	5 957	3 439	2 018	11 414	11 104
% eelmise aastaga võrreldes	+17,2	-17,3	+8,2	+2,8	—

3. Pagasivedu. *Transport des bagages.* Pagasivedu suurenes 1936. a. 24,7%, tõustes eelmise aasta 99 103 kilolt 123 627 kilole. Pagasivedu moodustus peamiselt sisse- ja väljavest, kuna transiitvedu andis ainult 6,7% osatähtsuse üldveest, mis 44,1% võrra enam mullusest. Pagasit saabus Tallinna 47,0%, väljus 45,7% üldveest, mis suurem eelm. aast. 24,5% ja 22,0% võrra. Pagasit veeti Tallinna—Helsingi lennuliinil 55,1%, mis oli möödunud aastast suurem 18,9% võrra. Tallinn—Riia—Königsbergi liinil veeti 32,4% veetud pagasikogusest ja 24,0% võrra enam eelmisest aastast. Tallinn—Leningradi ja Tallinn—Riia—Varssavi liinidel suurenes veetud pagasi kogus esi-

mesel — 70,1%, teisel — 54,2% võrra, kusjuures aga ei suutnud tõusta nimetamisväärsel osatähtsusele üldveost.

4. Kaubavedu. 1936. a. kaubavedu kahanes läinud aasta 24 886 *kg*-lt 15 974 *kg*-le ehk 35,8% ja seda peamiselt transiitveo arvel, mis taandus 30,1%. Lennuteel Tallinna veetav kaubakogus vähenes 8,6%, kuna väljavedu suurenes 19,6%. Tallinn—Riia—Königsbergi lennuliinil, milline suhteliselt evib esikohta kaubaveos (49,7%:63,4% vastu eelmisel aastal), kahanes veetud kaubakogus 50,8% ja Tallinn—Leningradi liinil 31,9%, viimasel kaubavedu koosnes peamiselt transiitveost. Tallinn—Helsingi lennuliinil veeti tänavu kaupa 6,3% enam mullusest; see liin evib kaubaveos 32,0% osatähtsust. Kaubaveos on transiitveol suurem osatähtsus kui reisijate- ja pagasiveol, nimelt 24,8% üldveost, kuid see vähenes 30,1%. k. a. Tallinna saabus 42,0% üldveost, kuid vähem mullusest 8,6%. Tallinnast väljuv kaubakogus suurenes 19,6%, moodustades üldveost 33,4%.

5. Postivedu. Posti veeti käesoleval aastal 11 414 *kg* eelmise aasta 11 104 *kg* vastu ehk 2,8% enam. Lennuliinide järgi suurenes postivedu Tallinn—Helsingi liinil 25,1%, moodustades 54,7% üldveost. Tallinn—Leningradi liinil veeti 15,8% üldveost, mis on eelmisest aastast suurem 61,8%. Tallinn—Riia—Königsbergi ja Tallinn—Riia—Varssavi lennuliinidel kahanes postivedu esimesel — 32,8%, teisel — 22,3% 1. a. võrreldes. Tallinna saabus posti 52,2% üldarvust, mis on suurem eelmisest aastast 17,2%; kuid Tallinnast väljaveetava posti kogus kahanes mullusega võrreldes 17,3%. Transiitposti veeti läinud aastast enam 8,2%, mis moodustas veetud postikogusest 17,7%.

6. Avio-meteojaama tegevus.
Activité de la station avio-météorologique.

Lennujaama avio-meteojaamas tehti igapäev meteoroloogilisi vaatlusi järgmistes asjades: silmapiiri, pilvede kõrguse, liigi ja hulga, maksimaalse ja minimaalse temperatuuri kohta ööpäeva jooksul, tuule suuna ja kiiruse, sademete liigi, niiskuse, õhurõhumise, äikese ja rahe vaatlusi, maapinna ja järvepinna seisukorra ja lumekatte paksuse kohta.

Nimetatud meteoroloogilisi vaatlusi Tallinna lennujaama avio-meteojaam teatas nii sise- kui välisriige meteojaamadele, saades vastu sealsed ilmastiku vaatlusi. Veel anti ilmateateid juba startinud lennu-

Ilmateadete vahetus — Echange des renseignements météorologiques.

2.		Besti jaamad	Vahetatud teadete arv
Tallinn (jaamadele)			1 222
	(õhku lendureilo)		817
Keri			750
Rapla			636
Pärnu			620
Tartu			231
Haapsalu			224
Halljala			377
Jõhvi			366
Narva			369
		Kokku	5 612
		Välisjaamad:	
Helsinki			225
Ainaži			240
Csis			66
Limbazi			59
Rīga			205
Kaunas			165
Königsberg			103
Kingiseop			185
Begunitsõ			170
Leningrad			193
		Kokku	1 740

kitele vahejaamade ilmastiku seisukorrast. Erijuhtudel küsiti ilma Pranglist, Naissaarelt, Aegnast, Tallinna lahest, Tallinna meteobservatooriumist ja Hangöst. Lennuväli oli lumekatte all 17 päeva, lumekiht jaanuaris kõikus 5—15 *cm* vahel, veebruaris aga tõusis 20 *sm*. Järve veeseis oli madalaim oktoobris (49,2 *m*) ja kõrgeim aprillis (79,5 *m*). Järv oli jääkatte all 131 päeva, mis oli õheim novembris (1,5 *mm*) ja pakseim veebruaris (50 *sm*). Selget ilma oli aasta jooksul 100 päeva, kuna kuivade päevade arv tõusis 213-le; vihma sadas 112 päeval, lund 41 päeval, äikest oli 7 juhul ja uduseid päevi 60. Iga startiv lendur sai avio-meteolehe temale vastavas keeles. Ilmateateid vahetati üheksa siseriigi ja kümne välisriigi meteojaamaga.

7. Gonio-araadiojaama tegevus.
Activité de la station gonio-aéradio.

Lennuasjandusega paralleelselt töötab gonio-araadiojaam. Käesoleva aasta raadioteadete arv¹⁾ tõusis 44 338 eelmise aasta 18 728-lt ehk 136,7%, kusjuures sõnade

Gonio-araadiojaama tegevus 1936 — Activité de la station gonio-aéradio.

3.	Teadete arv Nombre de télégrammes		Sõnade arv Nombre de mots		Kokku — Total					
	Tulnud Reçus	Läinud Expédiés	Tulnud	Läinud	Teadete arv Télégrammes			Sõnade arv Mots		
					1936	1935	± %	1936	1935	± %
Tallinn—Königsberg—Leningrad	2 470	3 522	34 885	55 477	5 992	4 257	+40,7	90 362	65 846	+32,7
Tallinn—Helsinki	1 789	1 988	18 615	14 892	3 777	2 886	+30,9	33 507	21 895	+53,0
Tallinn—Riia—Varssavi	287	274	3 515	3 156	561	361	+55,4	0 071	4 050	+64,7
Ilmateadete	1 095	2 152	15 555	27 261	3 247	2 481	+30,9	42 816	33 431	+28,1
Transiit-telegrammid	804	804	15 409	15 409	1 728	1 525	+13,3	30 818	31 573	-2,4
Lennukite asukohateadete	6 145	—	30 725	—	0 145	4 341	+41,6	30 725	21 325	+44,1
Ametlikud raadiogrammid	34	50	407	525	84	76	+10,5	932	—	—
Pellungid	—	2 898	—	—	2 898	2 802	+3,4	—	—	—
Telefogrammid	—	—	—	—	19 906	—	—	205 003	—	—
Kokku — Total	12 684	11 748	119 111	116 720	44 338	18 729	+30,5	440 834	178 120	+32,4

¹⁾ Ühes telefogrammidega. ²⁾ Arvestamata telefogramme.

arv suurenes 178 120-lt 440 834-le ehk 147,5%. Telefoniteated evivad k. a. arvukselt 44,0% ja sõnad 46,5% osatähtsust üldarvust. Raadiojaama kasustasid kõik lennuliinide pidajad, andes startimise ja maandumise teateid ning teisi lennuasjandusega seoses olevaid teateid kokku 10 440 juul 130 540 sõnaga, mis moodustavad raadioteadete üldarvust esimese 23,5%, teine — 29,0%. Eelmisel aastal olid vastavad arvud 7 504 ja 91 791 ehk 40,1% ja 51,5% üldarvust. Raadioteadete vahetamises on esikohal Tallinn—Riia—Königsbergi ja Tallinn—Leningradi lennuliinide pidaja Saksa õhuasjanduse selts „Deruluft“, kes vahetas aasta jooksul 5 992 raadioteadet 90 362 sõnaga ehk 38,9% ja 44,1% raadioteadete üldarvust. Osatähtsusest järgmisena kasustas aeraadiojaama Tallinn—Helsingi lennuliini pidaja Soome õhuasjanduse selts „Aero“, nimelt 3 777 korda 33 507 sõna vahetamiseks ehk 24,5% ja 16,3% üldarvust. Ilmateateid anti 3 247 korda ehk 21,2%, mis sisaldasid 42 816 sõna ehk 20,9% üldarvust. Raadiosõnumeid vahetati välisjaamadega, milledest on suhteliselt esikohal Saksa jaamad, arvult 24,3%, sõnades 37,0%. Sellele järgnevad Soome jaamad arvult 25,1% ja sõnades 15,8% osatähtsusega raadioteadete üldarvust. N.S.V.L.

jaamadega vahetatud raadioteated moodustavad arvult 16,4%, sõnades 16,7% ja Riia jaamaga — arvult 15,8%, sõnades 16,2% osatähtsuse. Raadioteateid

Lennuasjanduse arenemine 1931—36. a. %.
Transports aériens de 1931—36 en %.

4.	Lennud Nombre des étages	Lennatud km Nombre des km parcourus	Reisijate vedu Transport des voyageurs	Pagasivedu Transport des bagages	Kaubavedu Transport des marchandises	Postivedu Transport des postes
1936 . . .	98,3	119,9	313,0	336,1	243,3	109,0
1935 . . .	96,2	104,4	260,0	260,7	279,0	106,0
1934 . . .	104,0	116,3	243,3	251,2	116,4	116,3
1933 . . .	82,2	99,3	134,7	100,2	48,8	33,0
1932 . . .	90,7	98,4	95,4	90,7	97,1	74,0
1931 . . .	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

vahetati 26 aeraadiojaamaga, millest aga paljud jaamad evivad juhulikku ilmet, vahetades üksikuid teateid väheste sõnade arvuga. Lennukitele anti raadioteateid õhku 958 juul 13 593 sõnaga ehk umbes 6,0% üldarvust.

Üldiselt on märgata lennuasjanduse arenemist ja tegevuse suurenemist, mis oli eriti aktiivne juuli, augusti ja septembri kuul.

Lennuliinide tegevus 1931—36. a. — Transports aériens de 1931—36.

5.	Lendude arv Nombre des étages	Lennatud km Nombre des km parcourus	Reisijate vedu Transport des voyageurs				Pagasivedu kg Transport des bagages en kg				Kaubavedu kg Transport des marchandises en kg				Postivedu kg Transport des postes en kg				
			Tallinna	Tallinnast	Kokku	Transiit	Tallinna	Tallinnast	Kokku	Transiit	Tallinna	Tallinnast	Kokku	Transiit	Tallinna	Tallinnast	Kokku	Transiit	
			Üldse — Total . . . 1936	1 603	345 464	4 676	4 728	9 404	411	58 834	56 531	115 365	8 262	6 711	5 328	12 039	3 935	5 957	3 439
1935	1 508	331 310	3 913	3 806	7 809	322	47 256	40 115	93 371	5 732	7 342	4 454	11 790	13 090	5 083	4 150	9 230	1 865	
1934	1 605	362 058	3 579	3 786	7 365	243	41 844	45 448	87 202	5 104	5 009	1 736	6 745	806	5 526	3 234	8 760	3 321	
1933	1 341	309 333	2 015	1 995	4 010	202	21 953	21 000	42 953	3 877	1 652	533	2 235	971	2 960	1 652	4 012	2 220	
1932	1 478	306 388	1 391	1 286	2 677	306	14 739	12 760	27 508	5 843	3 000	2 164	5 170	1 204	2 666	1 437	4 103	3 672	
1931	1 630	311 320	1 500	1 437	2 943	184	17 707	15 670	33 383	3 403	3 347	2 085	5 432	1 134	5 800	2 070	7 096	2 421	
Tallinn—Helsinki	1936	750	67 440	2 339	3 002	5 841	—	34 590	33 569	68 165	—	3 781	1 330	5 111	—	4 007	2 234	6 241	—
1935	843	96 620	2 350	2 377	4 727	—	20 830	27 505	57 344	—	1 946	2 860	4 806	—	2 272	2 715	4 987	—	
1934	806	72 078	2 208	2 204	4 502	—	25 415	25 275	50 690	—	339	1 514	2 403	—	3 760	1 516	4 276	—	
1933	568	51 680	1 456	1 337	2 793	—	15 198	12 136	27 334	—	430	517	947	—	1 106	1 144	2 340	—	
1932	770	71 080	1 096	1 000	2 096	—	11 488	8 730	20 224	—	1 135	1 102	2 237	—	1 183	1 067	2 250	—	
1931	974	90 560	1 361	1 293	2 654	—	15 650	13 427	29 077	—	1 209	1 053	3 252	—	3 841	1 639	5 474	—	
Tallinn—Riia—Königsberg	1936	368	118 128	1 507	1 336	2 843	170	10 440	17 266	36 706	3 201	2 400	3 709	0 259	1 676	1 665	992	2 657	562
1935	364	115 388	1 362	1 259	2 621	132	16 061	14 767	20 828	2 434	4 041	978	5 010	0 808	2 525	1 247	3 772	1 016	
1934	374	118 770	1 059	1 106	2 165	130	12 246	14 415	26 061	2 743	2 864	1 51	3 015	690	2 440	1 178	3 618	1 485	
1933	340	109 140	405	437	842	90	4 675	5 927	10 002	1 910	763	63	816	214	416	413	1 829	1 757	
1932	334	108 572	215	180	401	221	2 511	2 448	4 050	4 103	1 608	1 045	2 551	339	1 342	359	1 701	2 820	
1931	328	105 288	128	137	265	56	1 709	2 100	3 815	1 106	2 048	132	2 180	788	1 022	436	2 358	867	
Tallinn—Leningrad	1936	350	122 150	98	113	211	241	1 880	1 949	3 820	4 071	10	93	112	2 250	212	105	317	1 456
1935	236	84 252	38	71	109	190	660	1 216	1 876	3 298	—	—	257	257	3 222	178	60	247	849
1934	368	128 432	107	112	210	113	1 730	2 382	4 121	2 361	—	—	—	—	206	163	117	280	1 836
1933	340	118 660	13	14	27	59	210	301	511	1 293	—	—	0	0	757	145	4	149	450
1932	335	116 217	23	11	34	85	365	275	640	1 050	—	—	—	—	865	133	0	130	843
1931	328	115 472	17	7	24	128	348	143	401	2 298	—	—	—	—	127	7	134	1 554	
Tallinn—Riia—Varssavi	1936	135	37 740	232	277	509	—	2 018	3 747	6 665	—	421	130	557	—	73	108	181	—
1935	125	35 050	163	189	352	—	1 696	2 627	4 323	—	—	455	358	814	—	108	125	233	—
1934	153	42 778	205	274	479	—	2 444	3 376	5 820	—	1 256	71	1 327	—	183	423	586	—	
1933	93	20 853	141	207	348	53	1 870	2 636	4 500	—	609	450	7	403	—	208	91	204	22
1932	89	12 619	57	89	146	—	375	1 310	1 685	—	—	866	17	382	—	8	5	13	—

Tab. 1. Väliskaubandus juunis 1937. a. —

Võetud kokku lühendamata arvude järgi. Arvud alla 50 kg ja 50 kr on märgitud „0,0“

Dans les chiffres du tableau les marchandises passées en transit ne sont pas comprises. Trafic de perfectionnement, réexportation et réimportation sont compris.	Briti Gr.-Britagne	Leedu Lihuanie	Läti Lettonie	N.S.V.L. U.R.S.S.	Poola-Danzig Pologne Danzig	Prantsuse France	Rootsi Suède	Saksa Allemagne	Tšehhoslovakkia Tchécoslovaq.	P.-A. Ühendriigid États-Unis	Muud liigid Autres pays	Kokku Total
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
Esti-Läti ähine nomenklatuur. Nomenclature unifiée pour Estonie et Lettonie												
A. Sissevedu tonnides — Importation en tonnes.												
I. 1. Elusloomad (arv — nombre)	—	—	2	—	—	—	—	2	—	—	—	4
II. Töit- ja maisained, loogid	1 550,5	—	0,0	99,4	353,4	—	2,6	1 527,9	—	0,0	1,5	1 182,5
2. Tera- ja jahvatatud vili	0,1	—	—	—	—	—	—	1,1	—	—	—	858,3
3. Aed- ja juurvili	—	—	0,0	—	—	0,0	—	0,0	—	1,3	—	6,7
4. Karjasaadused	—	—	—	—	0,0	0,1	—	0,0	—	—	—	0,1
5. Kala, kalasaadused ja vähid	30,6	—	—	0,0	—	0,0	—	0,0	—	—	—	264,0
6. Muud töit- ja maisained, loogid	1 503,8	—	—	99,4	353,4	—	2,3	1 526,7	0,0	0,2	—	48,4
7. Loomasööt	10,0	—	—	—	—	—	0,4	0,1	—	—	—	5,1
III. Toor- ja poolvalmisained	5 758,1	18,9	2 101,2	3 228,4	480,0	3,1	83,1	1 263,5	105,5	315,6	3 229,3	16 586,7
8. Loomariigained (peale rasvade ja õlide)	0,2	0,5	—	0,2	0,0	0,0	—	51,7	—	0,0	—	140,0
9. Seemned, taimed ja nende osad	1,2	—	0,0	6,4	—	0,1	—	0,4	0,1	10,4	—	114,5
10. Metsamaterjal	—	—	2 099,9	—	—	—	—	1,5	—	—	—	83,7
11. Paberitoorained	—	—	—	—	—	—	—	0,3	—	—	—	275,4
12. Tekstiiltoorained	30,0	18,4	—	—	—	2,7	7,4	0,0	—	194,4	—	479,8
13. Ärsid ja metallid töötlemata (metallimurd)	8,7	—	—	—	—	0,1	1,0	100,2	—	—	—	70,0
14. Mineraalid peale ärsid	5 694,4	—	1,3	190,2	480,0	—	3,0	1 000,8	105,0	—	1 028,4	8 512,8
15. Keemilised toorained:	—	—	—	3 022,0	—	0,2	70,5	47,8	0,4	110,1	1 020,6	4 287,0
a) õlid, rasv., valgud, kummi tooreid	14,8	—	—	1 309,7	—	0,0	70,3	41,9	0,4	110,0	804,0	2 350,7
b) väetised	14,6	—	—	1 712,0	—	—	—	—	—	—	10,0	1 722,0
IV. Valmisained	1 634,6	0,2	89,5	847,2	146,8	501,3	993,8	2 708,1	73,8	99,9	2 159,5	9 254,7
16. Nahad töötletud ja nalikkaup.	1,3	—	0,0	—	—	0,0	0,4	1,2	0,0	0,3	—	0,8
17. Puutööstussaadused	0,0	—	0,0	—	0,0	1,0	0,2	80,0	0,0	0,0	—	4,3
18. Paberitööstussaadused	4,8	—	11,0	—	0,0	0,5	50,5	40,8	0,8	0,3	—	124,4
19. Tekstiilitööstussaadused	21,0	—	4,0	—	0,2	2,6	0,8	17,4	1,3	0,1	—	15,3
20. Metallid	450,5	—	—	545,3	113,0	435,5	42,0	740,7	90,9	—	1 265,0	3 030,3
21. Põllumajandusmasinad ja riistad	69,0	0,1	—	224,9	—	—	355,0	100,8	—	37,2	—	809,7
22. Jõu- ja tööstusmasinad	12,7	0,1	0,3	4,8	—	0,8	8,4	105,6	0,1	10,1	—	162,0
23. Metallikaup	40,6	—	0,2	0,7	4,0	0,2	44,8	513,3	11,8	5,8	—	18,5
24. Elektriseadmed, -aparatuurid ja -tarbed	10,6	—	0,1	0,5	—	0,0	39,2	56,3	0,0	1,1	—	6,5
25. Instrum., apar. (peale elektrapar.) ja lusker.	0,4	—	—	—	—	0,0	0,0	4,0	0,3	1,4	—	0,9
26. Transportvahendid	117,8	—	1,7	0,4	—	9,7	14,5	108,8	0,0	38,1	—	310,1
27. Keraamika- ja muud mineraalikaubad	716,1	—	13,2	0,8	—	0,0	380,4	308,0	18,0	0,1	—	43,2
28. Keemilised tootussaadused	188,0	—	58,5	70,0	28,1	50,3	57,5	014,8	3,8	5,3	—	601,0
29. Muud eraldi nimetatamata kaubad	0,1	—	0,0	—	0,0	0,0	0,0	2,0	0,0	0,0	—	0,0
V. 30. Kallismetallid, -kiivid, pärid ja korallid	0,2	—	—	—	—	—	—	0,0	—	—	—	3,4
Kokku { ton.	8 943,4	19,1	2 190,7	4 175,0	960,2	513,5	1 079,5	5 499,5	179,3	417,0	6 571,3	30 568,5
%	20,2	0,1	7,2	13,6	3,2	1,7	3,5	18,0	0,6	1,4	21,5	40 635,1
Mai — Mai 1937	4 087,3	15,6	257,8	5 109,6	805,1	702,6	1 532,2	7 855,6	224,9	1 111,0	18 732,8	40 635,1
1. I. — 30. VI. 1937	36 440,2	406,7	4 308,6	32 730,1	8 441,6	2 840,2	6 031,3	30 174,0	1 076,2	3 312,8	07 007,9	
B. Sissevedu kroonides — Importation en kr.												
I. 1. Animaux vivants	—	—	100	—	—	—	—	1 496	—	—	—	1,0
1. Denrées alimentaires et coloniales, boissons	213 660	—	5	10 538	48 209	21 275	1 066	36 074	6	1 339	204 819	537,1
2. Céréales et produits de minoterie	—	20	—	—	—	—	—	270	—	—	126 590	120,9
3. Fruits, légumes et tubercules	—	—	5	—	—	—	—	48	—	732	3 725	4,5
4. Produits de l'élevage au détail	—	—	—	—	18	240	—	38	—	—	—	0,9
5. Poissons, leurs produits et coquilles	0 388	—	—	4	—	44	—	2	—	—	12 713	22,2
6. Autr. denrées aliment. et coloniales, boissons	202 901	—	10 534	—	18 281	20 985	874	35 072	6	607	61 125	381,1
7. Fourrages	1 261	—	—	—	—	—	192	38	—	—	630	2,7
III. Matières premières et demi-fabriquées	307 568	25 009	40 888	194 345	8 332	9 237	40 365	8 757	6 235	337 841	961 751	2 012,2
8. Produits animaux (non compr. gras. et huiles)	954	2 330	—	4 900	10	440	—	10 838	—	24 200	212 740	256,4
9. Semences, plantes vivantes et leurs parties	2 083	—	12	14 213	—	176	—	1 765	471	13 646	92 893	125,9
10. Produits forestiers	—	—	40 809	—	—	—	—	1 87	—	—	54 755	05,7
11. Matières pour papier	—	—	—	—	—	—	—	500	—	—	50 174	69,7
12. Matières textiles	157 706	22 070	—	—	—	6 007	6 954	2 810	—	207 310	340 405	810,0
13. Minéraux et métaux bruts	15 480	—	—	—	—	1 683	4 771	11 240	—	—	16 713	40,8
14. Minéraux (non compris minerais)	122 261	—	67	5 009	8 322	—	342	32 870	5 326	—	22 247	100,4
15. Matières chimiques	8 418	—	—	107 223	—	1 022	28 204	24 405	424	32 070	150 725	410,3
dont: a) huiles, graisses, résines et caoutch. brut	8 280	—	—	104 013	—	30	27 057	14 802	304	32 538	128 288	316,0
b) engrais	—	—	—	61 770	—	—	—	—	—	—	1 280	63,1
IV. Produits fabriqués	1 229 405	1 191	101 629	234 447	57 367	174 420	658 433	2 438 699	69 461	212 434	834 508	6 002,0
16. Peaux apprêtées et articles en cuir et peau	10 140	—	81	—	—	9 083	5 083	24 618	427	0 032	13 855	69,3
17. Ouvrages en bois	471	—	—	—	246	2 142	203	42 357	11,3	39	5 461	51,2
18. Articles en papier et imprimés	15 605	—	13 557	—	30	1 772	14 071	40 440	1 557	51,9	55 379	151,0
19. Articles textiles	160 078	—	28 305	—	708	28 684	6 068	131 805	7 778	64,5	85 400	450,9
20. Matériaux ouvrés	147 880	—	—	87 104	30 709	80 850	34 742	207 794	12 100	—	204 211	805,0
21. Outillage et machines agricoles	81 187	44	—	114 443	—	—	235 835	0 787	—	52 510	30 088	67,0
22. Machines motrices et machines industrielles	42 006	1 147	—	9 089	—	3 280	24 163	312 500	621	32 080	35 008	458,5
23. Articles en métaux non spécial. dénommés	44 442	—	1 008	1 208	4 785	595	76 780	380 258	8 000	2 937	43 425	573,0
24. Machines et appareils électr. et leurs parties	310 692	—	734	770	—	83	89 301	160 084	218	5 575	33 847	609,9
25. Instrum., appar. (excl. voir 24) et armes à feu	5 070	—	—	—	—	413	60	89 843	3 975	13 012	32 903	147,0
26. Moyens de transport	247 810	—	8 122	1 430	—	25 216	58 255	307 795	1,0	80 205	43 844	802,2
27. Céramiques et autres produits minéraux	58 030	—	4 306	00	—	165	37 481	146 807	18 451	260	32 605	208,3
28. Produits chimiques	101 913	—	44 753	12 668	20 840	22 087	15 822	305 028	0 092	17 890	147 208	759,2
29. Autres articles non spécialement dénommés	2 271	—	100	—	—	51	—	20 415	0 063	200	4 935	34,1
V. 30. Métaux et pierres préc. perles et coraux	9 086	—	—	—	—	—	—	3 045	—	—	3 846	16,0
Total { kr	1759 659	26 200	142 622	426 350	113 998	204 932	699 864	2564 071	76 692	551 614	2004 234	8 560,9
%	20,5	0,3	1,7	5,0	1,3	2,4	8,2	29,0	0,9	0,4	23,4	10 432,0
Mai — Mai 1937	1108 855	10 004	87 071	304 120	127 028	220 808	815 471	2840 205	110 407	786 070	3857 406	10 432,0
1. I. — 30. VI. 1937	7349 581	145 974	706 190	2817 266	1082 632	1045 309	3302 210	14495008	690 020	3500 471	15931516	

*) Selles: 1) Välismaal töötletud Eesti kauba tagasivedu Eesti 1 100 kg 9 380 kr — Dont réimportation des marchandises estoniennes exportées pour perfectionnement ultérieur 1 109 kg 9 390 kr. 2) Välismaa kauba ajutine sissevedu täiendavaks töötlemiseks Eesti 8 045 kg 22 967 kr — Importation des marchandises étrangères pour la fabrication 3 045 kg 22 967 kr.

Commerce extérieur en juin 1937.

Les totaux sont établis d'après les chiffres non abrégés. Les chiffres moins de 50 kg et 50 kr sont indiqués par „0,0“.

%	Juuni 1936	1. I.— 30. VI. 1937	Belgia Belgi- que ¹⁾	Briti Gr.— Bretagne	Leedu Lithua- ania	Läti Lettonia	N.S.V.L U.R.S.S.	Prant- suse France	Rootsi Suède	Saksa Alle- magne	Soomo Fin- lande	Taani Dane- mark	Muud riigid Autres pays	Kokku Total	%	Juuni 1936	1. I.— 30. VI. 1937
10	14	15	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15

A. Väljavedu tonnides — Exportation en tonnes.

—	11	167	—	—	—	—	1 870	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
15,5	7 089,9	53 831,8	—	2 135,9	—	—	6,2	15,9	1 180,0	3 859,9	289,4	—	—	585,9	8 073,2	16,8	3 044
2,8	221,7	27 704,0	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	8 120
0,0	35,0	2 259,5	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	I. 1
0,0	—	1,0	—	530,0	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2
1,0	311,6	1 698,6	—	1 508,9	—	—	0,2	3,2	07,5	815,1	54,7	—	—	17,0	2 682,0	5,3	3
11,0	0 521,6	16 956,1	—	—	—	—	—	11,2	110,0	48,0	10,2	—	—	84,9	301,2	0,6	4
0,1	0,0	5 152,0	—	—	—	—	—	1,0	0,1	0,3	147,2	—	—	484,4	640,2	1,3	5
54,2	8 561,3	99 798,0	229,6	16 759,8	31,1	821,6	51,4	2 649,9	849,4	8 791,5	1 912,8	0,1	3 688,8	35 806,0	74,7	32 642,0	129 483,0
0,7	165,1	1 340,8	—	5,9	—	12,8	51,4	—	0,3	40,2	0,8	—	—	6,9	127,0	0,3	6
0,4	340,5	1 237,0	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	7
7,2	270,4	0 745,7	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	8
0,9	100,0	1 504,0	226,0	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	9
2,4	608,1	4 957,0	2,0	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	10
0,8	290,4	2 130,4	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	11
27,8	4 525,8	37 978,5	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	12
14,0	2 242,4	43 798,0	1,7	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	13
7,7	2 237,7	13 892,5	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	14
5,6	20 129,2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	15
30,3	6 737,4	44 907,7	94,8	1 072,9	29,9	2,6	62,1	128,7	89,5	280,5	985,0	342,0	1 096,4	4 084,4	8,5	4 742,1	19 907,9
0,0	3,9	25,8	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	16
0,3	57,2	648,4	94,0	974,0	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	17
0,8	248,4	1 270,8	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	18
0,2	73,0	540,2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	19
11,9	2 196,1	21 904,4	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	20
2,7	550,2	2 794,5	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	21
0,5	141,3	1 159,9	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	22
2,2	1 060,1	3 232,3	0,7	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	23
0,4	120,2	1 039,6	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	24
0,0	0,1	57,2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	25
1,0	202,9	1 371,1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	26
4,8	700,3	3 093,6	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	27
5,5	1 371,2	7 738,0	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	28
0,0	2,0	25,3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	29
0,0	0,2	1,0	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	30
100	22 388,8	—	324,4	19 968,6	81,0	824,2	119,7	2 794,5	2 118,9	12 931,9	3 187,2	242,1	5 371,1	47 963,6	100	43 324,6	—
			0,7	41,0	0,2	1,7	0,3	5,8	4,4	27,0	6,0	0,5	11,2				
			068,2	16 337,2	064,2	468,2	140,7	3 402,4	0 110,6	6 030,8	2 938,7	144,0	6 105,6	43 075,0			
			198538,5	3 600,0	60 400,8	1 270,0	2 159,8	846,6	17 850,1	12 230,2	92 448,4	14 181,5	1 162,7	31 030,8			177286,0

B. Väljavedu kroonides — Exportation en kr.

1 000 kr.	1 000 kr.	1 000 kr.	1 000 kr.	1 000 kr.	1 000 kr.	1 000 kr.	1 000 kr.	1 000 kr.	1 000 kr.	1 000 kr.	1 000 kr.	1 000 kr.	1 000 kr.	1 000 kr.	1 000 kr.	1 000 kr.	1 000 kr.
0,0	2,1	54,4	—	—	—	—	198 744	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
6,3	485,2	7 555,9	—	2377 293	—	—	6 247	8 617	149 975	1055 649	75 008	—	—	179 442	3 852,2	40,2	3 161,5
1,6	20,5	3 935,2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
0,1	19,1	886,3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
0,0	—	1,6	—	32 020	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
0,3	10,8	253,5	—	2307 201	—	—	0 247	2 750	38 044	92 400	5 440	—	—	—	—	—	—
4,4	416,8	1 930,7	—	30 288	—	—	—	2 750	52 020	890 455	27 445,7	—	—	22 413	3 318,2	34,7	2 809,7
0,0	0,0	54,6	—	7 778	—	—	—	—	4 001	58 285	02 804	3 409	—	35 804	105,7	2,0	230,2
23,5	1 369,9	13 517,1	34 154	1258 854	5 490	92 896	124 210	273 892	28 294	872 319	193 362	87	561 897	3 445,5	36,0	2 266,3	16 629,7
3,0	197,7	1 384,3	—	7 345	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
1,5	174,0	954,9	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
1,1	34,8	248,7	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
0,7	21,4	319,8	30 206	287 673	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
0,4	572,7	5 578,2	200	30 015	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
0,6	25,0	393,7	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
2,3	59,5	736,9	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
4,9	281,8	3 900,6	3 748	28 005	5 400	84 101	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
3,7	268,1	1 924,4	—	—	2 908	84 101	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
0,7	—	1 734,5	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
70,0	4 143,4	30 493,0	43 318	289 941	28 122	15 964	82 302	48 397	258 676	373 947	99 518	126 982	673 356	2 040,5	21,3	1 619,9	10 874,0
0,8	47,1	372,3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
0,6	20,1	265,3	41 305	221 012	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
1,8	152,0	841,8	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
5,3	523,9	4 139,8	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
10,1	402,3	4 562,5	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
7,8	503,7	2 404,6	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
5,8	269,8	2 609,5	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
0,7	581,4	2 891,9	070	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
7,1	180,9	2 524,8	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
1,7	125,2	889,9	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
10,1	670,4	3 731,6	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
3,5	178,9	1 025,8	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
8,8	551,0	3 898,2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
0,4	29,7	255,0	083														

Tab. 1. Väliskaubandus mais 1937. a. —

Võetud kokku lühendamata arvude järgi. Arvud alla 50 kg ja 50 kr on märgitud „0,0“

Dans les chiffres du tableau les marchandises passées en transit ne sont pas comprises. Trafic de perfectionnement, réexportation et réimportation sont compris.	Briti Gr.-Bre-tagne	Leedu Litu-anie	Läti Letto-nie	N.S.V.L. U.R.S.S.	Poola-Danzig Polone-Danzig	Prant-suse France	Rootsi Suede	Saksa Aika-magne	Tšeh-hoslovakia Tšheo-slovag.	P.-A. Ühend-riigid Ütats-Unis	Mund riigid Autes pays	Kokku Total
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
A. Sissevedu tonnides — Importation en tonnes.												
I. 1. Elusloomad (arv — nombre)	—	—	20	—	—	—	—	5	—	—	—	25
II. Toli- ja muutsained, loigid	1 381,2	—	—	1 808,7	207,4	7,2	203,4	1 162,4	—	606,7	7 163,6	12 540,6
2. Tera- ja jahvatatud vili	—	—	—	—	—	—	—	1,0	—	508,1	6 256,0	6 856,0
3. Aed- ja juurvili	0,5	—	—	0,0	—	—	—	0,8	—	—	387,4	387,4
4. Karjasaadused	—	—	—	—	—	—	—	—	—	8,5	0,3	0,3
5. Kala, kalasaadused ja vähid	47,9	—	—	—	0,0	—	22,9	—	—	—	270,7	347,5
6. Muud toot- ja muutsained ning loigid	1 332,8	—	—	1 808,2	207,3	7,2	0,0	1 161,0	—	0,1	34,1	4 550,8
7. Loomasööd	—	—	—	—	—	—	180,5	0,1	—	—	200,0	389,0
III. Tera- ja poolvalmisained	2 041,4	15,6	190,4	2 397,9	303,4	5,1	302,0	3 254,6	45,0	372,8	8 765,2	17 693,2
8. Loomariigilained (peale rasvade ja õlide)	0,0	—	—	0,1	0,0	—	—	55,4	—	—	180,0	236,2
9. Seemned, taimed ja nende osad	0,3	5,6	—	5,7	0,1	0,3	0,5	3,2	0,8	8,0	175,9	200,8
10. Metsamaterjal	—	—	180,2	—	48,1	—	—	6,0	—	—	50,0	204,8
11. Paberitootained	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	291,4	291,4
12. Tekstiiltootained	28,4	10,0	—	—	—	2,8	2,0	1,5	—	254,4	552,9	852,5
13. Ärtsid ja metallid töötlemata (metallimurd)	20,2	—	—	103,6	—	0,1	5,7	458,3	—	—	37,0	654,9
14. Minedaalid peale ärtside	1 063,9	—	0,1	82,5	255,0	—	65,1	570,3	43,8	—	1 243,9	4 233,0
15. Keemiainetööstuse tootained	23,2	—	1,1	2 206,1	0,1	1,0	228,1	2 119,9	0,4	109,8	6 233,4	10 929,1
selest: a) õlid, rasv., vaigud, kummi toorelt b) väetised	20,8	—	1,1	1 207,1	—	1,8	228,1	25,9	0,4	109,4	1 610,6	3 211,3
IV. Valmisaadused	664,5	0,0	67,4	988,9	354,3	690,3	1 026,8	3 385,5	179,9	132,1	2 784,0	10 300,8
16. Nahad töötletud ja nahkkaup	1,1	—	—	—	—	0,0	0,2	1,4	0,0	0,1	1,4	4,3
17. Puutööstuseaadused	0,0	—	1,3	—	—	0,9	1,4	127,4	0,0	0,0	8,5	130,5
18. Paberitööstuseaadused	0,7	0,0	18,0	—	0,1	0,3	23,7	36,4	2,1	16,2	117,2	220,7
19. Tekstiilitööstuseaadused	35,2	—	2,0	0,0	0,0	3,5	1,9	21,4	1,1	0,0	14,1	*79,9
20. Metallid	292,7	—	—	836,1	270,1	647,5	100,8	993,1	157,4	—	2 188,9	5 552,0
21. Pellumajandusmasinad ja -riistad	61,0	—	—	29,7	—	—	300,7	144,3	—	23,4	47,8	607,4
22. Jõu- ja tööstusmasinad	31,4	0,0	0,1	0,3	0,0	0,0	8,7	103,0	0,2	16,0	14,5	175,0
23. Metallkaup	38,0	—	0,9	0,1	18,2	14,0	34,7	310,3	3,4	46,4	28,9	601,4
24. Elektrimasinad, -aparaadid ja -tarbed	3,9	—	0,1	0,1	—	0,0	7,6	108,8	0,0	1,0	8,9	129,7
25. Instrum., apar. (peale elektripar.) ja lasker	0,6	—	0,0	—	—	0,1	0,3	7,2	0,5	0,8	0,4	16,0
26. Transpordvahendid	62,2	0,0	3,4	0,4	—	14,3	16,8	92,0	1,5	18,3	28,1	237,0
27. Keraamika- ja muud mineraalkaubad	8,8	—	6,3	2,4	—	0,1	327,2	407,6	5,2	1,8	67,7	886,2
28. Keemiainetööstuseaadused	121,8	—	35,7	03,9	65,9	9,0	46,9	1 014,7	7,7	8,1	256,5	1 680,3
29. Muud eraldi nimetatamata kaubad	0,4	—	—	—	0,0	0,0	0,0	3,9	0,7	0,0	1,7	6,3
V. 30. Kullismetallid, -hivid, pärlid ja korallid	0,2	—	—	—	—	—	0,0	0,1	—	—	0,0	0,3
Kokku { kg %	4 087,3 10,1	15,6 0,0	257,8 0,6	5 169,6 12,8	865,1 2,1	702,6 1,7	1 532,2 3,8	7 855,6 19,4	224,9 0,6	1 111,6 2,7	18 712,8 46,2	40 535,1 100,0
Aprill — April 1937	5 710,0	63,9	1 124,0	7 060,9	1 554,0	401,6	701,0	8 922,0	211,2	015,9	17 852,5	43 723,0
1. I — 31. V 1937	27 490,8	387,0	2 177,9	28 555,2	7 441,5	2 135,8	3 051,7	30 875,4	1 795,8	2 895,8	60 291,2	139 265,9
B. Sissevedu kroonides — Importation en kr.												
I. 1. Animaux vivants	—	—	2 130	—	—	—	—	70	—	—	—	2,9
II. Denrées alimentaires et coloniales, boissons	163 542	—	—	33 434	28 279	21 850	31 121	25 438	—	136 404	1213 656	1 653,7
2. Céréales et produits de minoterie	—	—	—	—	—	—	—	242	—	131 138	936 057	1 087,4
3. Fruits, légumes et tubercules	—	—	—	222	—	—	—	965	—	5 195	181 028	187,8
4. Produits de l'élevage du bétail	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	199	0,2
5. Poissons, leurs produits et écrevisses	7 411	—	—	227	—	—	2 735	—	—	—	26 861	36,7
6. Autr. denrées aliment. et coloniales et boissons	155 701	—	38 212	28 052	21 850	—	5	24 111	—	71	48 223	311,3
7. Fourrage	—	—	—	—	—	—	28 381	120	—	—	21 793	50,3
III. Matières premières et demi-fabriquées	178 456	18 909	1 714	149 342	10 647	5 358	68 666	351 721	10 328	391 004	1582 829	2 769,0
8. Produits animaux (non comp. gras. et huiles)	1 127	—	—	2 909	87	—	—	14 821	—	14 800	221 281	264,5
9. Semences, plantes vivantes et leurs parties	1 315	7 138	—	11 727	463	203	593	6 695	2 227	10 273	131 455	172,1
10. Produits forestiers	—	—	1 273	—	6 613	—	—	2 050	—	—	18 727	28,6
11. Matières pour papier	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	80 874	60,9
12. Matières textiles	106 236	11 771	—	—	—	1 068	3 515	3 907	—	334 125	655 713	1 116,9
13. Minerais et métaux bruts	29 068	—	—	5 041	—	1 020	10 806	33 541	—	—	30 108	110,6
14. Minéraux (non compris minerais)	30 106	—	18	1 107	3 392	—	2 971	20 002	7 755	—	13 550	79,6
15. Matières chimiques	19 611	—	423	127 058	192	2 377	50 081	270 141	346	32 806	451 121	945,9
dont: a) huiles, graisses, résines et caoutch. brut b) engrais	9 353	—	423	90 106	—	1 612	50 081	11 830	200	31 839	236 214	432,3
IV. Produits fabriqués	843 683	95	83 227	181 344	88 099	193 658	714 913	2454 732	106 079	258 662	1037 363	5 981,9
16. Peaux apprêtées et articles en cuir et peau	10 500	—	—	—	—	478	3 385	26 718	621	3 420	21 822	67,0
17. Ouvrages en bois	1 370	—	821	—	—	985	2 178	45 612	3	24	8 226	59,1
18. Articles en papier et imprimés	13 409	50	14 403	—	125	070	6 402	53 690	4 216	4 865	57 229	155,2
19. Articles textiles	228 392	—	10 915	12	181	40 371	10 890	188 023	15 088	34	78 260	*578,7
20. Métaux ouvrés	39 400	—	—	141 928	57 400	100 907	147 596	248 010	27 238	—	409 018	1 226,2
21. Outillage et machines agricoles	69 120	—	—	15 042	—	—	307 947	124 637	—	34 421	101 725	652,9
22. Machines motrices et machines industrielles	72 105	30	800	3 854	201	117	22 171	215 809	918	65 234	34 124	415,4
23. Articles en métaux non spécial. dénommés	30 220	—	2 897	147	0 026	4 203	60 503	355 758	6 144	68 452	36 485	507,4
24. Machin. et appareils élect. et leurs parties	27 770	—	1 010	250	—	500	42 079	218 443	521	8 178	20 738	320,8
25. Instrum., appar. (excl. nr. 24) et armes à feu	6 930	—	2 207	—	—	3 228	8 247	99 808	3 844	8 849	21 149	155,3
26. Moyens de transport	167 578	15	10 725	1 055	—	21 438	67 076	398 065	6 179	50 001	54 537	713,3
27. Céramique et autres produits minéraux	8 414	—	2 080	499	—	75	19 560	129 097	3 856	3 095	53 659	220,9
28. Produits chimiques	118 467	—	24 090	17 061	23 417	13 027	16 036	378 342	26 954	20 984	143 099	778,8
29. Autres articles non spécialement dénommés	8 757	—	—	—	—	89	248	34 331	10 498	105	16 094	71,4
V. 30. Métaux et pierres préc., perles et coraux	13 174	—	—	—	—	—	771	8 224	—	—	3 648	25,8
Total { kr %	1196 855 11,5	19 004 0,2	87 071 0,9	364 120 8,5	127 025 1,2	220 866 2,1	815 471 7,8	2540 205 27,2	116 407 1,1	786 070 7,5	3857 496 37,0	10 432,6 100,0
Aprill — April 1937	1613 952	40 543	152 851	579 067	164 060	142 710	589 329	3238 431	106 994	744 491	3620 206	10993234
1. I — 31. V 1937	8089 922	119 774	605 508	2390 916	968 694	840 407	2692 352	11931837	623 337	3038 857	13926595	139 265,9

*) Sellist: 1) Välismaal töötletud Eesti kauba tagasivedu Eesti 3 772 kg 50 432 kr — Dont réimportation des marchandises estoniennes exportées pour perfectionnement extérieur 3 772 kg 50 432 kr 2) Välismaa kauba ajutine sissevedu täiendavaks töötlemiseks Eesti 2 806 kg 23 074 kr — Importation des marchandises étrangères pour la fabrication 2 806 kg 23 074 kr.

Tab. 2. Väliskaubandus muude riikidega juunis 1937. a.

Commerce extérieur avec les autres pays en juin 1937.

Arvud alla 50 kg on märgitud „0,0“. — Les chiffres moins de 50 kg sont indiqués par „0,0“.

Rahvusvaheline statistiliste territooriumide numeratsioon	Sissevedu Importation		Väljavedu Exportation		Numération internationale des territoires statistiques	Sissevedu Importation		Väljavedu Exportation	
	ton	kr	ton	kr		ton	kr	ton	kr
168. Argentina — <i>Argentine</i>	722,4	128 206	3,4	7 021	79. Maroko — <i>Maroc</i>	—	—	5,4	844
6. Austria — <i>Autriche</i>	5,4	17 962	26,0	30 807	25. Hollandi — <i>Pays-Bas</i>	538,1	121 248	351,0	185 484
7. Belgia-Luksemburgi m. l. — <i>Belgo-luxembourgeoise Union econom.</i>	1 531,7	208 131	324,4	77 472	Hollandi asumaa ¹⁾ — <i>Colon. néerlandaises</i> ¹⁾	466,1	81 071	14,0	2 000
Belgia asumaa ¹⁾ — <i>Colonie Belge</i> ¹⁾	2,4	2 512	—	—	167. Curaçao — <i>Curaçao</i>	307,0	40 543	—	—
83. Kongo — <i>Congo</i>	2,4	2 512	—	—	72. Ida-India — <i>Inde</i>	159,1	40 528	14,9	2 000
109. Boliivia — <i>Bolivie</i>	3,6	5 015	—	—	52. Iraan — <i>Iran</i>	—	—	95,5	13 749
170. Brasiilia — <i>Brésil</i>	43,2	58 970	10,1	1 346	44. Irak — <i>Irak</i>	—	—	1,9	755
Briti asumaa ¹⁾ — <i>Colonies britanniques</i> ¹⁾	603,3	309 423	232,2	60 848	10. Itaalia — <i>Italie</i>	244,7	102 402	520,5	207 918
58. Aden — <i>Aden</i>	1,2	1 030	—	—	45. Jaapan — <i>Japon</i>	3,8	10 048	—	—
182. Austraalia — <i>Australie</i>	5,9	9 383	2,7	5 519	172. Kolumbia — <i>Colombie</i>	0,1	100	5,9	1 907
152. Barbados — <i>Barbade</i>	—	—	9,7	1 238	15. Kreeka — <i>Grèce</i>	11,7	19 765	2,0	11 211
82. Egiptuse-Sudaan — <i>Soudan anglo-égyptien</i>	25,8	45 800	—	—	34. Lõunaaasia — <i>Yougoslavie</i>	3,3	2 855	0,7	3 926
31. Gibraltar — <i>Gibraltar</i>	—	—	4,1	1 984	146. Mähliko — <i>Mexique</i>	0,0	131	101,5	23 203
101. Honduras — <i>Honduras</i>	—	—	2,6	600	147. Nicaragua — <i>Nicaragua</i>	—	—	10,2	1 501
05. India — <i>Inde</i>	472,1	161 262	211,1	22 013	23. Norra — <i>Norvège</i>	23,0	14 842	418,7	160 799
154. Jamaica — <i>Jamaïque</i>	0,5	646	—	—	174. Paragvaid — <i>Paraguay</i>	35,7	97 085	—	—
186. Kanada — <i>Canada</i>	0,4	6 611	2,7	7 510	175. Peruu — <i>Pérou</i>	11,7	10 710	36,0	9 180
09. Keenia ja Uganda — <i>Kenya et Ouganda</i>	0,3	463	2,0	857	26. Poola-Danzig — <i>Pologne-Danzig</i>	980,2	113 098	105,8	120 648
87. Kullarannik — <i>Côte de l'Or</i>	20,5	18 572	—	—	27. Portugal — <i>Portugal</i>	30,1	29 938	16,0	13 487
03. Lõuna-Aafrika Ühendriigid — <i>Union Sud-Africaine</i>	55,8	27 581	1,5	10 010	Portugali asumaa ¹⁾ — <i>Colonies portugaises</i> ¹⁾	0,3	200	3,7	2 047
05. Lõuna-Rodeesia — <i>Rhodésie méridionale</i>	13,2	25 874	—	—	132. Angola — <i>Angola</i>	—	—	3,1	1 272
66. Malaja — <i>Malaisie</i>	0,2	88	26,3	3 801	73. India — <i>Inde</i>	—	—	0,0	1 375
88. Nigeeria — <i>Nigeria</i>	—	—	7,9	1 200	43. São Thome ja Principe — <i>São Thomé et Principe</i>	0,3	260	—	—
51. Palestiina — <i>Palestine</i>	0,0	26	5,2	1 740	Prantsuse asumaa ¹⁾ — <i>Colonies françaises</i> ¹⁾	13,0	3 545	67,8	10 211
188. Samoa — <i>Samoa</i>	2,6	2 792	—	—	109. Alžeeria — <i>Algérie</i>	5,0	808	—	—
101. Saabar — <i>Zanzibar</i>	—	—	1,0	140	80. Maroko — <i>Maroc</i>	7,2	1 564	74,7	5 237
100. Tanganjika — <i>Tanganyika</i>	2,9	3 403	—	—	122. Somaalirannik — <i>Côte des Somalis</i>	0,8	1 173	—	—
160. Trinidad ja Tobago — <i>Trinité et Tobago</i>	0,9	1 303	—	—	54. Süüria — <i>Syrie</i>	—	—	53,1	20 934
62. Tseloon — <i>Ceylan</i>	1,0	3 920	3,3	2 845	142. Santo-Domingo — <i>Dominicaine, République</i>	—	—	9,0	2 030
185. Uus Meremaa — <i>Nouvelle Zélande</i>	—	—	2,1	735	13. Soome — <i>Finlande</i>	1 575,2	300 824	3 187,2	406 468
8. Bulgaaria — <i>Bulgarie</i>	10,7	22 307	—	—	36. Šveits — <i>Suisse</i>	2,5	44 100	14,2	8 092
140. Costa-Rica — <i>Costa-Rica</i>	—	—	1,4	385	9. Taani — <i>Danemark</i>	488,8	120 048	242,1	127 000
173. Ecuador — <i>Equateur</i>	—	—	5,7	1 520	37. Tsehhoslovakkia — <i>Tchécoslovaquie</i>	179,3	75 692	88,2	50 949
76. Egiptus — <i>Egypte</i>	87,3	140 985	228,6	47 076	171. Tšiili — <i>Chili</i>	10,0	1 280	—	—
143. Guatemala — <i>Guatemala</i>	0,1	97	—	—	50. Türgi — <i>Turquie</i>	19,8	24 733	7,7	25 217
40. Hiina — <i>Chine</i>	0,1	79	95,1	16 719	16. Ungari — <i>Hongrie</i>	30,4	7 032	0,8	1 755
11. Hispaania — <i>Espagne</i>	36,9	22 163	—	—	178. Urugvaid — <i>Uruguay</i>	—	—	5,1	1 778
Hispaania asumaa ¹⁾ — <i>Colonies espagnoles</i> ¹⁾	1,5	1 252	0,4	1 210	177. Venezuela — <i>Venezuela</i>	14,3	24 520	5,0	1 588
108. Ginea — <i>Guinée</i>	1,5	1 252	—	—	134. P.-A. Ühendr. — <i>États-Unis d'Am.</i>	417,0	551 014	2 820,1	381 347
107. Kaanari saared — <i>Iles Canaries</i>	—	—	1,0	372	P.-A. Ühendriikide asumaa ¹⁾ — <i>Colonies des États-Unis d'Am.</i> ¹⁾	1,1	1 523	—	—
					195. Haval — <i>Havai</i>	1,1	1 523	—	—

Tab. 3. Tähtsamate ainete väliskaubandus juunis 1937. a.

Commerce extérieur des principaux articles en juin 1937.

Järjek. nr. täielikus üksikainete nomenklat.	Eesti-Läti ühine nomenklatuur <i>Nomenclature unifiée pour Estonie et Lettonie</i>	ton	kr	Järjek. nr. täielikus üksikainete nomenklat.	Kr—couronne d'Estonie	ton	kr
1		2	3	4		5	6
SISSEVEDU — IMPORTATION.							
II. Toit- ja maitseained, joogid		4 726,9	537 081	III. Toor- ja poolvalmisained		16 586,7	2 013 258
2.	Tera- ja jahvatatud vili	859,5	126 892	8.	Loomariigilained, peale rasvade	200,0	256 439
30	Riis	125,7	20 545	237—241	Tööred loomanahad ern.	110,6	191 973
	Sel.: Briti-India	125,7	20 545		Sel.: Paragvaid	35,7	57 085
3.	Ala- ja juurvili	7,9	4 516		Br. Lõuna-Rodeesia	12,0	25 241
59	Apelsinid ja mandariinid	0,1	28		Venezuela	13,3	23 015
60	Sidrunid	—	—	243—257	Karusnahad	1,0	52 800
69—75	Puuvili ja marjad kuivatatud	7,0	4 048	9.	Seemned, talmed ja nende osad	133,1	125 859
5.	Kala, kalasaadused ja vähiid	300,6	22 181	281	Kopra	59,0	19 212
112	Heeringad	30,6	9 300	285	Ristkõhnasemmed	—	—
6.	Muud toit- ja maitseained ning joogid	3 543,2	381 075	305, 306	Tubak lehtedena, kasvudena	56,0	94 712
167	Kohv toores, ubadena	13,1	17 053		Sel.: Bulgaaria	10,7	22 307
172, 176	Kakao ubadena ja pulbrina	26,5	24 695		Türgi	13,3	20 195
176	Teo igasugune	3,0	0 072		Kreeka	11,5	19 535
178, 179	Suhkur peenike ja rafinaad	1 880,6	254 596	307	Humalad	0,3	1 332
	Sel.: Briti	1 427,8	195 784	11.	Faberiitorained	275,7	59 674
	Poola-Danzig	353,4	48 281	349	Tselliuloos kuiv	275,4	59 174
204—206	Sool	1 598,7	33 459	12.	Tekstiiltoorained	742,6	809 967
213—217		—	—	352	Puuvili toores	335,0	489 254
221—224	Viljad ja velnid	9,8	23 098		Sel.: P.-A. Ühendriigid	194,4	267 319
7.	Loomasööd	15,5	2 121		Egiptus	87,3	140 945
231, 231-a	Kihid igasugused (loomatoit)	—	—	357	Kanep	88,4	33 942
232	Õlikoogid	—	—	359	Sel.: Briti-India	88,4	33 942
233	Sojatangud	—	—	363	Džout	246,0	80 388
235	Loomalüü	15,1	1 891		Vill värvimata	17,1	77 200
					Sel.: Briti	14,9	71 637

1) Dominioonid, asumaa, valdused, protektoraadid ja mandaat-territooriumid — *Dominions, colonies, possessions, protectorats et territoires de mandat.*

Tab. 2. Väliskaubandus muude riikidega mais 1937. a.

Commerce extérieur avec les autres pays en mai 1937.

Arvud alla 50 kg on märgitud „0,0“ — Les chiffres moins de 50 kg sont indiqués par „0,0“.

Rahvusvaheline statistiliste territooriumide numeratsioon	Sissevedu Importation		Väljavedu Exportation		Numération internationale des territoires statistiques	Sissevedu Importation		Väljavedu Exportation	
	ton	kr	ton	kr		ton	kr	ton	kr
77. Abessiinia — Abyssinie	0,1	210	—	—	44. Irak — Irak	—	—	1,9	729
168. Argentina — Argentine	3 082,8	435 398	906,4	58 698	19. Itaalia — Italie	774,9	153 520	8,4	14 000
6. Austria — Autriche	10,3	76 852	32,0	30 749	45. Jaapan — Japon	8,5	24 180	—	—
7. Belgia-Luksemb. m. l. — Belgique luxembourgeoise Union Econom.	2 885,0	526 285	668,2	85 305	172. Kolumbia — Colombie	12,0	26 309	64,5	20 466
169. Boliivia — Bolivie	—	—	14,8	3 786	15. Kreeka — Grèce	11,6	19 723	1,7	5 259
170. Brasiilia — Brésil Briti aasmaad ¹⁾ — Colonies britan- nnaises ¹⁾	52,9	82 050	126,9	36 510	141. Kuuba — Cuba	14,0	18 712	—	—
182. Austraalia — Australie	745,3	506 040	303,4	66 125	34. Lõunnaaasia — Yougoslavie Mandžukuo — Mandchoukouo	10,2	10 077	5,8	15 572
152. Barbados — Barbade	60,4	112 420	3,7	8 179	146. Mehhiko — Mexique	0,7	871	14,3	4 327
82. Egiptuse-Sudaan — Soudan anglo-egyptien	51,4	80 930	—	—	23. Norra — Norvège	95,1	31 927	68,0	139 081
05. India — Inde	366,4	126 804	262,4	27 625	174. Paragvai — Paraguay	27,0	11 300	1,2	320
154. Jamaika — Jamaïque	19,1	17 662	—	—	175. Peruu — Pérou	—	—	9,5	2 213
90. Kamerun — Cameroun	0,9	313	—	—	26. Poola-Daanzig — Pologne-Danzig 27. Portugal — Portugal Portugali aasmaad ¹⁾ — Colon. portugaises ¹⁾	866,1	127 025	1 437,8	148 385
186. Kanada — Canada	0,0	152	3,1	6 725	29,0	13 068	66,3	26 814	
99. Keenia ja Uganda — Kenya et Ouganda	15,4	5 333	3,1	413	132. Angola — Angola	—	—	2,0	675
87. Kullarannik — Côte de l'Or	0,0	1 129	—	—	131. São Thome ja Príncipe — São Thomé et Príncipe	0,9	1 028	—	—
93. Lõuna-Aafrika Ühendriigid — Union Sud-Africaine	132,2	98 331	15,0	5 557	Prantsuse aasmaad ¹⁾ — Colon. françaises ¹⁾	20,6	9 155	14,8	3 141
95. Lõuna-Rodeesia — Rhodésie méridionale	0,4	809	—	—	100. Alžeeria — Algérie	0,3	1 568	—	—
06. Malaja — Malaisie	0,5	723	15,9	2 275	185. Guadeloupe — Guadeloupe	—	—	9,8	1 437
88. Nigeeria — Nigéria	—	—	7,9	1 157	123. Madagaskar — Madagascar	0,6	668	—	—
51. Palestiina — Palestine	84,9	27 609	22,3	6 042	80. Maroko — Maroc	26,9	4 379	—	—
100. Tanganjika — Tanganyika	3,0	3 266	—	—	122. Somaalirannik — Côte des So- malis	2,2	3 140	—	—
62. Tseloon — Ceylan	1,4	4 914	0,0	4 650	54. Süüria — Syrie	—	—	5,0	1 794
185. Uns-Meremaa — Nouvelle-Zé- lande	8,4	19 751	3,9	979	28. Rumeenia — Roumanie	15,0	6 688	—	—
8. Buglaaria — Bulgarie	15,3	32 707	—	—	149. Salvador — Salvador	0,1	102	—	—
140. Costa-Rica — Costa-Rica	—	—	30,7	8 000	142. Santo-Domingo — Dominicaine, République	—	—	25,6	6 029
178. Ecuador — Equateur	—	—	32,5	8 091	13. Soome — Finlande	1 507,7	326 815	2 933,7	706 668
76. Egiptus — Égypte	193,1	239 222	214,5	35 910	36. Šveits — Suisse	13,8	75 559	6,0	4 528
143. Guatemala — Guatemala	0,2	303	1,1	270	9. Taani — Danemark	1 419,0	258 054	144,0	79 050
144. Haiti — Haïti	—	—	0,4	1 141	37. Tšehhoslovakkia — Tchécoslova- quie	224,9	116 407	37,0	57 297
40. Hiina — Chine	0,0	42	195,0	41 329	56. Türgi — Turquie	46,6	33 391	9,0	31 307
11. Hispaania — Espagne	44,5	13 439	90,8	11 226	16. Ungari — Hongrie	2 015,8	389 586	0,3	704
25. Hollandi — Pays-Bas Hollandi aasmaad ¹⁾ — Colon. néerlandaises ¹⁾	4 504,4	240 291	1 107,4	241 832	170. Urugvai — Uruguay	—	—	16,8	2 444
167. Curaçao — Curaçao	1 107,0	162 750	71,2	23 313	177. Venezuela — Venezuela	32,1	54 442	6,7	1 705
181. Guajaana — Guyane	1 040,3	113 034	—	—	134. P.-A. Ühendriigid — États-Unis d'Amérique P.-A. Ühendriikide aasmaad ¹⁾ — Colonies des États-Unis d'Am. ¹⁾	1 111,6	786 070	908,0	170 864
72. Ida-India — Inde	67,2	40 644	71,2	23 313	195. Havai — Hawaï	0,8	1 039	—	—
52. Iraan — Iran	—	—	0,2	2 000		0,8	1 039	—	—

Tab. 3. Väliskaubanduse tähtsamad ained mais 1937. a.

Commerce extérieur des principaux articles en mai 1937.

Järjek. nr. täielikus üksikainete nomenklat.	Besti-Läti ühine nomenklatuur Nomenclature unifiée pour Estonie et Lettonie	ton	kr	Järjek. nr. täielikus üksikainete nomenklat.	Kr — couronne d'Estonie	ton	kr
1		2	3	4		5	6
SISSEVEDU — IMPORTATION.							
II. Toit- ja maitseained, joogid		12 540,6	1 653 724	232	Õlikoogid	—	—
2.	Kera- ja jahvatatud vill	6 855,1	1 067 437	233	Sojatangud	170,0	24 591
30	Riis	123,6	24 170	236	Loomalubi	35,2	4 446
	Sel.: Br.-India	123,6	24 170				
3.	Aed- ja juurvili	397,4	187 745	III. Toor- ja poolvalmisained			
59	Apelsimid ja mandariinid	137,2	43 739	8.	Loomariigained, peale rasvade	236,2	254 529
60	Sidoruid	3,7	800	237—241	Toored, loomanahad ern.	114,8	171 873
69—75	Puuvilli ja marjad kuivatatud	40,1	23 570		Sel.: Venezuela	31,2	52 721
	Sel.: Briti	40,1	23 570		Argentina	25,8	20 542
5.	Kala, kalasaadused ja vähid	347,5	36 734		Kolumbia	12,0	26 814
112	Heeringad	120,8	18 712	248—257	Karusnahad	4,7	67 661
6.	Mund toit- ja maitseained ning joogid	4 550,8	311 315	9.	Seemned, taimed ja nende osad	200,8	172 079
167	Kohv toores, ubadena	14,1	18 558	281	Kopro	43,6	18 000
172, 175	Kakao ubadena ja pulbrina	8,1	4 159	285	Ristikehinaseemned	11,4	16 320
176	Tee igasugune	3,3	9 003	305, 300	Tubak lehtedena, kasvudena	62,1	100 750
178, 179	Suhkur peenike ja rafinaad	1 542,1	191 366		Sel.: Bulgaaria	15,3	32 707
	Sel.: Briti	1 176,6	146 602		Türgi	15,9	19 187
204—206	Sool	2 995,4	44 486		Kreeka	10,7	18 855
213—217	Viinad ja veinid	10,9	25 339	307	Humalad	0,8	2 227
221—224	Klidid igasugused (loomasõet)	359,6	50 294		Sel.: Bulgaaria	15,3	32 707
7.	Loomasõet	—	—		Türgi	15,9	19 187
231, 231-a	Klidid igasugused (loomasõet)	—	—		Kreeka	10,7	18 855
	Sel.: —	—	—		Humalad	0,8	2 227
				11.	Paberitootained	291,4	60 874
				349	Tšelluloos kuiv	291,4	60 874

¹⁾ Dominioonid, aasmaad, valdused, protektoraadid, mandaat-territooriumid — Dominions, colonies, possessions, protectorats et territoires de mandat.

Tab. 3. Väliskaubanduse tähtsamad ained mais 1937. a. (järg).
Commerce extérieur des principaux articles en mai 1937 (suite).

Järjek. nr. täielikus üksikainete nomenklat.	Besti-Läti ühine nomenklatuur <i>Nomenclature unifiée pour Estonie et Lettonie</i>	ton	kr	Järjek. nr. täielikus üksikainete nomenklat.	Kr—couronne d'Estonie	ton	kr
1		2	3	4		5	6
SISSEVEDU — IMPORTATION.							
12.	Tekstiiltoorained	832,5	1 116 934	702, 703	Villane rille kangastena	0,9	19 190
362	Puuvill toores	546,0	774 320		Sel.: Briti	0,8	18 044
	Sel.: P.-A. Ühendriigid	254,4	334 125	706, 741	Villased ja puuvillased kangad		
	Egiptus	193,1	230 222		tehn. tarbeks	0,9	7 524
357	Kanep	50,8	19 080	713, 715	Siid- ja kunstsiidniit ja -lõng	20,6	103 901
	Sel.: Br.-India	38,5	11 880	716—719,			
359	Džaut	177,5	64 280	721, 731	Siid- ja kunstsiidrite	0,9	24 798
363	Vill värvimata	40,2	170 218	743	Vaharite ja vaharildest kaup	2,8	11 684
	Sel.: Austraalia	15,0	74 190	747, 748	Kõbed ja nõbrid	3,5	2 334
	Briti	8,0	38 384	749	Kalavõrgud	0,3	4 329
367	Kunstvill	1,7	5 540	762—767	Peakatted igasugused	0,8	26 883
368	Toorsiid	—	—				
13.	Ärtsid ja metallid töötlemata (metallimurd)	654,9	110 579	768—772,	Raud ja teras (vits., latt., sordi	5 532,6	1 236 193
370	Malm toores	588,6	38 111	775—778	inc.)	4 749,8	864 034
389	Inglismaa	4,8	23 930		Sel.: Belgia-Luksemb. m. l.	2 090,7	375 598
390	Tina	40,3	22 389		Saksa	679,8	132 986
					N. S. V. L.	769,3	152 527
14.	Mineerimid peale ärtside	4 233,6	79 590	773, 774	Raud- ja terasplekk	534,4	140 129
397—399	Vabrik- ja ehit. tarvitav savi	214,0	17 607	779, 783	Sel.: Briti	153,2	58 595
417	Kivisüsi	2 005,8	34 044		Saksa	144,0	47 182
	Sel.: Briti	1 025,8	26 172	784—788	Raud- ja terastraat igasugune	157,6	41 566
449	Koks	118,4	3 372	789—790	Vask	30,3	40 009
15.	Keemiatõstuse toorained	10 929,1	945 856		Sel.: Saksa	17,1	27 411
a)	Õlid, rasvad, vaigud, kummi tooreid	3 211,3	432 324		Rootsi	13,2	19 235
462	Loomarav- tehniliseks tarbeks	—	—	791	Vasktorud	1,9	4 100
463	Sojaoõli	14,1	8 830	792	Vasktraat isoleer- ja igasugune	65,7	104 761
473	Palmitaerõli	20,3	13 069		21. Põllumajandusmasinad ja riistad	697,4	652 901
474	Kookosõli	24,2	13 066	800	Traktorid	54,9	79 510
	Sel.: Rootsi	24,2	13 066	810, 811	Viljapaksugaritaurid jõumasi-		
481	Kakaovõi	1,0	1 900		naga ja ilma	69,4	67 897
483, 490-a	Nafta ja gaasõli	70,2	3 951	817, 818	Niidumasinad	320,3	208 188
	Sel.: N. S. V. L.	70,2	3 951	825	Vikatid	14,3	67 015
484	Masuit	75,7	6 147	830—833	Separatuurid ja m. pilmandus-		
485	Petrooleum	1 307,2	95 894		masinad	12,1	42 445
	Sel.: N. S. V. L.	701,5	50 911	834	Pilma transportkannud	48,8	53 050
	Hollandi	245,8	22 533	835	Põllutõõmasinate osad	39,4	38 521
487	Bonsiin	1 012,1	109 689		22. Jõu- ja töõmasinad	175,0	415 463
	Sel.: Holl. Curaçao	614,2	67 472	837	Pihvatõõmasinad	31,1	85 520
493	Parafiin	—	—	841	Vaskite scadised	—	—
495	Määrdeõli ern.	260,0	58 156	849	Kummitõõmasinad	0,6	7 300
	Sel.: P.-A. Ühendriigid	108,8	31 592	850	Õmblus- ja pilutamismasinad ja		
	N. S. V. L.	74,6	8 081	842—848,	nende osad	3,3	14 412
515	Kautšuk ja guttaperat toored	12,4	24 239	851—864,	Tõõmasinad ja abinõud igasu-		
518	Kampol	32,2	5 507	865	gused	100,8	219 353
	Sel.: N. S. V. L.	30,3	4 900		Masinat ja aparatuuride osad	39,3	88 818
527, 528	Terpentiinõli	0,3	5 764	23. Metallkaup	504,4	567 435	
b)	Väetised	7 200,7	443 623	868	Malmist emallitud nõud	15,5	9 866
536	Tähtsüsi	—	—	872	Rauast ja terasest taotud, pres-		
537	Väävelhappu ammoniak	120,0	14 720		sit. ja valatud kaup ern.	108,4	32 795
541	Superfosfaat	5 109,0	195 627	870	Raud- ja terasitorud ja nende		
546, 547	Kaaltsoolad	650,0	61 590		ühendusjuod	56,0	18 790
c)	Keemiatõstuse toorained punkt a ja b	517,2	69 909	881,884,885	Raudtraatmasinad ja -nõendid	7,8	5 588
549	Väävel toores, täikkidena	508,0	41 000	875, 877—	Muu traitud, poleeritud, lõhvitud		
				880, 880	raud- ja teraskaup igasugune	177,8	211 434
				887, 889	Raudplekk-kaup ern. lihtne	24,9	41 787
				893	Vasktraatkangad	6,9	9 078
				895	Raud- ja terastraatkaup ern.	8,1	18 271
				901—903	Noakaup igasugune	4,8	32 019
				906-908, 911	Ern. käsitõõritatud	32,9	64 695
				909—910	Vihild ja keermetsilõik. abinõud	2,7	8 715
				912	Vaskaup igasugune	12,1	66 270
				920	Alumiiniumkaup ern.	0,2	1 056
				24. Elektrimasinad, -aparatuurid ja tarbed	129,7	320 759	
				924, 925	El.-dünamod, -mootorid, trans-		
					formaatorid	10,8	69 928
					El. mõõtmisaparatuurid	0,4	8 909
					El. hõõglambid	0,3	5 409
					El.-kaablid metallpantseriga	81,6	64 108
					El.-juhed isoleeritud	8,8	22 524
					El. hülijad, kaitsjad, lambipesad,		
					roostaadid ja signaalitarbed	10,9	43 558
					Raadioaparatuurid, -osad ja -tarb.	1,3	19 308
				25. Instrumendid, -aparatuurid (peale elektril-			
				apar.) ja laskerihlad	10,0	155 263	
				Püvapidid apar. ja osad	0,4	13 644	
				Arstirihlad, -aparatuurid ja -tarbed	0,3	15 181	
				Kollad	0,8	23 007	
				Muusikariistad	1,1	12 194	
				Laskerihlad	0,9	5 930	
				26. Transportvahendid	237,9	713 266	
				986—992	Veosõiduriistad	(3 tk) 12,2579	2 840
				993	Sõiduaatod	70 tk	188 104
				1002	Autode raamid ühes mootori		
					ja ratastega	42 tk	151 094
IV. Valmissaadused		10 300,8	5 981 875				
16.	Nahad töötletud ja nahkkaup	4,3	67 032				
566—568	Suured parknahad	2,3	35 833				
569—570	Tõõletud peensood. nahad	1,0	20 832				
580	Masinarihmad	0,8	6 862				
17.	Puutõõstussaadused	139,3	59 119				
593	Vineer liimimata	11,8	12 883				
600—604	Aami- ja punsepatõõ	123,3	36 611				
605—612	Tisleri- ja treialitõõ	1,3	5 434				
18.	Paberitõõstussaadused	220,7	155 165				
624	Puupapp, värvimata	4,3	5 034				
	Sel.: Soome	31,7	5 034				
638	Paberossipaber	4,3	9 281				
644	Pergament ja pergamiinpaber	12,2	8 563				
646, 647	Põõvapidipaber	3,9	17 207				
648	Tapetid ja bordüürid	37,2	22 175				
662, 663	Raamatud ja muu trükitõõ	6,0	11 341				
19.	Tekstiilitõõstussaadused¹⁾	79,9	578 742				
607—670	Puuvillaniit ja -lõng	4,0	30 558				
671—676	Puuvillariite ²⁾	9,2	99 234				
	Sel.: Saksa	3,2	47 397				
	Briti	3,1	30 777				
683	Puuv. masinarihmad	0,8	24 003				
686, 750	Sukad, sokid	0,0	1 164				
687,708,751	Muud kujutud tõõd ern.	0,1	1 065				
688	Puuv. kardinaatüü	0,1	1 225				
699—701	Villane lõng	17,9	140 726				

¹⁾ Sellest: Välismaal töõletatud eesti kauba tagasivedu Eesti 3 772 kg 50 432 kr; välismaa kauba ajutine sissevedu täiendavaks töõtle-

miseks Eesti 2 806 kg 23 074 kr — *Dont réimportation des marchandises estoniennes exportées pour perfectionnement ultérieur 3 772 kg 50 432 kr; importation des marchandises étrangères pour la fabrication 2 806 kg 23 074 kr.*

Tab. 3. Väliskaubanduse tähtsamad ained mais 1937. a. (järg).
 Commerce extérieur des principaux articles en mai 1937 (suite).

Järjek. nr. täielikus üksikainete nomenklat.	Eesti-Läti ühine nomenklatuur Nomenclature unifiée pour Estonie et Lettonie	ton	kr	Järjek. nr. täielikus üksikainete nomenklat.	Kr—couronne d'Estonie	ton	kr
1		2	3	4		5	6
SISSEVEDU — IMPORTATION.							
1003	Mootorrattad	90 tk	63 190	1106	Söögisooda	1,8	438
1006	Autode osad	4,8	17 093	1168	Seebikivi puhastamata	96,5	19 811
1007	Jalgrattaste ja mootorrattaste osad	5,9	21 471	1182	Väävelhape igas	115,5	9 884
1008	Jalgrattad	4 188 tk	257 449	1234	Kaltsiumkarbiit	5,4	1 250
27.	Keraamika ja muud mineraalkaubad	886,2	220 904	1290	Sahharin	—	—
1025	Käiad, tahud loomulikud	80,5	7 980	1295	Rohud	0,5	27 748
1038	Tulekindlad kivid ja tahvlid (šamottkivid)	627,0	62 771	1308—1311	Lõhna- ja kosmeetikaained	0,4	6 453
1051—1053	Fajanssikaup	70,0	41 264	1319—1321	Parkimisekstraktid	185,3	47 484
1054—1055a	Portselankaup	35,1	34 921	1324, 1328,			
1056—1073	Klaaskaup	29,8	40 289	1336—1344	Mineraalvärvid	222,7	73 772
28.	Keemiatööstussaadused	1 660,3	778 266	1348	Alisariinvärvid ern.	10,0	107 820
1102	Kaseiin	19,8	21 500	1356	Trükiivärvid	4,9	8 514
1103	Albumiin	0,0	8	1360	Pronksipulber	0,1	520
1104—1109	Pehmet kummist teosed	46,3	138 836	1363, 1364	Lõhkeained ja süütenöör	38,3	25 038
1110	Veoaute massiiv-kummistõlmid	—	—	1368	Linoleum	3,0	4 315
1113, 1114	Kummist jalanõud	5,2	20 543	29.	Muud eraldi nimetatava kaubad	6,8	71 425
1146	Väävelhapi alumiinium	496,5	46 648	1386	Nööbid igas	2,2	24 121
1165	Sooda peale söögisooda	172,2	18 719	1394—1396	Kirjutusmaterjal ern.	1,0	18 046
VÄLJAVEDU — EXPORTATION.							
I. Elusloomad (arv)		2 077 tk	278 559	12. Tekstiiltoorained		809,6	855 742
1	Hobused (arv)	214 tk	116 030	354	Lina	524,0	611 231
2	Veised (välja arvatud vasikad) (arv)	7 tk	000		Sel.: Briti	487,4	563 031
II. Toit- ja maitseained, joogid		5 787,6	2 495 159	355	Takud	172,5	198 504
3.	Acid- ja juurviljad	3 125,8	158 587	13.	Ärtsid ja metallid töötlemata (metallimurd)	1 304,9	94 691
85	Kartul, toores	3 042,4	149 141	380	Vanaraud	1 302,1	93 566
41	Sibulad	—	—	385, 386	Sel.: Poola-Danzig	1 281,3	92 556
47	Sigur, värsked ja kuivad	70,0	11 000		Vanavask	2,8	1 135
57	Ünäd	—	—		Sel.: Belgia-Luksemb. m. l.	2,8	1 135
4.	Karjasaadused	1 093,5	1 975 151	14.	Mineraalid peale ärtside	6 254,0	35 111
76	Peekon	158,8	213 026	406, 407-a	Kips	827,2	10 160
	Sel.: Briti	158,8	213 026	417	Kaltsiitkivi (Besti)	5 375,0	11 745
77	Sealiha värsked ja soolatud	—	—	15.	Keemiatööstuse toorained	5 308,5	560 932
79	Loomaliha	70,3	40 803	a) õlid, rasvad, valgud, kummi toorelt	5 160,6	437 309	
	Sel.: Soome	58,2	28 046	487	Besti bensiin	245,0	53 931
81	Lambaliha	24,8	23 430	497	Põlevkivi	4 650,5	353 778
	Sel.: Rootsi	24,8	23 430	508-a	Bituumen	195,4	14 915
93	Piimapulber	1,5	1 500	c) Keemiatööstuse toorained punkt a ja b nimetatamata	52,8	115 449	
96	Yöi	882,0	1 288 595	565	Kunstsarv töötlemata	60,7	114 095
	Sel.: Briti	720,4	1 056 712	IV. Valmisaadused		4 057,5	1 940 869
99	Munad	G 086 160 tk	286 433	16.	Nahad töötletud ja nahkkaup	30,0	77 441
5.	Kala, kalasaadused ja vähid	335,0	186 950	566, 567	Suured parknahad	30,0	77 441
100—105	Värsked kalad	325,4	181 776	17.	Puittootussaadused	1 681,2	347 800
106	Tindkala	0,2	1 854	593-a	Vineer	1 328,8	220 330
116—120	Kalakonservid	3,4	3 320	504	Sel.: Briti	154,8	77 830
6.	Muud toit- ja maitseained ning joogid	124,9	47 082		Sel.: Belgia-Luksemb. m. l.	60,1	25 320
127	Kartulijahu	79,8	15 787		Saksa	32,2	18 180
137	Sokolad	—	—		Prantsuse	48,6	16 000
188	Kompvekid	37,2	24 427	609, 610	Mööbel	11,0	7 327
210	Teraleib, pain normal	—	—	18.	Paberitööstussaadused	856,5	207 036
213	Piiritus	—	—	634	Pakkimis- ja kirjutusmaterjal	191,8	40 222
III. Toor- ja poolvalmisained		34 130,5	3 242 057	636, 637	Kirjutus- ja trükipaber	635,4	152 258
8.	Loomariigained, peale rasvade	162,6	345 832	637—670	Puuvillaniit ja -lõng	457,2	929 041
237—241	Loomanahad kuivalt soolatud	8,8	55 635		Sel.: Saksa	140,2	369 251
	Sel.: Saksa	4,2	28 975		Rootsi	56,8	141 044
	N. S. V. L.	4,0	26 660		Hollandi	19,0	63 378
237—241	Loomanahad märjalt soolatud	125,9	231 769	671—676	Puuvillariie ¹⁾	95,0	286 905
	Sel.: N. S. V. L.	50,8	124 800		Sel.: Norra	62,4	119 885
	Saksa	24,6	50 140		Rootsi	32,1	97 739
	Soome	32,4	33 694	690	Linane lõng	31,7	75 055
243—257	Karunahad	0,3	12 430	691-a	Linane riie jäme	36,3	78 572
260	Jõhvid	2,4	11 740	696	Pakkimis- ja kotirite džaudid	130,7	71 283
270	Soolod	10,7	22 390		Sel.: Saksa	61,8	33 340
9.	Seemned, taimed ja nende osad	65,9	17 840		Taanli	36,9	19 456
274, 275	Linaseemned	65,8	17 700	22.	Jõu- ja võimasinad	3,2	5 078
				859	Külmutamiseadised	—	—
10.	Metsamaterjal	11 968,8	556 204	23.	Metallikaup	55,6	33 532
311	Haavapakud	1 269,1 tsm	43 337	370	Radioatorid malmist	—	—
322	Propsid	11456,3	120 458	24.	Elektrisinad, aparaadid ja tarbed	4,2	54 007
320, 326-329	Kuuse- ja männilauad ja -plangud	6 723,6	288 957	042	Telefonitapar. ja n. osad	4,1	53 207
	Sel.: Briti	4 618,1	189 000	27.	Keraamika ja muud mineraalkaubad	581,7	32 326
	Hollandi	1 541,8	60 000	1015	Sement	—	—
335	Kastilauad	427,3	29 777		Sel.:	—	—
II.	Paberitööstusained	8 262,1	775 705	1080	Tahvelklaas lihvimata	156,3	26 708
347	Puumass märg	3 299,2	98 130	28.	Keemiatööstussaadused	98,5	54 559
349	Tselluloos	4 062,9	677 875	1102	Kaseiin	31,5	23 242
	Sel.: Briti	2 145,6	290 611	1318	Tuletikud	61,9	21 009
	Prantsuse	1 330,0	159 926	29.	Muud ern. kaubad	6,5	79 070
				1392	Kunstsarvkammid	4,2	57 623

¹⁾ Sellest: Eestis töötletud välismaa kauba tagasivedu välismaale 4 920 kg 56 452 kr väärtuses — Réexportation des marchandises travaillées 4 929 kg 56 452 kr.

Tab. 6. Riigiraudteed juunis 1937. — Chemins de fer en juin 1937.

1. Tähtsamad andmed piirkondade järgi — Données principales d'après les districts du réseau.

*) Kiitsarõppmelisel arvestatakse teljekoormis teljepaari peale.	Tuhendevts rong-km arv (1000) Trains-km des tr. kilomètres (1000)	Reisija-km (1000) Voyageurs-km (1000)		Istekohtide kasutamise % — % des places occupées	Tühjade vankrite % vanker km üldarv. — Pourcentage de wagons vides	Laaditud kaubavag. keskmine telje koorem*) Poids moyen par essieu d'un wagon chargé		Keskmine netokaal kõigil kaubarongidel Poids moy. net de train pour march.	Keskmine kaubarongi brutokaal (üldv. tn) — Poids moy. brut d'un train à marchand. (traf. tot. ton)		Keskmine kaubarongi telgede arv — Nombre moy. d'essieux pour un train de march.	
		Üldarv Total	III kl. III cl.			Üldvoost Traf. total	Maksul. voost Trafic payé		Tallinna suunas Vers Tallinn	Tallinnast — Au dep. de Tallinn	Tallinna suunas Vers Tallinn	Tallinnast — Au dep. de Tallinn
a) Lalarõppmelised teed — Voie large.												
Auru- ja mootorronges	290	25 835	23 001	52,9	—	—	—	—	—	—	—	—
Sel.: Paldiski—Keila	5	187	187	28,2	28,6	4,97	1,81	—	—	—	—	—
Haapsalu—Keila	15	1 430	1 316	51,2	20,8	4,40	4,04	102	307	134	37	45
Keila—Tallinn	20	1 048	1 605	54,7	20,0	4,82	3,87	156	354	222	43	56
Tallinn—Tapa	52	6 250	5 414	58,7	42,0	6,35	5,09	221	779	420	81	108
Tapa—Kohtla	36	2 876	2 554	62,5	30,7	6,31	4,01	240	495	316	61	74
Kohtla—Narva	19	1 701	1 673	50,6	14,6	3,22	2,62	07	158	122	28	21
Tapa—Tartu	66	5 178	4 658	40,7	27,1	5,30	4,72	255	654	404	65	83
Tartu—Peiseri	23	1 855	1 797	57,8	32,0	6,04	4,91	192	498	320	51	72
Tartu—Valga	41	2 823	2 596	49,4	21,5	4,45	2,81	181	415	274	07	62
Valga—Petsari	25	870	849	26,8	34,1	4,50	3,44	140	314	272	68	51
Petsari—Irboska	4	07	07	31,8	31,6	4,66	4,31	—	—	—	—	—
Tähtajalisi kogu raudteel	—	862	665	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Elektrirong. Tall.—Pääsküla	25	3 360	3 360	50,0	—	—	—	—	—	—	—	—
Kokku — Total	321	29 201	26 367	53,6	32,0	5,63	4,89	215	568	357	66	82
Mais — en mai 1937 a.	314	24 013	21 346	48,8	28,8	5,08	5,30	200	628	383	68	90
Juunis — en juin 1936 a.	306	28 473	26 003	50,8	30,1	6,65	5,00	231	681	436	08	89
1. IV — 30. VI 1937	045	72 680	64 704	49,2	29,5	5,91	5,27	230	603	350	07	58
1. IV — 30. VI 1936	885	68 876	62 288	46,4	30,0	5,93	5,24	242	651	447	70	90
1. I — 30. VI 1937	1 827	125 104	110 808	44,9	29,0	6,09	5,35	236	609	348	67	85
b) Kiitsarõppmelised teed — Voie étroite.												
Sel.: Tallinn—Sad.—Türi	50	3 341	2 902	55,2	30,9	3,02	3,42	108	309	221	121	150
Türi—Mõisaküla	23	901	888	66,3	36,1	3,54	3,04	87	220	195	82	100
Mõisaküla—Pärnu	14	468	401	36,1	43,1	4,00	2,87	70	100	246	08	74
Lüva—Väina	4	131	130	35,8	50,0	3,32	2,80	—	—	—	—	—
Rapla—Virtsu	11	520	454	37,2	22,0	2,40	1,06	—	—	—	—	—
Lelle—Papiidüü	20	870	685	52,0	29,5	3,62	3,20	106	252	179	07	94
Türi—Tamsalu	13	352	324	42,4	35,3	3,22	2,87	105	234	162	87	105
Orajõe—Riiselja	3	92	92	41,0	36,8	4,08	3,13	—	—	—	—	—
Mõisaküla—Valga	5	173	144	40,2	30,2	6,86	5,16	123	211	100	57	86
Valga—Mõniste	8	185	185	48,7	41,3	4,12	3,73	—	—	—	—	—
Sonda—Mustvee	0	202	192	39,6	43,3	4,08	2,91	94	216	11	80	82
Tähtajalisi kogu raudteel	—	158	101	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Kokku — Total	160	7 402	6 498	50,2	24,3	3,76	3,37	99	286	192	100	108
Mais — en mai 1937 a.	155	5 796	5 007	44,4	29,3	3,61	3,10	93	243	171	80	107
Juunis — en juin 1936 a.	167	7 487	6 700	48,2	34,0	4,30	3,85	106	233	147	72	82
1. IV — 30. VI 1937	471	18 500	16 653	46,5	30,5	3,72	3,41	105	255	194	90	111
1. IV — 30. VI 1936	451	18 060	15 899	46,3	33,2	4,93	3,71	110	261	188	34	109
1. I — 30. VI 1937	890	32 316	27 726	43,4	29,8	3,82	3,51	110	258	184	80	107

	Lalarõppmelised teed — Voie large				Kiitsarõppmelised teed — Voie étroite					
	Juuni		1/IV—30/VI 1937	1/IV—30/VI 1936	1/I—30/VI 1937	Juuni		1/IV—30/VI 1937	1/IV—30/VI 1936	1/I—30/VI 1937
	1937	1936				1937	1936			
2. Kaubavedu (1000) — Transport des marchandises (1000).										
Kõigi saadetiste kaal — poids: Ton	163	139	538	442	1 007	75	64	245	222	453
Sel.: maksulised saadet. — Dont les march. payables: Ton	20 583	15 856	62 409	49 556	111 608	5 620	5 139	18 408	17 389	34 284
Sellest erakaubad — Dont marchand. privées: Ton	17 806	14 031	56 084	43 802	99 673	5 055	4 694	16 900	15 848	31 542
Ton-km	1 333	1 093	451	360	845	64	55	214	203	403
Ton-km	17 003	12 274	53 140	40 837	95 070	4 794	4 608	16 303	16 564	30 833
3. Pagasivedu — Transport des bagages.										
Kaal — (poids) (tuh. tn)	0,5	0,5	1,4	1,2	2,3	0,2	0,2	0,6	0,6	1,1
tn-km (tuh.)	46	44	130	118	229	18	19	40	45	82
4. Reisijate vedu (1000) — Transport des voyageurs (1000).										
Reisijate üldarv — Nombre total de voyageurs	870	927	2 008	2 435	4 809	145	148	391	379	695
Sellest (välislastenduse — Dont trains de voyageurs	5	4	14	11	24	0,6	0,5	1,0	1,5	2,6
Dont Kohalik liikumine — Mouvement local	873	923	2 694	2 424	4 784	144	147	389	377	692
Sellest III klassis	861	912	2 550	2 395	4 721	136	140	367	357	660
Reisija-km üldarv — Voyageurs-km	20 202	28 473	72 090	88 875	125 104	7 402	7 487	18 500	18 060	32 315
Sellest — Dont: Elektrirongid — Trains électrig.	3 306	4 080	10 804	10 665	20 020	—	—	—	—	—
Reisijaid tee-km peale	38	37	96	90	164	11	11	28	27	48
Keskmine sõidukaugus — Parcours moyen	33,2	30,7	27,9	28,3	26,0	61,1	50,6	47,9	47,7	46,5
Magamiskartide üldarv — Cart. pour wag. lits vend.	4	3	12	10	22	0,8	0,6	2,9	2,1	4,8
Ferrootpiletid — Tickets d'entrée vendus	16	16	41	38	67	0,02	0,1	0,02	0,3	0,1
5. Veerukooseluse kasutamise (1000) — Exploitation du matériel roulant (1000).										
Rong-km üldarv — Trains-km	329	312	654	893	1 830	174	168	495	469	980
Sellest reisironges — Dont trains de voyageurs	237	241	703	601	1 883	130	132	361	367	751
„ kiirkaubaronges — Dont trains de march. rapides	23	42	108	106	230	10	6	20	18	44
„ kaubaronges — Dont trains de marchand.	56	19	118	74	176	16	15	52	58	83
„ tõõronges — Dont trains ouvriers	8	6	9	7	13	14	11	24	18	31
Talg-km üldarv — Essieux-km	10 923	9 543	20 499	20 149	55 264	8 608	7 853	24 355	21 969	43 869
Sellest (vaguntalg-km — Voitures à voyageurs	4 281	4 405	11 794	11 732	22 214	2 675	2 597	7 856	7 007	13 924
Dont (Vankritealg-km — Wagons à marchand.	6 542	5 138	17 705	14 867	31 056	5 928	4 766	16 973	14 872	29 439
Kesk. tlg. arv rong. — Moyen. des essieux par train	33,1	30,6	31,0	29,3	29,0	49,5	43,8	49,2	46,8	46,8
Aurureisironges — Trains de voyageurs	27,8	28,2	25,6	26,0	24,1	43,3	39,4	42,9	40,0	41,7
Sellest Elektrironges — Trains électriques	8,2	8,2	8,2	8,0	8,1	—	—	—	—	—
Dont Bensini-moot. ronges — Trains à moteur (bens.)	4,0	3,6	4,0	3,8	3,9	8,0	8,0	8,0	8,2	8,0
Kaubaronges — Trains de marchand.	70,6	75,0	68,9	77,9	66,8	95,8	76,4	97,2	95,2	96,8
Tõõronges — Trains ouvriers	54,0	60,0	53,3	65,8	42,5	65,4	73,4	63,0	77,9	56,3
Kesk. kaubar. bruto-kaal üldvoost — Poids de tr. march.	478	482	486	488	475	227	208	231	238	235

Tab. 14. Vabariigi piiridest ülesõitnute arv juunis ja juulis 1937. a.
Nombre de personnes ayant passés les confins de la République en juin et juillet 1937.

	Juulis — Juillet		Juunis — Juin						
	Sissesõitn.	Väljasõitn.	Entrées	Sorties					
Väljaspässidaga <i>Passeports pour l'étranger</i>	a) Riikikondsuse järgi <i>D'après la sujétion</i>				Reisikartidega — Cart. de voyage:				
Eesti — <i>Estonie</i>	1 440	1 237	1 203	1 564	Eesti	1 348	1 518	2 473	2 927
Ameerika Ühendr. — <i>États-Unis</i>	190	178	114	70	Soome	1 729	1 672	1 781	1 461
Austria — <i>Autriche</i>	06	83	44	40	Sisepässidaga — Passeports ordin.				
Belgia — <i>Belgique</i>	14	15	20	17	Eesti — <i>Estoniens</i>	5 308	5 418	5 648	5 917
Dantsig — <i>Dantzig</i>	8	13	0	0	Läti — <i>Lettons</i>	7 399	7 145	6 078	6 339
Helveetsia — <i>Suisse</i>	73	108	81	41	Väljaspässidaga <i>Passeports pour l'étranger</i>				
Hilna — <i>Chine</i>	2	—	—	—	Tallinn	4 606	4 583	3 080	2 202
Hispaania — <i>Espagne</i>	2	2	1	1	Valga	2 219	2 083	1 921	1 793
Hollandi — <i>Pays-Bas</i>	01	02	49	40	Narva	109	101	225	138
Inglise — <i>Angleterre</i>	198	170	107	97	Mõisaküla	40	48	24	35
Itaalia — <i>Italie</i>	22	24	20	24	Pääpsalm	151	142	121	103
Jaapan — <i>Japon</i>	7	7	10	0	Paldiski	—	—	—	—
Kanada — <i>Canada</i>	6	5	0	2	Pärnu	—	567	352	121
Kreeka — <i>Grèce</i>	3	3	—	—	Kuressaare (ka Ruhnu)	46	39	38	11
Leedu — <i>Lithuanie</i>	276	271	232	228	Kõikiküla	—	1	—	1
L. Slaavia — <i>Yougoslavie</i>	1	—	4	4	Kunda	—	—	96	171
Läti — <i>Lettonie</i>	457	470	330	402	Narva-Jõesuu	—	—	14	16
Norra — <i>Norvège</i>	120	130	36	32	Piirivalvepunktid — D'après les <i>cordons de la garde-frontière</i>				
N.S.V.L. (Veno) — <i>U.R.S.S.</i>	54	57	50	51	Kokku — <i>Total</i>	8 358	7 953	6 210	5 132
Poola — <i>Pologne</i>	197	214	593	92	Reisikartidega — Cart. de voyage				
Prantsuse — <i>France</i>	93	81	41	52	Tallinn	2 710	2 870	4 084	4 203
Rumeenia — <i>Roumanie</i>	32	28	8	5	Talsed punktid	361	320	170	185
Rootsi — <i>Suède</i>	2 722	2 681	1 605	805	Kokku — <i>Total</i>	3 077	3 190	4 254	4 388
Saksa — <i>Allemagne</i>	935	725	695	602	Sisepässidaga — Passeports ordin.				
Soome — <i>Finlande</i>	640	623	627	680	Tallinn	58	52	52	49
Taani — <i>Danemark</i>	64	57	41	40	Valga	1 589	1 544	2 146	2 020
Tšehhoslovakkia — <i>Tchécoslovaqu.</i>	350	412	99	99	Mõisaküla	247	230	231	258
Türgi — <i>Turquie</i>	8	4	2	3	Pärnu	255	262	243	233
Ungari — <i>Hongrie</i>	238	235	72	64	Kõikiküla	17	20	51	66
Muud riigid — <i>Autres pays</i>	10	17	16	10	Mõniste	54	56	64	119
Riikikondsuseta — <i>N'ayant auc. suj.</i>	64	41	47	20	Kuressaare	536	512	423	331
					Piirivalvepunktid	9 921	9 895	9 111	9 166
					Kokku — <i>Total</i>	12 797	12 561	12 321	12 256
					Ülise — <i>Gr. total.</i>	24 142	23 704	22 785	21 776
					I. I — 31. VII 1937. a.	101 937	100 620	77 795	76 916
					Vastav kuu 1936. a.	21 054	20 542	23 422	23 459
					Belmine kuu 1937. a.	22 785	21 776	17 052	16 562

Tab. 15. Linnade rahvastik juulis 1937. a.*
Mouvement de la population dans les villes en juillet 1937.

	Rahvastikuregistreeritud						Väljaregistreeritud — Rayés des listes						Registreeritud elanikkude arv											
	1. juuliks 1937. a. <i>Nombre de la population au 1. VII 1937</i>						1. augustiks 1937. a. <i>Nombre de la population au 1. VIII 1937</i>																	
	Kokku		M.		N.		Sündinud		Sisepässidaga		Tõlge korterist		Surnud		Väljasõitnuid		Teadmata kuhu		Korterist välja-		Kokku			
							Nais-sünnused		Arrivées		Change-ment au logement		Décès		Départs		Inconnus		Charge-ment du logement					
Tallinn	143 800	63 912	79 887	69	54	1 235	1 104	1 610	1 650	71	64	1 268	1 189	914	871	1 104	1 158	142 970	63 478	79 492				
Haapsalu	0 087	2 450	3 637	—	1	535	788	20	36	1	—	460	508	—	20	36	8 354	2 524	3 830					
Kuressaare	5 336	2 278	3 058	2	2	450	577	22	43	1	3	364	460	—	22	43	5 539	2 865	3 174					
Narva	26 870	11 112	15 758	11	7	1 371	1 905	193	200	10	12	934	1 151	38	25	182	256	23 017	11 522	16 495				
Sellest:																								
Narva-Jõesuu jäh.	4 329	1 517	2 812	—	2	1 271	1 796	—	—	1	1	811	1 033	—	—	—	—	5 552	1 978	3 576				
Nõmme	10 466	8 660	10 806	14	9	220	345	127	177	10	10	196	215	47	48	107	145	10 591	8 670	10 921				
Otepää	2 085	880	1 205	—	1	20	7	8	4	—	—	2	10	13	—	8	4	2 088	890	1 198				
Paldiski	3 209	1 442	1 797	1	1	22	10	17	21	2	4	47	28	2	—	17	21	3 169	1 414	1 755				
Petseri	734	310	418	—	—	—	—	18	8	—	—	2	10	18	—	8	8	730	314	416				
Pärnu	4 576	2 155	2 421	6	2	55	71	65	54	1	1	68	68	—	—	65	54	4 572	2 147	2 425				
Põltsamaa	22 422	9 625	12 797	7	4	1 380	1 886	387	451	11	9	1 275	1 538	10	8	387	451	22 804	9 752	13 082				
Rakvere	2 694	1 180	1 508	3	1	22	58	17	23	3	1	33	31	2	2	17	23	2 706	1 173	1 533				
Tapa	0 070	4 188	5 482	6	—	95	98	85	107	3	2	30	101	10	8	78	109	0 719	4 252	5 467				
Tartu	3 775	1 861	1 914	1	—	33	25	29	32	—	—	2	38	33	—	24	27	3 773	1 864	1 909				
Tõrva	57 541	24 728	32 813	24	25	413	384	804	898	30	26	330	301	257	203	827	986	57 124	24 525	32 599				
Türi	2 875	1 280	1 505	—	—	60	52	16	14	1	1	85	35	8	1	15	11	2 915	1 302	1 613				
Valga	3 170	1 488	1 682	1	—	37	21	15	8	3	1	41	26	—	—	15	8	3 168	1 482	1 676				
Viljandi	10 101	4 554	5 547	5	4	63	74	88	103	8	10	104	34	—	—	88	100	10 038	4 510	5 528				
Võru	12 108	5 108	6 910	2	2	90	93	103	131	3	3	82	70	—	—	103	131	12 128	5 205	6 923				
	5 040	2 693	3 253	2	3	50	41	63	69	1	4	65	61	4	4	53	51	5 981	2 685	3 246				
Kokku — Total	342 474	150 006	192 468	153	116	6 189	7 626	3 685	4 102	165	157	5 397	6 077	1 297	1 168	3 140	3 628	343 326	150 044	193 282				
Reskmine I. I —																								
— 31. VII 1937. a.																								
Juul 1937. a.	341 588	149 630	191 958	137	127	3 854	4 143	3 437	4 021	175	180	3 129	3 224	1 087	1 173	2 883	3 481	341 975	149 784	192 191				
Juul 1936. a.	341 163	149 789	191 364	128	118	6 002	7 400	4 112	4 648	162	156	4 891	5 209	1 461	1 537	3 511	4 159	342 474	150 000	192 468				
Juul 1936. a.	336 914	147 684	189 280	135	128	6 244	7 610	3 838	4 244	157	148	5 473	5 913	1 242	1 221	3 802	3 754	337 907	147 677	190 230				

* Iga linna rahvastikuvaru saavutamisel 1. kuupäevaks, arvestades igakümnise sisse- ja väljaregistreerimisega, on võetud aluseks faktiline rahvastikuvarv 1. III 1934. a.

Tab. 15. Linnade rahvastik juunis 1937. a.*)
Mouvement de la population dans les villes en juin 1937.

	Sisseregistreeritud Enregistrés						Väljeregistreeritud—Rayés des listes								Registreeritud elanikkude arv 1. juuniks 1937. a. Nombre de la population au 1. VI 1937					
	Sündinud Naisances		Sisso- sõitnuid Arrivées		Telse korterisse sisse- kolijaid Change- ment du logement		Surnud Décés		Välja- sõitnuid Départs		Teadma- ta kuhu Inconnu		Korterist välja- kolijaid Change- ment du logement		Kokku	M.	N.			
	M.	N.	M.	N.	M.	N.	M.	N.	M.	N.	M.	N.	M.	N.						
Tallinn	145 170	64 243	80 927	55	50	1 563	1 019	1 783	1 820	59	62	1 501	1 492	1 008	1 041	1 104	1 330	1 43 809	63 912	79 897
Haapsalu	5 092	2 127	2 965	5	1	430	840	38	39	2	4	160	166	—	—	38	39	6 087	2 450	3 637
Kuressaare	4 684	2 057	2 627	3	—	355	535	46	38	2	—	132	104	3	—	46	38	5 336	2 278	3 058
Narva	24 013	10 398	14 215	3	2	991	1 836	226	326	14	11	279	261	14	24	190	325	26 870	11 112	15 758
Sellest: Narva-Jõesuu jsk.	1 959	779	1 180	—	—	857	1 744	—	—	1	2	118	110	—	—	—	—	4 329	1 517	2 812
Nõmme	18 782	8 422	10 300	10	7	449	749	172	182	12	10	173	264	45	44	163	174	19 466	8 660	10 806
Otepää	2 053	872	1 181	—	—	20	41	6	7	—	—	21	17	—	—	0	7	2 086	890	1 205
Paide	3 339	1 485	1 854	1	1	39	31	21	35	—	—	80	111	3	8	21	35	3 209	1 442	1 767
Paldiski	673	287	386	—	—	34	37	1	3	—	—	5	4	—	—	1	3	734	316	418
Petseri	4 071	2 236	2 435	1	2	35	77	95	100	2	1	115	92	—	—	05	100	4 576	2 155	2 421
Pärnu	21 345	9 242	12 133	9	9	919	1 290	425	483	13	9	524	586	8	10	425	483	22 422	9 625	12 797
Põltsamaa	2 800	1 228	1 572	2	1	36	52	33	32	1	—	72	112	7	5	33	32	2 974	1 186	1 508
Rakvere	9 061	4 298	5 063	4	5	102	89	106	125	4	7	176	233	27	29	115	138	9 670	4 188	5 482
Tapa	3 819	1 857	1 902	1	1	61	24	35	28	—	—	54	62	7	7	31	31	3 775	1 861	1 914
Tartu	59 205	25 493	33 712	24	18	492	431	771	1 021	38	29	860	951	332	371	822	1 018	57 541	24 728	32 813
Tõrva	2 074	1 335	1 639	2	1	53	60	27	21	1	3	108	102	1	—	27	21	2 875	1 280	1 595
Türi	3 164	1 473	1 691	2	—	46	39	16	20	1	2	32	46	—	—	16	20	3 170	1 488	1 682
Valga	10 263	4 012	5 651	0	1	105	103	86	115	8	4	150	197	—	—	97	122	10 191	4 554	5 547
Viljandi	12 400	5 340	7 060	1	0	157	98	187	185	4	9	290	245	—	—	107	185	12 108	5 198	6 910
Võru	6 145	2 784	3 361	—	2	56	58	68	63	1	3	153	165	6	5	45	58	5 946	2 693	3 253
Kokku — Total	341 153	149 789	191 364	128	113	6 002	7 409	4 112	4 643	162	156	4 891	5 209	4 611	4 532	3 511	4 159	342 474	150 096	192 468
Keskmine 1. I — — 30. VI 1937. a.	341 440	149 567	191 873	134	129	3 465	3 502	3 396	4 008	170	183	2 751	2 749	1 054	1 174	2 840	3 457	341 750	149 741	192 009
Mai 1937. a.	342 467	150 113	193 344	128	112	3 314	2 956	3 602	4 267	198	184	2 954	3 209	1 098	1 104	3 118	3 728	341 153	149 789	191 364
Juuni 1936. a.	335 232	147 148	188 084	105	104	6 325	7 555	3 583	4 215	247	229	4 900	5 309	1 610	1 887	3 725	3 266	336 014	147 034	189 280

*) Iga linna rahvastikuaru saavutamisel 1. kuupäevaks, arvestades igakulise sisse- ja väljeregistreerimisega, on võetud alueks faktiline rahvastikuaru 1. III 1934. a.

Tab. 33. Nakkushaigused mais ja juunis 1937. a. — Maladies contagieuses en mai et juin 1937.

	Juuni — Juin											Mai — Mai												
	Typus abdo- minalis	Para- typus	Varitola	Morbilli	Scarla- tina	Diph- theria	Lepra	Mening- cerebr. epid.	Tracho- ma	Tuber- culosis	Kokku Total	Typus abdo- minalis	Para- typus	Malaria	Morbilli	Scarla- tina	Diph- theria	Lepra	Mening- cerebr. epid.	Tracho- ma	Tuber- culosis	Kokku Total		
Linnad — Villes	34	28	—	—	33	16	—	2	—	59	165	64	11	—	—	62	21	—	—	—	—	5	61	226
Tallinn	4	16	—	—	12	4	—	1	—	19	56	3	2	—	—	22	7	—	—	—	—	33	67	
Haapsalu	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
Kuressaare	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
Narva	22	2	—	—	2	—	—	—	—	1	27	40	1	—	—	1	1	—	—	—	—	4	56	
Sellest Narva-Jõesuu	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	7	
Nõmme	—	—	—	—	3	1	—	—	—	3	7	—	—	—	—	7	1	—	—	—	—	8	16	
Otepää	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	2	
Paide	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
Paldiski	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
Petseri	—	—	—	—	1	2	—	—	—	3	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
Pärnu	—	2	—	—	2	1	—	—	—	5	12	—	—	—	—	5	—	—	—	—	1	8	14	
Põltsamaa	—	—	—	—	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	4	—	—	—	—	—	—	5	
Rakvere	—	—	—	—	1	1	—	—	—	1	3	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	3	
Tapa	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
Tartu	3	10	—	—	9	5	—	—	—	11	33	6	4	—	—	13	8	—	—	—	3	7	42	
Tõrva	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1	—	—	—	—	2	—	—	—	—	—	—	2	
Türi	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	2	
Valga	—	—	—	—	1	1	—	—	—	3	6	4	1	—	—	1	—	—	—	—	—	—	5	
Viljandi	1	—	—	—	2	—	—	—	—	3	9	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	10	
Võru	2	—	—	—	—	1	—	—	—	9	9	—	—	—	—	5	—	—	—	—	—	—	—	
Maad — Arrondissement.	23	11	1	3	67	32	—	—	9	118	264	28	7	1	4	104	37	1	—	—	6	190	289	
Viru	17	1	—	—	17	4	—	—	—	12	51	29	—	—	1	20	9	—	—	—	—	2	58	
Järva	—	—	—	—	6	1	—	—	—	12	12	—	—	—	—	8	—	—	—	—	—	—	11	
Harju	2	1	—	—	6	18	—	—	—	10	46	—	—	—	1	18	5	—	—	—	1	17	41	
Lääne	—	—	—	—	7	1	—	—	—	5	23	—	—	—	—	2	1	—	—	—	—	—	7	
Saare	—	—	—	—	3	—	—	—	—	3	6	—	—	—	—	3	—	—	—	—	—	—	5	
Pärnu	1	—	—	—	4	—	—	—	—	8	15	—	—	—	—	9	—	—	—	—	1	13	26	
Viljandi	—	—	—	—	3	—	—	—	—	5	6	—	—	—	—	2	—	—	—	—	—	—	7	
Tartu	—	—	1	—	1	6	—	—	—	3	18	45	—	—	—	27	6	—	—	—	2	14	40	
Valga	—	1	—	—	2	—	—	—	—	9	12	—	—	—	—	6	—	—	—	—	—	2	10	
Võru	1	—	—	—	2	1	—	—	—	1	23	32	—	—	—	3	—	—	—	—	—	1	32	
Petseri	—	—	—	—	1	—	—	—	—	2	4	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	9	
Kokku — Total	57	39	1	3	100	48	—	2																

Tab. 25. Toidainete maksimumus kalorilise sisalduse järgi 1934—1937. a.)
Coût des denrées alimentaires à la base de leur valeur nutritive 1934—1937.

	Keskm.—Moyenne			
	1934	1935	1936	1937
Sesküha — Viande de porc	25	23	24	39
Sespekk — Lard	10	9	14	15
Loomaliha — Viande de boeuf	27	32	36	36
Vaskliha — " "	33	34	34	34
Lambaliha — " "	21	18	23	25
Searasv sulatam. — Grasses de porc.	10	8	12	13
... sulat. — Saucisson	12	9	12	15
Loomarasy sulatam. — Grasses de boeuf non fondue	7	7	8	7
Teevorst — Saucisson	50	54	62	79
Sõuk Jambon	29	27	34	47
Rümed, värsked — Péd. harengs bät.	37	31	33	33
Kihud, " — Espress, frais	30	32	43	29
Hangid " — Brochets, fraîches	87	91	108	77
Alvendaq " — Perches, fraîches	60	64	70	40
Tursad " — Morues	43	48	59	26
Rümed, soolat. — Pet. har. bät. salés	31	29	37	30
Kihud " — Espéras, salés	27	31	41	61
Heeringad " — Harengs	34	32	34	33
Rüktüha " — Farine de seigle	4	4	4	5
Rüktüha " — " seigle blanche	8	8	8	7
Sepiküha " — " froment	7	6	8	8
Nisipüha " — " froment blanc	17	9	13	13
Odrazjan " — " d'orge	8	7	9	9
Krumbid — Orge perlé	9	8	9	9
Peenlieb " — Pain de seigle	6	7	7	7
Sepik " — " de froment	12	12	14	14
Nedasaai " — " blanc	14	14	16	16
Rõõskõpim — Lätt freis	15	13	18	17
Hapukoor — Crème aigre	27	26	28	28
Kõhupim — Caillebotte	32	32	32	33
Võl, meierel — Beurre de table	18	20	22	29
kõvigi " — " cuisine	16	17	20	19
Tatnevid " — " végétal	12	11	11	13
Junek kvaitel — Fromage suisse	33	33	33	31
Kaanamüed — Oeufs de poule	10	12	13	6
Kartulid — Pommes de terre	8	6	6	6
Põrsandid — Charcots	35	29	31	42
Reedid — Bêchames	35	33	45	59
Kaallikud — Avocés	33	33	43	54
Herud — Fois séchés	11	8	10	12
Öad — Fèves	8	6	8	7
Kapsad hapud — Choucroute	95	103	149	214
värsked — Choux frais	51	57	70	250
Sibulad — Oignons	53	58	85	119
Ris — Riz	16	18	17	18
Manna — Manne	16	11	14	14
Makaroonid — Macarons	22	22	21	21
Kartulijahu — Farole de porc de terre	9	7	9	9
Suhkur, peenlike — Sucre en poudre	11	11	11	12
Mesi — Miel	43	41	43	52

1) Maksimumus 1000 kal. kohta (centides) — Coût par 1000 calories (en centes).

Tab. 27—28. Elatusmaksumus- ja suurmüügindeksid
 (geom. kesk., 1913=100).
 Nombres-indices du coût de la vie et nombres-indices des prix de gros (moyenn. géom., 1913=100).

	Keskmisel		1937				
	1934	1935	1936	1937	V	VI	VII
1. Toitus — Alimentation	76	77	89	97,1	97,3	96,7	95
2. Korter — Logement	112	113	118	125	125	125	126
3. Küte ja vaigus — Chauffage et éclair.	60	60	76	75	75	75	78
Puid — Bois	54	51	61	61	61	61	63
Elekter — Electricité	70	43	43	43	43	43	43
Petrooleum — Pétrole	70	59	64	62	62	62	67
Trikulid — Aliments	122	122	122	122	122	122	122
4. Riie — Etoffe	129	131	135	135	135	135	139
Ombelmine — Couture	116	115	115	115	115	115	115
Pesu — Linge	130	130	130	130	130	130	130
Jahajad — Chaussures	136	138	136	136	136	136	136
5. Puhastus — Hygiène et nettoyage	143	145	160	160	160	160	162
Saun — Sarcos	87	86	86	85	85	85	85
Hüüesajamine — Barbe	108	103	101	99	99	99	99
Saun — Bain	68	68	68	66	66	66	66
Hüüesajamine — Coupe de cheveux	78	78	78	78	78	78	78
6. Reisid, liikumise, post — Voyages etc.	104	104	104	104	104	104	104
Tall-Nõmme pli. hind — Chem. de fer	79	79	79	79	79	79	79
Tram — Tramway	86	86	86	86	86	86	86
Postitall — Tarif postal	62	62	62	62	62	62	62
7. Haridus — Instruction	86	91	91	91	91	91	91
8. Lühustus — Diversissements	94	94	94	94	94	94	94
Teater — Théâtre	153	153	153	153	153	153	153
Kino — Cinéma	158	158	158	159	159	159	159
Tubak — Tabac	56	56	56	56	56	56	56
Alkohol — Alcool	46	46	47	48	48	48	48
Müüd kuld — Autres dépenses	200	200	200	200	200	200	200
Üldindeks — N.-ind. général du coût de vie	153	153	153	153	153	153	153
	95	95	101	102,7	102,5	102,4	104
	87	88	98	103,7	103,7	103,4	104

SUURMÜÜGINDEKSID (võrkaastamata keskm.) — Nombres-indices des prix de gros (moyennes non pondérées).

	1934	1935	1936	1937
Üldindeks — Nombre-indices général	85	84	91	99
Sellest toidumüü — Dont matières alimentaires	78	76	86	94
... muud — Dont autres	83	83	86	92
Tühtsamate ainete hindade käik — Mouvement des prix des articles principaux (1913 = 100)	103	109	116	128
Rankis — Seigle	46	46	64	82
Seabüis — Viande de porc	61	45	75	89
Lina — Lina	136	188	158	190
Tallannahk — Cuir à semelles	89	87	100	100
Raud — Fer en espèces	68	72	74	91
Puurillane riie — Cotonnade	138	138	138	138
Petrooleum — Pétrole	52	46	57	62
Suhkur — Sucre	78	78	77	80

Tab. 30. Tööstustevõõtted ja töölohu 1-ks juuliks 1937. a.
Entreprises industrielles et leur main d'oeuvre au 1. juillet 1937.

Bürotoetaks arv N. d'entreprises	Tööstajate üldarv Nombre général des travailleurs				Neist töölisi Dont ouvriers		Tööstajate ja teenistajate arv van. alla 18 a. — Minares parmi les ouv. et service	Tööstajate pärga lõuues du travail fourn. (1 000)	Tööstajate pärga säures loun suites loun (1 000 kt)	Dont a des ouvriers (1 000 kt)	Keskmise teenistuse tunnus (aast) Gain moyen horaire (aet)		Tööstustuste arv Nombre des accidents
	Tööstajate arv 1. VII 1937		Tööstajate arv 1. VII 1937		Meheed Hommes	Naised Femmes							
	Indeks I. VI 1937 = 100	Arv	Indeks I. VI 1937 = 100	Arv									
I. Muurud ja kaevandused	29	6 571	1 940	1 060	7 537	112,9	1 084,9	508,6	482,5	46,0	20,3	41,8	292
Sellest: Põlevikivõõstus	6	3 537	735	530	3 753	105,6	1 870	845,8	810,1	43,3	20,0	40,4	198
II. Malmite tööstus	21	2 101	285	233	2 244	105,5	5 458	1 189	1 054	48,3	20,0	40,4	88
III. Metallite tööstus	46	6 145	346	216	6 275	102,4	2 073	3 612	1 504	38,7	20,8	34,4	165
Sellest: Masinaehitus ja remont	18	2 740	137	119	2 768	102,4	5 632	3 612	1 504	48,8	23,6	38,8	90
IV. Keraamika tööstus	6	1 383	44	13	1 414	102,2	2 502	400,8	108,5	40,2	23,3	38,8	22
Sellest: Põlevikivõõstus	15	2 394	285	173	2 519	105,3	1 257	407,7	141,3	53,5	36,0	53,2	22
V. Kivistõöstus	4	1 136	239	128	1 447	102,1	1 290	407,7	141,3	34,7	26,2	33,1	64
VI. Tsestivõõstus	14	574	16	23	567	98,8	481	251,1	107,5	35,0	21,5	31,7	4
Sellest: Põlevikivõõstus	44	2 071	287	185	2 258	102,8	1 083	368	27,9	34,8	29,1	77	
VII. Puitõöstus	3	4 440	99	101	4 438	99,4	10 835	1 544,1	713,6	34,8	23,8	29,1	55
Sellest: Puitõöstus	65	5 908	836	850	5 985	100,0	4 176	5 555,5	204,2	33,0	26,8	29,2	22
VIII. Pabertõöstus	14	1 639	22	11	1 660	101,3	1 482	900,7	400,5	35,8	25,4	32,7	144
IX. Põllugaasiatõöstus	14	2 392	41	94	2 339	97,8	2 070	370,6	176,0	46,7	30,5	40,2	22
X. Toidu-, malmi- ja jookide tööstus	18	1 885	40	33	1 906	100,5	1 165	271,9	121,1	38,0	23,0	32,7	144
XI. Kehakatte- ja puidukaupade tööstus	38	2 920	199	113	3 006	102,9	2 466	407,2	128,9	48,2	30,0	41,8	32
XII. Kehakatte- ja puidukaupade tööstus	20	2 052	47	29	2 081	102,0	2 466	407,2	128,9	38,0	23,0	32,7	144
XIII. Ehitustõöstus	10	699	18	96	631	88,5	1 629	231	80,6	51,5	27,8	36,8	3
XIV. Elektrifitseerimine, gaasi- ja veetarustus	57	4 582	1 892	1 370	5 104	111,4	4 092	832,5	406,0	42,1	21,6	40,9	137
Kokku suurtõöstus — Total	397	50 523	6 258	4 828	51 953	102,8	46 607	1 347	1 034,9	40,4	25,3	35,5	1 034
Sellest: ettevõtted 50 ja üle tööajaga — Les entreprises ayant plus de 50 travail.	181	41 695	4 184	2 919	42 910	102,9	38 470	1 151	1 031,1	40,0	25,9	36,0	818
Dont: ettevõtted 20—49 tööajaga — Les entreprises ayant 20—49 travailleurs	210	8 828	2 154	1 909	9 043	102,4	8 137	1 196	1 024,5	39,4	23,4	33,6	216

I. Industries extractives	Suurtõöstus — Grandes entreprises (plus de 20 travailleurs)		Keskmise teenistuse tunnus (aast) Gain moyen horaire (aet)		Tööstustuste arv Nombre des accidents
	Arv	Indeks I. VI 1937 = 100	Arv	Indeks I. VI 1937 = 100	
II. Industrie minière	18	150,0	125	112,9	8
III. " chimique	55	111,5	706	105,6	17
IV. " des cuirs et peaux	137	1 264	1 195	100,8	95
V. " du bois	27	216	278	95,5	16
VI. " du papier	50	100,7	540	98,0	18
VII. " poligraphique	150	100,0	1 568	101,1	44
VIII. " de l'alimentation, des boissons etc.	17	148	1 348	97,4	5
IX. Construction de vêtements et fabr. de mercerie	49	98,4	517	100,4	6
X. Constructions, à gaz d'élec. et distric. d'eau	273	2 365	1 188	104,3	32
XI. Usines électric. et gaz d'élec. et distric. d'eau	103	1 082	848	101,3	84
XII. Industries du nettoyage	58	887	902	101,3	18
XIII. Industries du nettoyage	7	71	54	92,2	1
XIV. Industries du nettoyage	30	228	212	99,5	1
Kokku suurtõöstus — Total	1 066	10 427	1 149	100,5	284
Sellest: ettevõtted 50 ja üle tööajaga — Les entreprises ayant plus de 50 travail.	1 463	60 950	7 407	102,5	1 023
Dont: ettevõtted 20—49 tööajaga — Les entreprises ayant 20—49 travailleurs	210	8 828	2 154	102,4	164

Tab. 30. Tööstustettevõtted ja töölolu 1-ks juuniks 1937. a.
 Entreprises industrielles et leur main d'oeuvre au 1. juin 1937.

Ettevõtete arv N. d'entreprises	Töötajate üldarv Nombre général des travailleurs				Naiset töölised Dont ouvrières		Töölised ja teenijad Vn. alla 18 a. — Mineurs permis les ouvr. et services	Töölised ja teenijad Üldarv (1 000) Heures du travail Journ. (1 000)	Töölised ja teenijad Üldarv (1 000 kr) Säätised töölised Dont s. des ouvriers (1 000 kr)	Keskmine teenistuss tunnis (mit) Gain moyen horaire (mit)		Tööõnustuse arv Nombre des accidents
	Teenistused 1. V 1937	Teenistused 1. VI 1937	Lahtunud Ont quittés	Teenistused 1. VI 1937	Indeks 1. V 1937=100	Indeks 1. VI 1937=100				Mehed Hommes	Naised Femmes	
27	4 889	2 867	885	6 871	+1 982	140,5	6 435	120	964,7	426,2	379,0	277
6	2 466	665	544	3 587	+1 121	103,5	3 200	120	506,2	244,1	207,3	216
20	1 773	415	371	2 101	+328	118,5	1 930	71	320,5	129,1	109,3	22
46	5 950	529	383	6 145	+1 146	103,4	5 486	101	930,1	469,3	398,2	167
18	6 960	346	265	7 300	+60	102,4	6 466	42	412,4	192,1	164,1	90
6	1 373	29	19	1 382	+9	100,7	1 227	7	208,2	124,5	106,9	22
15	2 923	247	176	2 394	+71	103,1	2 105	6	407,2	172,8	138,4	74
4	1 808	170	142	1 336	+28	102,1	1 188	4	264,4	106,0	90,0	57
14	593	8	29	574	-21	96,6	489	12	35,0	38,0	27,2	6
43	12 090	415	434	12 071	-19	99,8	11 028	157	1 876,3	962,6	529,3	98
3	4 930	182	72	4 440	+110	102,5	4 178	115	703,2	247,2	137,0	60
68	5 173	1 505	679	6 999	+829	116,0	5 413	61	901,9	364,0	292,2	165
1	1 009	54	24	1 039	+30	101,9	1 405	-	250,4	127,7	100,7	26
14	2 884	46	38	2 392	+8	100,3	2 135	25	416,2	190,4	149,0	24
18	1 381	27	23	1 385	+4	100,3	1 155	23	183,6	109,3	99,2	13
38	2 987	131	92	2 920	-62	97,9	2 382	33	392,4	178,5	118,4	1
20	687	57	32	2 052	-35	98,3	1 874	25	308,2	110,6	94,7	1
10	857	30	18	699	+12	101,7	630	12	106,0	48,3	41,9	1
52	3 257	2 530	1 205	4 582	+1 325	140,7	4 115	51	709,9	313,8	262,6	119
7	877	78	34	921	+44	105,0	607	2	105,4	80,4	49,0	5
5	113	6	3	116	+3	102,7	106	1	21,2	5,1	4,5	-
389	45 923	8 861	4 261	5 523	+4 600	110,0	45 260	696	7 622,6	3 245,6	2 632,3	952
177	38 371	6 303	2 970	41 095	+3 324	108,7	37 319	527	6 320,0	2 729,7	2 205,1	852
212	7 552	2 558	1 232	8 826	+1 276	116,9	7 941	149	1 295,7	515,9	430,2	103

Ettevõtete arv N. d'entreprises	Töötajate üldarv Nombre général des travailleurs				Naiset töölised Dont ouvrières		Töölised ja teenijad Vn. alla 18 a. — Mineurs permis les ouvr. et services	Töölised ja teenijad Üldarv (1 000) Heures du travail Journ. (1 000)	Töölised ja teenijad Üldarv (1 000 kr) Säätised töölised Dont s. des ouvriers (1 000 kr)	Keskmine teenistuss tunnis (mit) Gain moyen horaire (mit)		Tööõnustuse arv Nombre des accidents
	Teenistused 1. V 1937	Teenistused 1. VI 1937	Lahtunud Ont quittés	Teenistused 1. VI 1937	Indeks 1. V 1937=100	Indeks 1. VI 1937=100				Mehed Hommes	Naised Femmes	
10	83	6	5	84	+1	101,2	62	-	131,1	5,7	5,6	4
50	496	229	45	680	+184	137,1	631	20	92,0	31,6	26,2	1
121	1 377	68	94	1 251	-26	98,0	1 183	96	196,4	64,7	60,0	4
30	380	36	32	354	+4	101,1	289	6	50,2	28,1	14,9	8
26	215	10	8	217	+2	100,9	200	15	33,8	10,1	9,0	4
57	626	20	51	595	-31	95,0	543	10	91,2	27,0	28,0	2
151	1 868	390	297	1 961	+63	105,0	1 845	45	308,1	93,6	84,8	1
17	140	31	6	143	+3	116,4	152	2	26,4	7,2	6,2	45
49	561	28	31	558	-3	99,5	515	88	87,5	30,6	34,7	-
273	2 308	250	193	2 865	+57	102,5	1 935	24	347,0	135,9	99,4	0
111	1 051	69	87	1 039	-12	98,3	981	15	160,9	56,4	59,5	-
58	602	524	239	837	+235	139,0	798	16	124,6	49,3	46,4	10
7	59	12	5	71	+12	120,3	56	1	31,1	5,0	3,7	2
31	226	4	5	228	-1	99,6	213	3	36,5	10,2	9,6	-
986	9 835	1 677	1 145	10 427	+592	105,4	9 422	233	1 599,7	555,6	469,9	83
1 375	53 318	10 538	5 406	60 950	+5 132	109,2	54 652	989	9 212,3	3 801,2	3 102,2	1 098

Kokku suurtööstus — Total
 ettevõtted 50 ja üle töötajaga — les
 entreprises ayant plus de 50 travail-
 lants.
 ettevõtted 20—49 töötajaga — les
 entreprises ayant 20—49 travailleurs

I. Industries extractives
 II. Industrie minérale
 III. " des métaux
 IV. " chimiques
 V. " des caux et peaux
 VI. " textiles
 VII. " du bois
 VIII. " du papier
 IX. " polygraphiques
 X. " de l'alimentation, des boissons etc.
 XI. Confection de vêtements et fabr. des mercerie
 XII. Constructions
 XIII. Usines élect., à gaz d'éol. et distill. d'eau
 XIV. Industrie du nettoyage

Kokku kesk- ja suurtööstus — Total
 D'ensemble suurtööstus et grand total (a+b)

Tab. 16. Raha käive (kuu 1-ks)¹⁾.
Billets en circulation (au 1-er du mois).

	(10 000 kr. ²⁾)				Käibel raha ja vahetaraha — Circulant, fiduciaire et monnaie et subsidiaire
	Eesti Panga täbed Billets de la banque d'Estonie	Vahetaraha Monnaie et billets subsidiaires			
		Kokku — Total ³⁾	Sellest: 1—2 krooni ⁴⁾ Dont: 1—2 couronnes	Eesti Panga kassades Dans la caisse de la banque d'Estonie	
Keskmine 1924	.	.	.	.	3 388
kuus 1925	.	.	.	.	3 544
Moyenne 1926	.	.	.	.	3 660
mensuelle 1927	.	.	.	.	3 084
1928	3 708	377	237	.	4 175
1929	3 468	383	240	59	3 851
1930	3 271	420	280	138	3 700
1931	3 441	425	280	177	3 866
1932	3 292	426	282	173	3 718
1933	3 123	451	314	180	3 574
1934	3 353	500	300	156	3 859
1935	3 765	508	362	274	4 273
1936	4 180	507	356	191	4 808
1936 Mai	4 189	493	347	163	4 882
Juuni	4 090	504	353	152	4 803
Juuli	3 937	499	346	157	4 436
August	4 005	505	351	151	4 610
September	4 118	523	365	133	4 641
Oktoober	4 317	536	376	120	4 853
November	4 508	535	378	121	5 043
Detsember	4 490	522	367	134	5 021
1937 Jaanuar	4 445	511	350	144	4 956
Veebruar	4 400	493	335	163	4 853
Märts	4 001	497	338	158	5 081
Aprill	4 718	508	345	148	5 226
Mai	4 647	506	341	150	5 153
Juuni	4 390	510	341	146	4 900
Juuli	4 290	515	342	141	4 895
August	4 399	520	350	127	4 928

¹⁾ 1. jaan. 1928 a. lõpetati riigkassatähtede ja vahetarade emissioon. Lühikele lastud viiesaja- ja tuhandemargilised riigkassatähed anti üle (vastutus kohustus) Eesti pangale ja arvati filiaalidele oma tähtedega. Sejamargilised riigkassatähed, kahekümneviiemargilised vahetarad ja metallvahetarad jäid lühikele riigkassa arvel vahetarahana. 1. jaan. 1928. a. on Eesti rahaliikluses Kroon = 100 senti = 100 end, marka (RT 48 — 18. V 1927). ²⁾ Ima Eesti pangas olnud vahetarahata. ³⁾ Kr — Couronne d'Estonie, égale 100/248 gramme de l'or pur (100 marks antérieurs).

Tab. 18. Pankadevaheline arvokoda — Mouv.
de la chambre de compensation.

	Tšekide arv Nombre de chèques	Summa Montant 1000 kr. ²⁾
Keskmine 1926	5 032	8 932
kuus 1927	5 941	9 603
Moyenne 1928	6 584	15 872
mensuelle 1929	6 483	16 692
1930	6 128	17 620
1931	4 320	10 734
1932	3 413	7 042
1933	3 087	7 588
1934	3 444	8 802
1935	3 675	10 332
1936	4 469	14 121
1936 August	4 390	15 147
September	4 960	16 069
Oktoober	5 149	16 318
November	6 159	14 119
Detsember	6 400	16 094
1937 Jaanuar	4 798	16 378
Veebruar	4 753	15 301
Märts	5 011	17 253
Aprill	6 016	19 721
Mai	5 420	19 496
Juuni	5 511	17 958
Juuli	5 600	18 932
August	.	.

Tab. 19. Protestitud vekslid — Effets protestés.

	Arv Nombre	Summa Montant 1000 kr. ²⁾
Keskmine 1927	3 930	862
kuus 1928	3 763	861
Moyenne 1929	6 982	1 582
mensuelle 1930	7 690	1 654
1931	7 429	1 584
1932	6 307	974
1933	3 202	586
1934	2 171	372
1935	2 006	350
1936	2 508	361
1936 September	2 892	305
Oktoober	2 898	482
November	2 923	412
Detsember	2 065	344
1937 Jaanuar	2 577	386
Veebruar	2 308	337
Märts	2 908	435
Aprill	3 152	504
Mai	3 334	402
Juuni	3 620	500
Juuli	3 661	510
August	.	.

Elisestulnud teated abielumusest, sündimusest ja suremusest % eelmise aasta sama aja arvudest.
Mariages, naissances et décès enregistrés en % aux nombres correspondants de l'année précédente.

	Abielusid	Süüde	Surma- juhte		Mariages	Naissances	Décès
1937 Mai	98,7	94,1	85,7	1936 Mai	108,5	108,7	110,2
Aprill	96,0	100,0	91,3	Aprill	100,9	106,9	98,8
Märts	144,5	93,0	91,5	Märts	79,1	113,1	101,1
Veebruar	79,5	89,7	73,7	Veebruar	122,4	113,3	125,5
Jaanuar	120,5	104,0	91,6	Jaanuar	109,2	93,6	99,7
Jaanuar — mai	96,6	96,0	86,4	Jaanuar — mai	113,9	107,2	106,7

TÄHTSAMAD ARTIKLID JA ÜLEVAATED „EESTI STATISTIKAS“.

RAHVASTIK.

Abielulahutused	Nr. 186(5),	lhk. 225—230
Linnade ja alevite rahvastik 1935/36. a.	185(4),	198—200
Sündimus, suremus, abielulumus ja rahvastiku arv 1936. a.	184(3),	150
Väljaränd 1935. ja 1936. a.	184(3),	118—122
Ülepiirliiklemine	184(3),	115—118
Kirjaoskus ja haridus Eestis	183(2),	49—57
Rahvastiku liive	182(1),	1—5
Suremus	181(12),	606—625
Sündimus	179(10),	485—498
Laste arv naistel	180(11),	557—569
Abielulumus	178(9),	439—444
Rahvastiku leibkondlik koostis	176(7)-177(8),	340—360
Ühiskondlikud kiidid	175(6),	185—202
Rahvastik tööajajana ja tarbijana	174(6),	221—253
Rahvastiku demograafiline koostis	173(4),	176—196
Asustamistihedus ja rahvaaru muutumine Eestis	173(4),	160—170
Eesti suremuse tabelid	170(1),	1—6
Vigasused I. III 1934 rahvaloenduse andmeid	169(12),	646—649
Rahvastiku elukohavahetus 1922 ja 1934 a. vahel	166(9),	421—420
Rahvused Eestis	164(7)-165(8),	353—361
Rahvastiku tööharud ja ühiskondlik kihtus Eestis	163(6),	1hk. 285—295
II rahvaloenduse tulemusi	156(11),	557—568

HARIDUS.

Tartu Ülikool 1936. a.	Nr. 187(6),	lhk. 302—310
Lasteaiad 1935/36. a.	186(5),	217—222
Tõlenduskoolid 1935/36. a.	185(4),	187—194
Õpperuumid alg- ja keskkooles 1935/36. a.	182(1),	18—22
Avakoolid raamatukogud 1935/36. a.	182(1),	13—17
Alg- ja keskkoolid 1935/36. a.	181(12),	638—662
Ajakirjandus 1935. a.	175(4),	302—305
Õpilaste edasijõudmine alg- ja keskkooles	172(3),	140—160
Tartu üliõpilaskonna majanduslik seisund 1932/33 õ.a.	Nr. 164(7)-165(8),	341—353
Tallinna Tehnikum	Nr. 163(6),	305—306
Tavakeel ja võõrkeelte oskus	162(5),	220—233
Raamatukogud alg- ja keskkooles	145(12),	628—634
Õpilaste ühisühenduste maan-alkukooles	143(10),	523—528
Ühingu ja väinse kultuuri ajal 1930 a.	137(4),	180—198
Õppeasutused Eestis 1930/31 õ.a.	134(1),	15—26
Alg- ja keskkoolide majad ja maad	127(6),	355—368

TÖÖ JA PALGAD.

Streigid tööstuses 1936. a.	Nr. 184(3),	lhk. 151—152
Palgaolud tööstuses 1936. a.	184(3),	128—150
Majateenijate töö ja palgaolud	180(11),	593—598
Tööaeg 1933/34 a. talvel	158(1),	1—14
Tööõnnetused 1932—33 a.	152(7)-153(8),	372—379
Avakoolid tööl 1932/33—1933/34 a. talvel	152(7)-153(8),	363—368
Töökaitses 1933 a.	150(5),	1hk. 251—261
Töölispalgade rahvusvaheline võrdlus	103(6),	359
Toodang ja tööjõud suur-tööstuses.	100(3),	129—148
Tööbõkside tegevus 1931 a.	103(5),	303—305
Hajgusekindlustus 1930 a.	118(9),	538—547
Tööolud tööstuses 1933 a. I poolaastal	144(11),	582—587
Palgallaste arv ja tööolu	114(5),	257—263
Noored töötud	128(7)-129(8),	412—414
Tööpäeva pikkus tööstuses 1932 a.	139(6),	1hk. 314—321
Põllutöölise palgad	114(5),	312—316
Merimeeste töö- ja palgatingimused 1932/33 a.	140(7)-141(8),	362—364

TERVISHOID.

Tervishoiupersonaal ja ravilitsused 1936—37. a.	Nr. 187(6),	lhk. 297—302
Apteekide tegevus 1934—36. a.	186(5),	222—225
Nakkushaigused 1936.	185(4),	104—107
Imikute suremus 1935. a.	184(3),	123—127
Surmapõhjused 1935 a.	183(2),	81—90
Kohtuarstlik tegevus 1931—35. a.	175(4),	337—339
Tuberkuloos 1932—35. a.	174(5),	272—275
Suuvete terviskimblusasutiste tegevus 1925—34 a.	162(5),	256—260
Koolilaste terviselik seisund 1930/31—1932/33 õ.a.	156(11),	568—572
Ämmaemandad 1931—34 a.	151(9),	324—325
Suguhalgused 1928—32 a.	147(2),	85—90
Hajgusekindlustuse liikmete haigused ja surevus	140(7)-141(8),	371—380
Kaitseväge tervishoidlik seisukord 1931 a.	131(10),	1hk. 587—602
Jaaskonnaarstide tegevus 1930 a.	1 8(9),	524—529

HOOLEKANNE.

Lastekaitse ja hoolekanne	Nr. 187(6),	lhk. 277—290
---------------------------	-------------	--------------

KURITEGEVUS JA ÕNNETUSED.

Õnnetused mootorsõidukitega 1936. a.	Nr. 186(5),	lhk. 230—233
Tulekahjud 1936. a.	185(4),	182—187
Õnnetused 1934 a.	164(7)-165(8),	379—383
Õnnetused inimestega 1930—33 a.	152(7)-153(8),	392—397
Enesetapped 1933 a.	152(7)-153(8),	380—382
Salekaubandus 1922—30 a.	122(1),	1hk. 44—49
Kohtute tegevus	126(5),	261—271
Vangid 1930—32 a.	130(9),	532—534

TÖÖSTUS.

Toodang ja tööjõud suur-tööstuses 1934 a.	Nr. 171(2),	lhk. 84—100
Kesk-, väiketööstuse ja käsitöö osatähtsus tööstuses	144(11),	580—581
Kesk-tööstusettevõtt. 5—19 töötajaga 1928 a.	101(4),	218—220
Kütteainete tarvitus tööstuses 1928 a.	104(7)-105(8),	411—414
Jõumasinate ja mehhaanilise jõu tarvitus suur-tööstuses 1928 a.	108(11),	1hk. 605—608
Suur- ja kesktööstuse levim linnades, alevites ja maal 1930 a.	130(9),	524—531

VÄLISEKAUBANDUS.

Rahvusvaheline maksebilans 1936. a.	Nr. 187(6),	lhk. 310—317
Tollimaks ja väliskeerandus tollitariifide kohaselt 1935 a.	176(7)-177(8),	386—398
Kaubanduselepingute mõju siseselele	115(9),	1hk. 393—404
Metsasaadused meie väliskeeranduses 1920—28 a.	88(3),	165—175
Eesti tööstussaaduste väljaveedu 1927 ja 1928 a.	95(10),	554—557
Põllumajandus ja tööstusained väliskeeranduses 1934—28 a.	94(9),	495—497

HINNAD.

Elumaksumus Eestilinnades 1922—29 a.	Nr. 90(5),	lhk. 235—239
Elusloomade hinnad laataladel 1928 a.	89(4),	220—231
Suurmüügi ja elumaksumuse indeksid 1913—28 a.	77(4),	261—269
Toiduainete võrdlev maksum. 1922—27 a.	68(7),	389—392
Põllumajandussaaduste hindade indeksid	65(4),	219—220

TRANSPORT JA SIDE.

Välis- ja rannasõit ning kauba- ja reisijateveedu 1936. a.	Nr. 186(5),	lhk. 248—263
Siseveetead 1936. a.	185(4),	77—181
Mootorsõidukite liiklemine üle piiri 1936. a.	185(4),	175—76
Jalgrataste arv 1936. a.	185(4),	172—175
Post, telegraaf, telefon ja raadio 1935/36. a.	179(10),	508—547
Raudteede tegevus 1935/36 a.	178(9),	442—475
Autobusliinid 1935/36 a.	176(7)-177(8),	412—415
Õnnetused laevadevald. Eesti vetes 1935 a.	176(7)-177(8),	412
Kaubalaevastik I. I 1936 a.	170(7)-177(8),	408—412
Mootorsõidukid I. V 1936	176(7)-177(8),	99—401

KINDLUSTUS.

Kindlustusseltsid 1935. a.	Nr. 183(2),	lhk. 8—78
Pensioonid I. I 1936	179(10),	498—507
Hajgusekindlustus 1932 a.	149(4),	195—202

KREDIIT JA KAPITAL.

Rahvusvaheline maksebilans 1936. a.	Nr. 187(6),	lhk. 310—317
Era- ja tähtsamate ühispankade tulud ja kulud 1936. a.	187(6),	291—296
Pandimajad 1936. a.	186(5),	233—237
Asunikkudele antud riiklikud laenud ja toetused 1921—1928	94(9),	524—525

RAHANDUS.

Rahvusvaheline maksebilans 1936. a.	Nr. 187(6),	lhk. 310—317
Maavälitsuste tulud ja kulud 1935/36. a.	186(5),	238—248
Linnade ja alevite tulud ja kulud 1934/35.	181(12),	626—638
Välisvalitsuste tulud ja kulud 1934/35.	180(11),	578—592
Riigi majapidamine 1929—33 a.	149(4),	78—180
Maksumõõn 1930/31 a. ja riigimaksude laekumine 1929/30—32/33 a.	139(6),	306—310
Põhikirimaks 1929—30 a.	130(9),	506—510
Rühkasumaks 1929 a.	119(10),	577—582
Tulumaks 1930 a.	113(4),	215—224
Aruandvate ettevõtete maksud 1927—29	119(4),	225—235

PÖLLUMAJANDUS.

Kalandus 1936. a.	Nr. 184(3)	lhk. 105—115
Kanapidamise tasuvus 1936. a.	183(2),	74—81
Riigi metsamajandus 1935/36. m.-a.	182(1),	6—13
Põllumajanduse tasuvus 1935/36. p.-a.	181(12),	663—671
Maamandite ülemüekud ja hünad 1935. a.	180(11),	569—577
Kanapidamise tasuvus 1935 a.	171(2),	70—76
Maamandite oksjonid 1934 a.	169(12),	641—645
Põllumajanduse tasuvus 1933/34 p.-a.	158(1),	15—24
Talundite hooned	109(3),	489—478
Välkamajapidamised (kuni 10 ha)	116(7)-117(8),	421—433
Masinakasutamine Eesti põllumajanduses	116(7)-117(8),	434—439

POLITIKA.

Rahvahäletus rahvuskogu kokkukutsumiseks	Nr. 176(7)-177(8),	402—407
Rahvahäletused põhiseaduse muutmiseks	Nr. 145(12),	lhk. 605—617

VARIA.

Üüride üldsumma Tallinnas ja Nõmme Nr. 185(4),	lhk. 169—172
Perkonnanimede statistika	174(5), „ 264—267
Kirikueelu 1930—34 a.	160(3), „ 120—130
Alkoholjookide toodang ja tarvitamine	162(7)-163(8), 382—387
Kultuurkapitali tegevus	124(3), lhk. 161—168
Savitajad suvilohtades 1932 a.	139(6), „ 310—313
Ehitustegevus linnades jaalev. 1930—31 a.	132(11), „ 666—669

RIIGI STATISTIKA KESKBÜROO ERIVÄLJAANDED.

Lhk A. EESTI DEMOGRAAFIA

Vihk I. Haridus Eestis I	Lhk. 228+186, 1924.	Kr. 6.—
„ II. Süüdivus, surevus abolluv. ja rahvalikum. 1921—1923 a.	52+84, 1925.	3.—
„ III. Tervishoid Eestis	132+80, 1925.	5.—
„ IV. Rahvastik ja tervishoid	306, 1930.	8.—
„ Surmapõhjuste registreerimiskord ja rahvusv. surmapõhj. nomenklat.	4+128, 1931.	1.30

EESTI MAJANDUS

Vihk I. Väliskaubandus 1923 a.	Lhk. 20+72, 1924.	Kr. 2.—
„ II. Eesti sadamad, veeteed, kaubalaevastik ja laevasõit	102, 1925.	2.60
„ III. Raadtee, post, telegraaf ja telefon Eestis	64, 1925.	2.—
„ IV. Väliskaubandus 1924 a.	22+92, 1925.	3.—
„ V. Tööstus Eestis	80, 1926.	2.50
„ VI. Riigiraudteed 1924 a.	38, 1926.	2.—
„ VII. Väliskaubandus 1925 a.	109, 1926.	3.25
„ VIII. Väliskaubandus 1926 a.	IV+106, 1927.	3.25
„ IX. Aktsiaseltside, osafühisuste ja fihisteg. asut. ärikselud I. I 1926	32+34, 1927.	2.—
„ X. Väliskaubandus 1927 a.	106, 1928.	3.25
„ XI. Eesti väliskaubandus 1928 a.	120, 1929.	3.50
„ XII. Väliskaubandus 1929 a.	162, 1930.	5.—
„ XIII. Väliskaubandus 1930 a.	144, 1931.	5.—
„ XIV. Väliskaubandus 1931 a.	140, 1932.	4.—
„ XV. Väliskaubandus 1932 a.	124, 1933.	4.—
„ XVI. Väliskaubandus 1933 a.	124, 1934.	4.—
„ XVII. Väliskaubandus 1934 a.	120, 1935.	4.—
„ XVIII. Väliskaubandus 1935 a.	120, 1936.	4.—
„ XIX. Väliskaubandus 1936 a.	124, 1937.	4.—

EESTI PÖLLUMAJANDUS

Vihk II. Eesti põllumajandus II	132, 1924.	Kr. 2.25
„ III. Loomapidamine Eestis 1924 a.	17-105, 1925.	1.50
„ IV. Eesti põllumajandus 1925 a.	3+201, 1926.	3.—
„ V. Eesti põllumajandus 1926 a.	VII+254, 1927.	3.—
„ VI. Eesti põllumajandus 1927 a.	VII+207, 1928.	2.75
„ VII. Eesti põllumajandus 1928 a.	VIII+218, 1929.	2.75
„ VIII. Eesti põllumajandus 1929 a.	VIII+204, 1930.	3.50
„ IX. Eesti põllumajandus 1930 a.	VIII+239, 1931.	3.50
„ X. Eesti põllumajandus 1931 a.	VIII+222, 1932.	3.60
„ XI. Eesti põllumajandus 1932 a.	VIII+207, 1933.	3.—
„ XII. Eesti põllumajandus 1933 a.	VIII+280, 1934.	3.50
„ XIII. Eesti põllumajandus 1934 a.	VIII+168, 1935.	3.50
„ XIV. Eesti põllumajandus 1935 a.	VIII+172, 1936.	3.50
„ XV. Eesti põllumajandus 1936 a.	VIII+172, 1937.	3.50

Lhk B.

1. Üldrahvalugemise eelkoikuvõtted	Lhk. 78, 1923.	Kr. 2.—
2. Sugemed vigaste laste kohta Eestis	164, 1923.	3.75
3. II Riigikogu valitised	78, 1923.	3.—
4. Eesti väliskaubandus 1921—1922	60+ 38, 1923.	2.50
5. 1922 a. Üldrahvalugemise andmed		
„ I. Rahva demograafiline koosseis ja korterolud Eestis	Lhk. 88, 1925.	Kr. 2.—
„ II. Üleriikiline kokkuvõte (tab.)	8+188, 1924.	4.—
„ III. Rahva tööaja ja ühiskondline kihitus	88+84, 1925.	3.—
„ IV. Värnumaakond	24+52, 1924.	2.—
„ V. Järvalmaakond	52+60, 1923.	3.—
„ VI. Harjumaakond ja Tallinn	40+56, 1924.	3.—
„ VII. a) Läänemaakond	20+56, 1924.	2.—
„ b) Saaremaakond	20+56, 1924.	2.—
„ VIII. Pärnumaakond	40+84, 1924.	3.50
„ IX. Viljandimaakond	36+84, 1924.	3.50
„ X. Tartu- ja Valgumaakond	40+92, 1924.	3.—
„ XI. Võru- ja Põsimaakond	80+48, 1927.	3.—
6. 1922 a. Üldrahvalug. andmete läbitöötam. plaan ja tabelite sisu	48, 1923.	1.—
7. Asumaa majapidamised Eestis 1919—23 a.	46+60, 1924.	3.50
8. 1926 a. Põllumajandusliku üleskirjutuse andmed	4+219, 1926.	3.75
9. Statistiline album, v. I. Maa ja rahv. (38 dia- ja kart. värv.)	1925.	6.—
„ Statistiline album, v. II. Majandus (24 dia- ja kart. värv.)	1926.	6.—
„ Statistiline album, v. III. Põllumajandus (joonised, fotod, tekst)	112, 1928.	7.50
10. III Riigikogu valitised	48, 1927.	1.75
11. IV Riigikogu valitised	52, 1929.	1.75
12. 1929 a. põllumajandusliku üleskirjutuse andmed, vihk I	XI+235, 1930.	7.50
13. 1929 a. põllumajandusliku üleskirjutuse andmed, vihk II	IV+94+44, 1932.	3.—
14. Eesti 1920—1930. Arvuline ülevaade (lühikõites)	XV+406, 1931.	7.—
15. V Riigikogu valitised	52, 1933.	1.50
16. II Rahvaleanduse andmed: v. I Valdade rahvastik	IV+104, 1934.	3.—
„ v. II Rahvastiku koostis ja korterolud	VIII+162, 1935.	3.—
„ v. III Tööharu ja leiikkonnad	228, 1935.	5.—
„ v. IV Rahvastikuprobleeme Eestis	VIII+156, 1937.	3.—
17. Eesti arvudes 1920—1935	XVI+348, 1937.	6.—

Lhk F. EESTI STATISTIKA KUUKIRI:

1922 a. Nr. 1—11 hind kokku Kr. 10.—	1927 a. Nr. 62—73 hind kokku Kr. 15.—	1932 a. Nr. 122—133 hind kokku Kr. 15.—
1923 „ „ 12—21 „ „ „ 15.—	1928 „ „ 74—85 „ „ „ 15.—	1933 „ „ 134—145 „ „ „ 15.—
1924 „ „ 22—33 „ „ „ 15.—	1929 „ „ 86—97 „ „ „ 15.—	1934 „ „ 146—157 „ „ „ 15.—
1925 „ „ 34—45 „ „ „ 15.—	1930 „ „ 98—109 „ „ „ 15.—	1935 „ „ 158—169 „ „ „ 15.—
1926 „ „ 46—61 „ „ „ 15.—	1931 „ „ 110—121 „ „ „ 15.—	1936 „ „ 170—181 „ „ „ 15.—
		1937 „ „ 182— „ „ „ 1.50

TÄHTSAMAD ARTIKLID JA ÜLEVAATED „EESTI STATISTIKAS“.

RAHVASTIK.

Abielulahutused	Nr. 186(5),	lhk. 225—230
Linnade ja alevite rahvastik 1935/36. a.	185(4),	198—200
Sündimus, suremus, abielulumus ja rahvastiku arv 1936. a.	184(3),	150
Väljaränd 1935. ja 1936. a.	184(3),	118—122
Ülepiirliiklemine	184(3),	115—118
Kirjasaak ja haridus Eestis	183(2),	49—57
Rahvastiku liive	182(1),	1—5
Suremus	181(12),	606—625
Sündimus	179(10),	485—498
Laste arv naistel	180(11),	557—569
Abielulumus	178(9),	439—444
Rahvastiku leibkondlik koostis	176(7)-177(8),	340—360
Ühiskondlikud kiidid	175(6),	lhk. 285—302
Rahvastik töötajana ja tarbijana	174(6),	221—253
Rahvastiku demograafiline koostis	173(4),	176—196
Asustamistihedus ja rahvaarvu muutumine Eestis	173(4),	160—170
Eesti suremuse tabelid	170(1),	1—6
Vigasused I. III 1934 rahvaloenduse andmeil	169(12),	646—649
Rahvastiku elukohavahetus 1922 ja 1934 a. vahel	166(9),	421—420
Rahvused Eestis	164(7)-165(8),	353—361
Rahvastiku tööharud ja ühiskondlik kihtus Eestis	163(6),	lhk. 285—295
II rahvaloenduse tulemusi	156(11),	557—568

HARIDUS.

Tartu Ülikool 1936. a.	Nr. 187(6),	lhk. 302—310
Lasteand 1935/36. a.	186(5),	217—222
Tõlenduskoolid 1935/36. õ/a.	185(4),	187—194
Õpperuumid alg- ja keskkooles 1935/36. a.	182(1),	18—22
Avakoolid raamatukogud 1935/36. a.	182(1),	13—17
Alg- ja keskkoolid 1935/36. õ/a.	181(12),	638—662
Ajakirjandus 1935. a.	175(4),	302—305
Õpilaste edasijõudmine alg- ja keskkooles	172(3),	140—160
Tartu üliõpilaskonna majanduslik seisund 1932/33 õ.-a.	Nr. 164(7)-165(8),	341—353
Tallinna Tehnikum	Nr. 163(6),	305—306
Tavakeel ja võõrkeelte oskus	162(5),	220—233
Raamatukogud alg- ja keskkooles	145(12),	628—634
Õpilaste ühisühenduste maan-alkukooles	143(10),	523—528
Ühingu ja väinse kultuuri ajal 1930 a.	137(4),	180—198
Õppeasutised Eestis 1930/31 õ/a.	134(1),	15—26
Alg- ja keskkoolide majad ja maad	127(6),	355—368

TÖÖ JA PALGAD.

Streigid tööstuses 1936. a.	Nr. 184(3),	lhk. 151—152
Palgaolud tööstuses 1936. a.	184(3),	128—150
Majateenijate töö ja palgaolud	180(11),	593—598
Tööaeg 1933/34 a. talvel	158(1),	1—14
Tööõnnetused 1932—33 a.	152(7)-153(8),	372—379
Avakoolid tööl 1932/33—1933/34 a. talvel	152(7)-153(8),	363—368
Töökaitses 1933 a.	150(5),	lhk. 251—261
Töölispalgade rahvusvaheline võrdlus	103(6),	359
Toodang ja tööjõud suur tööstuses.	100(3),	129—148
Tööõnnetuste tegevus 1931 a.	103(5),	303—305
Hajgusekindlustus 1930 a.	118(9),	538—547
Tööolud tööstuses 1933 a. I poolaastal	144(11),	582—587
Palgallaste arv ja tööolu	114(5),	257—263
Noored töötud	128(7)-129(8),	412—414
Tööpäeva pikkus tööstuses 1932 a.	139(6),	lhk. 314—321
Põllutöölise palgad	114(5),	312—316
Meremeeste töö- ja palgatingimused 1932/33 a.	140(7)-141(8),	362—364

TERVISHOIOD.

Tervishoiupersonaal ja ravilatsused 1936—37. a.	Nr. 187(6),	lhk. 297—302
Apteekide tegevus 1934—36. a.	186(5),	222—225
Nakkushaigused 1936.	185(4),	104—107
Imikute suremus 1935. a.	184(3),	123—127
Surnupõhjused 1935 a.	183(2),	81—90
Kohtuamlike tegevus 1931—35. a.	175(4),	337—339
Tuberkuloos 1932—35. a.	174(5),	272—275
Suviste terviskimblusasutiste tegevus 1925—34 a.	162(5),	256—260
Koolilaste terviselik seisund 1930/31—1932/33 õ/a.	156(11),	568—572
Ämmaemandad 1931—34 a.	151(9),	324—325
Suguhälgused 1928—32 a.	147(2),	85—90
Hajgusekindlustuse liikmete haigused ja surevus	140(7)-141(8),	371—380
Kaitseväge tervishoidlik seisukord 1931 a.	131(10),	lhk. 587—602
Jaaskonnaarstide tegevus 1930 a.	1 8(9),	524—529

HOOLEKANNE.

Lastekaitse ja hoolekanne	Nr. 187(6),	lhk. 277—290
---------------------------	-------------	--------------

KURITEGEVUS JA ÕNNETUSED.

Õnnetused mootorsõidukitega 1936. a.	Nr. 186(5),	lhk. 230—233
Tulekahjud 1936. a.	185(4),	182—187
Õnnetused 1934 a.	164(7)-165(8),	379—383
Õnnetused inimestega 1930—33 a.	152(7)-153(8),	392—397
Enesetapped 1933 a.	152(7)-153(8),	380—382
Salekaubandus 1922—30 a.	122(1),	lhk. 44—49
Kohtute tegevus	126(5),	261—271
Vangid 1930—32 a.	130(9),	532—534

TÖÖSTUS.

Toodang ja tööjõud suur tööstuses 1934 a.	Nr. 171(2),	lhk. 84—100
Kesk-, väiketööstuse ja käsitöö osatähtsus tööstuses	144(11),	680—681
Kesk tööstusettevõtt. 5—19 töötajaga 1928 a.	101(4),	218—220
Kütteainete tarvitus tööstuses 1928 a.	104(7)-105(8),	411—414
Jõumasinate ja mehhaanilise jõu tarvitus suur tööstuses 1928 a.	108(11),	lhk. 605—608
Suur- ja kesktööstuse levim linnades, alevites ja maal 1930 a.	130(9),	524—531

VÄLISEKAUBANDUS.

Rahvusvaheline maksebilans 1936. a.	Nr. 187(6),	lhk. 310—317
Tollimaks ja väliskaubandus tollitariifide kohaselt 1935 a.	176(7)-177(8),	386—398
Kaubanduselepingute mõju siseselele	115(9),	lhk. 393—404
Metsasaadused meie väliskaubanduses 1920—28 a.	88(3),	165—175
Eesti tööstussaaduste väljaveedu 1927 ja 1928 a.	95(10),	554—557
Põllumajandus ja tööstusained väliskaubanduses 1934—28 a.	94(9),	495—497

HINNAD.

Elumaksumus Eestilinnades 1922—29 a.	Nr. 90(5),	lhk. 235—239
Elusloomade hinnad laataladel 1928 a.	89(4),	220—231
Suurtõldigi ja elumaksumuse indeksid 1913—28 a.	77(4),	261—269
Tõlduainete võrdlev maksum. 1922—27 a.	68(7),	389—392
Põllumajandussaaduste hindade indeksid	65(4),	219—220

TRANSPORT JA SIDE.

Välis- ja rannasõit ning kauba- ja reisijateveedu 1936. a.	Nr. 186(5),	lhk. 248—263
Siseveetead 1936. a.	185(4),	77—181
Mootorsõidukite liiklemine üle piiri 1936. a.	185(4),	175—76
Jalgrataste arv 1936. a.	185(4),	172—175
Post, telegraaf, telefon ja raadio 1935/36. a.	179(10),	508—547
Raudteede tegevus 1935/36 a.	178(9),	442—475
Autobusliinid 1935/36 a.	176(7)-177(8),	412—415
Õnnetused laevadevald. Eesti vetes 1935 a.	176(7)-177(8),	412
Kaubalaevastik I. I 1936 a.	170(7)-177(8),	408—412
Mootorsõidukid I. V 1936	176(7)-177(8),	99—401

KINDLUSTUS.

Kindlustusseltsid 1935. a.	Nr. 183(2),	lhk. 8—78
Pensioonid I. I 1936	179(10),	498—507
Hajgusekindlustus 1932 a.	149(4),	195—202

KREDIIT JA KAPITAL.

Rahvusvaheline maksebilans 1936. a.	Nr. 187(6),	lhk. 310—317
Era- ja tähtsamate ühispankade tulud ja kulud 1936. a.	187(6),	291—296
Pandimajad 1936. a.	186(5),	233—237
Asunikkudele antud riiklikud laenud ja toetused 1921—1928	94(9),	524—525

RAHANDUS.

Rahvusvaheline maksebilans 1936. a.	Nr. 187(6),	lhk. 310—317
Maavälitsuste tulud ja kulud 1935/36. a.	186(5),	238—248
Linnade ja alevite tulud ja kulud 1934/35.	181(12),	626—638
Välivalitsuste tulud ja kulud 1934/35.	180(11),	578—592
Riigi majapidamine 1929—33 a.	149(4),	78—180
Maksukoormis 1930/31 a. ja riigimaksude laekumine 1929/30—32/33 a.	139(6),	306—310
Põhikriimaks 1929—30 a.	130(9),	506—510
Rühkasumaks 1929 a.	119(10),	577—582
Tulumaks 1930 a.	113(4),	215—224
Aruandvate ettevõtete maksud 1927—29	119(4),	225—235

PÖLLUMAJANDUS.

Kalandus 1936. a.	Nr. 184(3)	lhk. 105—115
Kanapidamise tasuvus 1936. a.	183(2),	74—81
Riigi metsamajandus 1935/36. m.-a.	182(1),	6—13
Põllumajanduse tasuvus 1935/36. p.-a.	181(12),	663—671
Maamandite ülemüekud ja hünad 1935. a.	180(11),	569—577
Kanapidamise tasuvus 1935 a.	171(2),	70—76
Maamandite oksjonid 1934 a.	169(12),	641—645
Põllumajanduse tasuvus 1933/34 p.-a.	158(1),	15—24
Talundite hooned	109(3),	489—478
Välkamajapidamised (kuni 10 ha)	116(7)-117(8),	421—433
Masinakasutamine Eesti põllumajanduses	116(7)-117(8),	434—439

POLITIKA.

Rahvahäletus rahvuskogu kokkukutsumiseks	Nr. 176(7)-177(8),	402—407
Rahvahäletused põhiseaduse muutmiseks	Nr. 145(12),	lhk. 605—617

VARIA.

Üüride üldsumma Tallinnas ja Nõmme Nr. 185(4),	lhk. 169—172
Perkonnanimede statistika	174(5), „ 264—267
Kirikueelu 1930—34 a.	160(3), „ 120—130
Alkoholjookide toodang ja tarvitamine	162(7)-163(8), 382—387
Kultuurkapitali tegevus	124(3), lhk. 161—168
Savitajad suvilohtades 1932 a.	139(6), „ 310—313
Ehitustegevus linnades ja alev. 1930—31 a.	132(11), „ 666—669

RIIGI STATISTIKA KESKBÜROO ERIVÄLJAANDED.

Lhk A. EESTI DEMOGRAAFIA

Vihk I. Haridus Eestis I	Lhk. 228+186, 1924.	Kr. 6.—
„ II. Sündivus, surevus abolluv. ja rahvalikum. 1921—1923 a.	52+84, 1925.	3.—
„ III. Tervishoid Eestis	132+80, 1925.	5.—
„ IV. Rahvastik ja tervishoid	306, 1930.	8.—
„ Surmapõhjuste registreerimiskord ja rahvusv. surmapõhj. nomenklat.	4+128, 1931.	1,30

EESTI MAJANDUS

Vihk I. Väliskaubandus 1923 a.	Lhk. 20+72, 1924.	Kr. 2.—
„ II. Eesti sadamad, veeteed, kaubalaevastik ja laevasõit	102, 1925.	2,60
„ III. Raudtee, post, telegraaf ja telefon Eestis	64, 1925.	2.—
„ IV. Väliskaubandus 1924 a.	22+92, 1925.	3.—
„ V. Tööstus Eestis	80, 1926.	2,50
„ VI. Riiigrandteed 1924 a.	38, 1926.	2.—
„ VII. Väliskaubandus 1925 a.	109, 1926.	3,25
„ VIII. Väliskaubandus 1926 a.	IV+106, 1927.	3,25
„ IX. Aktsiaseltside, osafühisuste ja fihisteg. asut. äriüksusd I. I 1926	32+34, 1927.	2.—
„ X. Väliskaubandus 1927 a.	106, 1928.	3,25
„ XI. Eesti väliskaubandus 1928 a.	120, 1929.	3,50
„ XII. Väliskaubandus 1929 a.	162, 1930.	5.—
„ XIII. Väliskaubandus 1930 a.	144, 1931.	5.—
„ XIV. Väliskaubandus 1931 a.	140, 1932.	4.—
„ XV. Väliskaubandus 1932 a.	124, 1933.	4.—
„ XVI. Väliskaubandus 1933 a.	124, 1934.	4.—
„ XVII. Väliskaubandus 1934 a.	120, 1935.	4.—
„ XVIII. Väliskaubandus 1935 a.	120, 1936.	4.—
„ XIX. Väliskaubandus 1936 a.	124, 1937.	4.—

EESTI PÖLLUMAJANDUS

Vihk II. Eesti põllumajandus II	132, 1924.	Kr. 2,25
„ III. Loomapidamine Eestis 1924 a.	17-105, 1925.	1,50
„ IV. Eesti põllumajandus 1925 a.	3+201, 1926.	3.—
„ V. Eesti põllumajandus 1926 a.	VII+254, 1927.	3.—
„ VI. Eesti põllumajandus 1927 a.	VII+207, 1928.	2,75
„ VII. Eesti põllumajandus 1928 a.	VIII+218, 1929.	2,75
„ VIII. Eesti põllumajandus 1929 a.	VIII+204, 1930.	3,50
„ IX. Eesti põllumajandus 1930 a.	VIII+239, 1931.	3,50
„ X. Eesti põllumajandus 1931 a.	VIII+222, 1932.	3,60
„ XI. Eesti põllumajandus 1932 a.	VIII+207, 1933.	3.—
„ XII. Eesti põllumajandus 1933 a.	VIII+280, 1934.	3,50
„ XIII. Eesti põllumajandus 1934 a.	VIII+168, 1935.	3,50
„ XIV. Eesti põllumajandus 1935 a.	VIII+172, 1936.	3,50
„ XV. Eesti põllumajandus 1936 a.	VIII+172, 1937.	3,50

Lhk B.

1. Üldrahvalugemise eelkoikuvõtted	Lhk. 78, 1923.	2.—
2. Sugemed vigaste laste kohta Eestis	164, 1923.	3,75
3. II Riigikogu valitised	78, 1923.	3.—
4. Eesti väliskaubandus 1921—1922	60+ 38, 1923.	2,50
5. 1922 a. Üldrahvalugemise andmed		
„ Vihk I. Rahva demograafiline koosseis ja korterolud Eestis	Lhk. 88, 1925.	Kr. 2.—
„ II. Üleriikline kokkuvõte (tab.)	8+188, 1924.	4.—
„ III. Rahva tööaja ja ühiskondline kihitus	88+84, 1925.	3.—
„ IV. Värnumaakond	24+52, 1924.	2.—
„ V. Järvalmaakond	52+60, 1923.	3.—
„ VI. Harjumaaakond ja Tallinn	40+56, 1924.	3.—
„ VII. a) Läänemaakond	20+56, 1924.	2.—
„ b) Saaremaaakond	20+56, 1924.	2.—
„ VIII. Pärnumaaakond	40+84, 1924.	3,50
„ IX. Viljandimaakond	36+84, 1924.	3,50
„ X. Tartu- ja Valgumaakond	40+62, 1924.	3.—
„ XI. Võru- ja Põsimaakond	80+48, 1927.	3.—
6. 1922 a. Üldrahvalug. andmete läbitöötam. plaan ja tabelite sisu	48, 1923.	1.—
7. Asumaa majapidamised Eestis 1919—23 a.	46+60, 1924.	3,50
8. 1926 a. Põllumajandusliku üleskirjutuse andmed	4+219, 1926.	3,75
9. Statistiline album, v. I. Maa ja rahv. (38 dia- ja kart. värv.)	1925.	6.—
„ Statistiline album, v. II. Majandus (24 dia- ja kart. värv.)	1926.	6.—
„ Statistiline album, v. III. Põllumajandus (joonised, fotod, tekst)	112, 1928.	7,50
10. III Riigikogu valitised	48, 1927.	1,75
11. IV Riigikogu valitised	52, 1929.	1,75
12. 1929 a. põllumajandusliku üleskirjutuse andmed, vihk I	XI+235, 1930.	7,50
13. 1929 a. põllumajandusliku üleskirjutuse andmed, vihk II	IV+94+44, 1932.	3.—
14. Eesti 1920—1930. Arvuline ülevaade (lühikõites)	XV+406, 1931.	7.—
15. V Riigikogu valitised	52, 1933.	1,50
16. VI Rahvaleanduse andmed: v. I Valdade rahvastik	IV+104, 1934.	3.—
„ v. II Rahvastiku koostis ja korterolud	VIII+162, 1935.	3.—
„ v. III Tööharu ja leiikkonnad	228, 1935.	5.—
„ v. IV Rahvastikuprobleemid Eestis	VIII+156, 1937.	3.—
17. VII Rahvaleanduse andmed: v. I Valdade rahvastik	XVI+348, 1937.	6.—
18. Eesti arvudes 1920—1935		

Lhk F. EESTI STATISTIKA KUKKIRI:

1922 a. Nr. 1—11 hind kokku Kr. 10.—	1927 a. Nr. 62—73 hind kokku Kr. 15.—	1932 a. Nr. 122—133 hind kokku Kr. 15.—
1923 „ „ 12—21 „ „ „ 15.—	1928 „ „ 74—85 „ „ „ 15.—	1933 „ „ 134—145 „ „ „ 15.—
1924 „ „ 22—33 „ „ „ 15.—	1929 „ „ 86—97 „ „ „ 15.—	1934 „ „ 146—157 „ „ „ 15.—
1925 „ „ 34—45 „ „ „ 15.—	1930 „ „ 98—109 „ „ „ 15.—	1935 „ „ 158—169 „ „ „ 15.—
1926 „ „ 46—61 „ „ „ 15.—	1931 „ „ 110—121 „ „ „ 15.—	1936 „ „ 170—181 „ „ „ 15.—
		1937 „ „ 182— „ „ „ 1,50